

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 13566

DI ERSHTE BAGEGENISH

Bella Chagall

•

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

בעלא שאגאל

די נרשטע באגעניש

צייכענונגען פון
מאָרק שאַגאַל

פארלאג פון אידישן פראַמעטערנאלן אַרדן

ניו-יאָרק, 1947

DI ERSHTE BAGEGENISH

By **BELLA CHAGALL**

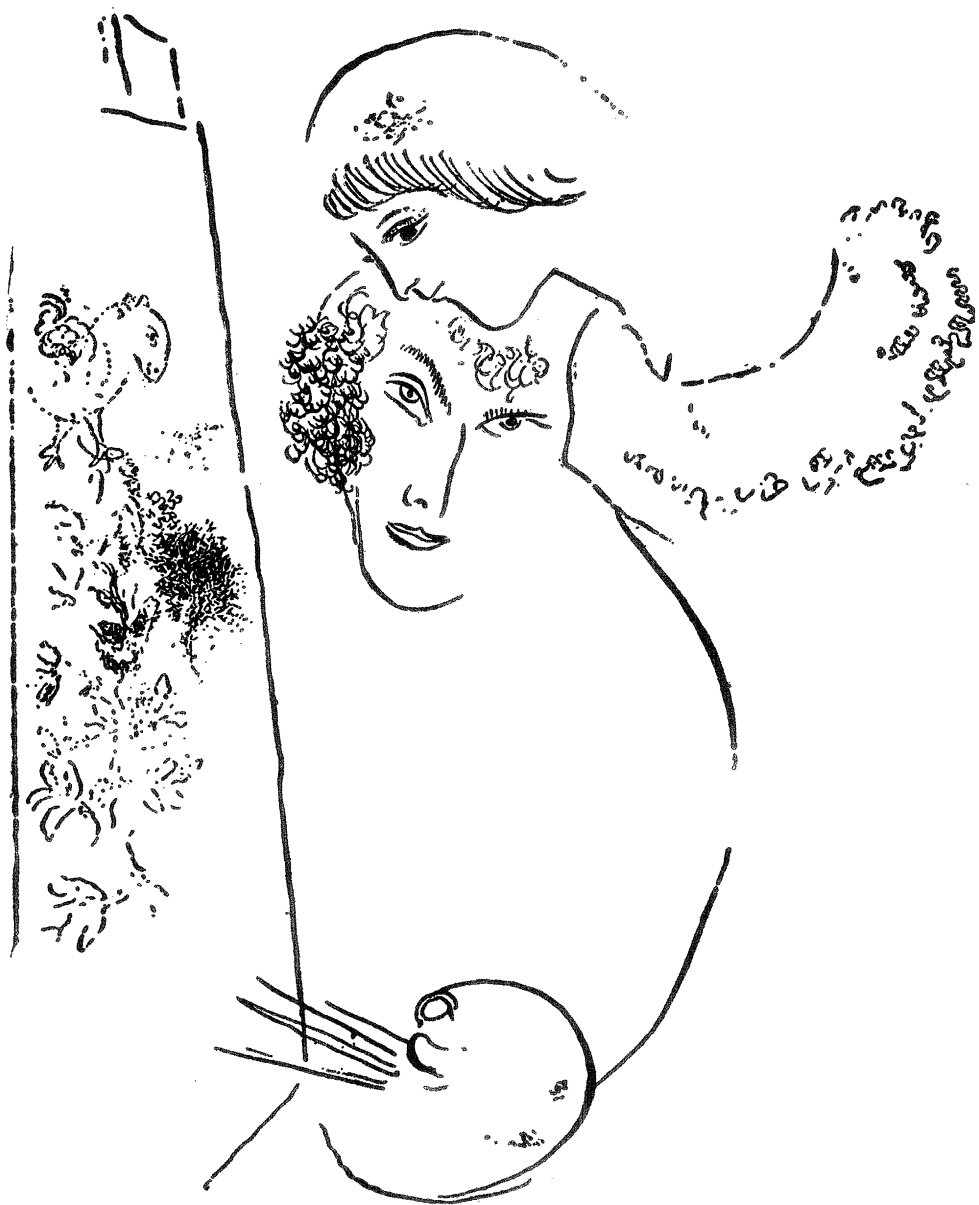
Drawings by
MARC CHAGALL

Copyright 1947, by Marc Chagall

Published by
Book League of the Jewish Peoples Fraternal Order, IWO
80 Fifth Avenue, New York 11, N. Y.

Printed in U.S.A.

פאַררעדע

„ווען איך, טייערע בעלאַ, וואָלט געשריבן בריוו, ווי אַן אמחער שרייבער — וואָלט איך זיי בעסער געמאַלן. פאַר ווערטער שעם איך זיך. מען דאַרף זיי שטענדיק אויסבעסערן. אָבער מיר ווילט זיך דיר שרייבן, כדי דו זאָלסט מיר ענטפערן און שרייבן וועגן אַלץ, וועגן אַלץ . . .“
(פון אַ בריוו צו בעלאַ)

בעלאַ האָט זיך געקליבן צו זיין אַן אַקטריסע. זי האָט געשפילט טעאַטער. מען האָט זי געלויבט. בין איך געקומען פון פאַריז, האָב מיט איר חתונה געהאַט און מיר זיינען צוריקגעפאַרן קיין פראַנקרייך. אויס טעאַטער־חלומות . . .

יאָרן לאַנג האָט מיין קונסט געפילט איר ליבע־ווירקונג. מיר האָט זיך אָבער אויסגעוווּזן, אַז עפעס אין איר ווערט פאַרשוויגן, אַז עפעס רוקט זיך אָפּ אַז אַ זייט.

איך האָב געקלערט, אַז ביי בעלאַ אין האַרץ ליגן אוצרות, ווי איר „שנירל פערל“, פייכטע פון ליבע. ס'טראַגט זיך פון אירע ליפן אַן אַטעם אַזאַ, ווי דער ערשטער קוש; אַ קוש אַזאַ, ווי דער דורשט נאָך גערעכטיקייט . . .

האַט זי זיך געשעמט פאַר מיר, פאַר לייטן, וואָס זי האָט דווקא געוואָלט בלייבן אין שאַטן?

ביז זי האָט דערהערט די יידישע נשמה, דערזען דעם גלות פון די לעצטע יאָרן, און איר שפראַך איז ווידער געוואָרן די שפראַך פון אירע עלטערן.

איר סטיל — „ברענענדיקע ליכט“, „די ערשטע באַגעגעניש“ — אַ סטיל פון אַ יידישער כלה אין דער יידישער ליטעראַטור.

זי האָט געשריבן אַזוי ווי זי האָט געלעבט, ווי זי האָט געליבט, ווי זי האָט אויפגענומען פריינט. אירע ווערטער און שורות זיינען ווי געאַטעמטע פאַרב אויף אַ לייזונט.
צו וועמען ענלעך?

זי דערמאָנט קיינעם ניט. זי איז באַשענקע־בעלאַטשקע פון דעם באַרג אין וויטעבסק, וואָס שפּיגלט זיך אין דער דווינע, מיט די וואָלקנס, מיט די ביימער און מיט די הייזער.

זאָן, מענטשן, לאַנדשאַפֿטן, ייִדישע יוס־טובֿים, בלומען —
דאָס איז איר וועלט און דאָס דערציילט זי.
אירע שורות, לאַנגע און קורצע, געשריבענע און געמראַכטע,
אירע ווערטער, וואָס דאָ צעוואַקסן זיי זיך און דאָרטן פֿילן זיי זיך
נאָר, אַט ווי אין אַ צייכענונג פעלן אויס אַמאָל אייניקע שטריכן און
פינטלעך, כדי זיי זאָלן זיך נאָר פֿילן אין דער העלער לופט.
איך פֿלעג זי לעצטנס אָפט טרעפֿן אין דער טיפּער נאָכט, זיצנדיק
אין בעט ביי אַ קליין לעמפל — לייענען ייִדישע ביכער. איך פֿלעג
איר זאָגן:

— אַזוי שפּעט? לייג זיך בעסער שלאָפֿן.

מיט אַ פֿאַר וואַכן פֿאַר איר אייביקן שלאָפֿ — נאָך פֿריש און שיין
ווי שטענדיק — זע איך זי אין צימער פֿון אונדזער זומער־פֿלאַץ. זי
לייגט פֿאַנאַנדער אירע באַשריבענע פּאַפֿירן, דאָ — פֿאַרענדיקטע
זאָן, דאָ סקיצן און דאָ — קאַפּיעס. פֿרעג איך זי מיט אַ באַהאַלטענער
שרעק:

— וואָס עפּעס מיט אַמאָל אַזאַ אָרדענונג?

ענטפּערט זי מיר מיט אַ בלייכן שמייכל:

— אַט אַזוי וועסטו וויסן וואו, וואָס עס ליגט . . .

אַלץ אין איר איז געווען דער שטילער און טיפּער פֿאַרגעפֿיל.
אַט זע איך פֿונעם האַטעל־פּענצטער, ווי זי זיצט אויפֿן ברעג
אַזערע פֿאַרן אַריינגיין אין וואַסער. זי וואָרט אויף מיר. אַלץ אין
איר הערט זיך צו עפּעס צו, ווי אַמאָל, ווען זי איז נאָך געווען אַ קליין
מיידלע און האָט זיך צוגעהערט צום וואַלד אויף דער דאָמטע.
איך זע איר רוקן, איר דינעם פּראָפּיל. זי גיט זיך ניט קיין ריר.
זי וואָרט, טראַכט . . . און זעט שוין אפּשר „יענע וועלטן“ — — —
וועלן היינטיקע, פֿאַרנומענע מענטשן, זיך פֿאַרטיפּן אין איר
וועלט, אין איר שרייבן?

איך קלער, אַז שפּעטער וועלן קומען אַנדערע און וועלן דער־
שמעקן אירע בלומען, איר קונסט.

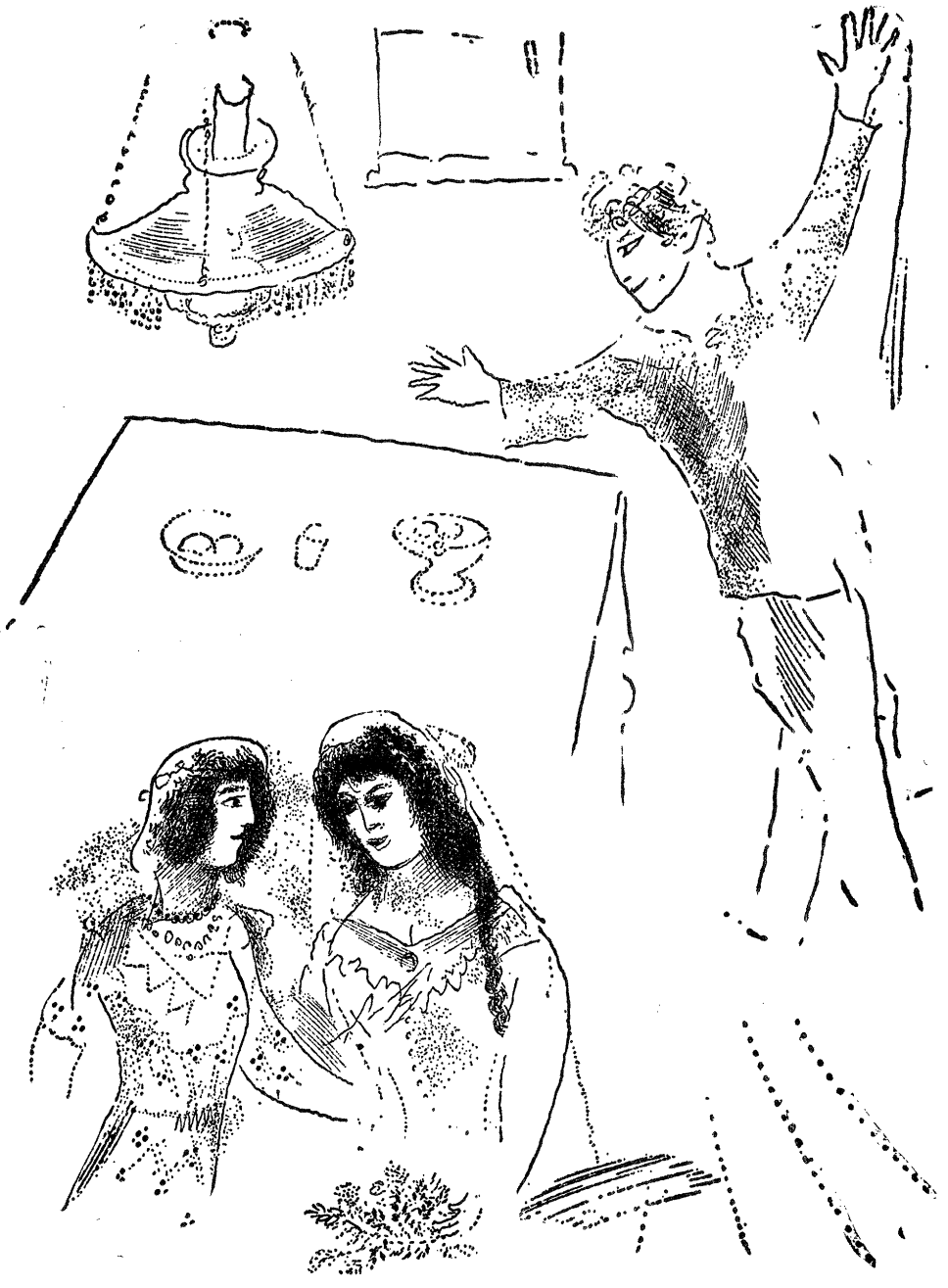
אירע לעצטע ווערטער צו מיר זיינען געווען:

— מינע העפּטן — — —

אַ שטאַרקער דונער און אַ קורצער גאַס־רעגן האָבן אויסגעבראַכן
זעקס אַזייגער אין אַוונט דעם צווייטן סעפטעמבער 1944, ווען בעלאַ
איז אַוועק פֿון דער וועלט.

מיר איז פינצטער געוואָרן אין די אויגן.

די ערשטע באגטגעניש

די ערשטע באגעגעניש

דאָס איז פאַר דיר, מיין טייערער.

— מע, דו ביסט דאָ? — קלאַפּ איך אָן ביי מיין שול-פריינדן
אין פענצטער — דאָס בין איך, בעלאַ!
ס'איז געווען סוף זומער. איך בין ערשט געקומען פון אויס-
לאַנד. יעדן זומער פאַרט די מאַמע קיין מאַריענבאָד און
יעדעס מאַל נעמט זי מיך מיט. איך בין געווען אין בערלין,
אין ווין. איך האָב אזוי פיל צו דערציילן מעאַן. איך קען זיך
נישט איינהאַלטן.

איך קלאַפּ נאָך אַ מאַל אָן.

זע, פאַרוואָס עפנט זי ניט? און איך האָב זיך אזוי גע-
איילט. בין שנעל דורכגעגאַנגען די גאַסן, אַפילו דורכגעלאָפן
דעם בריק.

מע אַ וואוינט אויף דער אַנדער זייט טיך, נישט ווייט פון
וואַקזאַל. נאָר די גאַס איז אַ זייטיקע, אַ שמילע. דאָס הויז —
אַ קליין, איינשטאַטיק מויערל. די פענצטער גייען אַרויס גלייך
אויפן מאַרמאָר.

זיינען זיי אפשר צוליב דעם געווען שמענדיק פאַרמאַכט. די
שווערע פאַרהאַנגען האָבן איינגעהאַלטן דעם רויש פון דער גאַס,
און אויך דאָס ליכט. איז ביי זיי אין זאַל אַלע מאַל קיל און
פינצטערלעך. נישט מען הערט דאָרט די דראַזשקעס, וואָס פאַרן
צו דער באַן, און נישט די קאַפּיטעס פון די פּערד, וואָס קלאַפּן
איבער די אויסגעברוקירמע גאַסן.

דאס קליינע געסל איז געווען א העלפט אויסגעלייגט אין
האלץ און א העלפט אין שמיינער. און וואס פאר א שמיינער!
איך האב זיך גענוג געבראכן די פיס און זייערע שארפע קעפלעך,
געשפרונגען פון איינעם אויף דעם אנדערן!

איך קוק אין מעאס פענצטער. מען קען זיך דארט אנזען
ווי אין א שפיגל. די שויבן בלישמשען, אנגעהיצטע פון זון. די
פאלדן פון די שווערע גארדינען האלטן אונטער, ווי א ראם,
די פאר ווייסע שפיצן-גארדינען. א לייכט ווינטל וויגט זיי און
בלאזט אן זייער אנגעזויפטע ווייסקייט. אויף איין גארדינע איז
אויסגעשטיקט א קעניג, וואס זיצט אויף א טראן-שטול. אויף
דער אנדערער — א קעניגין, שיין און יונג אונטער איר קרוין.
איך האב זיי נאר איצט באמערקט, ווייל פון אינעווייניק —
ווער האט זיי געקענט זען? זיי זיינען געווען אינגאנצן פאר-
שטעלט מיט בלומען-טעפ.

בלומען, פלאנצן און א צאל זיינען אנגעשטעלט אויף אלע
אונטער-פענצטער. טעפ מיט גרינס שמייען אויפן דיל ביים
פענצטער, אין די ווינקלען זון זאל. זיי שמייען אויף מישלעך,
אויף בענקלעך. זיי הענגען אראפ פון די פאליצעס. פון גרויסע
עמערס פול מיט ערד שמעקן ארויס פאלמעס. זייערע בלעמער
— דא אויסגעצויגן אין דער הויך, דא אויסגעשפרייט אין דער
ברייט. אפילו בלעכענע קעסטעלעך פון אונטער קילקעס זיינען
אויך פארזייט מיט גרינס. עס וואקסט דארטן א גרעזל, אמאל
א פאר בלימעלעך.

מיט יעדן טאג ווערן די אונטערפענצטער געדיכטער און
דאס ליכט אלץ שימערער.

ווי דאס זאל נישט זיין גענוג, ברענגט מעאס מוטער פון
יעדן מארק א ניי בינטל פרישע בלומען. און ווען זי האט שוין
מער נישט קיין מעפלעך — שמעקט זי זיי אריין אין א בומל.
פון דרויסן זעט אויס זייער הויז ווי אלע הייזער — און פארט
איז דאס אנדערש. צי דאס מאכט דער סאך מיט גרינס הינטער

די שויבן, צי די מוזיק, וואָס הערט זיך אפילו דורך די צוגעמאַכטע פענצמער.

די מוזיק האָט זיך געטראָגן אַנטקעגן, ווי מען פלעגט זיך נאָר פאַרקערן פון דער גרויסער וואַקזאַל-גאַס אויף זייער קליין געמל.

די שכנישע הייזער בלייבן שמיין שמומע, און הערן זיך צו צו די סאַנאַטעס פון מאַצאַרט און בעטהאווען. יעדער פאַרביי-גייער שמעלט זיך אָפּ אויף אַ רגע הינטער די פענצמער, ציט אויס אָן אויער, זאַפט זיך אָן מיט אַ קלאַנג און אָן אַנגעוואַרעם-טער לויפט ער ווייטער.

שוין אויפן וועג צו זייער הויז האָב איך געוואַרט אויף די זינגענדיקע קלאַנגען. אַ ברייטער און אַ לאַנגער האָט דער קלאַוויר געבלישמשעט. אונטער זיין שוואַרץ גלאַנצנדיק דעקל איז ווי באַגראַפֿן אַ נעץ מיט קלינגענדיקע דראַפֿטן. אַמאָל האָט זיך אויך געהערט אַ פידל. און ווען מען האָט אויף אים נישט געשפּילט, איז דער פידל געלעגן רואיק אויפן קלאַוויר. זיין בויגן, ווי אָן אויסגעצויגענע האַנט, האָט שמיל געוואַרט...

קיין קלאַוויר און קיין פידל איז נישט געווען אין מיין אייגענער היים. איז מיר אומעטיק געווען, באַזונדערס פאַרנאַכט. אַנטלויף איך צו טעאַן. איר היים איז שמענדיק פול מיט מענטשן, מיט געלעכטער און פרייד. נאָך אַזאַ היים האָב איך שמענדיק געטרוימט.

איר מאַמע איז דעם גאַנצן טאַג אין דער היים. מען זעט זי אַרומדרייען זיך איבער די צימערן. דאָ לויפט זי אַריין אין קיך, באַקט שנעל אויס אַ זעמל, אַ מאָרט. דאָ קומט זי צו די געסט אַריין. מיט יעדערן כאַפט זי איבער אַ וואָרט. צעשמועסט זיך מיט אונדז ווי אַ ברמע. גיט פאַרזוכן אירע מאכלים.

— בעלאַטשקע, עס אויף אַ בלינצע! נישקשה, דאָס וועט דיר גוט שאַדן. דו האַסט אַ שייניקע קליידל. דאָס איז אַ נייע?
— מאַנעטשקע, וואָס מאַכט דיין מוטער? — סאַנעטשקע! וואָס

עפעס אזוי שפעט? הער, איז דאס אן אמת, איך האב געהערט, דיין שוועסטער האט חתונה? — לאכט און שמייכלט מעצט מוטער און דרייט זיך ווי אין א קאדדיל ארום יעדערן פון אונדז. מעצט חברמעס זיינען פון יארן לאנג די זעלבע. קען זי אונדז אלעמען, קען אונדזערע עלטערן, אונדזערע משפחות. קיינער האט נישט געוואוסט ווי אלט זי איז. א קורצע, א דארע, מיטן אן איינגעפאלענעם גוף, אבער א לעבעדיקע ווי א פויגל. אירע דינע ליפן, שמענדיק נאסע, ווי ביי מעאן אליין, האבן געשפריצט מיט ווערטער. די לאנגע נאז פארשפיצט פון אונטן, ווי א שנאבל. נאר אירע שווארצע אויגן האבן געשיינט ווי ערשט-אויסגעוואשענע.

מעצט ברידער — דריי האט זי געהאט — און אלע דריי פריילעכע, וויציקע. יעדערער האט געשפילט: קלאוויר, צי פידל. געשפילט צוזאמען, געשפילט באזונדער.

די אריינגעקומענע חברים האבן צוגעהאלפן: ווער גע-זונגען, ווער געפייפט, ווער אויפגעמישט די מוזיק-נאטן. אפט שפילן מיר אלע צוזאמען מעצמער, שמעלן אויף א לעבעדיק בילד פון א בארימטן קינסטלער. מיר פארקען זיך אין די שופלאדן, אין די קליידער-אלמערס. מעצט מאמע זוכט אונדז אויס אירע אלטמאדישע קליידער. מיר שלעפן אראפ פון די בעטן די גע-בלימלטע קאלדרעס. אלץ וואלט אונדז צונויזן קומען. און פאר מיר איז גאר גענוג א פשוטער ווייסער ליילעך, צי א האנטוך ארום דעם קאפ. ווייל איך ווייס נישט פארוואס, אפשר צוליב מיינע לאנגע האר, צי גרויסע אויגן, האט מען מיר אלעמאל געגעבן שפילן א כלה, אדער א „מאדאנע“.

ווי איך פלעג נאר אריבערגיין די שוועל פון זייער הויז, בין איך גלייך געווארן אן אנדערע. די לופט איז דארטן פול געווען מיט קלאנגען. די פויגלען! דער גאנצער פארצימער איז פול מיט זיי. פויגלען אומעטום, ווי די טעפ מיט בלומען. גאנצע משפחות פון פויגלען, פארווייז פארשמעקט אין „קלעטקעס“. זיי

הענגען אויף די ווענט, שטייען אויף טישלעך. א גרינער פאפוגאצי
וויגט זיך אין מיטן באלקן. ער וויגט זיך אויף אן אייזערנעם
דראט. וויגט זיך אפ, פאר אלעמען אין די אויגן. אלע פויגלען
טיקען, זינגען, פייפן. ווי עמעצער עפנט נאר אויף די מיר פון
נאס, ווארפן זיי זיך אויף אים אן. איין פויגל שרייט איבער דעם
אנדערן. קוים הערט מען דעם „גוט-מארגן“. אין זאל שפילט
מוזיק.

פון הויף טראגט זיך דאס בילן פון דעם הונט „מארקיו“.
דאס בילן קומט אליין געענמער, ווייל מעאס גרויסער הונט מוז א
קוק טאן אויף יעדערן, וואס גייט אין שטוב אריין. ער קען אונדז
אלעמען. און פארט פארקריכט ער יעדעס מאל אונטער די פיס
און שמעקט אונדז אויס פון דאסניי.

וועט „מארקיו“ מיך דערקענען? איך האב דאך אים נישט
געזען א גאנצן זומער. און די פויגלען? איך וועל צו זיי א פויף
טאן. איך חלש שוין א קוק טאן ווי זיי וועלן זיך צעשפרינגען
אויף זייערע דראטן און אנהויבן פיקן מיט די שנאבלען, ווי זיי
וואלטן וועלן מיר געבן די האנט.

— אבער זע, פארוואס עפנט מען מיר נישט אויף די מיר?
פיל מענטשן זיינען שוין פארביי. יעדערער קוקט מיך אן — וואס
שטיי איך אין מיטן טראטוואר, ווי א נאר? איך ווארט שוין
א היפשע וויילע.

אמת, איך אייל זיך נישט. אז איך בין לעבן דעם הויז,
דאכט זיך מיר — איך בין שוין דערינען.

אוממעגלעך, אז איצט זאל ביי זיי קיינער נישט זיין אין
דער היים. מעאס פאמער איז דאך א פעלדשער. אזא גומער
פעלדשער, אז אלע האלטן אים פאר א דאקטער. קיין אידישער
חולה קען זיך גארנישט אויסהיילן, ווען ער רופט נישט צו זיך
דעם דר. ברעכמאן. און דר. ברעכמאן טרעפט מאקע אלע מאל
צו. דא מיט א גוט-אויסגעשריבענער רפואה, דא מיט א פאסיקן
גלייכווערטל, וואס ער נעמט פאר זיין אוועקגיין ווי פון די

קעשענעם אַרויס. די באַרוואַיקמע משפּחה שטעקט אים זיין „פּאַלטיניק“ אין האַנט אַרײַן.

די פּויערים האָבן אויך ליב צו היילן זיך ביי טעאָם פּאַטער. זיי קומען אַפילו פון די ווייטע דערפער. באַזונדערס אין אַ מאַרק-טאָג. זיי ברענגען פּאַרקויפן אַ הויר, אַ קעבל, נעמען זיי שוין מיט זייער קראַנק קינד.

מען וויקלט איין דאָס עופּעלע אין די זעלביקע פּאַטשיילעס וואָס מען טראַגט אויף זיך. דאָס קינד איז ווי אַ צוגעשפּילעמע צו דער פּויערטע — זעען זיי ביידע אויס קראַנק. אַמאָל פּאַר-שלעפט מען אַן אַלטן קראַנקן פּויער. ווי אַ שולדיקער זיצט ער אויפן בענקל און קוקט. ער קוקט אויפן דיל, ווי עס זאָל זיין ערד. דאַכט זיך, ער שלאָפט. מיט אַמאָל כאַפט ער זיך אויף און גיט אַ שפּיי, ווי אויף זיך אַליין. די פּויערים קומען אַלע מיט אַמאָל און צעזעצן זיך ענג אויף די פּאַר בענקלעך פון טעאָם וואַרט-צימער. זיי וועלן זיך בעסער אויסציען אויפן דיל, איידער זעצן זיך אויף שטולן — שטולן זיינען דאָך פּאַר פּריצים. זיי קוקן אַן די פּויגלען, וואָס דערמאַנען זיי זייער דאָרף, זייער גאַרטן.

וואָס זעט זיך טעאָ נישט אַן ביי זיך אין דער היים? די אַלע געשווירן וואָס פּוילן אַפּענערהייט, די צעקראַכענע אויגן פון די אַלטע פּויערים, וואָס גיסן זיך אויס אין טרערן! טעאָ עפנט זיי אַלעמען די טיר, גייט דורך דעם פּאַרצימער. סטאַרעט זיך אַ שמיכל טאָג, טרייכטן, אַז מען וועט זיי באַלד אויפנעמען.

זיי ווייסן דאָך, אַז אין זאָל וואַרטן נאָך אַנדערע, שטאַטישע קראַנקע, וועלכע איר טאַטע נעמט צו ערשט אויף.

— פּאַפּאָ ווערט באַלד פּריי! — מוטיקט זי די פּויערים.

— יאָ, פּאַנענקע! — שטייען אויף די פּויערים פון פּרייד.

שטייענדיקערהייט שפּאַרן זיי אַרײַן אין טעאָס האַנט אַ קליינע קאַשאַלקע.

— פּאַנענקע, אַט גיב עס איבער דער מאַמען. פּרישינקע

אייער, ערשט צונויפגעקליבענע!

זיי צאלן פאראויס. אפשר וועט מען זיך גיכער אויף זיי דערמאנען.

צו פארנאכט בלייבט נישט איבער קיין קראנקער אין שטוב. אונט-צייט פארט דער דר. בראכמאן אליין ארויס אויף וויזמן. דער קומטשער שפאנט איין דאס פערדעלע און דער דאקטער פארט ארום איבער דער שטאט. צווישן איין חולה און דעם אנדערן פארפארט ער צו א געזונטן פריינט. פארוואס נישט? מען האט געהערט אין שטאט, אז דר. בראכמאן האט ליב א קערטל, א גלעזל בראנפן. געמוזט זיין אמאל א פריילעכער בחור. מען זעט עס היינט נאך זיין רוימער נאז, נאך זיינע שווערע אויגן-זעקלעך. אבער די אויגן אליין בלישמשען דורך זיינע שפאקולן. זיין הייזעריק קול צעברעקלט זיך אפט אין א געלעכטער.

איצט, ווי איך שטיי אזוי ביי דער טיר, איז דר. בראכמאן זיכער אין שטאט. פרוי בראכמאן און טעא רוען זיך אפ פון די קראנקע, פון דער טיר, וואס מען עפנט אויף און מען מאכט צו. הערן זיי נישט ווי איך קלאפ אין טיר? איך וויל נישט קלינגען. איך קלינג קיינמאל נישט ביי זיי. וויל פרוי בראכמאן וועט מיינען, אז ס'קלינגט ווייטער א חולה — וועט זי א געשריי טאן פון דערווייטנס:

— דער דאקטער איז נישטא אין דער היים! קומט מארגן אין דער פרי. — און וועט נישט עפענען די טיר.

אבער וואס איז דאס? איך הער דעם הונט בילן. אודאי האט ער מיך דערהערט. אן אלטער הונט, אבער פארט א הונט. איז אויב „מארקיו" איז דא, איז טעא אויך אין דער היים. אן איר הונט, גייט זי דאך נישט ארויס אין גאס.

פילט זי גארנישט אז איך בין דא? זי האט זיך אפגעוואוינט פון מיר. דעם גאנצן זומער מיך נישט געזען. און איך האב נישט אויפגעהערט צו טראכטן וועגן איר, ווען איך בין געווען אין אויסלאנד. דארטן, אין די גרויסע פרעמדע שטעט, האט זי מיר

אויסגעפעלט. איך פלעג זיך טרעפן נאָר מיט דער מאַמעס באַ-
קאַנטע, אַלץ עלטערע מענטשן. קיינער האָט נישט מיטגענומען
זייערע קינדער. איך וואָלט טעאָן דערציילן ווי עס איז אומעטיק
צו בלאַנדזשען אַליין אין די גרויסע פרעמדע גאַסן. די הייזער
זיינען הויכע, מוראדיקע. ווען מען וויל אויף זיי אַ קוק טאָן, מוז
מען פאַררייסן די אויגן. איך וויל איר זאָגן: — מער פון אַלץ
האַבן מיך איבערראַשט די בלומען, וואָס וואַקסן דאַרטן אין מיטן
גאַס. גאַנצענע פלעצער זיינען אויסגעלייגט מיט בלומען, ווי
מיט טעפיכער.

פערד און דראַזשקעס פאַרן זיי אַרום. קיינער טשעפעט ניט
די בלומען, וואָס שמעקן מיט טויזנטער גערוכן.
טעאָ וואָלט זיכער הנאה האָבן פון זיי. זי האָט דאָך ליב
בלומען. זי שמעקט אַריין אַ בלימעלע אין אירע האַר, אין איר
קליידל . . .

ווען טעאָ וואָלט זען די פערד און די דראַזשקעס! זיי זיינען
הויכע, וואַקסיקע. מען קריכט אויף זיי אַרויף ווי אויף אַ באַרג.
אונדזערער אַ פורמאַן וואָלט נישט וויסן ווי צו פירן זיי. אַלע
לויפן אַליין זיך.

ווי איך פלעג זיך אַפּשטעלן אַ קוק טאָן אויף אַ וועלכן עס
איז פנים, וואָלט עס מיר פאַרשווינדן ווי אונטער די הענט. עס
בלייבט נאָר אין זכרון אַ מאַנטל, אַ פאַר פּעדערן פון אַ הומ. וויל
איך אַ קוק טאָן אויף אַ קאַפּ — גיבן מיר גאָר אַ בליץ אויס-
געפוצמע שייך. דאָ גלאַנצנדיקע שוואַרצע, דאָ געלע, רויטע —
לויפן זיי אַרום איבער די טראַטוואַרן.

אַך, ווען טעאָ וואָלט זיין מיט מיר דעם טאָג, ווען דער ווינט
האַט פאַרטראָגן אַ שמרויענע הומ פון אַ מאַנסכיל! דער הומ
איז ווי אַנטלאָפן. און דער מענטש? אַט, דאַכט זיך, איז ער
געגאַנגען לעבן מיר. און מיט אַמאָל האָט ער זיך אַ רים געמאַן,
ווי זיך אַפּגעטשעפעט פון דער ערד. איך האָב אים געזוכט, גע-
זוכט. קיינער האָט זיך נישט אַפּגעשטעלט אַ קוק טאָן אויף אים.

איך וויל שוין מעאן דערציילן ווי איך בין שעהענווייז גע-
שטאנען לעבן די געשעפט-פענצמער.

ביז איך קוק זיי אויס! אמאל זיינען די פענצמער גרעסער
פאר דער קראם אליין.

— מאמע, מאמע, קום זע, וואס טוט זיך דא! אט דא קענען
מיר איינקויפן אונדזערע מתנות! — האב איך געשלעפט די
מאמע.

— מאמע, קוק, אט איז א בוים פון נאזמיכלעך! זע, אט איז
א כלה אין פענצמער! —

אבער די מאמע איז צעמראגן:

— לאז מיך צו רן! מען קען דא נאר משוגע ווערן! ווער
דארף עס האבן אזוי פיל זאכן.

און מיט אמאל גיט זי מיר א זאג:

— קום בעסער, מעכטערל, אהיים! איך האב מורא, דו
וועסט נאך פארגעסן ווי עס הייסט אונדזער האטעל. דו גע-
דענקסט נאך אלץ ווי הייסט אונדזער גאס? —

אין פענצמער האב איך דערזען א גרינע מיראלישע פעלע-
רינע און צו איר א גרינע הוט מיט א גרינער פעדער. מיר האט
זיך פארוואלט עס האבן. די מאמע מענהט:

— וואס וועסטו זיך אין מיצקע דערינען אנטאן אין א
גרינער פעלערינע? —

אט האב איך זי מאקע אנגעטאן. וועט זי געפעלן מעאן?
די גרינע פעדער שמעקט ווי א פויגל אויף מיין קאפ. מען זעט
גלייך, אז עס איז אן אויסלענדישע. גיי קריג אזא פעדער אין
ווימעבסק!

דאכט זיך, אז אלע קוקן אויף מיין הוט.

— אהא! עס קומט דיר א שלום-עליכם! נו, גוט פאר-
בראכט די צייט? דו האסט א שיינעם הוט! מראג געזונטער-
הייט. אין אויסלאנד קען מען שוין אלץ קריגן. —

ווען איך וואלט זיך מיט יעדערן אפשטעלן אין גאס, וואלט
איך אויף מארגן נישט קומען צו מעצן. נאָר טעג אליין איילט
זיך נישט אַ קוק מאַן אויף מיר! מיר איז שוין דערעסן צו וואַרמן.
וואָס, עס דוכט זיך מיר? עפעס האָט אַ בליץ געמאַן אין
די פענצטער. — זע, אַט איז טאַקע טעג! זי איז דורכגעלאָפֿן
דעם זאַל און פאַרשוואַנדן. זי איז צוריקגעקומען, צוגעגאַנגען
צום קלאַוויר. וויל זיך זעצן שפּילן?

טעג הויבט אויף דעם גלאַנצנדיקן דעקל און קוקט אַהין
אַריין. זי איז פאַרטראַכט. האָט וואָס פאַסירט ביי זיי אין שטוב?
ווער ווייס! טעג קען אַמאָל אויסטראַכטן אַ צרה און אַנטשעפען
זי אויף זיך. ווען אַליץ איז שמיל און רואיק, איז איר צו אומעטיק.
זי זעט מיך נישט? זי שטייט מיטן רוקן צום פענצטער. וואָס
איז מיט איר היינט? איך האַלט נישט אויס און גיב זי אַ רוף:
— טעג!

זי פאַרטרייסלט זיך ווי פֿון אַ דונער. פאַרוואָס האָט זי זיך
דערשראַקן? האָט זי נישט דערקענט מיין קול? אַדער האָט זי
געוואַרט אויף וועמען עס איז אַן אַנדערן? זי לויפט צו צום
פענצטער.

— אַך, דאַס ביסמו, בעלאַ? ווען ביסטו געקומען? דו
האַסט מיך דערשראַקן!

— נאַרעטשקע, וואָס איז מיט דיר? עפֿן גיכער אויף! —

— אַ, סאַראַ שיינע פעלערינקע דו האָסט! וואו האַסטו עס
געפונען?

— ס'איז דיר טאַקע געפעלן?

מיר צעקושן זיך. זי קושט מיך עפעס לענגער ווי אַלע מאַל.
איך פיל, זי צעגייט זיך אויף מיינע פלייצעס. אַט, דאַכט זיך,
וועט זי זיך צעוויינען.

— טעענקע, טייערע! — איך דריק זי נאָך מער צו זיך.
איך גיב אויף איר אַ קוק. זי צאַפֿלט זיך. ווי זי זאַל טראַגן אין
זיך אַ גרויסן סוד, וואָס זי האָט מורא צו צעטרייסלען.

איז זי נישט צופרידן צו זען מיך ? אלע מאָל, ווען זי טרעפט מיך — קוקט זי דאָך מיך אויס מיט אלע אויגן. און היינט ? עפעס איז דאָ, עפעס איז דאָ נייעס, וואָס איך ווייס נישט. מסתמא דערפאַר האָט זי מיר אַזוי לאַנג נישט געעפנט די טיר. איך וואַרט. זי וועט מיר דאָך עס גלייך דערציילן.
איך וואַרט נאָך אַ רגע. איך הויב אָן די ערשטע :
— טעאָ, דו ווייסט . . .

איך דערצייל איר איין מעשה נאָך אַן אַנדערער. אַבער מיינע ווערטער פאַלן אַראָפּ ווי היינטער אירע אויערן. אַריבער אין עס צימער. טעאָן זיצט זיך נישט אויף אַן אַרט. איך באַליידיק זיך : וואָס עס איז נישט אינטערעסאַנט, וואָס איך דערצייל ? אלע מאָל הערט זי זיך אַזוי צו מיר צו ! איך רייד, איך רייד. נאָר איך רייד. טעאָ שווייגט.
איך הער אַבער ניט אויף צו רעדן. איך האָב מורא פאַר איר שווייגן.

אין די פענצטער שאַטענען זיך די פאַרמונקלטע פלאַנצן. דער אַוונט פאַלט צו. מיר דוכט זיך, מיינע ווערטער דערגייען נאָר נישט צו טעאָן. זיי בלייבן הענגען, ווי עס הענגט דער גרויסער הענגלאַמפּ איבער אַינדזערע קעפּ. דער באַלקן אין דעם פינצטערן צימער צעמישט זיך מיט דער נאַכט. מיר פאַלט איין : מיר זיינען דאָ נישט אַליין... מיר ווערט מוראדיק. די פלאַנצן אויף די פענצטער, אויף די טישלעך, האַבן זיך אויסגעצויגן. די בלומען — זיך אַנגעזופט מיט שוואַרצער לופט. איך הער ווי זיי אַטעמען, ווי זיי קרעכצן. איך הער ווי עס צימערט אויף אַן איינגעשלאַפּענער פּויגל. ער גיט אַ געשריי אין דער וועלט אַריין. איך קער אָפּ מיין קאַפּ. פון אַ זייטיקער טיר גיט אַ בליץ אַ ליכטיקער שפּאַלט. ווי אַן אמתער בליץ זאל געבן אַ שטאַך אין דער פינצטער.

איך הער זיך צו. איז עמעצער אַריין ?

**

מיר האט זיך א דוכט געטאן — א נייער שאטן איז געפאלן אויף טעאס פנים. ווען טעא וואלט זאגן א ווארט, איין לעבעדיק ווארט . . . פארוואס דערציילט זי מיר גארנישט? זי האט דאך ליב צו רעדן. זי פארשטיקט אירע ווערטער. איר איז אפילו טרוקן אין מויל. זי טונקט אלץ אירע ליפן, כאטש זיי זיינען שמענדיק ביי איר גאסע. איך קוק זי אן פון א זייט. זי זאל נישט זען, אז איך קוק אויף איר. פארן זומער איז זי, דאכט זיך, אויסגעוואקסן, ברייטער געווארן. זי האט אזוי אויך געהאט ברייטע פלייצעס. איר פנים—נישט א מיידלשער און נישט א אינגלשער. איר שמערן הויכט זיך איבער איר קאפ מיט די גלאט פאר-בארשמענע האר. אויפן רוקן פאלט אראפ א קליין צעפעלע ווי ביי א קליין מיידעלע. איר שמיל קאלירט קלייד נעמט ארום איר גוף. די פיס זיינען לענגער געווארן. זי האט זיך שוין אזוי גע-שמעמט מיט אירע גרויסע פיס. זי לויפט דאך שוין אזוי גיך ווי א אינגל. אמאל לויפט זי אזוי שנעל ווי איר הונט.

אירע הענט זיינען אויך גרעסער פאר מיינע און שמענדיק פארשוויצטע און פארשמעקטע אין די קעשענעס. ווען זי גיט מיר א האנט, צעברעכט זי מיר די ביינדלעך. טעא איז אלע מאל א פריילעכע, באזונדערס צווישן מענטשן פארגיסט זי אלעמען מיט לידער. זי שפריצט מיט גלייכווערטלעך. דערציילט זיי זאפטליק, געשמאק, אז אלע קייקלען זיך פון געלעכטער. דערפאר האבן זי טאקע אלע ליב.

זי האט ליב צו זיין צווישן אינגלעך. צעקושט זיך מיט זיי גלייך אין די ליפן. האט ליב אפילו שלאגן זיך מיט זיי. מיט מיידלעך, פארקערט — ווערט זי צארט. זי קען זיך פארקוקן שעהענווייז אויף א לאנגן האלדז, צי שיינע הענט.

אט, דאכט זיך, איז זי לעבעדיק, פריילעך און מיט אמאל קערט זי זיך אום און ווארפט אויף זיך אן אן אומעט. וויקלט זיך אין אים איין ווי אין א שווארצער פאטשיילע.

זי זינגט שוין א טרויעריקן ניגון מיט א ביסל א הייזעריקן קול.

און וואָס קען טעאָ נישט? אי שפּילן קלאַוויר, אי שפּילן אין קאַרטן, אי רעדן דייַטש, אי דעקלאַמירן אַ לעצט-געדרוקטע פּאַעמע. זי שרייבט אַפּילו לידער. און אירע לאַנגע בריוו, גע-דיכט אויסגעשריבענע ביז דעם לעצטן שטיקל פּאַפּיר, זיינען אַלע מאַל איינגעגריבלט אירע אַ פּאַר נייע לידער. ווען זי לייענט זיי אויפן הויכן קול, לייענט זי מיט אַן אַראָפּגעלאָזענער שטימע. און, ווען עס פּאַלט אויף איר אַן אַזאַ מרה-שחורה, איז אַ שרעק אויף איר צו קוקן.

אפּשר, היינט אויך? ... פּאַרוואָס איז זי אַזאַ צעטראַגענע? זי איז דאָך מייַן חברטע פון קינדהייט אָן. יעדן יאָר גייען מיר אַריבער אין דעם זעלבן קלאַס. האָבן געהאַט די זעלבע דאַנות, די זעלבע פּרייד. כאַטש מיר זיינען פּאַרשיידענע, האָבן פּאַר-שיידענע אויגן, פּאַרשיידענע הענט און פּיס.

וואָס-זשע אַנטלויפט מיט אַמאָל איצט טעאָ פון מיר? זי פּאַרשווייגט פון מיר וואָס! איך צאַפל זיך:

— טעאָ, דו ווייסט, איך האָב אַזוי געלאַכט! אַ שאַד, וואָס דו ביסט נישט געווען מיט מיר. די . . . — איך וויל, אַז טעאָ זאָל זיך ענדלעך צעלאַכן.

— יאָ? — דרייַט זי זיך אויס מיט אַ קרומען שמייכל און אַ פּאַרשעמטע גיט זי אַ קוק אויף דער טיר פון איר טאַטנס קאַבינעט . . .

**

ווער איז דאַרטן? צו וועמען הערט זי זיך צו? איר טאַטע איז דאָך אין שטאַט ביי די קראַנקע. אַ שטאַט, דאַכט זיך, איז דורכגעקראַכן הינטערן שפּאַלט פון דער טיר. דאָס לאַכן האָט זיך אָפּגעהאַקט אין מייַן מויל. איך האָב זיך דערשראַקן.

ווער איז דאַרטן? וואָס באַהאַלט פון מיר טעאָ? שמילערהייט עפנט זיך די טיר אַלץ מער פּאַנאַנדער און

עמעצער גיט מיר ווי א ברען אין רוקן. איך בלייב שטיין אויפן אָרמ. כ'האָב מורא זיך אומצוקערן. מיר דאַכט זיך, אַ פּייער יאָגט זיך נאָך מיר. איך זע, ער גלימ־שט זיך אַרום די ווענט. און אויפן העלן וואַנט־פאַפּיר צייכנט זיך אויס אַ פנים פון אַ אינגל. אַ פנים ווייס ווי די וואַנט אַליין.

פון וואַנען האָט ער זיך גענומען? איך האָב אים נאָך קיינ-מאַל נישט געזען. ער איז נישט ענלעך נישט אויף די ברידערס חברים, נישט אויף אַנדערע. ער איז עפעס אַ פאַרדרייטער, ווי ער זאָל מורא האָבן זיך שמעלן אויף די פיס. וואָס, ער האָט זיך ערשט אויפגעכאַפּט פון שלאָף? זיין האַנט האָט זיך אויפגעהויבן און זיך פאַרגעסן אַראַפּצולאָזן. איז זי געבליבן — אַן אויס-געדרייטער שמעקן . . .

וואָס האָט ער געוואָלט טאָן מיט דער האַנט? זאָגן מיר „גוט מאַרגן“? צי אפשר גאָר . . . אַ קלאַפּ טאָן? איך האָב אפשר צעשמערט זיין שלאָף. ווי קומט ער צו שלאָפן דאָ אין מיטן טאָג? זיין קאַפּ מיט האַר איז צעטומלט. געקרייזלטע רינגעלעך הענגען, ווי בייגעלעך, אַראַפּ. זיי וויקלען זיך איין, קלעפן זיך צו זיין שמערן, פאַרשימט אים די אויגן מיט די ברעמען. און ווען די אויגן קריכן אַרויס, זיינען זיי בלוי ווי ערשט פון הימל. אַזעלכע מאַדנע אויגן, נישט ווי ביי אַלע מענטשן. לאַנגע, ווי מאַנדלען. יעדער אויג קוקט אין זיין זייט. יעדערער שווימט אַוועק, ווי אַ שיפל, ווייט איינער פון דעם אַנדערן. איך האָב נאָך קיינמאַל ניט געזען אַזעלכע „קאַסע“ אויגן. אפשר יאָ — אין אַ ביכל ביי וועלכער עס איז אויסגעמאַלטער חיה. זיין לאַנג מויל איז אַפּן. די עקן צעלויפן זיך אין דער הויך, צו די אויערן.

איך ווייס נישט צי וויל ער רעדן, צי מיך אַ ביס טאָן מיט זיינע ווייסע, שאַרפע ציין. אַט גיט זיך ביי אים אַלץ אַ ריר פון אָרמ, ווי טאַקע ביי אַ חיה, וואָס שטייט אויף איין פוס, גרייט אין יעדן מאַמענט זיך אַפּרייבן פון דער ערד. ער וויל אַלץ אויס-

ציען זיינע פארבויגמע הענט און פים און . . . פארבויגט זיי נאך מער. און דערוויילע — לאכט ער. לאכט ער נאך פון שלאף? צי לאכט ער פון מיר?

איך מיין דאך אלע מאל, אז יעדער לאכט פון מיר. דאס אינגל איז צוודאי צופרידן צו זען א מיידל, וואס האט מורא פאר אים.

און ווי האט דאס טעג געקענט מיך אזוי אויסנארן! פאר-וואס האט זי מיר גלייך נישט געזאגט, אז ווער-עס איז א פרעמדער זיצט ביי איר?

איך בין ביז אויף איר. און איך האב גערעדט אזוי פיל נארישקייטן! דאס אינגל האט אלץ געהערט און דערפאר טאקע לאכט ער פון מיר. אזא חוצפה — לאכן מיר גלייך אין צורה!

א! איצט פארשטיי איך פארוואס טעג האט געשוויגן און נאר מיך געלאזט רעדן. האט זי זיך געשעמט פאר מיר וואס א אינגל איז געבליבן זיצן ביי איר? צי זי האט זיך געשעמט פארן אינגל? ווער איז ער?

איצט ווייס איך גאר נישט וואס צו טאן, וואוהין זיך אהינצוטאן.

ווי אן אפגענארטע, בלייב איך שטיין אין מיטן צימער. איך וואלט וועלן אנטלויפן. אנטלויפן פון מיין צעדרייטער חברטע און פון איר דרייענדיקן אינגל. ער לאכט מיך אויס מיט א גאנצן מויל מיט ציין, ווי ער זאל מיך צעזעגן אויף שטיקלעך. וועגן וואס טראכט ער? מיר דאכט זיך, ער האט וואס אין זינען. איך זע ווי זיין שמערן האט זיך צעקנייטשט, ווי ער וואלט געדארפט אויסשניצן א וועג פאר זיין דורכגעלאדענעם געדאנק. אט גייט ער צו נעענטער צו מיר. איך לאז אראפ די אויגן. קיינער זאגט נישט קיין ווארט. יעדערער פון אונדז הערט ביים אנדערן קלאפן דאס הארץ.

איך האלט נישט אויס.

— טעג, איך דארף גיין אהיים . . . — האכן זיך קוים אויפ-

געעפנט מיינע פארמריקנטע ליפן. אין קאפ איז היים. דער
גאנצער גוף טוט מיר וויי, ווי מען זאל מיך אפשמיסן מיט
פייערדיקע רימער. מיט אמאל גיט דאס אינגל א זאג :

— פארוואס? וואוהין איילט איר זיך? איר האט אזא שיין
קול! איך האב אייך געהערט לאכן! —

ער רעדט! ער רעדט צו מיר! ער האט נישט מורא פאר
דער שמילקייט! ער הרגעט מיך אוועק! אבער איך פארשטיי
נישט — ער קען דאך מיך נישט. וואס וויל ער פון מיר? וואס
האט ער געזאגט וועגן מיין קול? —
איך גיב א קוק אויף טעאן.

— דו ווייסט, דאס איז דאך . . . דער קינסטלער . . . איך
האב דאך דיר פון אים דערציילט . . . — באלעכט זיך מיט אמאל
טעא.

דאס בלוט האט מיר פארגאסן דאס פנים, ווי מען זאל מיך
כאפן אויפן ארט אין א גנבת. זי רעדט שנעל, ווי זי זאל וועלן
זיך ראטעווען. א מכול פון ווערטער. אירע ווערטער פאר-
פלאנערן מיינע פיס. א! . . . יא! . . . — איך ווייס נישט וואס צו
זאגן. איך פיל — איך בין ווי ארומגערינגלט פון א שפין-געוועב.
אירע ווערטער קלעמערן אויף מיינע הענט, אויף מיין האלדז,
קיצלען מיין הויט, ווי זיי זאלן וועלן מיך שמילערהייט דערווערגן.
איך פארבאט מיין הוט, מיין פעלעריגע און לויף ארום אויף
דער גאס.

— אוף! — דאס ווינטל וואשט מיין פנים. דער קאפ האט
זיך ווידער אוועקגעשמעלט אויף די פלייצעס. די פיס זיינען גע-
ווארן לייכט און לויפן פון זיך אליין. אבער דאס פנים פון דעם
אינגל לויפט אן א זייט, ווי א שאטן, און בלאזט מיר אין די
באקן, זשומעט מיר אין די אויערן. איך טרייב אים אפ — ער
פארלויפט פון אן אנדער זייט.

איך אונדזער קליינעם קרייז פלעגן מיר זיך טרעפן מיט א

פאר קינסמלער, אבער קיינער פון זיי האט נישט געהאט אזוי פנים ווי ער.

אמ, למשל, וויקטאר האט גאר אן אנדערן אויסזיכט. א שיינער, א חנעוודיקער, א מיידלשער פנים, אבער זיין שיינקייט, ווי א ביטערע שאקאלאדקע, שמופט פון זיך אפ אזוי ווי זיינע בילדער.

איך האב געמיינט, אז אן אמתער קינסמלער מוז אויסגראַבן זיין הארץ און עס אריינשמעלן מיט זיינע בילדער אין איינעם אין מיין אייגן הארץ. און די מאלערס, וואס זיינען געווען ארום אונדז — גיבן אפילו נישט א שאקל די לופט ארום זיך. דאכט זיך, איך מאך נישט קיין טעות — איך זע זיי גענוי און זיי לאזן זיך זען. יעדערער איז דאך פארליבט אין זיך און שטייט ווי פאר א שפיגל: נא, קוקט אויף מיר!

אבער דער נייער קינסמלער, וואס זיין שאטן לויפט מיר איצט נאך, איז ווי א פינקלדיקער שמערן. מען קען אים נישט אנטאפן. ער בלישטשעט דא מיט א שמעכנדיקן פייער, אז עס ווערט דיר קאלט. דא ווערט ער פארנעפלט און טוליעט זיך צו דיין אויג. און וואס פאר א נאמען ער האט! מען דארף קענען טראגן אזא נאמען. ווי א שאל פון גלעקער. דאכט זיך, ער איז ברייט און שמארק, אבער ער איז ווי אן אים. אנטשאט פים טראגן אים זיינע לייכטע האַר.

ניין — איך נאר זיך. ער לאזט זיך גארנישט אזוי לייכט אוועקטראַגן. עפעס איז ער פארדרייט, ווי א נישט-צוגעשרויפן-טער. מען וואלט זאגן, ער שעמט זיך. יא, אבער ער לאכט אזוי... מיר איז שווער צו זיין אין איינעם מיט אינגלעך. ווי זיי גיבן אויף מיר א קוק, ווילט זיך מיר אויסדרייען פון זייערע בליקן. אבער ער — דרייט זיך ארום זיך אליין. זיינע ציין בייסן מיך פון דער ווייטן — אזעלכע שפיציקע!

אך, איך וויל שוין גיכער קומען אהיים! איך האב נאך נישט געענדיקט מיין ביכל. איך וועל פארקריכן אין אים און

לייענען אן א סוף. פון אלע בלעמער רינגלען דיך ארום מענטשן,
באקאנטע און פארט ווייטע. זייערע שטימען, זייערע טריט —
ווי פארשמעקט צווישן די שורות.
אט איז דאס קול פון דעם אינגל אריינגעקראכן אין מינע
אויפן.

— וואס איז צווישן טעא און אים? קענען זיי זיך שוין
לאנג? — אַך, איך האלט נאָר אין איין אויסטראַכטן! איך בין
אליין אַ צעטומלטע ווי דאָס אייז אין פּרילינג-צייט, וואָס
צעהאַקט זיך אויף שטיקלעך מיטן ערשטן שפּריץ פון זון.
יא, איצט דערמאָן איך זיך. טעא האָט טאַקע מיר פּריער
דערציילט, אַז וויקטאָר האָט זי באַקענט מיט זיינעם אַ חבר.
איז דאָס דער זעלבער קינסטלער?

דאַכט זיך, זי האָט געזאָגט, אַז ער איז אַזאַ אַרעמער, אַזאַ
אַרעמער, ער האָט אַפילו גישט קיין צימער וואו צו אַרבעטן.
און ווען ער וויל מאַלן, מוז ער אַרויפקריכן אויפן אויוון פון קיך.
זיינע היימישע האָבן מורא, ער וועט פאַרשמוצן די שטוב מיט
זיינע פאַרבן.

איז נאָר אויפן אויוון צווישן די פאַרשטאַפטע גליאַקעס און
די קוואַקטשענדיקע הינער, וואָס לייגן דאַרטן אייער — שמערט
ער קיינעם נישט.

און אַז ער ברענגט אַרומער זיינע אַנגעמאַלטע לייווונטן,
כאַפּן זיי אים אַרויס פון די הענט די שוועסטער זיינע און לייגן זיי
אויס אויפן דיל, וואָס זיי האָבן ערשט אויסגעוואָשן.

טעא איז זיכער געווען ביי אים אין דער היים. פאַרוואָס
האַט זי מיך קיינמאַל נישט מיטגענומען? איך וואָלט אויך וועלן
זען זיין שטוב, דעם אויוון וואו ער מאַלט.

— און ווי טעא קען אייגהאַלטן אַ סוד! נאָר איין מאַל האָט
זי מיט מיר פון אים גערעדט. און וואָס ווייס זי נאָך פון אים?
איך וואָלט אויך וואָס וועלן וויסן... זיי טרעפן זיך, מסתמא, אַפט
זיי זעען אים צו זיין גוט באַפריינדעט צווישן זיך.

אך, איך בין טאקע א נאר! וואָס האָב איך עם פריער נישט פארשטאנען? געזעסן און געבאלבעט מיט איר, נאָר געשמערט זיי — איך האָב דאָך געזען, זי איז אַ צעטרעגנע — האָב איך געדארפט פארשטיין און לאָזן זיי צו רו. אָבער איצט איז אַלץ פארפאלן... אפשר איז טעאָ נאָך ברוגו אויף מיר? מילא, דאָס אינגל... ער האָט זיך באַוווּן, זיך אויסגעלאַכט, און אַ גוטן טאָג!

ווער איז אין דעם שולדיק? איך? ווי האָב איך געקענט וויסן, אַז גראַדע דעמאָלט זיצט און וואַרט אויף איר אַ אינגל? זי איז אויך אַ גוטע! וואָס בין איך — אַ פּרעמדע פאַר איר? זאָג אויס דעם אמת און אַ סוף!

איז ניין! און וואָס אַז עם זיצט אַ אינגל אין דעם טאַטנעס קאַבינעט און רומ זיך דאַרמין אויס? ער שלאָפט זיך, אַוודאי, נישט אויס ביי זיך אין דער היים, אַז אַרבעטן דאַרף ער אויפן פּאַפּליין. איז וואו שלאָפט ער?

ביי טעאָ אין איר טאַטנעס קאַבינעט שטייט אַ לאַנגע סאַפּקע, באַדעקט מיט אַ שוואַרצער צעראַמע, ווי אַ נאַסע בלאַמע. ביימאָג ליגן אויף איר קראַנקע און פאַרנאַכט שטייט זי ליידיק. דאָס אינגל, ווי צופּעליק, האָט זיך אויסגעגליטשט אויף איר און געכאַפט אַ דרעמל.

איצט פאַרשטיי איך. אַוודאי, ווען ער איז אַנשלאָפן גע- וואָרן, איז טעאָ פון שרעק אַרויס אין זאַל, וואו איך האָב זי דערזען פון גאַס.

מען קען זיך טאָקע דערשרעקן. עם קומט אַ אינגל צו גאַסט און מיט אַמאַל ווערט ער אַנשלאָפן. און גאַט ווייס, ווען ער וועט זיך אויפכאַפן. עם קען דאָך איר מאַמע אַריין אין צימער. וואָס וועט זי זאָגן? מיט אַזאַ אינגל קען מען טאָקע נישט זיין זיכער. ווער ווייס? אַט ווען איך טראַכט אַזוי וועגן אים, שווימט צו מיר צו זיין פנים גאָר אַ פאַרענדערטער, ווי ער זאַל האָבן עטלעכע געזיכטן. זיי פליסן איינער נאָך דעם אַנדערן.

דא איז זיין פנים ליכטיק, בלישמשעט מיט די אויגן, מיט די ציין, ווי הינטער זיין הויט זאל שפריצן א פייער פון א לאמפ. דא האט זיך אויף זיין פנים ווי אראפגעלאזן א שווארצער לאדן. דאס ליכט איז פארשוואונדן. איך זע גארנישט . . .

אך, נאך וואס?

ניין! אבער זעט ער נישט אויס ווי אן אמתע היה? מיט זיין קוק שפרינגט ער אויף דיר ארויף, צעשמעטערט דיך אין שטיקלעך. און שפרינגען שפרינגט ער אמאל — ווייך ווי א קאץ, דרייט זיך ארום. . . איז ער א בייזער?

אך, וואס האלט איך נאר אין איין טראכטן וועגן אים? איך וועל דאך אים מער נישט זען! ווייניק אינגלעך האב איך גע-טראפן ביי טעאן אין שטוב! יעדערער האט אויף מיר א קוק געמאן און — „דא סווידאניא“!

אבער א מאדנע זאך: זיי ביידע קלעפן זיך נישט איינס צום צווייטן. דאכט זיך, זיי ווילן זיין צוזאמען און פארט — יעדערער ציט אין זיין זייט. איך פרעג זיך — איז דאס א אינגל א יונגער, גאר א יונגער? ער קען מיך טאקע האלטן פאר א פארשטאפטן נאר.

וואס, איך זע נישט, אז ער איז יונג? אבער איך דערמאן זיך, ווען טעא האט מיר דערציילט וועגן אים, וועגן זיין שטוב און זיין ארבעט, האב איך א טראכט געמאן: צי האט ער נישט א הויקער אויפן רוקן? ער זיצט דאך א גאנצן טאג אן איינ-געבויענער אויף זיין אויוון. זי האט נאך געזאגט, אז זיינע בילדער זיינען — זייער ערנכמע.

איז ווי קען ער זיין יונג?

טעא האט גערעדט פון אים מיט גרויס התפעלות און אלץ געטענהט: זי מוז אים ראמעווען, זי דארף אים העלפן. א יא, זי קען טאקע וואס טאן. זי וויל העלפן אלע אונדזערע באקאנטע מאלערס. אמאל האט זי מיר אפילו א זאג געמאן: — דו ווייסט, מיר דארפן העלפן אונדזערע חברים. דו ווייסט

גארנישט, ווי שווער זיי קומט אָן צו אַרבעטן. זייערע היימישע
זיינען דאָך אַלע קעגן זיי. וואו קענען זיי געפינען אַ מאַדעל?
עס קאָסט דאָך אַפּולע געלט. אַבער דו ווייסט, מיר קענען זיי
העלפּן, מיר וועלן פּאַזירן פאַר זיי, פאַר זייערע שמודיעס,
נאַקעמע שמודיעס! — האָט זי שנעל געענדיקט.
דער אַמעס האָט מיר פאַרפעלט, ווי מען זאָל מיר איבער-
רייסן מיין האַלדז.

משוגענע טעאָ! וואָס וועט זי נאָך אויסטראַכטן! אַבער
איצט זע איך: זי דאַרף מיך מער נישט האָבן. צו וואָס דאַרף
זי האָבן אַזאַ נאַרישע חברטע, וואָס האָט מורא אַפילו פאַר אַ
וואַרט?

איך לויף גיכער אַהיים, אַבי מען זאָל נישט זען מיין פנים.
מען זאָל נישט דערוויסן זיך וועגן וואָס איך האָב ערשט גע-
טראַכט.

צו וואָס האָב איך געדאַרפט קומען דעם אַוונט צו טעאָ?
איך וואַלט דאָך געקענט קומען מאַרגן אין דער פרי. וואַלט דאָס
אינגל נישט געווען ביי איר. פרימאַרגנס איז דאָך איר טאַמע
אין דער היים און אויך די קראַנקע וואָס ער נעמט אויף. וואַלט
שוין דאָס אינגל נישט קענען ליגן ביי אים אין קאַבינעט. און
ביימאַג דאַרף ער דאָך מאַלן.

גענוג זיך ברעכן דעם קאַפּ! אַט איז שוין, גאַט צו דאַנקען,
דער בריק. אַ האַלבער וועג פאַרביי. דאָ אויפן בריק וועל איך
זיך אויף אַ וויילע אַפּשטעלן.

דער טייך — גרויס, אַנגעפילט מיט וואַסער פון ברעג ביז
ברעג — בלאַזט מיט קעלט. מיין קאַפּ קילט זיך אַפּ.

דער הימל אַליין האָט זיך פאַרקוקט אינעם טייך און זיך
איבערגעקערט מיטן קאַפּ אַראָפּ. זיך צעשוואַמען מיט די
וואַלקנס.

פון דער ווייטנס שווימט אַ שיפּל. פליסט עס אין הימל צי
אין טייך? איך וואַלט זיך אַליין אויסציען אויף די קאַלמע

כוואליעם, פארכאפן מיט די הענט א שטיקל אפשיין פון א וואַלקן. איך כאפ זיך אן אן דעם פארענטש פון בריק. מיר האט זיך א דוכט געמאָן, אז דורך זיינע אויסגעפלאַכמענע לעכער איז פאַרלאַפן אַ שאַטן. האָבן זיך די וואַלקנס ווייטער אויפגעהויבן פון וואַסער צוריק אויפן הימל און אויפן וועג אַ שמוץ געמאַן דעם אייזערנעם פאַרענטש ?

ווער שטופט מיר אין די פים ? וואָס איז דאָס ? „מאַרקיוז“, טעאָס הונט, לעקט מיך מיט זיין וואַרעמער צונג. איך קער זיך אום. איך האָב כמעט אַ געשריי געמאַן.

טעאָ און דאָס אינגל שטייען הינטער מיר. פון וואַנען האָבן זיי זיך גענומען ? ערשט האָב איך דאָך זיי איבערגעלאָזן. שטייען זיי שוין לאַנג הינטער מיר ? האָבן זיי מיך געזען פון הינטן די גאַנצע צייט ? געקוקט אויף מיין רוקן און געלייענט אין אים ווי אין מיין האַרצן ?

אונדאי האָבן זיי פאַרשמאַנען וועגן וואָס איך האָב גע-טראַכט. אזוי איז שוין מיר באַשערט ! דערפאַר טאַקע האַלט דאָס אינגל אין איין לאַכן. מיר אַליין ווילט זיך גאָר וויינען.

וואָס האָבן זיי זיך צוגעטשעפעט צו מיר ? נאָר אַ ביסל איבערגעכאַפט דעם אַטעם אויפן בריק, און אַט זיינען זיי ווייטער דאָ. זיינע ציינער בלישמשען, ווי ער זאָל נישט צומאַכן זיין מויל פון דעמאַלט אָן.

וואָס ? זיינע ליפן זיינען אזוי דיך, אז ער קען נישט אייני-האַלטן דאָס מויל מיט די ציין ? לאַכט ער די גאַנצע צייט, צי נאָר פון מיר אַליין ? אַפילו טעאָ שמייכלט. מיר איז דערעסן. אויב זיי איז אזוי גוט אויפן האַרצן, זאָלן זיי לאַכן.

נו יא, זיי האָבן מיך נאָך אַ מאָל אויסגענאַרט. קען טעאָ נישט געפינען קיין אַנדערע נאַרישע מיידלעך ? און אזוי האַט זי מיך ליב, מער פאַר אַלעמען, ווי זי פלעגט מיר אַפט זאָגן ? און וואָס ווילן זיי פון מיר ? איך האָב דאָך זיי געלאָזן צו רן.

זיי זיינען דאך געבליבן אליין. דא אויפן בריק האָב איך אַ רעכט צו פאַרבלייבן, וויפיל איך וויל.

זיי האָבן מיך דאָך אַפילו נישט באַגלייט, ווען איך בין אַוועק. מיר האָט עס אַזוי פאַרדראַסן! איך קען גאַרנישט אויפהויבן די אויגן אויף זיי. איך שעם זיך אַ קוק טאָן דעם אינגל אין פנים. זיינע אויגן זיינען איצט גרוי, גרין, ווי דער הימל, ווי דאָס וואַסער אַרום. איך ווייס נישט צי איך שוויים אין טייך, צי אין זיינע אויגן. טעאָ און ער שטייען ביי מיינע זייטן. זיי האַלטן מיך צו ווי מיט צוואַנגען. איך ריר זיך נישט פון אַרט. איך פיל זיך פאַרלאָרן. מיט אַמאָל דוכט זיך מיר: מעאַס רוקן האָט זיך טרויעריק איינגעבויגן, אַ קרומער שמייכל האָט זיך באַוווּזן אויף אירע דינע, נאַסע ליפן. איך האָב אויף איר רחמנות. איך וויל זי אַרומנעמען.

— קומט, מיר וועלן גיין צוזאַמען שפאַצירן! — שפּרינגט אונטער מיט אַ וואָרט דאָס אינגל.

אַ מאַדנע זאָך! יעדעס מאָל, ווען ער רעדט, איבעראַשט ער מיך. ווען ער זאָגט וואָס, איז ווי דאָס וואָרט זאָל קומען פון אַן אַנדער וועלט.

— זעט, גיט גיכער אַ קוק! איר זעט, דאָרטן אין ווינקל הויבט זיך אויף אַ לייכטער וואַלקן. זעט וואָס פאַר אַ פאַרב, אַ פערל-גרוי! אַט איז ער געוואָרן שוואַרץ-גרוי ווי שטאַל. זעט ווי ער דרייט זיך! — דרייט זיך אליין דאָס אינגל, ווי ער זאָל וועלן דעריאָגן דעם וואַלקן. איך קער זיך אום מיט אים אין איינעם. איך הער: אַ ניי קול פאַר מיר, ווי ער זאָל ערשט אַפ-קלינגען פון אַ טיפן ברונעם.

איך גיב אַ קוק מיט אים צוזאַמען אויף דעם וואַלקן. ער הויבט זיך טאַקע אויף. ער בלאָזט זיך אָן ווי אַ פּערינע. אַט קומט ער אַלץ נעענטער און נעענטער. אַט בלאָזט ער שוין אונדז אין פנים, ווי ער זאָל וועלן אונדז אַ שמויס טאָן. מעאַס מונקל קלייד איז ווי צעגאַנגען. ערשט איז זי געווען פריילעך, לעבעדיק, איר

פנים פריש, צערוימלט. פארוואס איז זי אומעטיק געווארן? האט
זי זיך דערשראקן פארן וואַלקן? שוין-זשע האט זי מיך מער
נישט ליב? אין וואָס בין איך שולדיק?
נישט איך האָב דאָך צעשוואַרצט דעם וואַלקן און נישט איך
האָב געשלעפט דעם אינגל פארן צונג. ווער האט זיי געהייסן
מיך דעריאָגן? האט דאָס געוואַלט דאָס אינגל?
כ'ווייס וואָס מיר קען אַרײַן אין זינען! גלאַט אזוי, זיי האָבן
זיך געשפּילט — ווער קען גיכער לויפן. איז אזוי לאַכנדיק האָבן
זיי מיך דעריאָגט.
טעצ אַטעמט שווער. אַ דינער, רויטער פאַרעם כלאַנדזשעט
אין איר אויג.
— וואָס איז מיט דיר, טעאַנקע? איך האָב דאָך דיך אזוי
ליב. און נאָך מער ווי ליב. איך האָב אויף דיר רחמנות. איך
וואַלט דיר אַלץ אַוועקגעגעבן, נאָר זיי פּריילעך, ווי פּריער, ווי
אַלע מאל. אַכער וואָס אַוועקגעבן? וואָס דאַרף איך דיר אַוועק-
געבן? האָב איך ביי דיר וואָס אַפּגענומען?
דו ווייסט דאָך — איך זאָג דיר אַלע מאל דעם אמת. האָב
איך דיר ווען געזאָגט אַ ליגן? ווייסטו נישט, אַז איך האָב מורא
פאַר אַ ליגן, ווי פאַר אַ גרעסטער עבירה?
גלויב מיר, מיר איז נאָך שווערער, ווען דו שווייגסט.
פון אַ ווינקל הימל קריכט שטיל אַרויס אַ בלאַסע לבנה, ווי
אַ לאַמטערן, וואָס מען האָט פאַרגעסן אויסלעשן בייטאָג.
איך נעם זיך אָן מיט כח און זאָג אַרויס אַ וואָרט:
— איך מוז גיין אַהיים. די מאַמע וואָרט אויף מיר!...
— וועלן מיר אייך באַגלייטן! — דרייט זיך צו מיר אויס
דאָס אינגל, ווי ער זאל זיך אויפוועקן פון מיין קול.
— אַ, גיין, גיין! איך וועל לויפן! עס איז שפעט. די מאַמע
וואָרט אויף מיר. —
איך ווייס נישט וואָס צו זאָגן אַנדערש. איך אַנטלויף. אַפילו
נישט געזאָגט אַ גוטע נאַכט. נאָר זיי זאלן מיך נישט פאַרהאַלטן.

אלץ איינס! זאלן זיי טראכטן, וואָס זיי ווילן. און ווען זיי
איז דאָס צום האַרצן, זאלן זיי ווייטער לאַכן.
אפשר וועט זיך טעאָ אויך צעלאַכן און אזוי וועט איר ווערן
גרינגער.

איך הער זיך צו פון דער ווייטנס: אַוודאי האָבן זיי שוין
אויסגעשפּריצט אין אַ געלעכטער. זיינען זיי געבליבן שמיין
אויפן בריק? זיינען זיי אַוועק אַהיים? האָט טעאָ אים אפשר
פאַרשלעפט צו זיך?

וואָס גיכער דערלויפן צו מיין היים; באַהאַלטן זיך הינטער
די ביכלעך. מיט זיי וועל איך אלץ פאַרגעסן. וואָס אלץ? וואָס
האַב איך צו פאַרגעסן? אַזאָ מזל האָב איך שוין. ווייניק אינגלעך
האַבן געלאַכט הינטער מיין רוקן?

— וואָס לויפט איר אזוי, באַרישניע? האָט נישט קיין מורא.
מיר וועלן אייך נישט אַ ביס מאַן! —
וואָס רייצן זיי מיך? זיי ווייסן גאַרנישט, ווי זיי הרגענען
מיך מיט דעם אַוועק.

פון שאַנד, קלעפט זיך צו מיין צונג צום מויל. איך באַד זיך
אין מיין אייגענעם שווייס.

ווי אַ דורשטיקער צום ברונעם — פאַל איך צו צו מיין
אונטערפענצטער און פאַרשמעק זיך אין די ביכלעך. איך דעק זיך
מיט זיי צו ווי מיט אַ קאַלדרע.

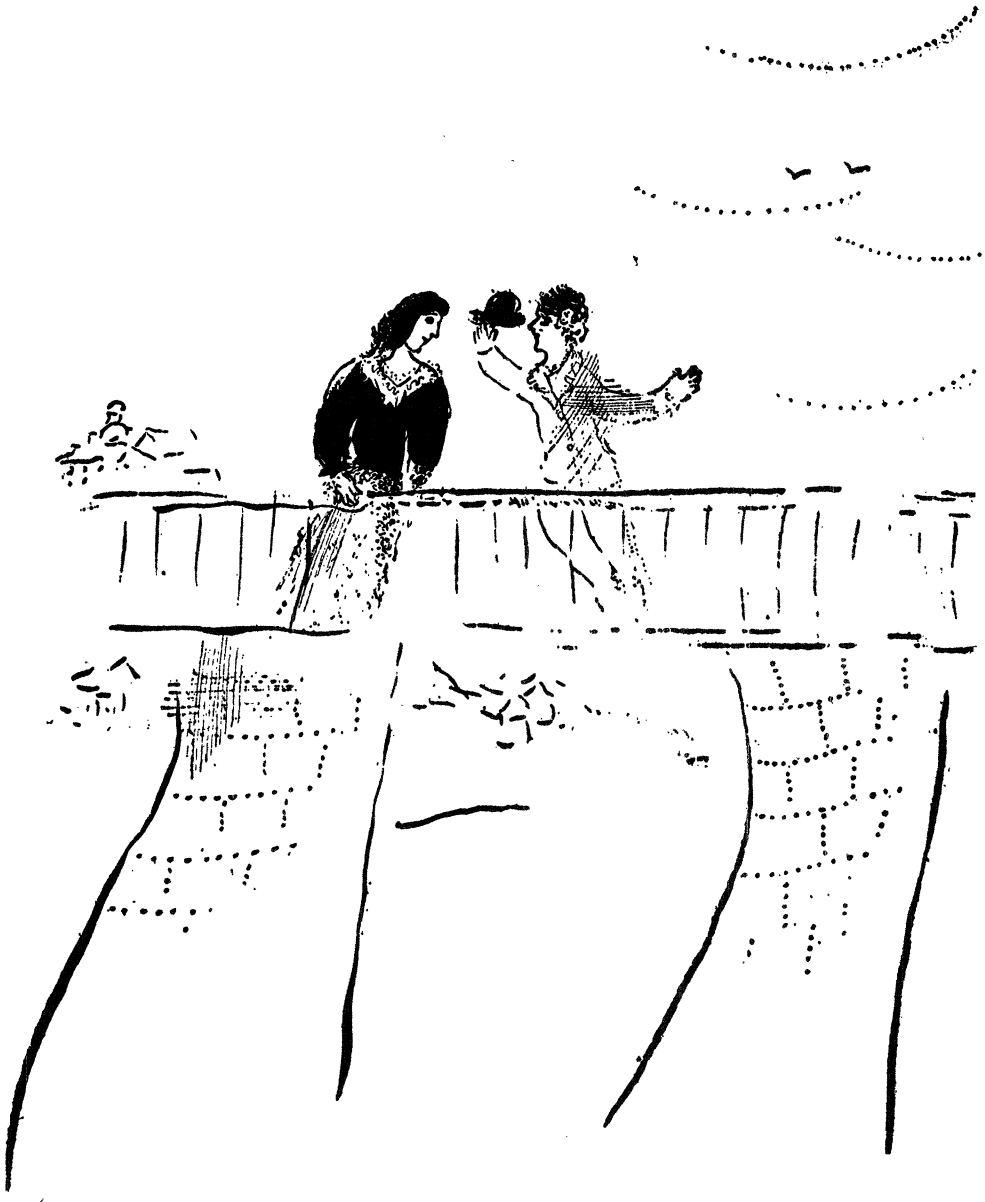
פון פענצטער גיט אַ צי אַ ווינטל. ס'גיט אַ בלאַז די גאַס,
דער טייך פון ווייסן.

ס'דוכט זיך מיר: מיינע טריט זיינען נאָך אויפן בריק.
מיינע הענט האַלטן נישט דאָס ביכל, נאָר דעם קאַלמן אַייזערנעם
פאַרענטש. מיין קאַפּ פאַרדרייט זיך. . . קלעפט זיך אַפּ פון
פענצטער און שוועבט צוריק צום וואַלקן, צו זיין וואַלקן. . .

איך ווער אַנטשלאַפן אין אַ לאַנגן שלאַף. . . איך הויב אָן
לעבן מיט נאָך אַ לעבן. . .

1942-7-7—פּוריס, 1943.

אויפן בריק

אויפן בריק

אונדזער בריק איז פאר אונדז א גן-עדן.
פון די נידעריקע באלקנס אין די ענגע דירות אנטלויפט מען
אויפן בריק — כאפן א קוק אויפן הימל.
אפילו אין די קלענסטע געסלעך איז דער הימל פארשטעלט.
קלויסטערס, דעכער קריכן אין דער הויך. און דא אונטערן בריק
האט זיך אונטערגעלייגט דער טייך. שווענקט זיך די לופט
צווישן הימל און וואסער.
דאס ווינטל פארטראגט א גערודך פון א בלוס. אנטקעגן
אויף דעם הויכן ברעג וואקסט דער גרויסער שמאט-גארטן. ביי-
טאג איז דער בריק פול מיט מענטשן. מען גייט אריבער פון
איין טייל שמאט אינעם אנדערן. די גאסן גייט מען דורך
פאמעלעך. אויפן בריק לויפט מען אונטער. דאס וואסער, די
לופט טראגט אים. פון אונטן די הילצערנע בערווענעס שפירט
א קילקייט. עס ווילט זיך גאר נישט אראפגיין אויף דער ערד —
אויף די אויסגעברוקירטע גאסן.
פארנאכט קלייבט זיך צונויף די לופט אין א לייכטן אש-
גרויען שלייער. די נעזער פון בריק פארלירן זיך אין וואסער.
צייט זיך דעמאלט אויס דער ווייסער הילצערנער בריק. דער טייך
טונקט זיך — גייט אריבער פון בלוי אין שמאל. טיפע פאלדן
לייגן זיך אויף אים ווי ביימן פון אן אויסגעצוקערטן פעלד.
דאס וואסער לויפט און מורמלט. אמאל יאגט זיך א כוואליע —
צעברומט זיך דער טייך. איך מיין, אן עולם מענטשן לויפט מיר

נאך פון הינטן. אבער איך זע קיינעם נישט. איך הער נישט
קיין טריט. מיט אמאל — א הימל הויכט זיך אויף איבער מיין
קאפ.

— גומן אונט! האט נישט קיין מורא, דאס בין איך! —
א האנט באגריסט מיך.

ווייטער דער אינגל! ווי האט ער מיך דערזען? און איך בין
גאר אליין...

איך וויל א שריי טאן. וועמען רופן? אפגענומען דאס לשון.
א ציטער אין די פיס. ווי דער בריק זאל זיך אנהויבן צו שאקלען.
פון וואנען האט זיך גענומען דער אינגל? אים זיצט זיך גאר-
נישט אויף איין ארט. און ער וועט מיינען, איך בין ארויס אים
זוכן.

ווי א שולדיקע שטיי איך שווייגנדיק לעבן אים.
פארוואס קען איך נישט מער שפאצירן רואיק אליין אויפן
בריק? נישט אנדערש, דער אינגל יאגט זיך נאך מיר. אומעטום
זוכט ער מיר.

— וואס האט איר זיך דערשראקן? איר שפאצירט? איך
אויך. קומט, מיר וועלן גיין צוזאמען! —

ער רעדט, ווי ער וואלט מיך טרעפן יעדן טאג. ער צווייפלט
נישט. זיין קול איז רואיק, זיכער. זיין האנט — ווארעם, ווייך,
ווי אן אייגענער געווארן. דאכט זיך, ער לאכט נישט מער פון
מיר... איך קוק אים אן. דעדלעך-הערעלעך קריכן אים ארויס
פון אונטער זיין הימל. זיי וויגן זיך, בלאזן זיך, ווילן ווי אנטלויפן
מיפן ווינטל. זיינע אויגן קוקן גלייך אין מיינע. איך לאז מיינע
אויגן אראפ.

— קומט, מיר וועלן אראפגיין פון בריק צום ברעג טייך.
מיר וועלן דארטן שפאצירן. דארטן איז שוין. האט נישט קיין
מורא. איך קען דעם ברעג — איך וואוין דארטן! —

איך גיב א ווארף א בליק אויף דעם פינצטערן ברעג. ער

וואוינט דארט. אין דער פינצטער זוך איך א פייערל, א לעבעדיק
הויז. ער וואוינט דארטן...

מיר פארווילט זיך גאר אהיים. אכער מיינע פים זיינען ווי
פארקריפלמע. דער אינגל פירט. איך גיי מיט אים. ער איז
גאר נישט אזא צעדרייטער, ווי איך האב געמיינט. ער גייט
לעבן מיר — א שטארקער פויער, ווי ער זאל זיך אנופן מיטן
שטאל פון טייך.

ארטאפ דעם בריק, זיינע הויכע טרעפ. ארונטערגעפאלן ווי
אין א גרוב. דער בריק בלייבט הענגען אין דער הויך. דער טייך
בלישטשעט ווי א שלאנג. גאר נאענט שטייען קורצע הייזלעך,
שטייען ווי פארשלאפענע.

— וואוינט ער דא? איז דאס זיין היים? נישט ער, נישט
זיינע שוועסטער דארפן גאר נישט גיין שפאצירן אויפן בריק.
דער טייך קומט צו זיי, צו זייער שוועל. און אפשר דערפאר,
וואס דער אינגל וואוינט דא — שטייט ער נישט פעסט אויף זיינע
פיים. ער שווימט, ער פליסט מיטן טייך צוזאמען.

— קומט, מיר וועלן זיך אוועקזעצן! דא ניט ווייט, איך
ווייס, ליגן בערווענעס! —

דא אויפן ברעג איז ער ווי ביי זיך אין דער היים. ער קען
יעדן קלאץ. ער זעט אפילו אין דער פינצטער. מיר שמופן זיך
אן אויף לאנגע קיילעכדיקע בערווענעס, אַנגעוואַרפענע איינע
אויף די אַנדערע. ווי מען זעצט זיך אויף זיי אוועק — קייקלט
מען זיך מיט זיי צוזאמען.

— איר מיינט, מיר וועלן אריינפאלן אין טייך?

פאר דעם אינגל איז דער טייך גאר א בלאַמע. ער האַט
פאר אים גאר נישט מורא. דאָס וואַסער רוישט. איך רעד נישט
אויס קיין וואַרט. דאָס וואַסער רעדט פאַר מיר. מיר ווילט זיך
זאָגן:

— איך האָב גאר נישט מורא פאַרן פינצטערן טייך. איך
האָב אַליין ליב גיין שפאַצירן אין דער פינצטער.

וויפיל מאל קלאפ איך אן שפעט אין דער נאכט צו א חברטע
אין פענצטער. קוק אריין דורך די שפאלטן פון די פארמאכטע
לאדנס. די חברטע ווייס, אז דאס בין איך. ווער — אן אנדערער
וועט קלאפן צו איר אזוי שפעט? זי קלייבט זיך שוין גיין שלאפן.
זי איז אין איין העמד. די לאנגע האר פאנאנדערגעלאזן. מיר
רעדן זיך אביסל דורך און זי בארשט און בארשט די האר.
און איך האב נישט מורא ארויסגיין צוריק אויף די
פינצטערע גאסן. איך גיי אליין אהיים...

אהיים?

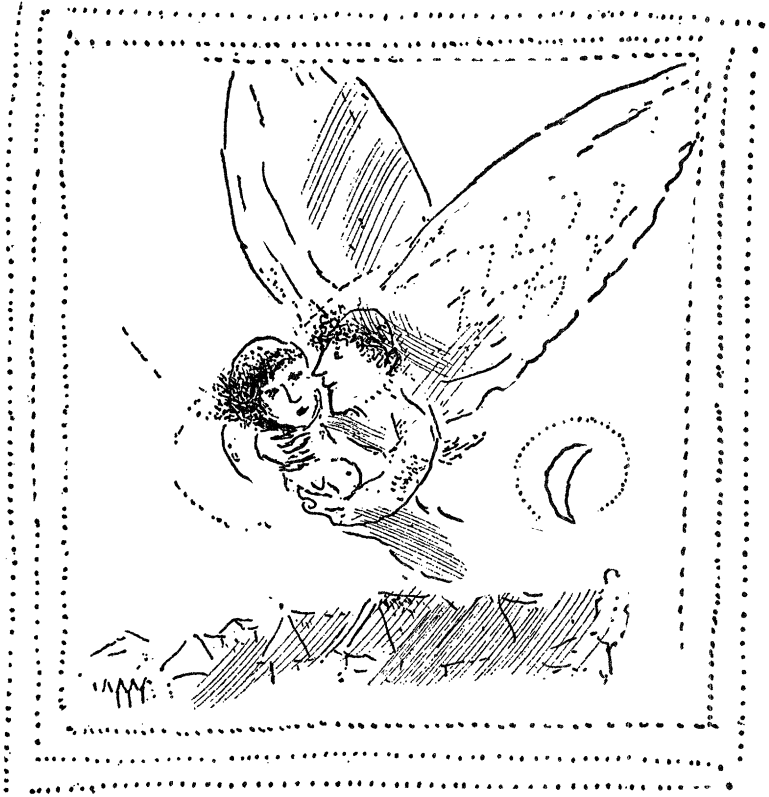
וואס טוט זיך איצט ביי אונדז אין שטוב? איך בין שוין
לאנג פון דארט אוועק. די קראם איז שוין פארשלאסן. די ברידער,
די עלטערן זיצן און עסן וועטשערע.

— און וואו איז בעלא? — גיט די מאמע א קוק ארום זיך.
די מאמע נעמט א ביסן אין מויל און גיט א טראכט... קען
זי זיך פארשטעלן, אז איך זיין דא אויף בערווענעס ביים
פינצטערן ברעג טייך און זיין נישט מיט מיינע חברטעס? א
פרעמדער אינגל זיצט לעבן מיר... — ביי דער מאמען קען זיך
אפשטעלן דער ביסן אין האלדז, זי שאקלט מימן קאפ... איך זע,
אירע אויגן גיסן זיך אן. זי זידלט מיך, זי גיט מיר א פאטש
אין צורה...

א כוואליע וואסער איז צוגעלאפן צו אונדזערע פיס. איך
גיב זיך א גליטש אויף דעם קיילעכדיקן קלאפן. איך בין שיעור
ניט אנדערגעפאלן.

— וואס איז מיט אייך? פארוואס רעדט איר נישט? איז
דאס אמת, וואס מען רופט אייך: „די קעניגין פון שווייגן“?
און איך האב געמיינט, איך האב אים אנגערעדט א וועלט
מיט זאכן.

פ ר י ל י נ ג

פ ר י ל י נ ג

אוים ווינטער. אוים שניי און קעלט. א הימל — ריין פון
כמארעם. א גרינג, קיל ווינטל לויפט פארביי, זאגט אן, ווי א
בלאז פון א שופר :

— שששש... עם גייט דער פרילינג!

אלץ כאפט זיך אויף פון שלאף, טוט זיך א צי אין דער הויך,
אין דער ברייט. עם הערט זיך וואו א קנאל, וואו א ריס, ווער
ס'שמעלט זיך גלייך אויף די פיס, ווער ס'צעלויפט זיך, ווער
ס'פליט אוועק.

א יום-טוב! ס'ווערט פריילעך, ליכטיק, ווארעם. די לופט
— א נייע. די זון — א הויכע, א יונגע. אונטער אירע ווארעמע
שטראלן גייט אלץ אויף.

דאס אלמע איז אפגעשטארבן, האט זיך צעפולט אונטער
דעם לאנגן שניי. אלץ ווערט נאך אמאל געבוירן.
יעדן טאג וואקסט וואס נייעס אוים. דער טאג אליין ווערט
לאנג און גרויס. די לופט בלאזט ביזן הימל אריין. זי טראגט
אריבער פון איין ארט אויפן אנדערן — דא א ריח, דא א זשום,
דא א פליסמער, יעדן שארך פון א בוים.

נימא קיין גראז נאך. די הוילע ערד צימערט אויף ביז איר
לעצטן קייקל זאמד. עם שוילט זיך שוין איר הארמע הויט. גיט
א שוין די זון — גיט זיך די ערד צו איר א צי, לייגט זיך אויף
איר אוים א בלויער טוי.

ביימאג צעגייט זיך די ערד אונטער דער זון. ס'הייבט זיך

פון איר ארויס א ווארעמער אטעם, וואס זי האט טיף אייני-
געהאלטן דעם גאנצן ווינטער.

ס'דוכט זיך, די ערד הויכט זיך, קערט זיך איבער, זוכט זיך
צו נערן, קלעפט זיך צו די פיס.

א פרייד! אַנשטאַט שניי אונטער די פיס — ווידער די
אייגענע, אלטע ערד.

ס'דוכט זיך, די גאַנצע וועלט האט אויף איר רחמנות. דער
הימל עפנט זיך פאַנאַדער און נעמט זי ברייט ארום פון אלע
זייטן. די זון בענטשט זי, ווי מיט מיליאָנען ברענענדיקע ליכט.
דאָס ליכט באַקט זיך אין דער ערד אַרײַן, קריכט איר אין
יעדן גריבל אַרײַן, טריקנט זי און וואַרעמט זי.

און אַט שפּראַצט שוין אַרױס אַ גרין גרעזל, אַ קעפל פון
אַ בלום. דאָ פאַרהיילט די זון די אויסגעטריקנטע צווייגן, באַ-
דעקט די ביימער מיט אַ נײַער, פּרישער הויט, מיט גרינע
צאַפּלדיקע בלעטלעך.

פּױגלען פּלײַען אָן, פּאַטשן מיט די פּליגל, צוויטשען. עס
זשומען בינען, פּליגן.

אַלץ קומט צוריק. און זי, די ערד, די גליקלעכע, די ליכטיקע,
די וואַרעמע, צעפּלאַנצט זיך, זופּט זיך אָן מיט זון און כּוח, ווי
עס פּילט זיך אָן מיט פּרייד אָן אַלטע שטוב, ווען אלע אירע
קינדער, אויסגעוואַקסענע און בליענדיקע, קומען צוריק צו איר
אַהיים.

דער טײַך צעשווימט זיך פון נחת. בערג מיט אייז צע-
שמעלצן זיך אין אים. עס קאַכט דאַרמין ווי אין אַ מיל. ס'לויפּן
אין אים אָן אַזױפּיל וואַסערן, אַז בײדע ברעגן קאַנען זיי קוים
אײנהאַלטן אין זײערע אַרעמס, ווי דער ווינטער וואַלט פאַר זײן
אַוועקגיין אויסגיסן זײן גאַנצן כּעס אויף דעם טײַך.

שטראַמען וואַסער יאַגן זיך נאָך דעם אייז, שמופּן אים און
טרייבן. דער טײַך וואַיעט, רוישט, ווי ווינטן וואַלטן זיך אין אים
דערטרונקען און איבערגעקערט זײן גרונט. דער הימל אַלײן,

ווי טיף ער זאל זיך נישט אויסשווענקען אינעם טיך, קאן ער
נישט אנטאפן דעם גרונט.

אין מיטן העלן טאג בלאזט זיך אן דער הימל און צע-
קוועטשט א שווארצן וואלקן, וואס איז אַנגעלאפן אויף אים.
א טראַסק מיט א דונער, א שטאָך מיט א בליץ — און דער
צעלעכערטער וואַלקן, א פאַרוואַנדערטער, גיסט זיך אויס אין א
מבול וואַסער.

דער רעגן פאלט אַרונטער מיט אַזא גערויש, אַז ס'דוכט
זיך, נישט איין וואַלקן — דער גאַנצער הימל לידיקט זיך אויס
פון וואַסער.

די גאַס צעשווימט זיך. וואַסער לויפט פון די בערגלעך
אַראַפ, שטופט זיך אַריין אין די גריבער, אין די קאַנאַוועס, יאָגט
אונטער די שטיינער, וואָס עס שלעפט און רייסט מיט אויפן
וועג. און די שטיינדלעך לויפן נאָכן וואַסער, קייקלען זיך מיט
א ליאַרעם ווייטער.

דער רעגן שפּרינגט איבער די דעכער, גליטשט זיך פון זיי
אַראַפ, רינט פון די רינעס.

די גאַס ווערט פּוסט. די פּורמאַנעס קריכן פון זייערע
ווענענער אַראַפ, דעקן גיך איבער די פּערד מיט זעק, און אַליין
אַנמלויפן זיי באַהאַלטן זיך הינטער די טויערן...

נאָר די פּערד בלייבן שטיין אונטערן רעגן מיט נאַסע אַראַפ-
געלאַזטע קעפ, ווי זיי וואַלטן זיך שעמען, וואָס זיי זיינען איבער-
געבליבן אַליין.

דער רעגן שטייט זיי, נעצט זיי דורך. זיי רוקן זיך צו
נעענטער איינס צו דעם אַנדערן.

א הונט לויפט פּלוצים אַרויס אויף דער גאַס אויסשמעקן
דעם רעגן. די פּערד דערפרייען זיך. זיי זיינען נישט מער אַליין.
דער עולם פון הינטער די טויערן לאַכט און רופט דעם הונט;
מען פייפט צו אים פון אַלע זייטן.

— הונט דו איינער, משוגענער, גיי גיך צוריק אין שטוב
 אריין! וואס לויפסטו ארום אין א רעגן איבער די גאסן?
 דער הונט טרייסלט זיך פון קעלט, זיין פעל גלאנצט; די
 פיס גלימשן זיך אים; זיין עק, ווי אן אויסגעוויקמער פאדעם
 באוול, ציט זיך הינטער אים — אבער ער בלייבט, אלעמען אויף
 צו-להכעיס, אויפן גאס.
 מיר, קינדער, זיינען אים מקנא. ס'איז אזוי פריילעך
 אונטערצושפרינגען מיט דעם רעגן אינאיינעם.
 אלע שטייען און ווארטן, ווען וועט דער רעגן אויפהערן.
 — וואס זאגט איר אויף דעם רעגן? ס'האט זיך עפעס
 צעגאסן, יא?
 — נאך א פאר אזעלכע רעגנס, וועט זיין פארשפארט א
 מרחח גיין אנקוקן דעם טייך. מיר וועלן האבן א טייך אין
 מיטן גאס!
 — וואס טוט זיך עפעס מיט דער דווינע? איר האט נישט
 געהערט, וואו האלט היינט דאס וואסער?
 — איר רעדט וועגן דער דווינע? — א פאר פינגער גיבן
 א קנאק אין דער הויך. — א ים געווארן!
 — טאקע? ס'גייען שוין אויף אים ארום פליטן?
 — וואס פרעגט איר פאר א קשיה? איר שלאפט אונדאי
 אין מיטן טאג? איר האט נישט געזען, ווי מען פירט דארטן
 אריבער גאנצענע וועלדער מיט בערווענעס?
 — זלאמקע, — גיב איך א שטופ מיין חברמע, — דו
 הערסט? עם שווימען שוין אויפן טייך גאנצענע וועלדער. קום
 א קוק טאן! אבראשקע איז שוין אהין אנמלאפן. זעסט, אלע
 גייען!
 דער רעגן האט אויפגעהערט. די לופט האט זיך אפ-
 געפרישט. ס'האבן זיך אויסגעוואשן אפילו די קויטיקע קאנאוועס,
 דער הימל האט זיך אויסגעפוצט מיט א קראנץ פון א רעגנבוין
 אויפן קאפ.

דער עולם האָט זיך ווייטער צעשאַטן איבער די גאַסן.
מיט אַלעמען אינאיינעם, לויפן מיר אַ קוק טאָן אויפן טייך.
אויף דעם גרויסן בריק שמעלן מיר זיך אָפּ.
אַ גערויש פון אויבן, פון אונטן, פונעם עולם, פונעם וואַסער.
דער טייך ליגט פאַנאָדערגעוואָרפן, ווי אַ גיבור, וואָס מען וויל
איינשפאַנען אין קייטן.

ער קרעכצט, ברומט, וואַרפט זיך דאָ אויף איין זייט, דאָ
אויף דער אַנדערער, ווי ער וואַלט וועלן זיך צעגיסן איבער
דער גאַנצער שטאַט. כוואַליעס געלע, גרויע, שוואַרצע, לויפן
אַן אויף די שטיינערנע נעז פונעם בריק, לויפן אָפּ, ווי זיי וואַלטן
זיך פאַרמעסטן מיט זיי. מיט אַמאָל, גיבן זיי זיך אַלע אַ לאָז
אויף דעם נידעריקן ברעג, פאַרגיסן פון כעס די קליינע הייזלעך.
אַ באַרג מיט זאַמד שמופּט זיך אָפּ מיט די וואַסערן אינאיינעם,
פאַרשווינדט צוריק אין טייך אַריין.

פון אויבן קוקן מיר מיט אַ פאַרכאַפּטן אַטעם. וואוהין זיך
נישט אַ קער טאָן — וואַסער, וואַסער...

אונטערן בריק קאַכט און זידט. איבערן קאַפּ — אַ הימל,
ווי וואַסער. דער קאַפּ אַליין שווימט אַוועק.

דער עולם אויפן בריק שמופּט זיך. מיך מיט מיין חברטע
האַט מען אַפּגערוקט צום סאַמע פאַרענטש. זיין אויסגעפלאַכטע-
נער אייזן איז נאַס. דורך זיינע לעכער שפּריצן טראַפּנס אונדז
אויף די פּנימער אַרויף.

אַט האָט דער קלויסטער פונעם הויכן ברעג זיך איבער-
געקוליעט אינעם וואַסער. זיין צלם ליגט שוין אויף אַ זייט און
שווימט אַוועק אויפן רוקן פון אַ גרויסער כוואַליע.

נאַכן צלם יאַגן זיך די ביימער פון דעם שטאַט-גאַרטן. אַלע
אינאיינעם, האָבן זיך אַריבערגעקליבן אינעם וואַסער און וואַקסן
דאַרמין מיטן קאַפּ אַראָפּ, שאַקלען מיט די בלעטלעך, ווי מיט
גלעקעלעך.

איך דערקען אין וואסער די בענקלעך פונעם גארטן. כ'פלעג
דאך אויף זיי זיצן.

אט האבן זיך אויך די ווייכע וואלקנדלעך אראפגעגליטשט
אין וואסער אריין און זיך אפגעשמעלט פארפרארענע, ווי גרויסע
ווייסע בערן.

די גאנצע שמאט, דוכט זיך, האט זיך אפגעריסן פון דער
ערד און ווי אויף רעדער אוועקגעפארן איבערן טייך מיט אירע
הייזער, דעכער, פענצמער...

מיט אמאל גיט מען מיך א שמוץ.

אוי, מאמע, מע וויל אונדז אריינזארפן אין וואסער!

— וואו איז אבראשקע? וואו ביסטו, זלאטקע? — איך

פיל, מען האט זיך אנגעלייגט אויף מיין רוקן.

דער עולם האט זיך אנגעשפארט אויף אונדז, ווי אויף א

פארענטש.

— פלימזן, פלימזן! אט גייען די פלימזן! — רייסט זיך ארויס

א געשריי. עס טרייסלט זיך פון קולות דער לאנגער הילצערנער

בריק.

פון דערווייטנס, ווי פון הימל, שווימען ארויס א פאר לאנגע

פלימזן. קוים גליטשן זיי זיך. שטייען כמעט אויף איין ארט.

ס'ווערט שמיל. אלע קוקן זיך צו. מע לאזט די פלימזן פון די

אויגן נישט ארויס.

צוויי הויכע פויערים האלטן זיך פון ביידע זייטן פונעם פלימזן,

אנגעשפארט אויף א לאנגן פלאקן. זיי שטייען רואיק, רירן זיך

נישט פון ארט, ווי זיי וואלטן שלאפן, שווימענדיק אויף די פיס.

פאמעלעך קומען זיי אן. מע הערט שוין, עס פליוכען זייערע

רודערס. מע לאזט זיי שמיל קומען צום בריק.

און ווי נאר מע דערזעט זייערע צורות, פארווארפט מען די

פויערים מיט קולות, ווי מע וואלט זיי נישט וועלן אריינלאזן

אין שמאט.

— הע, האלט צו! וואוהין קריכסטו, צו אלדי שווארצע

יאָר? דו וועסט זיך דאָך צעברעכן דעם מוח, ליימענער קאַפּ!
נעם אַצינד לינקס, לינקס . . .

— וואָס פאַרשטייטו נישט, וואָס מע זאָגט דיר? לינקס...
— וואָס לינקס? רעכטס, רעכטס! — שרייט אַלעמען
איבער אַן אַנדער קול.

יעדער מיינט, ער קאָן בעסער פראַווען פונעם פויער. דער
עולם שטופט זיך מיט די עלנבויעגנס, ווי מע וואַלט מיט זיי
אונטערשטופן דעם פליט.

די פויערים הויבן אויף די אויגן, ווייסן נישט וואוהין צו
קוקן. זיי גיבן אַ שפיי אין וואַסער, ווערן אין כעס.

— וואָס וויל דער עולם? — טראַכטן זיי. — געשוואומען
רואיק טאָג און נאַכט. געקומען צו אַ שטאַט, פאַרדרייט מען זיי
דעם מוח. גענוג, וואָס אין יעדער שטאַט שטעלט זיך אויס אַ
מוראדיקע בריק מיט שטיינערנע געז. גיי, שוויים זיי דורך!...

ס'וואַסער קאַכט אַרום די געז. אַפילו אַ כוואַליע וואַסער
צעשניידט זיך דאַרטן אין צווייען. שטייט נאָך דער עולם אויפן
בריק און וואַרט נאָר, ווען וועלן זיך צעברעכן די פליטן. ווערן
די פויערים צעמישמע. זיי זוכן זיך ראַמעווען.

— ווי וועלן מיר אַרויס פון דאַנען לעבעדיקע? — שאַקלען
זיי מיט די קעפּ. — ווען אַפילו דורכגעשוואומען די בריק, וועט
דאָך דער עולם סיי-ווי-סיי אַנפאַלן אויף אונדז.

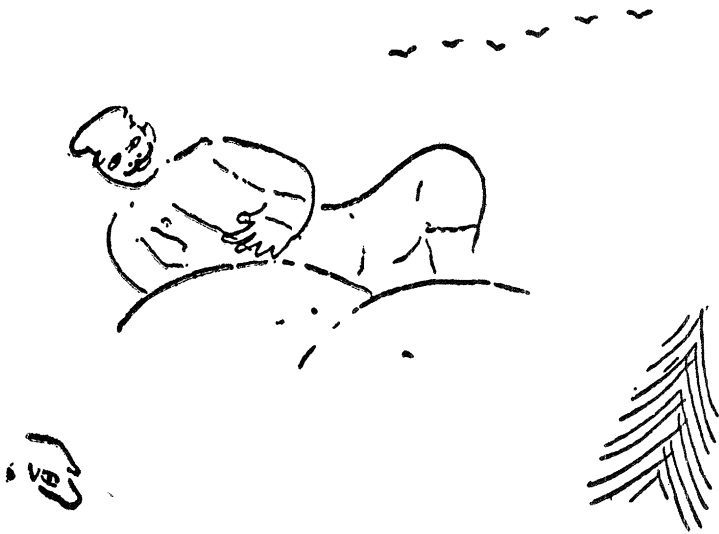
דאָס וואַסער קאַכט מיט שוים. די שטיינערנע געז סאַפען
און דראַען, ווי צעבייזערטע חיות.
אַט זיינען די פליטן גאָר נאַענט.

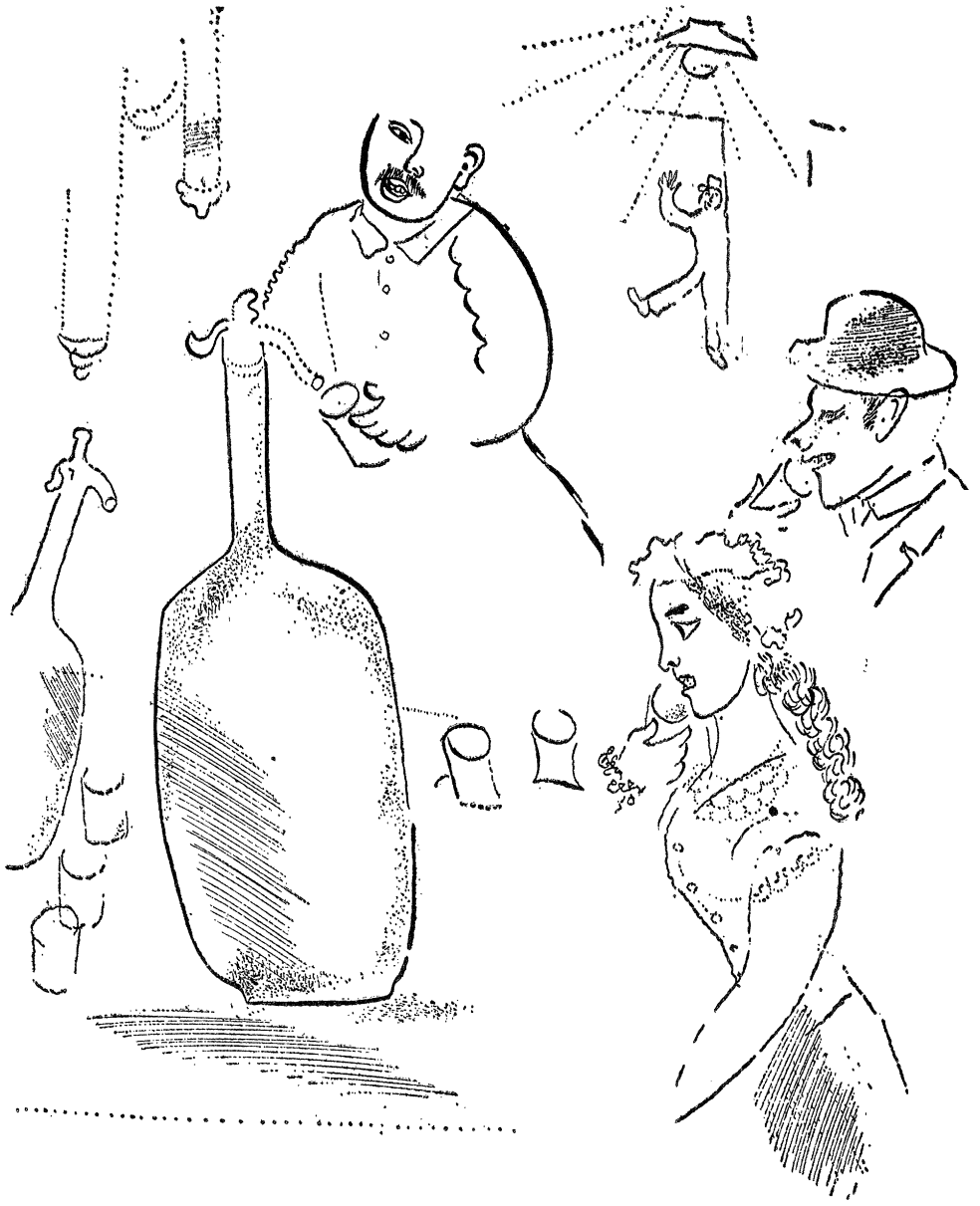
גאַט מיינער, וואָס וועט זיין? איך האַלט זיך שטאַרק אַן
פאַר דעם אייזערנעם פאַרענטש. כ'בין צוגעקוועטשט צו אים.
מיינע הענט קריכן שוין פון אים אַרויס. כ'מאַך צו די אויגן.
האַב מורא שוין צו קוקן אויפן טייך.

— זלאַטקע, זאָג, דו ווייסט נישט, וואו איז אַבראַשקע?

ער האָט פאַר גאַרנישט מורא. זלאַמקע טריימלט זיך נאָך
 מער פאַר מיר. פון שרעק קנייפט זי מיר די הענט.
 — משעפע זיך אָפּ! — שמוץ איך זי אַוועק.
 און מיט אַמאָל — אַ טראַסק!
 — אָך! — די אויגן עפענען זיך אויף.
 וואו זיינען די פלימן?
 אַלץ זיך אויסגעמישט. דער טייך נאָך מער צערודערט.
 וואו עס שווימט אַ לאַנגע, וואו — אַ קורצע בערווענע.
 דער פליט — צעשפּאַלטן, צעוואַרפן, ווי אַ פעקל שוועבע-
 לעך. אַלע בערווענעס טונקען און דרייען זיך אַרום די שווימענ-
 דיקע כוואַליעס. יעדע בערווענע באַזונדער.
 אויף איין קלאַץ האַלט זיך איין פויער, אויף דעם אַנדערן
 — דער צווייטער. זיי שפּרינגען אונטער אויפן וואַסער.
 פון דעם גאַנצן פליט — גאַר איין קלאַץ. דער רודער איז
 געבליבן אין זייערע הענט.
 — האַ! האַ! האַ! — פלאַצט פון געלעכטער דער עולם
 אויפן בריק. ער האָט הנאה. די פלימן האָבן זיך צעבראַכן.
 אויף די פויערים האָט קיינער נישט רחמנות. פון בויון
 און פון כעס שלאַגן זיי זיך מיט די רודערס, פאַרוואַרפן זיי, ווי
 אַ לאַנג פיש-פאַנגער און סטאַרען זיך אַנטשעפען אַ בערווענע.
 די כוואַליעס לויפן אויף זיי אָן, די בערווענעס שווימען אָפּ.
 פון די ברעגן האָבן זיך אַ לאַז געטאָן שיפלעך העלפן זיי
 צונויפקלייבן דאָס געהילץ.
 אַ יאַריד אויפן טייך. די שיפלעך פליעסקען. די פויערים
 זידלען זיך.
 — אַ כאַלעריע אויף דיין קאַפּ! הינמישע מאַרדע דיינע,
 וואוהין קריכסטו?
 — און דו, שלים-מזל, לאַז אָפּ דיין רודער, אַניט צעקלאַפּ
 איך דיר דעם מוח!

— אדרבה, הויקער דו איינער! וואָס דרייסטו זיך אַרום
ווי אַ וואָרעם?
— און ווער דאַרף דיך דאָ האַבן? קאַנסטו גיין צו אַלדי
שוואַרצע יאָר!
— און דיך זאָל דער טייוול כאַפֿן!...
די שיפלעך שמויסן זיך. זייערע רודערס צעקרייצן זיך,
שלאָגן איינס דעם אַנדערן. דער עולם אויפן בריק לויפט אַריבער
פון איין זייט צום אַנדערן, ווי ער וואַלט וועלן פונעם בריק זיי
העלפֿן צונויפקלייבן די פליטן
די פויערס קראַצן זיך די קעפֿ. שפּייען אינעם וואַסער.
ביז מע קלייבט די בערווענעס צונויף.
מיט אַ צעבראַכן האַרץ שלעפֿ איך זיך אַהיים. עס ברעכן
מיר די ביינער, ווי איך אליין וואַלט זיך מיטן פליט צעשפּאַלטן.
פאַר די אויגן — אַלץ פליטן. זיי לאַזן מיך נישט צורו.
ווען זשע פאַרן זיי רואיק דורך דעם בריק?
אַוודאי ביינאַכט... ווען אַלע מענטשן שלאָפֿן שוין, דאָס
וואַסער דרעמלט און ווען אויפן בריק איז קיינער נישטאַ, גנבעט
זיך שמיל דורך איין פליט נאָך אַן אַנדערן און שווימט דורך
אונטער די פאַרשלאָפענע נעז פון בריק.

א גלעזל זעלצער

— ךײלסט, וועלן מיר אַרויס אַביסל שפּאַצירן! — בעט איך זיך
ביי מיין ברודער.

— משוגענע! ווער גייט עס שפּאַצירן פּרייטיק נאָך דער
וועטשערע, אזוי שפעט?

— וואָס איז דיר די נפּקא-מינה, קום, מיר וועלן אויסטרינקען
א גלעזל זעלצער.

איך ווייס, אויף זעלצער איז מענדל אַלע מאָל א בעלן.
— א, זעלצער? דאָס איז אַן אַנדער זאך. עס ווילט זיך
טאַקע טרינקען, קום! —

בודרעוויטשעס זעלצער-געשעפט, וואָס ליגט לעבן וואַקזאַל,
איז אַפּן אַפילו פּרייטיק שפעט ביינאַכט. מיר גייען דורך די
שטילע גאַסן. אַ גאַס אַרויף, אַ גאַס אַראָפּ. מיר גייען איבער
קליינע בערגלעך ווי אויף טרעפּ. די נאַכט איז פּריש. אַלץ
שלאָפּט. קראַמען, הייזער איינגעזונקען אין דער פינצמער. די
לאַמטערנעס אויסגעלאָשן. ערגעץ-וואו איז געבליבן ברענען אַ
קליין געל פייערל. עס צאַפּלט זיך אין דעם פּאַררויכערטן גלאַז.
עס פּאַלט פון אים מער שאַטן, ווי ליכט.

אַט איז דער בריק. עס גיט אַ לויכט זיין ווייס האַלץ. די
אויגן עפענען זיך אויף. איך גיב אַ שלונג אַ פּרישן אַטעם. איבערן
קאַפּ אַ פולער הימל מיט שמערן. פון אונטן — דער פּאַנאָנדער-
גענאַסענער טייך. זיינע וואַסערן האַבן זיך ווי אַפּגעשמעלט.
וואַסער, הימל — אַלץ רומ. די האַלב-איינגעמאַטערטע לכּנה

איז אויך פארקראַכן אין די וואַלקנס און זיך אויסגעלייגט ווי אויף אַ פּערינע איבערצונעכטיקן די נאַכט. נאָר די שמערנדלעך רוען נישט. אַנגעלאַפענע פון אַלע עקן הימל — קערן זיי דאַרמין איבער די וועלט. ווי איבערגעלאָזענע קינדער שטיפן זיי, דרייען זיך אַרויף, בליצן, שפּילן זיך מיט זייערע אייגענע אַפּבליקן. שמעכן דורך איינס דעם אַנדערן, ווי מיט שפּיץ-שטיקלעך שפּיגל. מ'דוכט זיך: ווען זיי וואַלטן ניט מורא האָבן — וואַלטן זיי גאָר זיך אַפּגעריסן פון הימל און אַ שפרונג געמאַן אויף דער ערד. דערזעען די שמערנדלעך וועמען אַרויפגיין אויפן בריק — גיבן זיי זיך אַ לאַז אַנטקעגן, רינגלען אים אַרום און אַלע מיט אַמאַל טוען זיך אַ וואַרף אויף אים. דער דורכגייער גייט ווי אַן אַפּשיין פון די שמערן.

מיר גייען פאַמעלעך דורך דעם בריק. מורא אַ שאַקל מאַן דעם קאַפּ — נישט טרייסלען די שמערנדלעך. מורא צעטרעטן די רעדלעך ליכט, וואָס צימערן אונטער די פּיס. מראַט נאָך מראַט מרעטן די שמערנדלעך מיט אונדז. גייען מיר נאָר פון בריק אַראָפּ — לאָזן זיי אונדז איבער. מסתמא האָבן זיי מורא זיך פאַרבלאַנדזשען אין די ענגע גאַסן, איבער די שוואַרצע דעכער. קערן זיך די שמערנדלעך גיכער אום צום בריק, צום הויכן הימל. נאָכן בריק פאַלן מיר אין אַ פינצטערניש אַריין. די גאַס אַליין איז דורכגעפאַלן. די קראַמען פאַרהאַקט, פאַרשלאָסן. מען זעט נישט זייערע שילדן. אָבער איך ווייס, דאָ איז אַ שניט-געשעפט, דאָ — אַ בוכהאַנדלונג און אַנטקעגן דאַרף זיין דער פאַטאַגראַף מיטן קעסטל אויסגעשמעלטע בילדער. וויפל מאַל זיי אויסגעקוקט — די ערשט-געבאַרענע עופּעלעך. די אויס-געפוצטע דאַמען מראַגן זייער פאַרטיקן שמיכל גאַנצענע טעג. איך זע קיינעם נישט. פּוסטע לעכער, נאָר אַ שטיקל גילדענע ראַם שמעקט אַרויס.

דאָ איז אַ שניט-געשעפט. הינטער די פאַרמאַכטע לאַדנס זיינען איינגעשלאָפן שטייענדיקערהייט, אַזוי ווי זיי זיינען געווען

אָנגעמאַן, די אויסגעשמעלטע מאַנעקענען. דאַרמן איז אַ בוכ-
האַנדלונג, פול מיט ביכער אויף די ווענט. וויפיל מאַל בין איך
אהין אַרײַן, זיך נאַכגעפרעגט נאָך אַ געניצטן „זאָדאַטשניק“,
געקויפט אַ פאַר שרייב-פענעס, אַ בליישטיפט.

מיר טוען וויי די אויגן פון גאַרנישט זען. קומען מיר
נעענטער צום וואַקזאַל — פאַלן צו די פיס לאַנגע סנאַפּעס ליכט.
דאַס לייכט פון דערווייטן דאַס זעלצער-געשעפט. מענטשן, ווי
פליגן, לויפן אויפן פייערל. און מיט אַמאַל וואַקסט אויס פאַר
די אויגן אַ ליכטיקע אַפענע קראַס. אַ רעדל מענטשן שטופט זיך
ביי דער אַפענער מיר. מען גייט אַרײַן, אַרויס. אַ הרהא אין
מיטן נאַכט. זעלצער שיפעט. גלעזער אויסגעשמעלט ווי אויף
אַ התונה. אַרום די ווענט, אין עמערס פול מיט אייז, וואַקלען
זיך גרויסע קופערנע סיפאַנען. מיט זייערע אָנגעשטאַפּטע
בייכלעך זוכן זיי צעשמעלצן דעם האַרמזן אייז. דער קאַלטער
קופער שוויצט אַ באַגאַסענער מיט טראַפנס. עפנט מען אַפ זיין
קראַז — גיט ער ווי אַ שניין מיט דער נאַז. זעלצער שפרודלט
ווי פון אַן אַרויסגעשפרונגענעם קוואַל. ס'וואַסער פייפט אין
גלאַז. טראַפנס לויפן אַרויף, קלייבן זיך אַן אין אַ שוים, שפרינגען
אַריבער די גלאַז. זעלצער קיצלט די נאַזלעכער, בייסט אין
האַלדז. פון הנאה לויפן אַן טרערן אין די אַראַפגעלאַזענע אויגן
פון מײן ברודער. ער טרינקט אין לאַנגע שלונגען. די באַקן
בלאַזן זיך אַן. אַט, דוכט זיך, וועט דאַס זעלצער זיך אויספייפן
פון זיין מויל.

מיר איז דאַס זעלצער אַביסל זאַלציק. מיט אַ זיסן סיראַפּ
וועט עס אַוודאי זיין געשמאַקער.

— וועלכן ווילסטו, געל צי רויט? — פּרעגט מיך דער
קרעמער.

— און וועלכער איז זיסער?

— כ'ווייס? דו וועסט פאַרוזכן ביידע, וועסטו שוין וויסן!
פון באַלקן הענגען אַראַפּ, ווי גלעזערנע קאַלבאַסעס, צוויי

„באלאנען“. אין איינעם פליסט א געל, אין אנדערן א רויט זאפטיקער „מאק“. גלייך ווערט מיין זעלצער רויט און פאר- ברענט מיט א זיסקייט מיינע אברים. אביסל פארשיכורטע גייען מיר פון קרעמל ארויס. פלוצים שמעלט אונדז אפ א געשריי : — אה, איר זייט דא? ווי קומט איר אהער? אזוי שפעט שפאצירט איר? —

שיער ניט אפגעשמארכן פון שרעק, ווי עמעצער וואלט מיר מיט עפעס דערלאנגט איבערן קאפ.

— ווער רעדט עס? וועמענס קול איז עס? איך האב אים,

דאכט זיך, ערגעץ שוין געהערט. . . .

א פאם ליכט פאלט אראפ אויף א לאנג בלאס פנים. א פאר לאנגע אויגן, אן אפן מויל מיט ווייס בייסנדיקע ציינער. זיין גוף אין דער פינצטער שמוגלט דורך, ווי ער וואלט מורא האבן פאר זיך אליין.

— אי, וויי איז מיר! דאס איז דאך ער — דער אינגל. . . .

מיין נייער באקאנטער. פון וואנען איז ער ארויסגעשפרונגען? ער שרייט ווי א פויגל, וואס האט זיך אויפגעכאפט פון שלאף. איך גיב שנעל א קוק אויפן ברודער, ער קען דאך ניט דעם אינגל. מיט אויגן ארויסגעקראכענע פון קאפ, האט זיך דער ברודער אנגעשמעלט אויף אים.

— וואס איז דאס? — שמאמלט דער ברודער.

א טראפן זעלצער ווי א טרער איז איבערגעבליבן אויף זיין באק. עם ווערט מיר פינצטער אין די אויגן. וואס וועט דער ברודער טראכטן איצט פון מיר?

אזא רציחה! א אינגל איז צו מיר צוגעגאנגען, צו מיר מיט א קורצער באגריסונג, ווי ער זאל מיך קענען לאנג. און וואו? אויפן עק שטאט ביינאכט. גאט מיינער, וואס וועט איצט זיין? גלאט וועט עס נישט דורכגיין. ער שטייט לעבן מיר אזוי רואיק, זיכער, ווי ער וואלט האבן רעכט טאן מיט מיר, וואס ער וויל. ווי א צוגעשפאנטע שטיי איך ביי זיין זייט. האב איך אויף אים

געוואָרט? בין איך אים געגאַנגען זוכן? עס קלאַפט מיר אַ צאָן און אַ צאָן. ער וועט מיך אַראָפּפירן פון זיינען. וואָס האָט אים געאַרט, אַז איך בין געווען רואיק. שמיל ביי זיך אין דער היים. געזעסן פאַררוקט אין ווינקל פון מיין אונטער-פענצטער, גע-שלונגען ביכלעך. פון מענטשן לעבעדיקע געלאָפן ווי פון שדים, אַפילו נישט געטשעפעט זיך מיט מיינע ברודער. איך בין געזעסן ווי הינטער אַ פאַרהאַנג... און אַט איז אַ אינגל מיט זיינע ביימשנ-דיקע ווערטער אָנגעפאלן ווי אַ שמורעם און אָפגעווישט מיט איין מאָל מיינע שטילע טעג. אַזאַ נאַכט! זאַל כאַטש גיכער קומען דער פרימאַרגן. דער ברודער קען אַלע מיינע חברטעס. פון יאָרן לאַנג זיינען זיי די זעלבע. מיינט ער, איך בין נישט ווי אַלע אַנדערע מיידלעך. איך גיי דאָך נישט שפאַצירן אין די גאַסן, איך גיי אין קלאַס מיט מיינע חברטעס און ווען איך זע אַמאָל זייערע ברודער — שמעל איך זיך מיט זיי נישט אָפּ. און דאָ קומט אַ פרעמדער אינגל. אַ פרעמדער אין אַלץ — מיט זיין אויסזיכט, מיטן קוק, מיט זיין קליידונג, מיט זיין גאַנצן גוף. דער ברודער וויל זיך דערמאַנען, צי האָט ער אים ווען געטראָפן אין די גאַסן.

— פון וואָנען איז ער פאַרט געקומען? — הערט ער נישט אויף צו טראַכטן. — אפשר איז ער גאָר נישט פון ווימעכטק? וואו וואוינט ער? ווער זיינען זיינע עלטערן? — עפעס זאָגט מיר, אַז דער אינגל איז גאָר אַ באַזונדערער. זיינע האָר געקרייזלמע. איז ער אפשר, משטיינס געזאָגט, גאָר אַ מאַלער? — פאַלט מיט אַמאָל דעם ברודער איין. ער האָט טאַקע געזען אַרומגיין אין די גאַסן מיט קעסטלעך אַ פאַר אַזעלכע יונגע מאַלערס.

דער ברודער גיט אַ קוק אויף מיר, ווי ער וואָלט צום ערשטן מאָל מיך געזען. ווי קומט צו מיר אַ מאַלער? ער ווערט אַפילו אין כעס — איך האָב אים אָפגענאַרט. יעדער ברודער האָט זיך דאָך געהאַלטן דריי מאָל עלטער פאַר מיר. איך, די אינגסטע,

דאס שטענדיק קליין מיידל, וואס האט פארגעסן צו וואקסן, בין געווען פאר זיי א צאצקע, זיך געשפילט מיט מיר, געשטימט. זיי זיינען מיך אפילו מקנא: — אין גימנאזיע גיי איך אריבער יעדן יאר דעם קלאס מיט א גאלדענעם מעדאל. און זיי האט דער רבי מיטן חדר צעשמערט זייער חלום אריינצוטערען אין א גויאישער שול. בין איך דאך אין זייערע אויגן א גערעכטע מיידל. און דא אין דער פינצטערער גאס בין איך מיט אמאל אויסגעוואקסן, געווארן ווי אלע אנדערע מיידלעך, וואס זיי טרעפן אין שטאט. נאך מער — מיין באקאנטער אינגל זעט אויס ווי א חיה פון וואלד. בלישטשעט אין דער פינצטער מיט זיינע אויגן . . .

איך שטיי צווישן זיי ביידן ווי א שולדיקע. איך ווייס נישט וועמען פריער זאגן א ווארט. אלע ווערטער האבן זיך פארהאלטן אין דעם פארטריקנטן מויל.

— זאג כאטש דו אויס א ווארט, אבער א מענטשלעך ווארט, דער ברודער זאל פאר דיר נישט מורא האבן! — בעט איך זיך שטומערהייט ביי דעם אינגל. איך פיל, דער ברודער גיט זיך א רוק פון מיר, ווי איך אליין וואלט געווארן פרעמד פאר אים. דאכט זיך, ער וויל מיך איבערלאזן דא אליין אין דער פינצטערער גאס מיט דעם אינגל אין איינעם. דער ברודער וויל לויפן אהיים דערצוילן אלעמען די נייעס.

— א קלייניקייט! בעלא האט א באקאנטן אינגל! — די גאנצע שטוב וועט אויפשטיין פון שלאף. מען וועט אנלויפן פון אלע צימערן. אפילו די דינסטן וועלן אריינשמעקן זייערע נעז. און דער שומר, וואס היט אונדז ביינאכט ביי דער מיר, מוז דאך אוודאי וויסן: צי איז דאס א גנב, צי א באלעכאטיש קינד? וועט מען אנהויבן דערצוילן מעשיות. דעם סאמע צימעס, אז דער אינגל איז א קינסטלער, וועט דער ברודער באהאלטן צום סוף. — נאך א נייע צרה! נאך א קינסטלער! עס קריכט גאר נישט אין די פארשלאפענע קעפ אריין. בעסער אפוארטן דעם

פרימארגן. וועט מען אויסזאגן אויך דעם סוד דער מאמען. איצט
בינאכט וויל ער נישט פארשאפן איר עגמת-נפש. זאל זי זיך
אויסשלאפן געזונטערהייט. און מארגן אין דער פרי, סיי ווי סיי
קומט דאך דער טוכל פון קראם, וועט די מאמע אין דעם „מארא-
ראם“ גרינגער אריבערטראגן די נייע צרה.
ווי וועל איך איר קענען א קוק טאן אין די אויגן? וואס
זאל איך איר זאגן?

גיי דערצייל איר די גאנצע מעשה? אז דאס איז גאר א
באקאנטער פון מיין חברטע טעא. ביי איר האב איך אים גע-
טראפן. אז איך האב צו אים כמעט א ווארט נישט געזאגט, אז
גאר ער האט גערעדט. און וואס? — אזוי אריינגעווארפן א
פאר ווערטער. ער האט גאר געקוקט, אז איך . . . אז ער . . .
ווער קען דאס אלץ דערציילן? און וואו האט די מאמע צייט
אויסצוהערן די גאנצע מנילה?

„אבער גיכער, איך האב קיין צייט נישט. זאג שוין אויס
דעם סוף און זאל זיין אן עק!“ — וועט זי א געשריי טאן.
וואס פאר א סוף וועל איך איר אויסטראכטן? עס פאר-
קוועטשט מיר דאס הארץ. איך וויל נישט, אז די מאמע זאל זיין
ברוגז אויף מיר. ווייניק האט זי וואס צו טאן מיט אלע כרידער!
יעדערער טוט דאך וואס ער וויל. איז וואס זאל איך איצט טאן?
דער אינגל הויכט נישט אן צו פארשטיין וואס ער האט אן-
געטאן. פארוואס האט ער גראדע איצט זיך אויסגעשלאפן צו
קומען? וואס בלאנדושעט ער אין דער נאכט, זוכט ער וועמען
אין די גאסן? צי ער איז אויך געקומען טרינקען זעלצער? האט
ער נישט געזען, אז איך בין מיט מיין ברודער? אמת, עס איז
פינצטער, אבער זיינע אויגן שמעכן דאך ווי מיט מעסערס דורך.
לייכט נישט פאר אים די נאכט ווי א העלער טאג? איך ווייס
אפילו נישט צי ער ווייס, אז איצט איז נאכט. איך קוק זיך צו
אים צו. איצט זע איך, ער איז טאקע נישט ענלעך צו אלע
אנדערע. א צורה א שמאלע, אן אויסגעצויגענע אין דער לענג

ווי ביי א פוקס. א ריר אהין, א קער אהער. ער שטייט נישט איין אויף איין ארט. זוי ער וואלט מורא האבן פאר מענטשן. יעדע רגע איז ער גרייט זיך אפרייסן פון דער ערד און אנטלויפן. ס'וויל — אן אפנס, פול מיט ציינער, לויפט אויך. ער קען אים נישט באהאלטן אונטער די ליפן. די ברייטע נאזלעכער צאפלען, ציטערן, בלאזן זיך אן מיט פרישער לופט.

איצט פארשטיי איך — מיט אזא פנים קען מען דערשרעקן מיין ברודער.

און ווארט! ער האט זיך, דער אינגל, ווייטער א ריר געמאן פון ארט. זיך אפילו געביטן אין פנים.

— א געלער האלדז! אייער הויט איז א געלע! — גיט ער מיט אמאל א זאג.

איך בין אויפגעשפרונגען אויפן ארט. עס האט מיך א שמיץ געמאן. מיר דוכט זיך — דער ווינט האט פון מיר אראפגעריסן מיינע קליידלעך. איך בין א נאקעמע אין מיטן גאס... אלע זעען מיין האלדז, מיין הויט... דער ברודער קען שוין פון מיר איצט טראכטן וואס ער וויל. איך בין א פארפאלענע, א צעלאזענע מיידל. צו מיר רעדט א אינגל וועגן מיין האלדז, מיין הויט.

וואו האט ער געזען מיין האלדז, מיין הויט? לאכט ער מיך נישט אים? רייצט ער מיך מיט זיינע שארפע ציין? איך ווער אליין צערייצט. און שמענדיק מיט די פארבן! ווען זיינע פארבן זיינען אים איינגעגעסן אין די אויגן, איז פארוואס דארף ער זיי אויף מיר אויסגינס? געלע פארב! וואו האט ער גענומען א געלע האלדז? רעדן וועגן א הויט, וועגן מיין האלדז פאר דעם ברודער אין די אויגן! נישט אנדערש, דער אינגל איז אדער שיכור, אדער משוגע.

ער האט דאך מיר שוין דערציילט, אז אמאל, ווען ער איז געווען א קינד, האט אים א בים געמאן א הונט... איז אט... טרערן פארשטיקן מיר. איך טאפ מיך אן פארן האלדז. איך גיב א טאפ מיין קליידל, דעם הויכן קאלנער. אי, דאס איז דאך

שפיצן. איך האָב פאַרגעסן, אז דאָס קלייד פון אויבן איז אין
געלע שפיצן.

— דאָס זיינען דאָך שפיצן, געלע שפיצן! וואָס, איר זעט
עס נישט? און נאָך אַ מאַלער! — שריי איך אויס.

איך וואָלט וועלן צומראַנגן די שפיצן צו זיינע אויגן — זאָל
ער זען, דער „קינסמלער“, וואָס איז געל: די שפיצן, צי די הויט?
— קום, מענדל! — איך שלעפּ מיין ברודער פאַרן אַרבל —
קום אַהיים!

איך לאָז איבער דעם אינגל אַ צעטומלטן אין מיטן גאַס...

א שנירל פערל

א שנירל פערל

גייט דער טאטע אין קראס אריין, בלייבט ער דארט שטיין א פארטראכטער. טראכט ער וועגן א פסוק פון א ספר, וואס ער האט אין דער פרי געלערנט, צי ער זוכט אויס נייע צרות, וועלכע ער זעט אין יעדן ווינקל? אין דעם טומל פון קראס מישט ער זיך נישט אריין. קאכן זיך שעהנווייז צוליב פארקויפן א בעכערל צי א זייגערל פאר א חתן-כלה — לאזט ער איבער דער מאמען. אבער דווקא ביי אים, ביי דעם פרומען, שטילן טאטן, האבן ליב געהאט קויפן די אריסטאקראטקעס פון שטאט. באזונדערס איינע, וועלכע א רייכער דירעקטאר פון א פארזיכערונג-געזעלשאפט האט אראפגעבראכט אין שטאט, כ'זוייס נישט פון וואסען. אראפגעבראכט אוודאי צוליב בארימען זיך פאר אלעמען. א קורצוואקסיקער, א לעבעדיקער מאן, האט ער קיינמאל נישט גערומ. אויפן פנים — א פארטיקער שמייכל, א שמענדיקער גלייכווערטל אויף די ליפן. די אויגן האבן אים געגלאנצט פון אונטער די ברילן. דער קאפ — אויך געגלאנצט. די געציילטע האר, ווי ער זאל זיי נישט פארבארשטן, האבן נישט געקאנט פארדעקן דעם נאקעטן קאפ.

ער האט ליב געהאט זיין ארומגערינגלט, זיין באוואנדערט. א חברה יונגען, וואס האבן נישט געוואוסט, וואס צו טאן מיט זייער צייט ביימאג — אין אונט קאן מען כאטש א שפיל טאן אין קארטן — זיינען אים נאכגעלאפן.

ווי ער באווייזט זיך אין גאס, גייט צו אים צו איין יונגער-מאן נאך א צווייטן. יעדער פארלויפט דעם אנדערן דעם וועג.

זוכט א דריק טאן דער ערשמער דעם דירעקטארס האנט און
אים אריינזארפן מיט א הויכן „גוט-מארגן“ א שיין ווערטל.
— וואס איז דא נייעס, הער דירעקטאר? זיך גוט אויס-

געשלאפן? —

— גיי, וואס פרעגסטו פאר א קשיא? אה, נעכטן, הער
דירעקטאר, האט איר אוועקגעשמעלט א קערמל! איר האט
געזען, אלע זיינען געבליבן זיצן מיט אפענע מיילער. —

— אה, הער דירעקטאר איז שוין איינמאל א חכם! ס'איז
גארנישט דא א גלייכן צו אים! —

זייער אלעמענס געלעכטער קיקלט זיך פון די הויכע גאסן
אראפ.

די גאלדענע שפאקולן פון דירעקטאר, ווי זיי זאלן ריימן אויף
די נעזער פון דער גאנצער חברה, בלישמשען, שפרינגען אונטער
אויף זיין צופרידענעם פנים. ווען ס'איז פלוצלונג אראפגעקומען
אין שטאט זיין פרוי, האבן זיך די יונגעלייט אינגאנצן צע-
רודערט.

— סמייטש, הער דירעקטאר, אזוי אונדז אפנארן! אפילו
נישט א פיפס טאן! —

— איר האט, מסתמא, מורא פאר אן עין-הרע, הער דירעק-
טאר, א? —

— א, יא, איר קאנט שוין מער נישט אפלייקענען, הער
דירעקטאר, איר האט מזל. —

— ס'האט אייך געלוינט ווארטן, הער דירעקטאר, איר האט
זיך פארזיכערט בעסער פאר אלעמען! אזא חן, אזא אנטיק האט
מען נאך קיינמאל, איר הערט, קיינמאל נישט געזען אויף
אונדזערע גאסן! —

זייער התפעלות האבן זיי אריבערגעטראגן אויף דער
בלאנדער פרוי, וואס איז אראפגעפאלן אין דעם רעדל ליידיק-
גייערס, ווי א מלאך פון הימל.

אפריער האט זי נישט געוואוסט וואו זי איז. האט זי צו

אלעמען געשמייכלט. זי האט טאקע געבראכט מזל איר מאן.
זיינע געשעפטן — נאך מער אויסגעוואקסן. ער אליין אפילו איז
געווארן העכער אין וואוקס. אבער פאר דער פרוי האט ער נישט
געהאט קיין צייט. ער האט זי נאר פארשאטן מיט מתנות. האט
זי זיך מיט ליידנשאפט צוגעבונדן צו דעם גלאנץ פון גאלד און
איידלשטיינער און קומט כמעט יעדן טאג צו אונדז אין קראם
אריין.

ווען איר שווארץ-בלישטשענדיקער וואגן פליט שמיל צו
אויף די גומירדער, גיבן די אנגעשמעלטע פון קראם א קוק
אין פענצמער און צעשושקען זיך איינער מיט דעם אנדערן.
— אט איז פרוי ביכאווסקע. וואו איז דער באלעבאס?
רופט גיכער דעם באלעבאס אין קראם אריין! —

איר הויכער גראבער פורמאן גיט זיך א שמעל, ווי א בארג,
אנטקעגן פענצמער. הינטער זיין רוקן פארלירט זיך די פרוי.
זי רירט קוים אן די קישנס פון דעם וואגן. א לייכטע, פלאטערט
זי, גרייט יעדע רגע זיך אפרייכן פון ארט און אפילו אנטלויפן
אין אן אנדער שטאט. גייט זי אראפ פון וואגן, וויגט זיך איר
שלאנקער גוף, ווי ער זאל זיך נאך וויגן אויפן וואגן.

איר ווייס אלעבאסמער פנים איז פול מיט ליכט. קיין מאל
רויטלט זיך נישט אויף אים דאס בלוט. עס איז ווי פארנאסן
מיט א קריגל מילך.

א פאר וויין-שמייכלענדיקע מאנדל-אויגן. א קאפ גאלד-
ברוינע האר. איבער דער אויפגעבלאזענער פריזור הויכט זיך א
קליין הימעלע. מאכט זי א פאר טריט אין גאס, שמעלט זיך גלייך
אפ דער שמראם פון די פארבייגייערס. מע קוקט זי אויס מיט
אלע אויגן. מאנסבילן בלייבן שטיין אויפן ארט. מיידלעך
שעפטשען, שמופן זיך אונטער.

— זע נאר וואס פאר א קלייד! מע זעט גלייך, נישט דא
גענייט, אונדאי אין אויסלאנד! —
— שוין איינמאל א קלייד! —

— און ווי זי קלייבט צו אירע שפיצן, אלע מאל אין פארב
צו איר פנים! —

— אמת טאקע. א מחיה אויף איר צו קוקן. אן איינגע
טונקענע אין זייד און סאמעט! —

שעמעוודיק גייט-דורך די פרוי, גיט א שטופ מיט איר
ווייסער הענטשקע די טיר פון קראם און פליט אהין אריין, ווי א
גערוד פון א בלום, וואס דער ווינט פון גאס האט פארטראגן.
דערזעט זי דעם מאטן שטיין אויף זיין ארט, לעבן דעם אייזערנעם
פיערקאסע-אלמער, גיט זי א שוואום צו אים.

דער טאטע, מיט דאמען-ערע, באגריסט זי דער ערשטער:
— וואס מאכט איר, פרוי ביכאווסקע? עפעס גוט פאר-

בראכט דעם זומער?

— אה, גרויסארטיק, פראכטפול! אן עולם וואס איך האב
נאך קיינמאל נישט געזען. פון דער גאנצער וועלט זיך צונויפ-
געפארן. און די געגנט — איר קאנט דאך די קורשטעט פון
עסטרייך?

— א, יא, כ'בין דארט געווען א פאר מאל. טאקע זייער שיין.

— איר וואלט דארט זיין האיאָר, וואלט איר זיי מער נישט

דערקענען.

וואס פאר א טומל ס'זאל נישט שטיין אין קראם — זי רעדט

שמיל, הויבט נישט העכער אויף איר קול. ווי א טייבעלע מירקלט

זי. אמאל גיט זי א לאך, צעשפריצט זיך איר קול.

דער טאטע קוקט אויף איר און טראכט: דאכט זיך, א

רייכע, א שיינהייט, און דא אין קראם שטייט זי, ווי אן איינ-

געמאטערט פייגעלע. דעם טאטנס געלאסן פנים בארואיקט זי.

זי לאזט זיך רעדן.

— כ'קאן אייך זאגן, דעם זומער האט מיר גארנישט אויס-

געפעלט. ס'איז געווען באזונדערס פרוילעך, אבער אפטמאל אויך

אומעטיק... איר ווייסט, איינער, זייערער א שטאטסמאן, האט

נישט געוואלט מיך לאזן פארן אהיים. אט, איך ברענג טאקע

ווייזן אייך דעם האלדז-באנד, זיין מתנה! — נעמט זי פון איר מאשן-זעקל פרויס א לאנגן, בלוי-סאמעטענעם שאכטל. פון אונ-טערן דעקל גיט א בלישמש א שלאנג בריליאנטן. דער מאמע פארבאפט א פארגרעסער-גלאז און גיט זיך א בויג צו די שמיינער:

— וואס ווילט איר, ער האט אייך נישט אפגענארט! די גרויסע שמיינער זיינען גאר זעלמענע. הלוואי זאל איך אליין אזעלכע געפינען פאר מיינע קונדן. איר ווילט זיי אנקוקן? — גיט ער איר איבער דאס פארגרעסער-גלאז. — גיט נאר א קוק... אן שום רונצל... קלאר, ריינע וואסערן. נו, די קלענערע... ס'איז נישט קיין חסרון, נאר צווישן אונדז גערעדט... —

— אט דאס איז די מעשה. דערפאר ווייז איך זיי אייך. צו-פיל קליינע. זיי מאכן שווער דאס שנירל; אט ווי דער מאן אליין איז געווען שווער... כא... כא... כא... —

דער מאמע האט אויך, נישט ווילנדיק, א שמייכל געמאן. דער פרויס אויגן ווערן מיט אמאל מרויעריק.

— איר ווייסט דאך, איך בין א גוטע, כ'מראג אלץ איבער. אבער דאס מאל איז געווען טאקע שווערלעך... די אויסלענדישע דאקטוירים פארדינען אויף מיר שטיקער געלט, — צעלאכט זי זיך ווידער.

דער מאמע מאכט זיך אז ער הערט נישט. צוליב וואס דארף זי דערציילן אלע אירע מעשיות? זי וועט זיך דאך שפעטער אליין שעמען — פארקירעוועט ער דעם שמועס אויף אן אנדער וועג.

— וואס האט איר, אייגנטלעך, געוואלט טאן מיט דעם האלדז-באנד? נאר פון די גרעסערע שמיינער? גוט, ס'וועט טאקע זיין פיל שענער און עכטער... איצט, איר געדענקט, פאר אייער אוועקפארן, האט איר מיך געבעטן וואס אויסזוכן פאר אייך? האב איך עס נישט פארגעסן. געזוכט די גאנצע צייט און געפונען... אן אוצר... — ענדיקט ער מיט א שמייכל.

— טאקע ? —

איר פנים אויפגעשטרעלט, ווי פלוצים זאל אויף אים אויפ-
גיין די פולע לבנה.

— איר זייט א וואונדערבארער מענטש ! א דזשענטלמען !
איך האב עם דאך אלע מאל געזאגט. —

דער טאטע פארשעמט זיך נאך מער. געווארן אפילו רויט.
ער קערט זיך אום מיטן רוקן צו איר און הויכט אן איבערקלייבן
די שליסלעך פונעם פייערקאסע-אלמער. דער שווארץ שמאלע-
נער אלמער איז געשמאנען אין ווינקל, א פינצמערער לעבן דער
גלאנצנדיקער וואנט מיט זילבער. צוויי אזעלכע פייערקאסטנס
זיינען געשמאנען אין קראם. איינס צו דער זייט פון דער מאמעס
הויכן שטול, פול מיט גאלדענע זייגערס, קייטלעך, בראשן,
בראסלעטן, רינגען. דער אנדערער — צום טאטנס זייט.

א הויכער, גרויסער, אויסגעקריצט פון דרויסן מיט כלערליי
סימנים, איז ער געשמאנען, ווי א פארשטיינערטער סוד פון
סודות. די שליסלעך צו אים האט געהיט דער טאטע. און
עפענען דעם אלמער איז נישט געווען אזוי גרינג. יעדער שליסל
געמאכט מיט קונץ. אין יעדערן — ליגט א שכל, פארקניפלט,
פארפלאגנטערט פאר א פרעמדן אויג.

דער טאטע, ווי מיט פארמאכטע אויגן, שמעקט אריין אין
שליסל נאך אן אנדערן. יעדער שליסל גיט א קנאק אין די טיפע
לעכער, ביז ס'צייט זיך אויס די שווערע טיר. פונעם אלמער גיט
א בלאז א קילקייט.

פון זיין טיפעניש שמעקן ארויס פאליצעס, קעסמלעך, שופ-
לאדן, אנגעפאקט מיט פעקלעך, וואס באהאלטן, ווי פון א בייז
אויג, אין די געדיכטע פאפירן טיף-איינגעוויקלטע איידלשמיינער.
דער טאטע האט טאקע מורא פאר אן עין-הרע. כסדר
טענהט ער און מוסרט די ברידער :

— פארוואס שמעלט מען אזוי פיל אן אין די פענצמער ?
צוליב וואס זיך ווארפן אין די אויגן ? עם בלישמשעט שוין אזוי

אויך צופיל. צוליב וואָס פאַרבליענדן דעם אַנדערן דעם מוח? יעדער לידיקגייער קוקט עס אויס. גיי, דערצייל אים, אז מען האַנדלט נאָר מיט דעם! ער מיינט דאָך, איך אליין בין אַנגע-שמאַפט מיט גאַלד און בריליאַנטן! — איז צו די פעקלעך עכטע שטיינער, אַ חוץ דעם טאַטן, רירט זיך קיינער נישט צו. נאָר ער ווייס וואָס עס ליגט אין יעדן פעקל. ער פילט עס גלייך אונטער זיינע פינגער, ווי די שטיינדלעך זאָלן אים אַרויסלויכטן פון אונטער דעם פאַפיר.

און יעדן פעקל טאַפט דער טאַמע אַנדערש אָן. אַפילו דער קאַליר פון זיינע אויגן נעמט זיך ביימן מיט יעדן אַנדערן קאַליר פון שטיינדל.

דאָ פינקלען זיי אויף מיט די הייסע רובינען, אַנגעזאַפטע מיט זון און פייער; דאָ לאָזן זיי זיך אַראָפּ מיטן ים-בליק פון די גרינע כישופדיקע שמאַראַגדן. פאַרטיפט ווערן זיינע אויגן מיט די בלויע סאַפירן.

און וואָס שייך די בריליאַנטן, שמעכט דורך זייער שאַרפער בליק נישט נאָר דעם טאַמנס אויג, נאָר אַפילו דאָס פליס-פאַפיר, אין וועלכן זיי זיינען איינגעוויקלט.

די בריליאַנטן ליגן הינטער אַ באַזונדער טירל, אין אַ גע-היימניספולער אַפטיילונג פון אַלמער. און נישט ווייט פון זיי, אַפגעצאַמט פון אַלץ, ליגט, ווי אויף אַ בערגל, אַ פאַק מיט פערל. דער טאַמע גיט שמיל אַ שלעפּ דעם פאַק, גיט אים אַ טאַפּ פון אַלע זייטן, צי זיי זיינען אַלע גאַנץ.

דער פאַק פערל איז פאַרטיילט אין קלענערע פעקלעך, נאָר זייער קאַליר.

פון די קלאַר-ווייסע ביז די אַלמ-געלבלעכע ליגט אַ גאַנצער לייטער פון שאַמירונגען. פאַראַן רויז-אַרמע פערעלעך, פון אַ קאַליר פון אַ קינדערש בייכל; פאַראַן אַפילו שוואַרצע פערל, שוואַרצע נאָר לעבעדיקע ווי טיפע שוואַרצע אויגן, מיט אַ מילדן רייץ.

— באווייזט מיר אלץ. כ'האָב שוין לאַנג נישט געזען הוילע שטיינדלעך. איך בענק נאָך זיי, — בעט זיך די פרוי ביים טאַטן. זיין קאַפּ, אַרײַנגעמיפט אין אַלמער, גיט זיך אַ בױג. ער קערט זיך צו איר אום מיטן פאַק פעקלעך אין די הענט.

אירע ברעמען גיבן זיך אַ הויב, די אויגן — גרייט זיך אויס-שווענקען אין יעדן שטיינדל ווי אין פריש וואַסער.

— איר ווייסט דאָך, יעדן טאַג גלוסט זיך נאָך אַן אַנדער זאָך. און אפילו אין דעמזעלבן טאַג, קאַן מען דען טראַגן אין דער פרי דעמזעלבן שטיינדל, וואָס פאַרנאַכט? —

דער טאַטע שאַקלט צו מיטן קאַפּ.

— נו, וואָס ווילט זיך איך פריער זען? —

ער וויקלט פאַנאַנדער אַ פיר-עקיין שטיקל סאַמעט, דעקט מיט אים איבער דאָס גלאַז פון טיש און קייקלט-צו דעם ערשטן פעקל.

זייערע ביידנס קעפּ טוען זיך אַ בױג. פון אונטער די ווייסע פאַפיר גיבן אַ ברען די רויטע רוכניען. אויף דעם טאַטנס ברייטן שמערן לייגט זיך אויס אַ רויט-לעכער אַפּשיין.

אין דער פרויס אויגן פאַרלויפט אַ פלעמל. אירע בלאַסע באַקן צעוואַרעמען זיך.

— אַה, ווי זיי בייסן, זיי בריען אַפּ די פינגער. אַ שטיינדל — און ווי ער פלאַמט! — זי פאַרשמעלט די אויגן מיט איר ווייסער האַנט.

— ... נישט אויף היינט... היינט איז מיר אַביסל אומעטיק... דער טאַטע גיט אויף איר אַ קוק. אומעטיק אפילו ווען זי קוקט אויף איידלשטיינער, — וואָס איז מיט איר?

ער וויקלט פאַנאַנדער אַ פעקל מיט בלוי-הימלשע טורקוזן. די פרוי גיט זיי ווייך אַ טאַפּ, ווי מע טאַפּט אַן אַ ליכטיק קינדערש קעפל.

די אנדערע פעקלעך מיט אמעמיסמן שארט זי אפ פון זיך,
פארווישט זיי מיטן ארבל.

— זיי פרייען נישט... ווי שמוע זיינען זיי. —

דער טאטע פאררוקט זיי אונטער די צעקנייטשטע פאפירן
און עפנט-אויף א פעקל מיט בריליאנטן. ווי א הימל מיט שמערן
זאל זיך מיטאמאל אויסשימן אויפן טיש. די שארף-אויסגע-
שלייפטע זיימלעך פון די בריליאנטן שמעכן דורך איינס דאס
אנדערע, ווי מיט שטיקלעך צעשפאלעמענעם שפיגל. ס'לויכטן
דעם טאטנס הענט, זיינע פינגער ווערן דורכזיכטיק. דאס פליס-
פאפיר אליין שמרעלט און שיינט. איין שטיינדל נאך א צווייטן
רייסט זיך ווי אפ פון פאפיר און קייקלט זיך פאמעלעך צום
סאמע-טיבל. דא שמעלן זיי זיך אלע אפ. און צוזאמען, ווי
אנגענומען מיט א טיפן אטעם, שפריצן זיי מיט פייער.

— זיי קאנען ממש משוגע מאכן א מענטשן... זיי שמעכן

מיך דורך, כ'ווייס נישט צי האב איך זיי ליב... —

זי לאזט אירע אויגן אראפ. זי פאלט ווי אין א חלום אריין.

— ווען מען גייט אריין מיט אזא בלענדנדיקן האלדז-כאנד

אין א זאל, א פארגאסענעם מיט ליכט... ווען זיין גלאנץ צע-

קרייצט זיך מיטן פייער פון די לאמפן... קאן מען פארשיכורט

ווערן! —

אין איר ווייסן סאטין קלייד, טיף אויסגעשניטן, כאפוצט

מיט שפיצן, טראגט זי זיך אין איר חלום אין דעם טאנץ-זאל

אריין, פארהאלט זיך אויפן שוועל, פארבלענדט פון ליכט און

שפיגל. מע מאכט איר א וועג. מע קוקט זי אן. זי באהאלט איר

פנים הינטערן פעכער.

מיט אמאל, עמעצענס האנט נעמט זי ארום. זי לאזט זיך

טאנצן, פילט אויף זיך א שווערן בליק. צו איר אייגענעם אטעם

מישט זיך צו אן אנדער הייכער אטעם...

— אה! — גיט זי א זיפץ און עפנט אויף די אויגן. זי דער-

זעט דעם טאטן...

דער מאמע איז פארנומען מיט זיינע פעקלעך, גיט אויף איר ווי צופעליק א קוק און הויבט אן שמארקער שורשען מיט פאפיר. דער רויש פון די פליס-פאפירן בלאזט אויף איר ווי א פריש ווינמל. זי משוכעט זיך אויס. ס'באווייזן זיך פעקלעך מיט גרינע כריזאליטן, שמארעגדן. זיי וועקן זיי אינגאנצן אויף. — א, די גרינע שטיינער, זיי ציען מיך, ווי אין ים אריין... ווילן מיר וואס צוזאגן... אבער צו זיי מוז מען אליין זיין אויפ-געהויבן. ניין, נישט היינט... —

דער מאמע גיט ווייך א פרעג: — אפשר, גענוג אויף היינט?
— אה, ניין!

גיט דער מאמע א נעם א ניי פעקל סחורה.
— איר ווייסט דאך, כ'האב אייך צוגעזאגט, וויל איך האלטן דאס ווארט! — פאנאדערגענומען דאס פאפיר און ס'האט זיך א שאט געמאן א האגל מיט פערל.

גרויסע, קליינע פערעלעך קייקלען זיך אויפן זייד-פאפיר, ווי אין א דין שימערן זאמד, בלאזן מיט זייערע בעקעלעך, ווי מיט אן אפענעם מויל, וואס וויל זיך אנוופן מיט ליכט. און אליין זיינען זיי אי פריש, ווי טיפע וואסערן פון ים, אי קלעפיק ווי די געווירצן, צו וועלכע זיי זיינען אמאל געווען צוגעוואקסן.

זיי וויקלען זיך פון פאפיר ארויס, גיבן א צימער, ווי זיי זאלן מיט אמאל אויפלעבן. אפילו די שוין-געבלעכע, די שוין-אנגערירטע פון עלמער, לוימערן זיך אויס פון ליכט און לופט. און אלע, ווי דורשטיקע נאך זייערע ווארצלען פון ים, זוכן א לעבעדיקע הויט, כאטש א האנט, א פינגער צו וועלכן מע קאן זיך צוקלעפן.

די פרוי איז געבליבן שטיין מיט א פארכאפטן אטעם. אויף די אויגן אנגעלאפן טרערעלעך, ווי א פאר פערעלעך וואלטן זיך אין זיי אפגעשטעלט. איר פנים אליין זיך אויסגעקייקלט אין א גרויסן ליכטיקן פערל.

— א דאנק! איר האט געמראפן! —

דער טאטע מיט א פיצל גאָפעלע אין האַנט כאַפט אַרויס די
גרעסערע פּערל און גיט אַ קער אויפן ליכט זייערע פּולע בעקער-
לעך, ווי ער זאָל וועלן זען, צי זיי זיינען נישט אויסגעוואַקסן פאַר
דער צייט וואָס זיי האָבן געשטעקט אין דעם פינצטערן אַלמער.
די קלענערע פּערעלעך פאַרשארט ער אָן אַ זייט: איר זייט
נאָך קליינמשיקע, וואַקסט זיך געזונטערהייט! — באַגלייט ער
זיי מיט אַ ווייכן קוק.

אין איין רגע שלענגלט זיך אויס אויפן רויטן סאַמעט, ווי
אויף אַ לעבעדיקן האַלדז, אַ לאַנגער שנירל פּערל.

— איר ווייסט, — גיט זי שפּיל אַ זאַג, — נאָך דעם שנירל,
קאָן איך נישט אַנקוקן יענעם... פּון . . . אויסלאַנד... אזוי וועל
איך אים אַפּמאַן, דעם מאַן. —

— נו, יענער וועט זיין פאַר לייטן, און דער פאַר אייך אַליין.
— אַ דאַנק! —

— איר ווילט זען, ווי שווער זיי זיינען, די פּערעלעך? —
שמייכלט דער טאטע. — גרינג און שווער. זייער ליכט מאַכט זיי
שווער. איך וועל אייך זיי אַפּוועגן. —

ער וויקלט אויס פּון אַ קליין קעסמעלע אַ פאַר דיין-זיידענע
שנירעלעך, גלייכט זיי אויס, ס'שפּרינגען אַרויס צוויי פּיטשינקע
שאַלן.

דער טאטע האַלט די קליינמשיקע וואָג, ווי אַ צאַצקע. אויף
איין שאַל לייגט ער אַרויף עפעס אַ שאַטן פּון אַ געוויכט, אויף
דעם אַנדערן — אַ ליכטיק פּערעלע. דער שייך פּון פּערעלע ציט
איבער צו זיך די שאַל. דעם טאַטנס בליק האַלט אונטער דאָס
געוויכט.

— און יעדער פּערל איז אזוי, — באַלעכט זיך דער טאטע. —
איינס אין איינס. ליכטיק און קלאַר. איר זייט דאָך שוין אַליין
אַ מבינמע. איר ווייסט דאָך, די הויפט-זאַך איז דאָס שפּיל פּון
זייער וואַסער, פּון זייער שייך. דאָס איז זייער לופט, זייער אַמעס.
נאָך דעם שפּיל שאַצן מיר זיי אַפּ. איר זעט שוין אַליין, נישט

אלע מאל קריגט מען אזעלכע פערל. איר וועט זיך פרייען מיט זיי! —

די פרוי ציט אויס איר האלדז, ווי די פערעלעך וואלמן שוין געווען ארויפגענומען אויף א שנירל און ארויפגעלייגט אויף איר. זי גיט א טרייסל מיטן קאפ און גלייכט זיך אויס.

— איר ווייסט גארנישט, ווי איר האט מיך מחיה געווען מיט דעם שנירל פערל! איר וועט נישט גלויבן, איך האב אויפגעלעכט. איך האב א סוד, וואס ליגט מיר אויפן הארצן. איך מוז אייך אים דערציילן... מיינ מאמע האט אויך געהאט א שנירל פערל. א, ווייט פון אזעלכע ווי די, פיל קלענערע און מער געלעכע לעכע, נאך פון דער באבען א צירונג. זיי זיינען אוודאי געווארן געל, זיך אנגעזאפט מיט דער באבעס אלטער הויט. דאס שנירל איז געווען די איינציקע ירושה, וואס זי האט געירשנט פון איר מוטער. זי איז, נאך אלס קינד, געבליבן א יתומה. צו איר חופה האט מען איר אנגעטאן אויפן האלדז דעם אלטן שנירל פערל.

— איך בין ממש אויסגעגאנגען אין טרערן, — פלעגט דער ציילן די מאמע. — די פערל זיינען געווען פון אייזן, אז זיי האבן זיך נישט צעשמאלצן. —

— זי האט געהאט ניין קינדער. און יעדעס מאל, ווען זי איז געגאנגען צו קינד, האט זי אנגעטאן דעם שנירל פערל אויפן האלדז. זי האט זיך איינגערעדט, אז אזוי קומט צו איר צו קאפנס איר יונג-פארשטארבענע מוטער און בענטשט זי מיטן עופעלע צוזאמען. די פערעלעך, האט מיינ מאמע געזאגט, לויכטן, ווי ליכטעלעך. די קינדער וועלן אויך ארויס שיין און ליכטיק. און זאג אליין, — פלעגט זי מיר א שמויכל טאן, — ביסטו נישט שיין, ווי א פערל? —

א שעמעוודיקער שמויכל לויפט ארויף אויפן פנים פון דער פרוי און לויפט אראפ. איר פנים פארציט זיך, ווי מיט אן אנטגעלאפענעם שאטן. זי גיט טיף א זיפן. מיטן זיפן פאלט איר קול איין.

— איינמאל האט מיין מוטער, ניט פאר קיינעם געדאכט,
געהאט א טויט קינד. זי האט נאך נישט געוואוסט, אז דאס קינד
איז טויט.

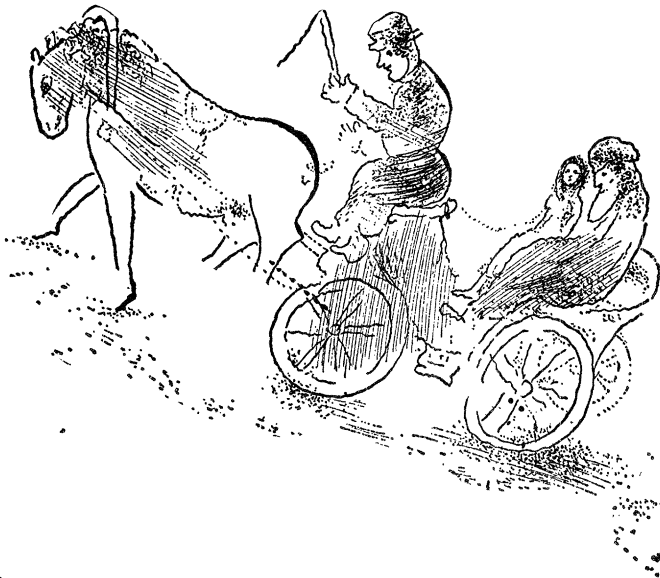
— האט רחמנות, — האט זי א געשריי געטאן, — גיט א קוק,
דער גאנצער גוף בייסט מיר, ווי א ראיע מוראשקעס וואלמן אויף
אים אנגעפאלן. — מע האט געפונען אויף איר קימפעטיבעט
צעשאטענע פערעלעך. איר שנירל האט זיך איבערגעריסן, די
פערעלעך האבן זיך אראפגעגליטשט פון האלדז און זיך צעקראכן
איבערן בעטגעוואנט. די מוטער האט פון זיי נישט אראפגעלאזן
די אויגן. אלזיין אין שווייס, האט זיך איר געדוכט, די פערעלעך
זיינען אויך פארשוויצט.

— ס'עופעלע לעבט נישט, אמת? — מיטן שנירל האט זיך
מאקע איבערגעריסן איר יוגנט. פון דעמאלט אן האט זי מער
קיין קינדער נישט געהאט. איר זעט, וואס פאר א כוח ס'האבן
די פערל? —

זי גיט א הויב איר קאפ.

— און אט, וועל איך האבן מיינס א שנירל פערל. כ'וועל
אים נישט אראפנעמען פון האלדז. איך בין דאך נאך יונג. אפשר
וועל איך אויך וואס שיינס ברענגען אויף דער וועלט? ... איצט
פארשטייט איר, פארוואס עס זיינען מיר אזוי טייער די פערל?
איר וועט מיר זיי גיך פארטיק מאכן, אמת? א, א דאנק, א גוט!
אויסגעגאסן איר הארץ, נאך גרינגער געווארן, און, ווי אויף
פליגלען, איז זי ארויסגעפלויגן פון קראס.

א פפאציר טיטן טאטן

א שפאציר מיטן טאטן

טאמלען זיך מיט „קליינע“ קונדן האט דער טאטע נים ליב. אויב עס זיינען נישט אריין ווער פון די גאר גרויסע קונדן, וואס האבן ליב געהאט צו קויפן דווקא ביים טאטן, פלעגט ער זיך נישט רירן פון ארט. מיט א סוחר, וואס קומט צו פארן אייני-קויפן ביי אים צירונג, צערעדט ער זיך וועגן וועלט-זאכן. אפמאאל בלייבט דער טאטע שטיין ביים צאלבאנק גלאט אזוי. זיין ווייס פנים — א טאג-ליכט אין דער פינצטערער קראם. זיינע בלויע אויגן פארטיפן זיך. וועגן וואס? מיר דאכט זיך, ער טראכט גאר נישט וועגן אונדז קינדער. אפשר דערמאנט ער זיך דעם בלאט גמרא, וואס ער האט געלערנט אין דער פרי? זיין גרויסער פולער גוף שטייט אין קראם ווי אן אפגע-צאמטער. איך פלעג פאר אים נישט מורא האבן, און שטייענדיק לעבן אים — זיך בארואיקן. אמאל האט ער זיך ווי איבער-געזידלט און אוועקגעזעצט זיך אויף א שמול אין דרויסן ביי דער מיר. יעדער פארבייגייער גריסט אים העפלעך. ער ענט-פערט עפעס, ווי אין חלום, און קוקט אין הימל אריין. ער זוכט אויס אודאי — פון וועלכער זייט וועט אַנקומען דער ערשמער שמערן.

איך שטיי, ווי א הינטל, הינטער זיין שמול.
— באשקע, ווייסט, אפשר וועלן מיר ארויספארן א ביסל שפאצירן? גיי, טו זיך אן.
מען דארף מיך קיין סך נישט בעטן. איך פארשווינד און קום גלייך צוריק, אַנטווענדיק מיין הימל אויפן וועג.

איך האב אזוי ליב צו פאָרן אויף אַ דראָזשקע! אפילו אַז
עמעצער פון די אַנגעשמעלטע פאָרט מיט פעקלעך צו דער באַן,
בעט איך זיך: נעמט מיך כאַטש פון הינטן, אַן אַ זייט, אַבי אַ
פאָר מאַן כאַטש אַ פאָר טריט.
פאָרן מיטן מאַטן הינטער דער שמאַט איז ווי אַרויספאָרן
אין אַן אַנדער וועלט.

מיר צעזעצן זיך ברייט אויף דער דראָזשקע. מיר וויגן זיך
שמיל אויף די גומענע רעדער. רעדן גאָר נישט. ס'דאַכט זיך,
פאָרקערט, אַז מיר זינגען, שרייען אויפן קול. אַט באַלד קלאַפן
זיך שוין אַפּ די לעצטע שטיינער פון דעם ברייטן שאַסיי. מיר
זינקען אין דעם טיפן זאַמד. מיר האַבן פאַרגעסן די שמאַט. מיר
זייגען אַנטלאַפן פון איר, ווי אויף אייביק.

— ר' שמואל-נח! איר ווילט זיך אומקערן? איר זייט
נישט איינגעמאַטערט? — קערט זיך צו אונדז אום דער פּורמאַן
און רייסט אונדז אַפּ פון אונדזערע חלומות. דער מאַטע ענט-
פערט גאָר נישט. דער פּורמאַן פּסקנט אַליין וויפיל דער מאַטע
דאַרף שפּאַצירן, און קערט זיך צוריק אַהיים.

דער מאַטע, אַן אַפּגעפּרישמער, קריכט לייכט אַראַפּ פון
דראָזשקע. זיינע בלויע אויגן זייגען נאָך בלויער געוואָרן. אויף
די בלאַסע באַקן רוימלט זיך אַ לייכטער גלאַנץ. איך אַליין וויל
גאָר נישט אַראַפּ און פאָר צו מיט דעם פּורמאַן כאַטש נאָך
עמלעכע טריט. ביז ער שמעלט זיך אַפּ אַן אַ זייט אויף זיין
וואַרט-פּלאַץ:

— נו, באַשענקע, גיי אַהיים!

דער זייגער מאַכער

דער זייגערמאכער

ױערט מיר אומעטיק צו זיצן אליין אין שמוב, לויף איך אין קראם אריין. דארטן איז אלע מאָל פריילעך, ווי אויף אַ התונה. אָבער וואו באהאלטן זיך, איך זאל זיך נישט פלאַנטערן צווישן די פים פון די אָנגעשמעלטע ?

דער דורכגאַנג פון קראם איז שמאַל. שמופט מען מיך אָפּ, ווי אַ קייקלע, פון איין אַרט אין דעם אַנדערן.

— וואָס דרייסטו זיך דאָ אַרום ? גיי אַהיים, מע האָט דאָ, אַן

דיר, וואָס צו טאָן ! —

— אין דער היים איז קיינער נישטאָ. איך האָב מורא. —

— וואָס עפעס קיינער נישטאָ ? און וואו איז סאַשע ? גיי,

זי וועט זיין מיט דיר ! —

מיט פאַרביסענע ליפן גיי איך אַוועק, אָבער נישט אַהיים. איך כאָפּ זיך אַריין צום זייגערמאכער. איך לויף צו זיין מישל. לעבן אים בין איך רואיק. איך בין ווייט פון אַלעמען און אַז מע שרייט אויפן זייגערמאכער, פאַרגעסט מען אָן מיר.

האַב איך זיך טאַקע צוגעבונדן צו דעם עלטערן זייגער-מאַכער, דעם פאַטער פון דעם יונגן. זייערע ביידנס ווערקשמאַטן

זיינען געשמאַטען אַנטקעגן די צוויי פענצטער פון דער קראָם.

איך פאַרשמעק זיך אין אַ ווינקל פון זיין מישל, צו וועלכן ס'איז געווען צוגעשרויפט דער אייזערנער שרובשטיק. דאָס מישל איז אינגאַנצן אָפגעקראָכן. ווייס האַלץ שיט זיך פון אים, ווי צעפוילטע הויט. דאָ און דארטן — בערגלעך טרוקענע זענענעכץ. גיט מען זיי אַ בלאָז, פאַרשיט עס די אויגן.

אויפן טישל וואלגערן זיך רעדלעך, שרייפלעך, זייגער-
דעקלעך, גאלדענע רעמלעך, ציפערבלאטן, שפרינג-פעדערס,
דינינקע צימער-פעדערס. הינטער זיי באהאלטן זיך, ווי קינד-
דערשע אויגן, קיילעכדיקע גלעזלעך. אלץ צעוואָרפן, צעשפרייט,
גלייך ווי ערשט אַרויסגעוואָרפן פון גרונט ים.

פאַר דעם באַלמעלאַכע איז יעדע זאַך געווען אַן אוצר, און
ער האָט עס געהיט ווי זיין אויג אין קאַפּ.

איך האָב נישט געמאַרט נישט אַנרירן, נישט אַנטאַפן. אַבער
איך האָב שוין אַליין זיך נישט גערירט פון אַרט. געשמאַנען, ווי
דער אייזערנער שרובשטיק, אַ צוגעשפאַנעט צו זיין טישל.

מיט דעם זייגערמאַכער האָט מען שמענדיק געהאַט וואָס צו
טאָן. שמענדיק ביי אים געמאַנט, פאַרוואָס שלאָגן נישט אַלע
זייגערס מיט אַמאַל, פאַרוואָס יעדער זייגער כאַפּט זיך אויף אין
אַ באַזונדער צייט.

קינדער גיט נישט אַ טראַכט, אַז דער זייגערמאַכער קאָן
האַבן וואָס אַנדערש אין זינען אַ הויז די זייגערלעך. פאַרגעסט
ער אויך אַליין, אַז ער האָט אַן אייגענע היים, אַז ער איז אַ טאַטע,
אַ שטיקל באַלעבאַס פאַר זיך.

ער איז שוין צוגעוואוינט, וואָס מע שרייט אויף אים, ווי
אויף אַ אינגל, און שעמט זיך נישט מער פאַר זיין אייגענעם זון,
וואָס זיצט אַנטקעגן אים, ביים אַנדערן ווערקשטאַט.

דאָס פנים פונעם זייגערמאַכער זע איך נישט. ער זיצט
אינגאַנצן איבערגעבויגן איבער זיין טישל. כמעט מיטן נאַרירט
ער אַן די זייגערס, וואָס ער האַלט אין האַנט. זיין בערדל דרייט
זיך איבערן טישל. פון זיין צעקנייטשמן שמערן, אַ הויכן, ווי אַ
באַרג, שמעקט אַרויס אַ שטיקל שוואַרצער קוימען, אַן אויך-
אויגיקער שפאַקטיוול. ער איז איינגעזונקען אין זיין אויג.

מיט צוויי פינגער האַלט ער לייכט אונטער אַ פיצל גאַפעלע.
שמענדיק פאַרנומען. ער נעמט אַרויס אַ זייגערל פון זיין
טיש-קעסטל, גיט אים אַ גלעט מיט דער באַרד, לייגט אים צו צום

אויער, צו זיין נאָז, ווי ער וואַלט וועלן זיך צוהערן צו דעם זייגערלס אַמעם.

דאָס זייגערל טוילעט זיך אין זיינע פינגער. אַן אַנדער זייגער גיט ער אַ קוועטש אין רוקן מיטן גאַפעלע און דער הינטערשטער דעקל פונעם זייגערל שפּרינגט אַפּ מיט אַ לייכטן זיפּן.

איך בויג זיך איבער מיט דעם אַלמן צוזאַמען איבערן אויפֿ-געעפּנטן גופּל פונעם זייגערל. ווי קלייזן עס זאָל נישט זיין, זשומעט אין אים אַ ריי פון רעדלעך און ציינדלעך, וואָס דרייען זיך אין אַלע זייטן.

פאַרווילט זיך דעם זייגערמאַכער אַנרירן אַ וועלכן עס איז רעדל, שמעלן זיי זיך אַלע אַפּ, ווי דאָס גאַפעלע וואַלט זיי צו-געקוועטשט דאָס האַרץ.

דערשראַקענע, וואַרטן זיי, עס זאָל זיך אַפּרייסן דער קאַלטער ניקל און זיי זאָלן קאַנען ווייטער זיך צעלויפּן און טאַנצן.

דערהערט ער, אַז ביי איין זייגערל קלאַפּט זיך צו-שוואַך זיין הערצעלע, בויגט ער זיך איבער אים נאָך נידעריקער. גיט אים דאָ אַ שרויף, דאָ אַ דריי, קוילעט אים איבער פון פאַרנט אויפּן רוקן, טרייסלט אים אויף און פליסט אים אין אויערל זיין איי-גענעם אַמעם אַריין. ער וואַרעמט אים אָן. דאָס זייגערל, גלייך ווי אַ זויג-קינד, זופּט זיך אָן מיט געזונט און כח.

עפּנט דערנאָך אַפּ דער אַלמער זיין מישקעסטל און לייגט אים אַהין אַריין זיך אויסרוען. דאָס מישקעסטל איז ווי אַ שלאַפּ-צימער פאַר די זייגערלעך. זיי ליגן דאָרט אין שאַכטלעך, ווי אין ווייכע בעטעלעך, איבערגעצויגענע מיט סאַמעט און זייד. אַזוי רוען דאָרט די שענסטע דאַמען-זייגערלעך, באַשפּריצטע מיט ליכטיקע בריליאַנטן.

זיי זיינען אַזוי שיין, און זיי זיינען זיכער, אַז דער אַלמער וועט געפינען צייט זיי אַ גלעט מאַן אָן איבעריקן מאַל, זיי ווייך איבערדרייען די קעפלעך און צולייגן זיך צו זייערע גלאַנצנדיקע בעקעלעך, ווי ער וואַלט וועלן זיי אַ קוש מאַן.

די זייגערלעך פלעגן זיך גלייך פאררויטלען פון דעם זייגער-
מאכערס אַמעס און קוועלן פון גליק אין זייערע שאכמעלעך.
אויף די זיימלעך פונעם טישקעסטל הענגען, ווי אויף ווענט,
אויף פייטשינקע טשוועקעלעך צענדליקע פשוטע זייגערס.
זייער אלעמענס הערצעלעך קלאפן זיך אָפּ אָן די ווענטלעך
פונעם שופלאָד. יעדער וויל געבן צו וויסן דעם אלטן, אז ער
לעבט, ער גייט. יעדערער וואַרט אויף אים, ווען נעמט ער אים
פון דעם טשוועקעלע אַראָפּ?

דער זייגערמאכער דרייט יעדערן אָן, ווי אַ קינד, פאַר די
אויערן. דעם לערנט ער גיין, דעם אַנדערן פּרוואווט ער אומס זיין
גאַנג, פאַרהאַלט וועמענס צו-גיכע טריט, שמעלט אָפּ, לאָזט
ווייטער גיין און אָן איינגעמאַטערטן הענגט ער אים ווייטער אויף
אויף זיין אַרמ.

דער אַלטער האָט זיי אַלעמען גוט געקענט, ווי אַ דאַקטאָר
קען זיינע שמענדיקע פּאַציענטן, און, אפּשר, האָט ער געוואָלט,
אז זיי זאָלן זיך גאַר קיין מאָל נישט אויסהיילן און בלייבן אייביק
ליגן ביי אים אין טישקעסטל.

ווען אַ זייגערל ווערט זייער קראַנק, גיסט ער אים אַריין פון
אַ פּלעשעלע אַ טראָפּן אויל אין זיין אויערל און פאַרשמעקט אים
טיף אין זיין טאַשן-זשילעט.

— נעענטער צו מיין אייגענעם האַרץ, — טראַכט פאַר זיך
דער אַלטער מאַן, — וועט, אפּשר, דאָס זייגערל זיך בעסער
אויסריכטן.

ער האָט טאַקע געטראַכט וועגן זיינע זייגערלעך פיל מער
ווי פון זיין אייגענער משפּחה.

ס'וואַרט אויף אים זיין אַלטע פּרוי, גייט נישט פון איר שטוב
אַרויס. ווי קליין עס איז נישט איר באַלעבאַטישקייט, דאַרף זי
אַלץ אַליין מאַן. זיין יונגער בן-יחיד זיצט אָן אומעטיקער ביי
זיין ווערקשטאַט, ביי דעם אַנדער פּענצטער. מען האָט אים ווי
פאַרגעסן.

זיין פאטער לאזט אים איבער די סאמע ביליקסטע זייגערס.
אפט גיט ער א הויב זיין קאפ און קוקט אין פענצטער אריין.
פון דרויסן שטייען שמענדיק מענטשן, וואס באוואונדערן די
אויסגעשמעלטע בריליאנטן. דער יונגער איז זיי מקנא.

— לייט האבן מזל, — מורמלט ער פאר זיך. — זיי גייען
ארום לידיקערהייט און קוקן נאר אויס אלע פענצטער ! —

פונקט דעמאלט גיט דער פאטער א ווארף אויף אים אן אויג.
— וואס שעפעליאווועסטו דארטן, ווי א ליימענע געמשקע ?
שומה דו איינער, שוין צייט זיך אויסלערנען די מלאכה ! גיב
בעסער א קוק אויף דיין זייגערל, דו וועסט אים גאר קאליע
מאכן ! —

אבער איידער דער אלטער לאזט אים זיין כעס אויף זיין זון,
הויבט די מאמע אן צו שרייען אויף אים אליין.

— גאט מיינער, וואו זעט מען א ריכטיקע שעה ? מע קאן
דאך דא נאר פארפאלן ווערן ! ווער ווייס, וויפיל אזויגער איז
איצט ? —

און אט פאלט אריין א פריץ אין קראס מיט א געשריי :
— נו, וואס וועט איר זאגן ? מיין זייגער גייט שוין ווייטער
נישט, גלייך זיך אפגעשמעלט, ווי איך האב אים נאר געבראכט
אזוי ! —

דער אלטער בלייבט זיצן שמיל.

— רבונג-של-עולם ! וואס וויל מען פון מיר ? ס'איז גרינג
צו מאנען ! האט ווער געקאנט אויספורעמען אלע מענטשן, איינע
ווי די אנדערע גלייך ? און זייגערס זיינען דאך ווי לעבעדיקע
נשמות ! —

ער בויגט זיך איין נאך נידעריקער צו זיין מישקעסטל און
שמעקט נאך מיפער אין אויג אריין זיין פארגרעסער-גלאז. אג-
שמאט מענטשלעכע קולות, הערט ער זיך בעסער צו צו די
זשומענדיקע זייגערלעך.

די זייגערלעך פארשטייען שוין, אז מע רעדט וועגן זיי,

זשומען זיי אים נאך ווארעמער אין זיין אלטן אויער. און אז מען
צעשרייט זיך זייער שטארק אויף דעם זייגערמאכער, בויגט ער
זיך אזוי איין, אז איך מײן, ער אליין וויל פארקריכן אין זיין
פינצטערן מישקעסטל.

פון זיין גאנצן קאפ זעט מען נאך זיין אויער, אויסגעצויגן
אין דער ברייט, ווי אן אפענער טויער. מע הערט אין אים אפ-
קלינגען די גייענדיקע זייגערלעך.

פאר זיך איז דער אלטער געווען צופרידן, וואס מע ברענגט
אים זיין זייגערל צוריק.

— א שלאק זאל אים כאפן! וואס פארשטייט ער אין א
זייגערל? ער שרייט דאך אליין, איז ווי קאן ער זיך צוהערן
צום זייגערל? —

דער אלטער כאפט ארויס פון דעם פריצם האנט דעם צוריק-
געבראכטן זייגער און גיט אים צוערשט א בלאז אין אויערל, אז
דער פרעמדער שטויב זאל זיך צעשפרייטן. און דער אפגעלעכ-
טער זייגערל הויבט אים אן אומעטיק זשומען, דערציילן ווי
עלנט אים איז געווען אין דעם פינצטערן טאשן-זשילעט, ווי זיין
גייער באלעבאס האט אים אן רחמנות געדרייט זיין קעפעלע,
אפילו קיין מאל נישט א ווינטש געמאן א גוטע נאכט. נאך גע-
מאנט, ער זאל גיין, גיין אן א שיעור...

לייגט דער זייגערמאכער אים אַנידער אין זיין מישקעסטל,
עס זאלן זיך צוערשט אויסרוען דעם זייגערלס איינגעמאמערטע
אברים, און טרייסט אים, אז אַצינד וועט ער אים שוין אזוי גיך
נישט אַוועקגעבן פון זיך. ער וועט שוין געפינען א תירוץ. דער
פריץ וועט שוין מוזן ווארטן.

— אייער זייגער נויטיקט זיך אין א גרויסער פארריכטונג!

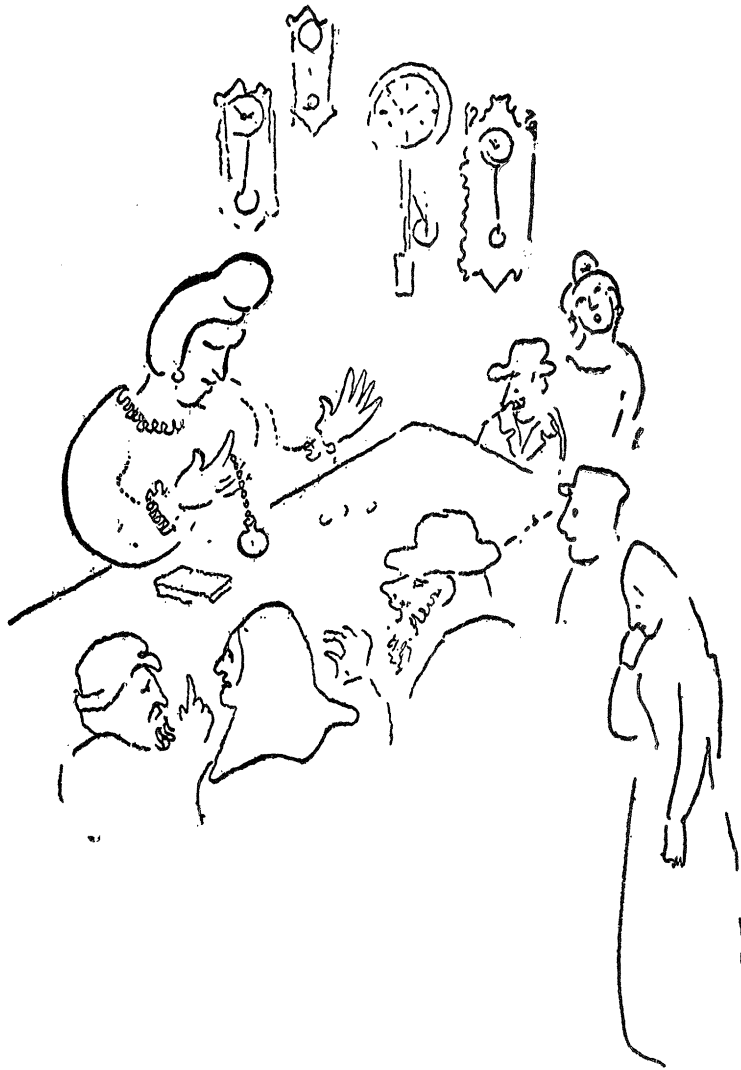
די מאמע דערהערט און מישט זיך אריין.

— וואס איז דאס פאר אן אַנשיקעניש מיט דעם זייגער?

וואס קאנט איר אים נישט אויסריכטן, ווי ס'דארף צו זיין? אזא
רציחה!

— אַבער, שאַ, שאַ! וואָס עסט איר זיך אזוי אָפּ דאָס האַרץ,
אַלמע? ווער איז אים שולדיק? ער האָט דאָך אַליין קאַליע גע-
מאַכט זיין זייגער. און נאַט, אַט, וועט ער האַבן אַן אַנדערן
אויף צו וויסן די צייט. דאָס איז שוין אַ שטאַרקער גייער.
דער זייגערמאַכער האָט געהאַט אַ פאַר אַזעלכע ליי-זייגערס,
וועלכע — ווי לאַסמ-פּערד — פּלעגן אויסלייזן פּון דער שווערער
אַרבעט די איידעלע גאַלדענע זייגערלך.
איך, פאַרקערט, האָב אַלע מאָל געמיינט, אַז נאָר אונדזער
זייגערמאַכער קען אין דער אמתן פאַרריכטן אַ זייגער.
איז עד-היום פאַרמרוי איך נישט מיינעם אַ זייגער אַן אַנדער
זייגערמאַכער. זיי בלייבן ליגן אַפּגעשטעלטע, ניט-פאַרריכטע,
אין מיין אייגענעם שופּלאַד.

מתנות

מתנות

— גומן אונט! —

— גומן אונט! גוט יאר! —

קלייבט זיך אן אין קראם א גאנצע מחנה מחותנים און מחותנתמעס, מיט זייערע גאענטמע און ווייטע קרובים. זיי זיינען געקומען אויסקלייבן צירונג פאר התן-כלה. מען שמויסט די גרויסע גלעזערנע טיר, ווי יעדערער וואלט מורא האבן, מע וועט אים, חלילה, נישט אריינלאזן אין קראם. די קראם ווערט צו-קליין פאר דעם גאנצן עולם. איינמאל אריין, רוקן זיי זיך קוים פון ארט. דער בליץ-לאמפ שמעכט די אויגן. זייערע פנימער קארטשען זיך.

— וואוהין איז מען, אייגנטלעך, אריינגעפאלן? עפעס ווי

צוגאכט צו רייכע פריצים! —

קוקט מען זיך ארום. מען ווישט אויס די שפאקולן. פון די קעשענעס שלעפן זיך ארויס, ווי פאנען, גרויסע רויטע נאז-טיכלעך.

— אז מען איז שוין מיט לייטן, מוז מען זיין מיט לייטן

גלייך! —

גיט מען זיך א גלעט די באַרד, די פאות. מען הוסט אונטער. די אינגערע, די מער-חוצפהדיקע שנייצן אפילו אויס די נעז. זיי מיינען, ביז זיי קומען צו די טישן, זיינען זיי נאך אלץ ווי אין א פיררויז.

— מען קאן משוגע ווערן פון די קלאפנדיקע זייגערס! —

כאפן זיך די עלטערע פאר די קעפ. כדי צו פילן זיך א ביסל היימישער, הויבן זיי זיך אן צו רוקן נעענטער צו די טישן.

— מחותן, וואס באהאלט איר זיך? איר דארפט דאך זען דער ערשמער, וואס איר וועט, אם ירצה השם, איינקויפן? — שטופט מען אונטער מיט די עלנבויגנס און עלטערן אויסגעדרארטן איד, וועמענס בערדל הענגט ארונטער, ווי א בעזעמל. די הויפט-מחותנתמע קייקלט זיך שוין אליין הינטער אים.

— טוט מיר א טובה, שטופט זיך נישט אזוי! לאזט דורכ-גיין די כלה!

— שימקע, פרא-אדם, וואס שעמסטו זיך? דו ביסט דאך שוין, מיט גאטס הילף, א כלה! קום מיט מיר, מיר וועלן זיך שוין דורכשמופן! —

די קליין-געוויקסיקע כלה שלעפט זיך נאך איר מאמען, ווי זי וואלט זיין א הינקענדיקע.

דער חתן, א יונג שווארץ בחורל, בלאנדזשעט, ווי א שאמן, הינטער די מאנסבילשע בערד.

ווי נאך די אנגעשטעלטע פון קראם האבן דערזען דעם גרויסן עולם, זיינען זיי זיך צעשאמן אין די זיימן.

— מיט אזא משפחה וועט מען מוזן אפקלאפן גומע פיר, פינף שעה! — רופן זיי צו הילף די מאמע.

— באלעבאסטע, באלעבאסטע, א חתן-כלה געקומען! — די מאמע איז ווי אויסגעוואקסן הינטער דער צאלבאנק. זי זעצט זיך אוועק אויף איר הויכן שטול און נעמט ארום מיט איין בליק די פאר מנינים מענטשן. איר ווייס שפיצן-קעלנערל אויפן האלדז גיט צו נאך מער ליכט איר קלארן פנים און ברענגט אריין א רואיק פייערל אין דער צעמומלמער משפחה. און ווארט האט זי זיי צונויפגעקליבן ארום זיך.

— וואס מאכט איר, אלטע? — קוקן זיי אלע אויף דער מאמען.

— נישקשה, א דאנק דעם אויבערשטן! נישטא וואס צו זינדיקן. און וואס הערט זיך ביי אייך? —

— אז מען זעט זיך שוין געזונטערהייט, איז דאנקען גאט!

— וואס-זשע, איז חלילה ווער קראַנק געווען? —
— ניין, חס-ישראל, גאָט זאל אויסהיטן! אַבער, איר ווייסט
דאָך, די יארן גייען און אליין שטופט מען זיי אויך אַ ביסל צו.
שוואַכט מען זיך אָפּ. אַמ, גיב איך שוין אויס מיין לעצט טעכ-
טערל. שימקע, זאל געזונט זיין, איז דאָך מיין מוזינקע! —
— זאל זיין מיט מזל און הצלחה! —

דער מאַמעס ווייכער שמייכל גיט צו מוט דער מחותנתמע.
זי פירט דאָך דאָס רעדל. איר מאַן, אַן עלטערער, אַ שטילער —
שווייגט. זי אליין רעדט. פון גרויס התפעלות צעווייגן זיך די פאָר
בלימלעך אויף איר הייכל. זי הויכט ערשט אַן איר דרשה:
— אַז מע גיט טאַקע אַ טראַכט, אַלמע, איז וואָס איז דער
תכלית? אַבער אַ ברירה האָט מען! מע דרייט זיך אַרום! אַמ,
באלד, בלייבן מיר שוין איבער דיעד ס'באַכאַי. נו... און דער-
נאָך? —

ווי אַ צוגעשטופטע צו אַ וואַנט, ווערט זי אַנטשווייגן.
עטלעכע קרובים גיבן אַ קרום מיט די נעז. אַבער די
מחותנתמע כאַפט נאָר איבער דעם אַמעס און גייט ווייטער:
— שימע איז טאַקע געבאָרן געוואָרן, מע קאָן זאָגן, אין אַ
מולדיקער שעה! אַ פולע האַבן זיך צו איר געשדכנט. נאָר מיט
דעם שידוך האַבן מיר זיך, מיט גאַטס הילף, נישט גענאָרט.
דער חתן... קוקט נישט, וואָס ער איז יונג, ערשט פון בוים.
ס'איז שוין איינמאַל אַ למדן! און שטאַמען שטאַמט ער פון די
גאַר-גע-הויבענע, פון די הויכע מדרגות! זיין יחוס... די
מחותנים שאַקלען צו מיט די בערד, ווי זיי וואַלטן וועלן צוגעבן
נאָך מער וואָג צו אירע ווערטער.

— און אונדזער דוד האָט זיך אויך נישט מיט וואָס צו
שעמען! איך און מיין מאַן, זאל געזונט זיין, האַבן זיך טאַקע
גוט מיישב געווען ווי צו שרייבן תנאים. —
מע גיט איר אַ זעץ אַן אַ זייט.

— וואס איז? פאזשאלויסטא, פארקערעוועט מיר נישט
דעם וועג! לאזט מיר רעדן!

— אלטע, איר האט געהערט וועגן ר' מענדלען, דעם חתנם
עלמער-זיידע? א ליכטיקער גן-עדן אים! איז דאס געווען א
פרומער איד! א צדיק, זאג איך אייך! הלוואי, אויף אלע אידן
געזאגט געווארן! זאל זיין זכות ביישמיין דעם אייניקל! —
אלעמענס קעפ פאררייסן זיך צום באַלקן, ווי ס'וואַלט זיך
דארט געהאט באַוויזן דער פארשמאַרבענער עלמער-זיידע.
— מחותנתמע, איר זייט דאך גאר ווייט פארקראַכן! —
דער כלהס מוטער גיט א קוק אויף דעם אַרויסגעשפרונגענעם
קרוב.

— און וואוהין קריכט איר? נישט קיין חידוש, וואס מע
האט קאָפּווייטיק פון אייך! —

דער קרוב בלייבט שטיין ווי אן אויסגעפאַטשטער.
די אַנדערע ווילן אויך אַריינשמעלן א וואַרט. די מאַמע קען
די גאַנצע משפּחה. א היפשע ביסל קינדער האַבן זיי שוין אויס-
געגעבן און פאַר יעדערן האַט מען געקויפט צירונג און דרשה-
געשאַנק ביי דער מאַמען אין קראַס.

— וואָס רעדט איר? געשמאַרבן? זי האַט דאָך אלע מאַל
אויסגעזען אַזוי שיין און שמאַרק! — צערייסט זיך די מאַמע
דאָס האַרץ פון דער ידיעה, אַז איינע פון די קרובים איז גע-
שמאַרבן.

— אַט, דאַכט זיך, ערשט האַט מען געקויפט מתנות פאַר
איר. אַט, ווי איך זאַל זי זען פאַר מיינע אויגן! גאַט זאַל אונדז
אויסהיטן פון אלע צרות! אַך! —

— אַ ביטערער רחמנות, אַ צער-בעלי-חיים אויף די יתומה-
לעך! גאַר פּיצעלעך קינדער איבערגעבליבן! — הויבט אָן כמעט
וויינען אָן עלמערע מומע.

די הויפט-מחותנתמע זעצט זיך ווייטער אויף איר זאָמל
אַרויף.

— נו, מע מאָר נישט זינדיקן, דבורה! שלמה פאַרדינט, מיט
גאַסם הילף, אויף זיינע הוצאות... —

— ניין, נישט ווימעבסק... — שאַקלט זי מימן קאַפּ אויף דער
מאַמעס פראַגע, פון וועלכער שטאַט דער חתן שטאַמט.

— ווימעבסק, נישט ווימעבסק, איך זאָג אייך... —

מען קאָן זי גאָר נישט אָפּשמעלן. ווי זי וואָלט מורא האַבן,
ווען זי הערט אויף צו רעדן וועגן דעם חתן, וועט איר דער גאַנצער
אוצר אַרויספאלן פון די הענט.

— מיט איין וואָרט, געכאַפט אַ גליק! — האַלט נישט אויס
אַן עלמערע מומע.

— וואָס מישט איר זיך אַלץ אַרײַן? וואָס לאָזט איר מיר
נישט אויסרעדן אַ וואָרט? —

— ווער? איך? שטענדיק האָט איר צו מיר מענות. וואָס
האַב איך אַזוינס געזאָגט? איך האָב דאָך גאָרנישט געזאָגט! —

— שאַ! וואָס איז דאָ פאַר אַן אַרט צו קריגן זיך? —

— ווי גייט עס אייער עלמערער שוועסטער? — קומט די
מאַמע צו הילף דער פאַרשעמטער מומע. — נאָך אַלץ קראַנק מיט
די פּײַס? ברוך השם, אַז גאַט וויל וועמען שטראַפֿן, איז גאָר קיין
רפואה נישטאַ! —

די גאַנצע משפּחה צעזיפצט זיך מיט דער מאַמען אינאיינעם.
מען מוז שוין אויפהערן צו רעדן. די כלה הלשט זען וואָס פאַר
אַ מתנה וועט מען איר אויסקלייבן.

אַ קורצע, נאָך נישט קיין פאַנאָדערגעוואַקסענע מיידל, האָט
זי זיך צוגעהערט מיט אַראַפּגעלאָזטע אויגן צו די ווייבערשע
רייד.

אַנשטאַט די אויגן, בלישמשעט איר לאַנגער רוימער נאָז,
ווי ער וואָלט וועלן זיך אַראַפּגליטשן פון איר פנים. גיט עמעצער
אויף איר אַ קוק, ווערט זי אינגאַנצן רויט, ווי אַ בוריק. פון
בזיונות זוכט זי ווי פאַרקריכן אונטער איר מומערס ברייטער
פעלעריגע.

אויפן חתן האָט זי מורא אַ קוק צו טאָן. זי זעט אים כמעט
דעם ערשטן מאל. ער שטייט אין אַ זייט, ווי גאָר אַ פּרעמדער.
מיט אַמאל דערמאָנען זיך די מחותנים צוליב וואָס זיי זיינען
אָהער געקומען. הויבן זיי זיך אָן מיישב זיין.

— ערשטנס, וואָס קויפט מען איין? וואָס דאַרף מען,
אייגנמלעך, איינקויפן? נו, פאַר דער כלה — אַ זייגערל מיט אַ
קייטל און אַ רינג. און פאַר דעם חתן וועט מען, אם ירצה השם,
אויסקלייבן אַ באַלעבאַטישן זייגער.

די מאַמע וויקלט פאַנאַנדער איין פּעקל נאָך אָן אַנדערן. פון
די פּעקלעך קייקלען זיך אַרויס זייגערס, קליינע, גרויסע, קייטלעך
שלענגלען זיך איבער די ווייסע פליס-פאַפירן. מע האָט עס גע-
קליבן שעהנוויין.

דער פאַטער, די מוטער, די מומעס — גיבן אַ טאַפּ יעדן
זייגערל, גיבן אים אַ גלעט, לייגן אים צו צו די אויערן.
די גאַלדענע קייטן טרייסלט מען אויף אין די הענט, ווי
אויף אַ וואַג-שאַל: וואָס קאַנען זיי, אָן ערך, וועגן? עס איז דאָך
גאַלד!

די יונגע שוועסטערקינדער מעסטן אָן יעדן רינג.
זיי וועלן דאָך אויך, מיט גאַטס הילף, זיין אַמאל כלות. מע
קומט גאָר נישט צו זיך פון די אַלע שיינע זאַכן. יעדער האַלט
זיך פאַר אַ מכין. יעדער גיט זיין עצה. יעדערן געפעלט אָן
אַנדער זאך.

מען פאַרגעסט, אַז מען דאַרף זיך אויף וואָס עס איז אַפ-
שטעלן. ווי עס פאַקט זיך אויס אַ נייער פּעקל, בייטן זיך גלייך
איבער אַלע פּריערדיקע מיינונגען.

— אַך, וואָס רעדט איר? וואָס האָט איר זיך אַזוי איין-
געשפּאַרט אין יענעם זייגערל? ווי קאָן מען עס פאַרגלייבן מיט
דעם? — שרייט אויס אַ שוועסטערקינד, אָן אַלטע, פאַרזעסענע
מידל. זי האָט פאַרגעסן, אַז זי איז געווען פאַר יענעם זייגערל
אויך אַזוי באַגייסטערט, ווי פאַר דעם לעצטן. אָבער זי וויל נישט

אנדערש, אז מע זאל אויסקלייבן דאָס, וואָס איר איז געפעלן.
— מע קען זיך אויף איר פארלאָזן! — זאָגט זי. — זי איז
דאָך עפעס אַ גרויסשטאַטיקע, לעבט שטענדיק אין ווימעכסק.
האַט אויסגעקוקט אלע פענצמער פון די גאַלד-געשעפטן! —
די עלטערע קרובים האַלטן מער פון געוויכט ווי פון
שיינקייט.

— דער עיקר, עס זאל זיין גאַלד, ווי עס דאַרף צו זיין. זאל
דער אנדער צד נישט זאָגן, אז מען איז, חלילה, קאַרג! —
איינגעמאַטערטע, קאַנען זיי פאַרט נישט אַפרייסן די אויגן
פון דעם בלישטשענדיקן גאַלד. מען זעט עס דאָך נישט אלע מאָג.
די מאַמע, אַ ביסל מיד, זיצט אויף איר הויכן שטול און
שמייכלט. זי טראַכט: ביז מען קומט צום מזומענעם גראַשן,
וועט מען זיך נאָך גוט אַנשוויצן! מע דאַרף דאָך לייזן! גאַט
זאל מיר אויסהיטן. זיי קאַנען דאָך אוועקגיין אין אַן אנדער
געשעפט! —

אַ דערשראָקענע, הייסט די מאַמע גלייך דערלאַנגען נייע
פעקלעך סחורה און וויקלט זיי פאַנאַנדער מיט נאָך מער היץ.
מיט אַמאַל גיבן אירע אויגן אַ בליץ. זי כאַפט עפעס אַרויס פון
אַ פעקל.

אין איר אויפגעהויבענער האַנט גיט אַ בלישטש אַ זייגערל.
דער מאַמעס אויגן ברענען צוזאַמען מיט דעם גלאַנצנדיקן דעקל
פונעם זייגערל, ווי די מאַמע וואַלט געוואונען אַ גרויס געווינס.
אויף דער רגע דוכט זיך איר, זי האַט דעם גאַנצן עולם אין
די הענט. און טאַקע — אלע ווערן אַנטשוויגן, אפילו די עלטערע
שוועסטערקינד, וואָס איז געבליבן שטיין, ווי אַן אַפגעכריטע.
די מאַמע האַלט קוים איין איר קלאַפנדיק האַרץ. מיט אַ
פלינקן קוק לויפט זי דורך די צענדליקער אויגן פון די מחותנים.
פלוצים פילט זי, איינער פון זיי קלייבט זיך וואָס זאָגן
אַנטקעגן.

— און ווי גייט עס אייער ברודער? עפעס זיך אַרויפגע-

כאפט אויף א לעבן? — ווארפט זיך די מאמע ווייטער אין שמועס אריין, נאך נישט ארויסלאזן זיי פון די הענט. זי זעט, די כלה איז מיט איר. דאס מיידל צימערט אויף, ווי זי גיט נאך א קוק אויף דעם נייעם זייגערל.

אבער די משפחה גיט זיך נאך נישט אזוי גיך אונטער. ס'איז געקומען דער אנטשיידענער מאמענט. אלעמענס אויגן טראגן זיך אריבער אויף חתן-כלהם עלטערן. מע ווארט אויף זייער לעצטן ווארט.

— ממה-נפשך... מאכט עס בקיצור... אז דער כלה איז עס געפעלן... זאל עס שוין זיין מיט הצלחה דאס, וואס מע האט אויס-געקליבן... זאל זי טראגן געזונטערהייט! — צערעדט זיך מיט אמאל דער ביז-א-הער שווייגנדיקער התנס פאטער און פא-ר-שלינגט גלייך א שמעק טאבאק. און ווידער אנטשוויגן געווארן. זיין ווייב אבער בלאזט זיך אן ווי א וואלקן:

— יא, אבער מע דארף נאך זען וואס קאסט עס! —
הויבט מען זיך אן צו דינגען.

די מאמע ווארפט זיך אריבער פון איין שלאכטפעלד אויף דעם אנדערן. זי הייסט ברענגען דעם גרויסן רייסטער, וואו יעדע מינדסטע סחורה איז איינגעשריבן אונטער זיין נומער.

מען בלעמערט לאנג דעם גראָבן בוך. דאס בוך איז שווער און דיק, ווי ער וואלט זיין אליין אנגעפאקט מיט סחורה. יעדער פון דער משפחה זוכט ווי אהין אריינצושמעקן זיין נאָז. מען פארלירט זיך אין די געדיכט-אויסגעשריבענע זיימלעך. ווי קאָן מען עס דערקענען אונטער די שווארצע אותיות דעם בליש-משענדיקן גאלדענעם זייגערל?

— ס'איז נישט אזוי גלאַט ווי ס'ווייזט אויס! דא איז עפעס פארשמעקט א שכל! — גיט צו אן עלטערער קרוב. די מאמע פירט איר פינגער איבער די זיימלעך פונעם בוך. זי זוכט דעם נומער: — א! אט איז ער! —

אלע גיבן א קוק אויף דער מאמעס פינגער. פון אונטער אים

איז ווי ארויסגעשפרונגען דערזעלבער נומער און דערזעלבער פרייז, וואָס ס'איז געהאַנגען אויף דעם מקח-צעמל פונעם זייגערל. די עלטערע מחותנים האָבן זיך אָנגעפילט מיט נאָך מער דרך-ארץ פאַר דער מאַמען.

— אַלטע, וואָס זאַל איך אייך זאָגן? איר מוזט האָבן אַ רבס אַ קאַפּ, נישט צו מאַכן קיין טעות! —

אַבער די מחותנתמעס הויבן אָן זוכן ווי צו ראַטעווען זיך. — אַלטע, איר ווייסט דאָך, מיר גלויבן אייך, ווי גאָט אַליין! הלואי זאַלן מיר האָבן אַזוי פיל נחת פון די קינדער, וויפיל מתנות מיר האָבן שוין ביי אייך איינגעקויפט. אַבער... איר ווייסט דאָך... מען איז קנאַפּ אין מזומן... איז מיט איין וואַרט... אַלטע, ס'וואָלט נישט זיין קיין עוולה, ווען איר לאַזט אַ ביסל אַראָפּ דעם מקח, אַ? —

די מאַמע פאַרשעמט זיך, ווי מע וואָלט זי געכאַפט ביי אַ גנבה.

— איר ווייסט דאָך, איך פאַרקויף אַלעמען אויף אמונת פרנסה! —

איר האַנט בלייבט ליגן אויפן האַרצן, ווי זי וואָלט וועלן זאָגן: אויב איר גלויבט נישט דעם גראַבן רייסטער, בין איך גרייט אַפילו אַפּזאָגן על-חמא פאַר אייך.

— נו, ממה-נפשך, זאַל מען אָנהויבן צו רעכענען! — מע דאַרף צולייגן צו דעם איינגעשריבענעם מקח 8 פראָצענט אויף פאַרדינסט מיט די הוצאות.

מע גליטשט צו, ווי אַ שלימל, אַ גרויסן רעכענונגס-ברעט, אָנגעשנירלט, ווי מיט בייגעלעך, מיט ווייסע און שוואַרצע היל-צערנע רעדלעך.

די מאַמע גיט אַ טאַפּ די רעדלעך. זיי גיבן זיך אַ צי, קייקלען זיך אַראָפּ, איינס פאַרשלעפט דעם אַנדערן. דער מאַמעס פינגער שפּרינגען אונטער, ווי זי וואָלט געשפילט קלאַוויר. די משפּחה ווערט אומרויאיק.

— ווען שמעלן זיך שוין אפ די רעדלעך ? דאס שפרינגט

דאך אלץ גאלד ! —

דער חשבון האט זיך ווי איבערגעקערט מיטן קאפ אראפ.
אנשטאט אויבן, זיינען כמעט אלע רעדלעך אונטן. די מאמע
באטראכט זיי, און מיט אן אראפגעפאלענעם קול פון רחמנות
צו זיך אליין חזרט זי שמיל איבער :

— אט, דאס איז מיין לעצטער מקח. גלויבט מיר, עס איז
א מציאה ! און וואס איך פארדין דערביי, איז אויף אלע מיינע
שונאים געזאגט געווארן ! —

די משפחה ווייס, אז די מאמע גארט זיי נישט אפ. אבער
ווי נישט אויסדינגען כאטש א קלייניקייט ? מען וועט דאך זיי
האלטן פאר נאראנים !

שטויסן זיי זיך אלע אן אויף דער מאמען. מע הערט אויף
צו שמייכלען. פארגעסן דעם דרך-אריץ. אלע זיינען מיט אמאל
ווי אין כעס געווארן און קוקן זיך ביז אן. דער מאמען ווערט
טרוקן אין מויל. איר קול איז שוין הייזעריק.

אודאי וואלט זיך איר וועלן איצט אויסטרינקען א גלעזל
זיסן טיי. אבער זי האלט זיך פעסט. זי שמייכלט מיט אירע
לעצטע כוחות.

דער עולם צעשושקעט זיך אין די ווינקלעך. זיי גיבן איבער
א סוד איינער דעם אנדערן. זיי זוכן דורכצופירן די לעצטע
סטראמעגיע, וואס זיי האבן שוין אויסגענוצט ביי יעדן מתנה-
איינקויף.

עמעצער פון זיי גיט זיך א רוק צו דער טיר. דער מאמען
ווערט פינצטער אין די אויגן. דריי שעה זיך אפגעמאטערט
אומזיסט.

אייניקע פארהאלטן זיך און ווייסן נישט וואס צו טאן.
עפעס נישט שוין, וואס מען דינגט זיך צופיל. אבער די אייגענע
וועלן דאך שפעטער האבן צו זיי מענות ; שארן זיי זיך שוין
אויך פאמעלעך צו דער טיר.

אויף דער מאמעס פנים לייגט זיך אויס א גרויער שאמן. א
בימערער שמייכל באווייזט זיך אויף אירע דינע ליפן. זי זעט
שוין זיי אלעמען ביי דער סאמע מיר.

— זאל מיינס איבערגיין, רבנו-של-עולם! — שרייט זי אויס.
די משפח האט אויפגעלעבט. אויפגעשמראלט יעדעס פנים.
מע רוקט זיך צוריק צו די מישן. די מחותנתמע שמייכלט. זי
האט פארט אויסגעפירט. זאל מען זיך לערנען ביי איר ווי אפ-
צורייסן א גראשן!

אין קראס ווערט ווימער פריילעך און ליכטיק. די מתנות
איינגעקויפט, איז ווי אפגעשפילט א שטיקל התונה. די כלה,
גאנץ פאררויטלט, קוקט פון דערווייטנס ווי אירע מתנות לייגן
זיך אויס אויף א רוימן סאמעט פון א קליין שאכמעלע.

דער פארחלוממער חתן קוקט גאר אן א זייט אויף די
זילבערנע גארניטורן, וואס בלישמשען ביי זיינע פיס.

— איר ווייסט ווי אנדרייען א זיינער? — וויל די מאמע
אים אויפוועקן פון שלאף. דער חתן קוקט אן דעם זיינער, ווי א
צאצקע, און מאפט אים שעמעוודיק אן. די מאמע דערלאנגט
דער כלה דעם איינגעוויקלטן פעקל און העלפט איר דורכציען
דעם אויערל פון פאדעם אויף איר פינגער.
— טראגט געזונטערהייט! —

דאס מיידל פארזעמט זיך אינגאנצן, ווי מע וואלט איר
שוין געהאט אנגעמאן אויף דעם פינגער דעם חופה-רינג. אפילו
אירע אויערן ווערן רויט.

— א דאנק! — ענטפערט פאר איר איר מומער.

— איבער א יאר, אם ירצה השם, זאלן מיר זיך טרעפן
געזונטערהייט ווימער אויף שמחות! —

— הלוואי! אמן! — גיט א גלעט די בארד דער אלמער
פאמער.

— ס'איז שוין שפעט, א? — גיט זיך א כאפ די מחותנתמע

און קוקט אויף דער וואנט מיט זייגערס. — מען דארף שוין
גיין אהיים, א ? —
— א גומן אונט אייך, אלטע ! —
— א גוט יאר ! גייט געזונטערהיים ! האט נחת פון די
קינדערלעך ! —
א קאפ נאך א קאפ גיט זיך א שאקל. אלע האבן זיך א ריר
געטאן פון ארט.
— נו, גייט, גייט איר ארויס דער ערשמער ! איר זייט דאך,
דוכט זיך, מיט א יאר עלטער פון מיר ! —
— כ'ווייס, ווער ציילט די יארן ? ביז הונדערט און צוואנציק
יאר, אם ירצה השם, האט מען נאך צייט ! —
אלע גייען ארויס פון קראם פיל פריילעכער ווי זיי זיינען
אריין. אפגעטאן א שטיקל ארבעט. די יונגע מיידלעך שפרינגען
ארויס, ווי קעץ, זיי שטיקן זיך פון געלעכטער, ווי זיי וואלטן זיך
קיצלען איינע די אנדערע.
— אוף ! עפנט אויף די מיר ! — כאפט זיך די מאמע פארן
קאפ. זי לויפט אוועק אין שטוב זיך א ביסל אויסרווען.
איך מראג איר אונטער א זיסע גלאז מיי מיט ווארעניעס.

אַנגעשטעלטע

אנגעשמעלטע

גליען נאר די עלטערן ארויס אויף א וויילע, זאגן זיי מיר :
— באשענקע, גיי זען זיך און היט די קראם.
איך פארקריד אויף דער מאמעס הויכן שמול. די קראם איז
פול מיט אנגעשמעלטע. זייערע קעפ הויבן זיך הינטער די מישן.
וועמען זאל איך היטן — זיי צו די קונדן ? די אנגעשמעלטע
גליען דורך מיין שמול. ווי מיט א כיוון גיבן זיי מיר א קנייפ,
א כאפ פאר א האנט, פאר א פוס. יעדערער זוכט מיך א רייך
טאן, א קיצל טאן. איך הייב אן צו קווימשען. זיי רוקן מיך אפ
מיט דעם שמול צוזאמען.
— וואס זייט איר דארטן חסר דעה געווארן ? — לויפט די
מאמע צוריק אריין אין קראם. — וואס האט איר ניט וואס צו
טאן, ווי שפילן זיך מיט באשקען ? אויסגעקליבן אן ארט ! זעט
וויפיל סחורות ס'איז אנגעווארפן !
— און דו, וואס רייצסטו זיך מיט זיי ? — פאלט די מאמע
גאר אויף מיר אן. — שטיל זאל זיין ! לאזט מיך גיין א ביסל
אויסרוען זיך. — זי גייט ווייטער אוועק. איך קוק צו פון דער-
ווייטנס ווי די אנגעשמעלטע וויקלען איין און וויקלען אויף די
סחורות.
ווייס, דין פליס-פאפיר שורשעט, וויקלט אין זיך איין גאל-
דענע רינגלעך, בראשקעס באשפריצטע מיט קאלירטע שטיינד-
לעך. זיי גיבן א פינקל, ווילן גארנישט פארזונקען ווערן אין די
פליס-פאפירן.
מען פוצט, מען ציילט זיי שמענדיק. מען האט מורא, זיי

זאלן זיך גיט אויסשייטן. לייגט מען זיי אלע צוזאמען אין א גראָבן געלן פּאָפּיר. מען הייבט זיי פון גנבה. כאָטש עמעצער הייבט שטענדיק די קראָם, האָט מען דאָך גיט געקאָנט זי איינהייטן פון גנבים, באַזונדער פון אייגענע גנבים. די אלע אָנגעשטעלטע זיינען שוין פון יארן לאַנג אין קראָם. געוואַקסן, געלערנט זיך צוזאַמען.

הנא — דער עלטסטער אָנגעשטעלטער, אַ שוואַרצער בחור — ווי ער דערזעט מיך, עפנט ער ברייט זיין שטענדיק פּאַר-שלאַסן מויל און גיט מיר אַפּ אַ שמיכל דורך זיינע אָפּגערוקטע וואַנצעס. זיינע טונקעלע אויגן לאַכן נישט, זיי פינטלען ווי אַן אָפּגעשטעלטע בלאָטע. זיינע הענט זיינען פייכט און קלעפּיק, ווי ערשט אַרויס פון דער זעלבער בלאָטע. איך אַנטלויף פון אים, ווי נאָר זיין האַנט גיט מיך אַ ריר.

רעדן רעדט ער נאָר מיט די קונדן און מיט קנאַפּע, געציילטע ווערטער. אַזאַ שווייגער. ער איז ווי אַן אָנגעבלאָזענער פון שווייגן. אויף זיין קורצן שטערן, גלאַט ווי האַלץ, זעט מען נישט וועגן וואָס ער טראַכט. אַוודאי נישט פון שיינע זאַכן. ער שעמט זיך אויסצוזאָגן. איין זאך האָט מען געוואוסט: ער זוכט אַ כּלח. יעדן פּאַרנאַכט, פאַרן אַוועקגיין אַהיים, טוט ער אויף זיך אַן אַן אומעטיקע צורה. שלעפּט אַרויס פון זיין קעשענע אַ לעצטע פּאַטאַגראַפיע פון אַ מיידל, וואָס אַ שדכן האָט אים צו-געשיקט, און בעט זיך ביי מיין ברודער יעקב אים אַנצושרייבן אַ שיינן בריוול. יעדן אָונט צו אַן אַנדער מיידל. ווען יעקב איז נישט אין דער היים, זעצט ער זיך אַליין אַוועק צום טיש און שרייבט אויס מיט זיין פעטן כתב אַ מאַדעל-בריוו פון אַ חתן-כלה-בריוונשטעלער.

די אָנגעשטעלטע ראָזע, פאַרקערט, קרייזלט זיך מיט ווער-טער. איר קול טראַגט זיך איבערן קראָם — ווי אירע אויפ-געבלאָזענע האַר. איר קאַפּ שטענדיק פאַרריסן, ווי זי וואַלט ווייזן אויף יעדן טריט, אַז זי האָט פאַר קיינעם נישט מורא. איז

בעסער מאַקע זי ניט צו פאַרמשעפען. דאָ דערציילט זי אַ מעשה, דאָ שפּריצט זי אויס אין אַ געלעכטער, וויל יעדערן אַ רייך מאַן. באַזונדערס צעזינגט זי זיך, ווען עס גייט אין קראַם אַרײַן אַ יונגער אַפיצער. זי פאַרוואַרפט אים מיט סחורות, ווי מיט גלייכווערטלעך. בלישמעט מיט די אויגן, מיט די רינגלעך. און אפשר וויל זי דער אַפיצער זאָל נאָר קוקן אויף איר? די פאַנאָנדערגעלייגטע סחורות קייקלען זיך מיט איר געלעכטער. זי וועט שוין דעם אַפיצער נישט אַרויסלאָזן פון קראַם. ער קויפט אײַן נישט נאָר וואָס ער האָט געוואַלט, נאָר אַפילו דאָס צו וואָס זי האָט צוגערעדט.

כאַטש עס איז שמענדיק דאָ וואָס צו מאַן, גייען אַרום די אַנגעשמעלטע אומעטיקע. אַט בלאַנדזשעט אַ פּויליאַק אַ בחור, אַ הויכער, אַ בלאַנדער. ער האַרעוועט זיך נישט איבער. ער גיט זיך אַ פאַרקע אין די פעקלעך, וויקלט זיי אײַן, וויקלט זיי אויף. ער האָט מער ליב צו שפּילן זיך מיט מיר.

— באַשקע, קום, דו ווילסט זיך אַ וויג מאַן אויף מינע פּים?
— שמעלט ער אויס זיינע לאַנגע פּים און הייבט אָן צו דרייען מיט די שפיץ שײך, ווי ער זאָל מיך פאַררופן. אַז איך שמעל זיך שוין אַוועק אויף זיי — הייבט ער מיך אַרויף, לאַזט מיך אַראָפּ. איך וויג זיך. ער צעוויגט זיך, ווי ער וואַלט אַפּשטופּן אַהין און אַהער אַ הויך-אויפּגעהייבן שאַקל-ברעט. גיב איך נאָר אַ קוק אויף זיינע בלאַנדע פעטע האַר, גליטש איך זיך אַראָפּ און ער בלייבט זיצן ווי אַ באַליידיקטער.

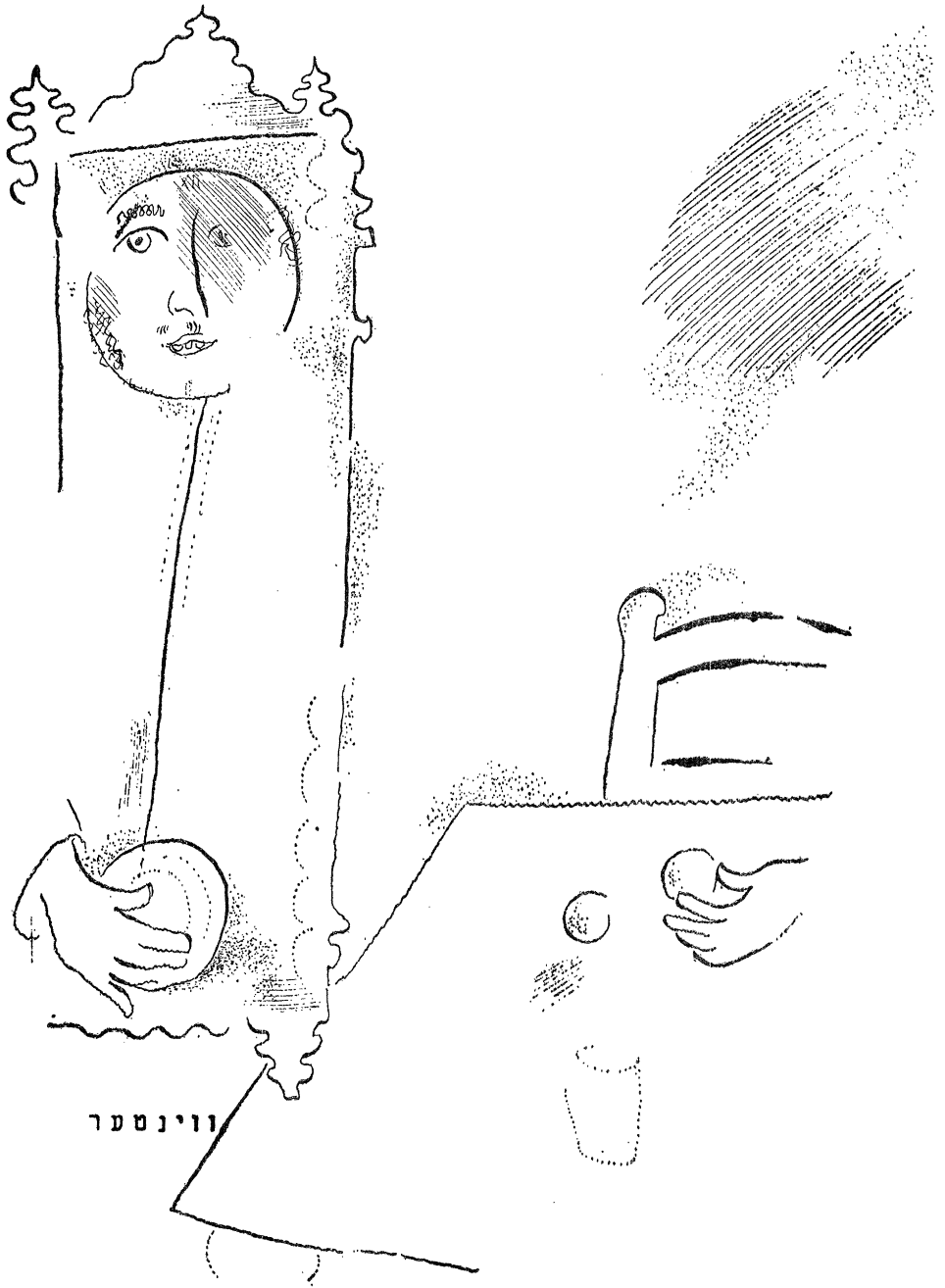
אַוורעמל — אַ לערן-אינגל, איז אַנגעקומען אין קראַם נאָך נאָר אַ קינד. אויף קעסט אַ שעמעוודיקער, אַ פאַרטריבענער, דאַכט זיך, — מיט אַמאָל וואַקסט ער זיך פאַנאָנדער, זיך אַנ-גענומען מיט חוצפה און ווערט נאָר אַ שייגעץ, גרויס און גראַב, מיט אַ שוואַרצן פּיערדיקן קאַפּ, מיט אַ גרויס מויל פּול מיט שטאַרקע צייגער. ער האָט געקאַנט מיט אײַן אַמעס מיך פאַר-שלינגען. . . און אויסשפּייען. איך האָב מורא נעהאַט פאַר אים.

רבקה, די קאסירשע, האט זיך געטרייסלט איבער דער קאסע. אן ארעמע, ניט קיין שיין מיידל, האט זי ניט געקאנט זיך צוגעוואוינען, אז א קאסע פול מיט געלט איז אין אירע הענט. יעדע רגע קוקט זי אן די ממבעות, צי זיי זיינען דא, ציילט, טאפט דאס פאפיר-געלט צי זיי זיינען עכטע. ציטערדיקערהייט נעמט זי צו געלט און צאלט אויס.

דער בוכהאלטער הערשל זיצט זיך אין דער פינצטער הינטערן קראם, צו אלעמען מיטן רוקן. ווער האט ווען געזען זיין פנים? ווי זיינע גראַבע ביכער, איז ער שטום — א דארער, אן אויסגעטריקנער. אַנשטאַט אויגן — שפּאַקולן. לאַנגע דינע פיס, ווי די בליישטיפטן, וואָס האָבן שמענדיק געשמעקט הינטער זיינע אויערן. אונטער זיין פען לויפן ציפערן. פאסיקלעך לייגן זיך אויס אויף די ברייטע זייטן פון זיינע ביכער. ער קוקט הינטער זיי. לאַזט זיי נישט אַפּ. ער האָט מורא, אז ווי ער פאַר-לירט זיי — פאַרלירן זיך די לעבעדיקע סחורות. יעדעס יאָר, צו ימים-נוראים, רינגלט ער זיך אַרום ווי אַ גענעראַל מיט אַלע זיינע גראַבע ביכער און גייט דורך די רייען פון די אייני-געשריבענע זאַכן. מקחים, נומערן שמעלן זיך אויס פאַר אים ווי סאַלדאַטן. ער גיט אויף יעדן אַ קוק. ער זעט: וואָס האָט מען פאַרקויפט פאַרן יאָר, וואָס איז אויסגעמעקט, וואָס איז געבליבן אין קראָם. גאַרנישט קאַן זיך באַהאַלטן פון זיינע שפּאַקולן. ער קריכט אין בוך אַרײַן מיט זיין גאַנצן גוף און נשמה. ווי עס פעלט נאָר אַ סחורה, הייבט ער זיך אויף אין דער לופטן, זיין האַרץ פאַרטרייסלט זיך ווי נאָר ער געפינט אַ גנבה. ער זאָגט עס אָן די עלטערן, ווי אַ חורבן. מיט אַ שוואַרצן שווערן פאַרהאַנג פאַרציט זיך גלייך די לופט.

חנא, דער שווייגעדיקער, וואָס איז געבליבן צוואַנציק יאָר אין קראָם, האָט ענדלעך געפונען אַ כלה. מיט „נדן“ האָט ער געעפנט אַן אייגענע קראָם, אַנגעפאַקט מיט סחורה, וואָס ער האָט „אַנגעליען“ ביי די עלטערן.

ווינטער

ווינסער

ווינטער

אין שטוב איז היים. אין די אויוונס טרעשמשען בערווענעם
האלץ. ערשט געבראכטע נאסע פון הויף, שיפען זיי, ווי פון כעס,
וואס מע ווארפט זיי פון קעלט אין היץ אריין. הינטער די פאר-
קלעפטע פענצטער גייט א שניי. ווי א פארהלומטער, פאלט ער,
שמעלט זיך נישט אפ, פארהלומט אונדז די קעפ.

— וואס וועלן מיר דא אויסזיצן אין שטוב? קום אויפן הויף!
אבראשקע כאפט זיין מאנטל און, פארטיק — ער איז שוין
ארויס. ביז סאשע טוט מיך אן אין וואל פון קאפ ביז די פיס,
האט שוין דער ברודער עטלעכע מאל זיך אויסגעקייקלט אינעם
שניי.

— אוף! — אין הויף איז ליכטיק, פריילעך. מיר מאכן שניי-
באבקעס. די וואלענע הענטשקעס ווערן גיך נאס. אבער גיי,
ווארף זיך מיט שניי ביי אונדז אויפן הויף! א הויף, ווי א בר-
נעם. פון אלע זייטן — מויערן. הויכע ווענט, אויסגעלעכערט
מיט פענצטער, מירן, פון וועלכע עס הענגען אראפ לאנגע
באלקאנען.

גוט מען א ווארף א קייקל שניי, פאלט ער גלייך אין א
פענצטער אריין.

— אוועק, שקצים, איך וועל אייך געבן ווארפן שניי אין
פענצטער! — עפנט זיך פאנאנדער א פארטעמטשקע און עס צע-
שרייט זיך א הייזעריק קול, ווי דאס קייקעלע שניי וואלט אים
גלייך אין מויל געטראפן.

— א, ביסט ווייטער דא, מאזוריק, דו איינער! ווארט, איך

וועל איך ביידן אנדרייען די אויערן! איך וועל איך מכבד זיין
מיט אזעלכע באבקעס . . . —

— ער שרייט שוין, דער משוגענער! — רייסט זיך ארויס א
קול פון אן אנדער פארטעמשיקע. — מע קאן פון אים טויב ווערן.
וואס האט איר זיך צוגעטשעפעט צו די קינדער? וואס לאזט
איר זיי ניט שפילן?

— איך האט מען אריינגעווארפן שניי אין פענצמער? וואס
מישט איר זיך דא אריין? —

מע שרייט זיך איבער פון ביידע פארטעמשיקעס. זיי עפענען
זיך אויף, מאכן זיך צו, ווי זיי וואלמן זיך שלאגן צווישן זיך.
מען הערט שוין טריט, וואס לויפן אראפ פון די טרעפ.

— טאקע, אזוי כאפט ער אונדז? לאמיר נאר זען, ווער
לויפט גיכער! קום! — שלעפט מיך אבראשקע צום הויכן
טויער, וואס פירט צו דער גאס ארויס.

איך בלייב שטיין ביים טויער, ווי א צעמישמע.

א ברייטע גאס. ס'איז לעבעדיק. מענטשן גייען נישט, זיי
לויפן, פאלן, הויכן זיך אויף און לויפן ווייטער. שליטלעך גלימשן.
פערדלעך שפאנען, ווי מיט סאמעטענע שייך, איבערן ווייסן
סאמעט.

די זון שיינט. דער שניי גלאנצט, פינקלט אין די אויגן, ווי
מע וואלט געהאט פאנאנדערגעשאטן זילבער איבערן שטאט.
עס פלאצט אויס ערגעץ א געלעכטער. מיר לאזן זיך לויפן בארג-
ארויף אהין, פון וואנען ס'הערט זיך דער געלעכטער. א פאר
טרעפלעך פירן ארונטער צו דער אונטערשטער גאס. אויף די
טרעפלעך איז דער שניי אזוי איינגעטאפעט, אז מיט דער
ערשטער קעלט ווערן די טרעפלעך גלימשיק.

א גאנצן טאג שמופט זיך דארט אן עולם, וואס שטייט און
קוקט און לאכט אויס יעדערן, וואס גייט פארביי.

— מיינסט, דער וועט אראפגיין גלאט? —

— ר' איד, פאמעלעך, גייט נישט ווייטער, גייט בעסער
ארום, איר וועט זיך דא צעשלעגן דעם קאפ! —
— למאי לאזט איר אים נישט גיין? ער וועט סיי-ווייסי
פאלן! —
א טראסק נאך א טראסק. יענער ציט זיך אויס. דער עולם
לאכט.
א הויכער יונג קומט אן. ער גיט זיך א שטעל אויפן שפיץ
בערגל. מען הערט אויף צו לאכן. ווערטלעך פליען אים גלייך
אונטער די פיס.
— נו, אדרבה, ווייז א קונץ, דו ביסט דאך עפעס א „סמע-
לער“! —
— קוקט, סארא פיס ער האט, ווי ביי א פערד! —
און דער יונג שפארט אן זיינע פלייצעס, בלאזט זיך אן, ווי
ער וואלט וועלן אין איין אַמעס אַריבערשפרינגען דאָס בערגל.
א טראט און — באץ! א טראסק איבערן אייז.
דער הויכער בחור ליגט אויסגעצויגן אין זיין גאַנצער לענג.
א פארשעממער, קלייבט ער גיך צונויף זיינע הענט און פיס
און לויפט אַוועק.
— געכאַפּט אַ פאַר סיניאַקעס, אַ? נישט געהאַלפן דיינע
לאנגע פיס! — קווימשעט דער עולם פון הנאה.
קומען אן ווייבער, לאכט מען שוין פאַראויס. אידער זיי
קומען צו צום בערגל, גליטשן זיי זיך שוין אויס, קאַרטשען זיך,
קראצן זיך דעם הינטן, קאַנען גאַר נישט אויפשטיין.
— וואָס הירזשעט איר, ווי פערד? מע קאַן דאך דאָ דער-
הרגעט ווערן! אַ שטאַט מיט מענטשן און נישט אַנשימן אַ ביסל
אַש, צי זאַמד. כאַטש נעם און בלייב ליגן דאָ אויפן אַרט! —
דער עולם קערט זיך מיט אַמאַל אַפּ, לאַזט איבער דאָס בערגל
מיט די ווייבער.
עס טראַגן זיך פון ערגעץ ווייטע קולות. אַ גערויש. אַ

פייפערין. מע הוקעט פון אלע זיימן. מענטשן לויפן, ווי אויף א שרפת.

— סטאָפּ! קאַראָל! טפּררר! ראַטוואַי! שמעל זיך אנידער, טשאַרט! דער טייוול זאָל דיך כאַפּן, זעסט נישט, עס שלעפט זיך אַ אינגל אונטער דיין שלימל?
— רבנו-של-עולם, גאַטעניו! אַ קינד אונטער אַ פּערד! —
לויפט דורך מיט אַ געוויין אַ ווייבל, מיט הענט אויסגעשמרעקטע אין דער הויך.

— אויף וועמען שרייט מען עס? אַבראַשקע, קום אַ קוק מאַן! — איך גיב זיך אַ קער. נישטאַ אַבראַשקע.
— אַבראַשקע, וואו ביסטו? —

מסתמא אַנטלאָפּן. איך דריי זיך אַרום. דער עולם פאַר-שלעפט מיך, הילט מיך איין אין זיינע קולות.
— לעבט ער נאָך?

— ווער ווייס, יונגע ביינדעלעך ברעכן זיך גיך איבער!
— זאָל גאַט אויסהיטן! ס'איז דאָך אַ אידיש קינד! —
— אַז דער אויבערשטער וויל, קאָן ער נאָך טאָן אַ נס! —
— וועמעס קינד איז עס? איר האָט געזען? —
— אַוודאי, גלייך דערקענט, ס'איז אַלטע אייגע ברוכס קליינער אינגל!
— אַבראַשקע? —

מיין האַרץ האָט זיך אַפּגעשמעלט.
— ווי אזוי? ערשט געווען לעבן מיר. ווי קומט ער צו דעם שלימל? אַי, וואָס וועט זאָגן די מאַמע? מע וועט דאָך אונדז נישט מער אַרויסלאָזן אויפן גאַס!
— אַן אַמעס לויף איך נאָך דעם עולם.
— טפּררר...! — שמעלט מען אַפּ דאָס פּערד.

— גיב אַ רוק דעם שלימל, הויב אים אויף! — שרייט מען אויפן פּויער. מע רינגלט אים אַרום. דאָס פּערד שטייט, ווי אַ שולדיקער, מיטן אַן אַראַפּגעלאָזטן קאַפּ. דער פּויער איז אַראַפּ

פון שלימל און האלט אין איין צלמען זיך און שווערן, אז ער איז
נישט שולדיק.

— למאי קריכט א קינד אונטער א פערד? דער פערד
פארשטייט וואס? ווי קאן מען זיך איינהיטן פון אינגלעך?
האספאדי יוסע, מאמע הייליקע...
— לאז צורו דיין גאטס מאמע, קער גיכער איבער דעם
שלימל! —

א לאנגער שלימל, אינגאנצן א ליידיקער. אויף אים ליגט
נאר א הויפטל היי. זעט מען דורך די שפאלמן פונעם שלימל,
ס'ליגט עפעס אונטן א שווארצע אויפן שניי. און א פינטל רויט
בלוט. איך מאך צו די אויגן.

— אי, שוין-זשע איז עס אבראשקע? שוין-זשע דערהא...
דער עולם שפארט זיך אן, מע גיט א הויב דעם שלימל און
... קיינער גלויבט נישט זיינע אויגן.

פון אונטער דעם שלימל קריכט ארויס און שמעלט זיך
אזעק אבראשקע, די נאז א ביסל צעבלומיקט... און ער לאכט
נאך!

איך וויל צולויפן צו אים. א נס, אבראשקע איז א לעבע-
דיקער! מיר וועלן ווייטער קאנען זיך גליטשן אויפן גאס!
אבער דער עולם שמופט מיך אפ מיט כעס. מע האט זיך
צעקאכט נאך מער, ווי פריער. ווי זיי וואלטן געווארן בייז, וואס
אבראשקע איז געבליבן לעבן. זיי ווארפן זיך אויף אים אן,
ווילן אים צערייסן אויף שטיקלעך.

— אך, שייגען דו איינער! מיינסט, ס'וועט דיר דורכגיין
אזוי גלאט? אונדו אלעמען ארויסגעצויגן די נשמה, און דו
לאכסט נאך! —

— ס'וואקסט א ממזר, נישט א אינגל, אזא מוזיק וואלט
אפילו געווען א מצווה צו הרגענען! —

— אודאי! דא ווערט מען אויסגעריסן מיט די יארן, ביי

מע האַדעוועט זיי אויס, און זיי לויפן אַרום ווי שקצים איבער די גאַסן. —

— ווער קאָן זיי איינהאַלטן אין שטוב, כל זמן דער שניי איז דאָ? —

— וואָס איז דאָ אַ פולע צו דאַכערן? מע דאַרף אים אַוועק-טראָגן צו זיין מאַטע-מאַטע. זיין רבי וועט אים שוין געבן צו וויסן, ווי צו קריכן אונטער אַ שלימל! —

מע הויבט אויף די הענט, מע וויל אים שוין שלעפן.

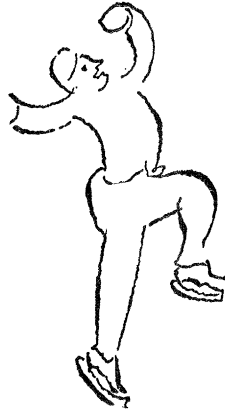
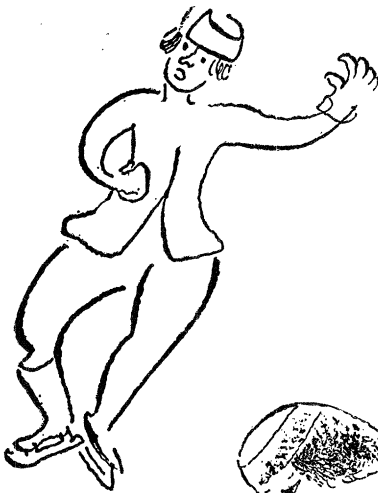
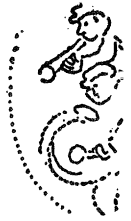
— אַכער זעט, עס איז פאַרט דאָ אַ גאַט אויף דער וועלט! אַפילו אים ניט אַ טשעפע געטאָן! —

דער עולם פאַרטראַכט זיך אויף אַ רגע.

אַבראַשקע גיט זיך אַ דריי און גנבעט זיך אַרויס פון אונטער די אויסגעשמרעקטע הענט. ער לויפט אַוועק. צוגעלאָפן צום טויער, קערט ער זיך אום, שמעלט אויס אַ פייג און גיט מיר אַ געשריי:

— באַשקע, קום, מיר וועלן זיך גליטשן אויף קאַנקעס!

דער גליטש

דער גליטש

דער ווינטער ציט זיך. ווייסע טעג און נעכט, פול מיט שניי. עם קומען אן פרעסט, ווערט פארפראָרן דער שניי אליין, עם שמעלט זיך אָפּ דער גרויסער טייך, פון דעם הויכן בריק זעט מען, ווי מע צאמט דאָרט אָפּ מיט יאָלקעס אַ גליטש — אַ קאַטאַק.

גליטשן זיך אויף אמתע קאַנקעס איז געווען אונדזער חלום. דער ברודער אַבראַשאַקע האָט נאָר געהאַט איין איינציקע קאַנקע מיט אַ פאַרזשאַווערטן שפיץ. בינדט ער זי מיט אַ שטריקל אַרום זיין פוס און מיט דעם אַנדערן שטופט ער זיך אָפּ. די פאַר-זשאַווערטע קאַנקע גיט אַ קראַץ דעם אייז און דער פרייער פוס לויפט נאָך, אַ פאַרבייגטער אין דער הויך.

איך אין מיינע הויכע קאַלאַשן לויף הינטער אים, זינק אינעם שניי. איך קאָן זיך קוים אַ גליטש טאָן אויף איין פוס.

יעדן ווינטער שטיי איך צו צו דער מאַמען :

— ... איך וויל ...

— ביסמו, חלילה, נישט משוגע, חסר דעה? — גיט די מאַמע אויף מיר אַ קוק. — קאַנקעס? נאָך אַ ניים! ווי פאַסט עם פאַר אַ מיידל גליטשן זיך אויף קאַנקעס? פע, זעסט נישט, אַז נאָר שקצים טוען עם! —

מערען שמעלן זיך מיר אין האַלדז. איך שלינג זיי אַראָפּ. די מאַמע גיט ווידער אויף מיר אַ קוק.

— פון דיר, טאַכטער, האָב איך עם גאַרנישט דערוואַרט! — מוכרט זי מיך שוין מיט אַ שמיילערן קול. — שוין באַלד אַ גרויס מיידל, גייסט שוין אין קלאַס. וואָס וועט זאָגן דיין לערערקע? —

— אַט, אַבראַשקע לערנט זיך אויך און ער גליטשט זיך
אַ גאַנצן טאַג. —

— אַבראַשקע? וואָס קוקסטו אויף אים? ווי קאַנסטו זיך
צו אים גלייכן? וואָס איז ער — אַ מענטש? ס'איז דאָך אַ
אינגל, אַ מויק, אַ פּוסטאַפּאַסניק. . . איז וואָס איז דאָ אויף אים
צו קוקן? פּע, דו וואָלסט זיך שעמען, נישט שיין אַפּילו, וואָס
דו טראַכטט וועגן דעם. גיי מאַך בעסער דיינע אוראַקעס. —
— איך האָב זיי שוין געמאַכט, איך קען זיי אויף אויסנ-
ווייניק. —

מיט אַ פאַרביטערט האַרץ גיי איך אַוועק.
אין אַ יאָר אַרום שטיי איך ווידער צו.
— וואָס, ווייטער קאַנקעס? ס'ט ביי מיר כאַפּן אַ מיאוסן
פּסק מיט דיינע קאַנקעס! איין מאָל פאַר אַלע מאָל, דו זאָלסט
עס אַרויסוואַרפּן פּון קאַפּ, דו הערסט? —

— מאַמע, היי-יאָר גליטשן זיך אַלע חברטעס פּון קלאַס.
— וועלכע חברטעס? זיי נישט קיין עקשן! וועסטו זיך
נאָך צעקלאַפּן דעם קאַפּ און די פּיס אין מיטן גאַס, פּאַלסט אַזוי
אויך אויף יעדן טראַט. —

— מאַמע, אַבער ס'איז דאָ אַ קאַטאַק! —
— וואָס איז דאָס פאַר אַן אַנשיקעניש היי-יאָר מיט די
קינדער? נאָך וואָס, קאַטאַק! כ'וויל אַפּילו פּון דעם נישט
הערן! ווי קומט עס דיר אין קאַפּ גליטשן זיך מיט אַלע צע-
לאַזענע אינגלעך? —

אַבער איך האָב פאַרט אויסגעפירט. דער מאַמען איז דער-
עסן געוואָרן האָבן מיט מיר צו טאַן. און מע האָט מיר געקויפט
אַ פאַר נייענקע, בלישטשענדיקע קאַנקעס. נישט געקאַנט זיך
אַנקוקן אויף זיי!

מע רופּט זיי „סנעגוראַטשקעס“. פּון זייער שאַרפּן ניקל
בלאָזט אַ קעלט. ווי מען גיט זיי נאָר אַ טאַפּ, ווערט קאַלט אין
האַנט. און בלישטשען בלישטשען זיי ווי שפּיגל.

— דו וועסט זיך דאך אויסדרייען די פיס! זעסט, ווי די נעז
פון די קאנקעס זיינען פארדרייט? —

אבראשקע איז מיך מקנא. אים איז מיאום געווארן צו
גליטשן זיך אויף איין פארזשאווערטע קאנקע, שרעקט ער מיך.
און ביי מיר דרייט זיך טאקע שוין דער קאפ, ווי וועל איך
זיך אויף זיי אוועקשמעלן?

— ר' לייזער, — לויף איך אריין צו דעם שוסטער, — כ'האב
קאנקעס, אט איז א שליטל, מיט אים קאן מען צושרויפן די
קאנקעס צו די שידך. —

דער אלטער שוסטער טוט א הויב זיין פארנוואקסענעם קאפ
פון ווערקשאט, שפייט אויס פון מויל די הילצערנע משוועקלעך
און גיט אויף מיר לאנג א קוק פון אונטער זיינע שפאקולן.

— די מאמע ווייס? וועסט דאך אוועקפאטערן די שידך! —
— אודאי, ווייס זי. —

דער שוסטער גיט א צי מיט די פלייצעס.
— גיב אהער די שידך! —

און מיינע שיכלעך שמעלן זיך אן, ווי א היטעלע, אויף דעם
הילצערנעם קאפ, אויף וועלכן ס'איז פריער געשטאנען דער
שמיוול.

דער שוסטער לעכערט אויס מיינע קאריקעס. אין יעדן לעכל
שמעקט ער אריין א שטיקל אייזן. און די קאנקעס שרויפן זיך
צו מיינע שידך.

— נא! אין וואס היינטיקע קינדער קאכן זיך! —

אבראשקע זוכט אלץ ווי מיך צערייצן. ער מיינט, פון שרעק
ווארף איך אוועק די קאנקעס און ער וועט זיי אנטאן...

— דיין פוס איז דאך גרעסער, סיי-ווי וועסטו נישט קאנען
אריינקריכן אין מיינע קאנקעס. אבער דו ווילסט, אבראשקע, גיי
צו דער מאמען און בעט ביי איר די פינג קאפיקעס אויפן קאמאק,
וועל איך דיר געבן א גליטש טאן אויף מיינע קאנקעס.

— וואָס עפעס איך ? דו ביסט דאָך אַ געפיעסטשעמע, דיר
 האָט מען דאָך געקויפט קאַנקעס. —
 — אַי, ביסט אַ רשע . . . —
 איך ווער ברודער און לויף אין קראַם אוועק.
 די מאַמע איז פאַרנומען. אַזעלכע נודנע קונים. ווען וועלן
 זיי אוועקגיין ? און אז זיי גייען שוין אוועק, נעמט זיך די מאַמע
 איינוויקלעך די אַנגעוואַרפענע סחורת. זי איז צעטומלמ, נאָך
 נישט אַפגעקילט פון דינגעריי. זאָל איך איצט צוגיין ? ס'קאָן
 דאָך יעדע רגע אַריינקומען אַ נייער קונד.
 איך הויב זיך אָן שאַרן אַרום דער מאַמעס הויכן שטול.
 — וואָס דראַפעסטו מיר דאָס קלייד ? נאָך וואָס ביסטו
 אַהער געקומען ? זעסט, איך בין פאַרנומען. —
 — מאַמע, — שטאַמל איך, — איך וואָלט וועלן . . . ס'קאָסט
 פינף קאָפיקעס . . . כאַטש איין מאָל גיין אויפן . . . — איך האָב
 מורא אַרויסרעדן דאָס וואָרט קאַמאַק. אפשר וועט ער זיך ווי
 עס איז אַליין אַריינגליטשן אין דער מאַמעס אויער.
 — מאַמע, איך האָב דאָך מיינע קאַנקעס . . . אויפן הויף
 וועל איך זיי קאַליע מאַכן . . . —
 די מאַמע גיט זיך אַ דריי אויף איר שטול, ווי איך וואָלט
 אין איר אויסגעשאַסן פון אַ ביקס.
 — קאַנקעס, קאַנקעס ! וואָס איז דאָס נאָך פאַר אַן אַני-
 שיקעניש ! מער האָב איך נישט וועגן וואָס צו טראַכטן, ווי וועגן
 דיינע קאַנקעס ! קאַליע מאַכן ! וועסט זיך צעהרגענען די פיס,
 אַט וואָס ! —
 — נישט אויפן קאַמאַק, מאַמע, — כאַפ איך אונטער. —
 אויפן קאַמאַק גליטשן זיך אַליין די קאַנקעס. —
 — מע קאָן משוגע ווערן פון איר ! נעכטן קאַנקעס, היינט
 קאַמאַק, און וואָס וועסטו מאַרגן אויסטראַכטן ? —
 איך ווייס שוין נישט וואָס צו זאָגן, ווי איינרעדן איר. בלייב
 איך שטיין הינטער איר שטול.

וואס האט זי אזוי מורא? דער שוסטער האט דאך מיר
צוגעפאסט די קאנקעס צו די שיך און דער גליטש איז אזא
גלאטער. עס איז דאך נישט אזוי ווי אויפן הויף... זאגן דאס דער
מאמען?

איך זע, א נייער סוחר גייט אין קראם אריין.
— נו, פארטיק, — טראכט איך. — אויס קאמאק אויף
היינט! — אבער די מאמע, ווי זי האט דערזען דעם סוחר ביי
דער מיר, שמופט זי מיך אפ מיט דער האנט.

— גיי, טשעפע זיך פון מיר אפ. כ'האב איצט קיין צייט
נישט. גיב איר די פינף קאפיקעס און זאל זיין אן עק! — ווארפט
זי צו אין איילעניש דער קאסירשע.

איך פארכאפ גיכער מיינע קאנקעס, וואס איך האב איבער-
געלאזן אין דער הינטער-קראם. איך האב מורא, די מאמע זאל
חרטה האבן, און לויף גלייך צום טייך. איך פיל נישט מער מיינע
פיס אונטער מיר. די גאס, די הייזער שפרינגען מיט מיר אינ-
איינעם. א צעברענטע פון לויפעניש, פון פראסט, שמעל איך זיך
אפ ביים טייך.

פון איין הויכן ברעג צו דעם אנדערן האט זיך אויסגעבעט
א מוראדיק גרויסער ליילעך, אנגעשאטן מיט שניי.

דער שניי — פארפראן און עס איז אויסגעמאפעט א וועג.
ס'ציען זיך פורן, שליטנס, פערד. מענטשן, ווי שווארצע פינטע-
לעך, גייען אריבער פון איין זייט שמאט צו דער אנדערער.

איך גיי ארויף אויפן אייז פאמעלעך. אבער מיט אפאל
ברעכט אויס די מוזיק אויף דעם קאמאק.

— קום, קום! — טרעשמשען זיינע באראכאנען, רופן, ציען
מיך, און א פארסאפעטע לויף איך צום גליטש.

דער גליטש באהאלט זיך הינטער א וואלד מיט ביימער.
קורצע, אויסגעהאקטע יאלקעס צאמען אים אפ פון אלע פיר
זייטן. פארפרארענע, מיט די פיס טיף איינגעגראבן אינעם שניי,

שטייען זיי פארטראכטע און האלטן קוים אונטער זייערע צווייגן,
פארשאטענע מיט שניי.

אין דער לופטן הענגען, אָנגעצויגן אויף דרעמלעך, גרינע,
רויטע פאפירענע לאַמטערלעך. פון קעלט און ווינט וויגן זיי זיך
און שאַרכען. די מוזיק שפילט און שפילט. מענטשן דרייען זיך,
טאַנצן, ווי אין אַ טאַנץ-זאַל.

אַ פאַרכאַפּטע, גיי איך צום מירל צו. אַ רעדל שקצים האָט
זיך אַרויפגעדראַפּט אויף די ביימער, און ווי פייגלען, סוויסמשען
זיי און רייצן זיך מיט יעדערן, וואָס גייט אויף דעם גליטש
אַרויף. פון קנאה, וואָס זיי אליין קאַנען זיך דאַרט נישט גליטשן,
לאַכן זיי אַלעמען אויס.

— זעסט, אַז אַ האָט אויך קאַנקעס! זי קאַן זיך אַפילו
נישט אַ גליטש טאַן! — פייפן זיי אויס אַלע אינאיינעם אין
מיין זייט.

וואָס, זיי האָבן שוין געזען נאָך מיין נאָז, אַז איך קען זיך
נישט גליטשן? איך ווייס נישט וואו זיך אַהינצומאַן. כאַטש
נעם און לויף אַוועק אַהיים. דער וועג צווישן די שקצים סטראַ-
שעט מער ווי דער בלישמשענדיקער אייז.

— האַיזוס! — קומט מיר צו הילף דער באַלעכאַס פונעם
גליטש און פאַרטרייבט די שקצים.

איך הער ווי דער אייז סקריפעט אונטער די פיס. ער
בלישמשעט, ווי אַ שפיגל. אינגלעך, מיידלעך רייטן אויף די
קאַנקעס, לאַכן, שניידן אויס דעם אייז, ווי מיט מעסערס. איך
קוק אויף זיי, ווי אויף כישוף-מאַכערס. כ'ווער שיכור פון זיי,
פון זייער געלעכטער.

איך לויף אַנטאַן מיינע קאַנקעס. ווי מיט פאַרבונדענע פיס
שמעל איך זיך אַוועק אויף דעם הילצערנעם בריקל, וואָס פירט
צום גליטש, קוק אין זיינע שפאַלטן, פון וואַנען עס בלישמשען
אַרויס שטיקלעך אייז.

פלוצים, ווי ער וואַלט געהאַט אויף מיר רחמנות, לויפט צו

מיר צו א אינגל, דרייט זיך אויס אויף זיינע קאנקעס, ווי אין א רעוועראנס, און שטופט צו מיר צו א ברייטן, גליטשנדיקן שטול.

— איר ווילט? איך וועל אייך פירן שפאצירן! —

נאך איידער א טראכט געמאן, פאל איך אין דעם שטול אריין. דער אינגל גיט א שמאך דעם אייז, א צי דעם שטול און רייסט אים אפ פון ארט. זיך צערטאגן איבערן גאנצן גליטש. אין איין רגע בין איך שוין פארפארן אויף דער אנדער זייט גליטש. דער אינגל טראגט זיך. דער שטול שפרינגט אונטער מיט מיר אינאיינעם. מיר דוכט זיך, דער אינגל וויל אריבער-ווארפן דעם שטול איבער די יאלקעס און מיך ארויסווארפן אופן שניי. מיטאמאל, קערט ער זיך אום צו מיר און לאכט.

— משוגענער, גענוג! איך וויל נישט מער . . . —

גיט ער א ריב דעם אייז, שמעלט אפ דעם שטול, און גיט אים אזוי א הויב, אז איך שמעל זיך אליין אנדער אויף דעם אייז. — אהא, איצט גליטש זיך! — לויפט ער מיט א געלעכטער פון מיר אוועק.

אינגלעך, מיידלעך טראגן זיך פארביי, לאכן, בליצן מיט די ציין, ווי זיי וואלטן מיך פארווארפן מיט קיקלעך שניי. איך לאז זיך נאך זיי. מיר ווערט אזוי הייס, ווי דער אייז וואלט ברענען אונטער מיינע פיס. א היץ, דוכט זיך, גייט אפילו פון די יאלקעס. זיי האבן זיך צעוויגט, דא זינקען זיי אין שניי אריין, דא — וואקסן זיי מיט אמאל אויס, בויגן איין זייערע שנייאיקע לאפעס און בלאזן מיר הופקעס שניי אין צורה. שפריצן שמעכ-לעך אייז. ווי א פאריאגמע לויף איך איבער דעם גליטש. און אט פארשמעלט מיר דעם וועג א לעבעדיקע קייט פון א צענדליק פליענדע אינגלעך. עמעצער פארבאפט מיך, פארשלינגט מיך אין דער קייט. די קייט ציט זיך אויס, פארלויפט דעם גליטש. צענדליקע פיס טרייבן, יאגן אונטער. דא וויקלט זי זיך איין, ווי א פאדעס, דא קיקלט זי זיך פאנאנדער, שווימט ווי אין וואסער.

און מיט אמאל בלייבט שטיין יענער, וואס איז געווען אן
דעם שפיין, און פארדרייט די גאנצע קייט, ווי א שלאנג ארום
זיך. דער לעצטער, וואס איז אויף דער „קאמטשאמקע“, פליט
אפ אין דער לופט און שמעלט זיך אפ.

ווי א שיכורע שלעפ איך זיך צוריק אהיים מיט די קאנקעס
אויף די פלייצעס.

ס'ברעכן די ביינער. די פיס ווי קלעצער. דער טייך, די גאסן
— זיך צונויפגעמישט. ס'איז אזוי ווארעם. אבער אין קאפ
מראגט זיך נאך א ווייסער חלום.

01118

אונט

לאך ווארעמעס צעגייען זיך אלע. ס'פאלט אן אן אומעט אין שטוב. שפעט אין אונט קומען די ברידער איינציקווייז פון גאס. דער מאמע זיצט און טרינקט טיי. ווי ער דערהערט, אז די מיר עפנט זיך, גיט ער א הייב דעם קאפ און פרעגט:

— וואו ביסטו געווען?

— ערגעץ נישט.

גיט דער מאמע ווייטער א זופ און שמעלט אן אנדער

פראגע:

— וועמען האסטו געזען?

— קיינעם נישט.

דעם מאמענס קול הייבט זיך:

— וואס-זשע האסטו געמאן?

— גארנישט.

די ברידער קוועטשן מיט די פלייצעס. דער מאמע, ווי א שולדיקער, לאזט אראפ דעם קאפ, גיט שטיל א זופ און ווערט אנטשוויגן. פאמעלעך גייען דורך די ברידער דעם עס-צימער. קוים צוגעמאכט די מיר, גיבן זיי זיך א לאז איבער די טרעפ און שטופן זיך אלע אין זייער קעלער-צימער אריין. דא איז מען פריי. ווייט פון קראם, פון די עלטערן, הייבן זיך די ברידער אן צו קריגן. יעדערער מאנט וואס ביי דעם אנדערן.

— וואו האסטו אהינגעמאן מיין „טעמראדקע“? איך דארף מאכן די „אוראקעס“! ... איך וויל נישט, אז דו זאלסט מעקן אין מיינ העפטל.

— און אז דו לייענסט מיין ביכל, פארשמירסטו אים מיט די פינגער. דו וואלסט כאַטש אַפּוואַשן די הענט פון די „פּראַזשנעס“, וואָס דו האָסט ערשט אויסגעלעקט.

— אַי, טשעפע זיך אָפּ! — גיט איינער אַ זעץ דעם אַנדערן אין אַ זייט, גיט זיך אַ ריט אַן אַרבל. דאָס ביכל פּאַלט פון די הענט אַרויס. די ברידער גיבן זיך אַ יאָג איבערן צימער. איך ווייס נישט וואו צו באַהאַלטן זיך. איך שלאָג זיך אָפּ אַן די אייזערנע בעמלעך. לויפט אַ ברודער דורך און גיט מיר אַ קניפּ.

— משוגענער, וואָס בין איך שולדיק? איך האָב זיך ניט צוגערירט צו דיינע ביכלעך!

— און וואָס פּלאַנמערסטו זיך אונטער די פּיס?
מיטן שפיץ שטיוול שטופט מען מיך אָפּ ווי אַ וואַלענע קייקל (איך בין טאַקע אַנגעטאַן אין וואַטע און אין וואַל פון קאַפּ ביז די פּיס).

אין צימער איז קאַלטלעך. שמאַלע בעמלעך צוגערוקט ענג צו די ווענט. אַ הוילער טיש פאַרשפּריצט מיט טינז. די העלע וואַנט אויסגעהאַקט מיט צוויי גרויסע פענצמער. די שויבן טיף פאַררוקט פון די ברייטע אונטערפענצמערס. אין זיי קוקן אַריין צוויי טיף-אויסגעהאַקטע גריבער, אַן ליכט, ווייל די פענצמער גייען ניט אויפן גאַס אַרויס. זיי זיינען ווי אונטער דער ערד. די „חילץ“ זיינען פאַרשמעלט מיט אייזנס, אז די דורכגייער זאַלן נישט אַריינפאַלן אַהין.

די זון קוקט קיינמאַל נישט אַריין אין צימער. אַפילו אין מיטן טאַג, ווען אויבן אויפן גאַס איז הייס און ליכטיק, איז ביי אונדז פינצמערלעך. אויב עס פאַלט ווען דורך אַ פּאַס ליכט צווישן די אייזנס, ווערט ער גלייך אַפּגעשמירט פון אַ שאַטן, וואָס קריכט אַרויס פון אונטער די פּיס פון אַ דורכגייער. גייט דורך אַמאַל אַ קינד, פאַלן אַריין זיינע שיכעלעך צווישן די שמאַלע אייזערנע רעמלעך.

ווילט זיך גאר נישט פארקריכן אויף אזעלכע אונטער-
פענצטערס. און וואס איז דא וואס צו זען? — פייכטע ערד און
אויף דער ערד איז אלע מאָל וואָס אָנגעוואָרפן. אַ דורכגייער
וואַרפט אַהין אַריין אַ פונקענדן פּאַפּיראַסל. אַמאָל גיט מען אַהין
אַ שפּיי. פּאַרנאַכט איז גאַר מוראדיק צו קוקן אין די בלינדע
פענצטער.

— מאַך צו די לאַדנעס, דו ווילסט? — בעט איך זיך.

ביידע זייטן לאַדנעס קומען זיך צונויף און מאַכן זיך צו
ווי אַ מויער. מען שמעקט אין זיי אַריין, ווי אַ שווערד, אַ לאַנגן
שוואַרצן אייזן. מען פאַרשרויפט אים אָן אַ זייט. אָנשטאַט די
פענצטער וואַקסט אױס אַ שמומע וואַנט.

— צינדט אָן דעם לאַמפּ. וואו איז דער לאַמפּ?

— וואָס זעסטו נישט, סאַשע האָט אים צוגענומען אין דער
פרי אָנגיסן קעראַסין.

— איז צינד אָן די הרובקע!

דער ווייסער קאַכל-אױוון שטייט אָנגעפילט מיט האַליץ.
לאַנגע בערווענעס ליגן איבערגעלייגט איינס אויפן אנדערן.
צווישן זיי שמעקן אַרויס שטיקלעך בעריאַזע-קאַרע. די ברידער
ציען זיך אױס אויף דער ערד. איך פאַרקריך צווישן זייערע פּיס.
משיק! — אַ צעפלאַקערט שוועבעלע צינדט אָן די קאַרע. צו-
ערשט פאַרלויפט אַ רויך און גלייך שפּרינגט אַרויס אַ ריין
פּייערל. די קאַרע צעקאַרטשעט זיך. גייט אױס. דאָס פּייערל
קריכט איבער די בערווענעס, גיט אַ לעק, זופּט אױס די נאַסע
טראַפּנס. די בערווענעס הייבן אָן קנאַקן און קרעכצן, שפּאַלמן
זיך, פאַלן איין, גיבן זיך איבער דעם פּייער. דאָס פּייער צעבלאַזט
זיך. עס לעקט און פּרעסט די קלעצלעך. זיי ווערן דין ווי
שפּענדלעך. פון אונטן בלישטשען רוימע קוילן, בלויע צינגלעך
פּייער לויפן נאָך און באַלויכטן די ברידערס פּנימער מיט בלויע
שאַטנעס.

— אבראשקע! גיי ברענג פון קיך א פאך בולבעס, מיר
וועלן זיי אפבאקן אויף די קוילן!
אבראשקע גיט א שפרונג.

— און בעט שוין אויך ביי חוהן א הערינג! מיר וועלן אים
אפבאקן!

מיט צעהיצטע פנימער זעצן מיר זיך ארום אויוון און שארן
מיט אן אייוון. גליענדיקע קוילן ברענען אונדז די אויגן.
— אהא! חוה האט דיר געגעבן אזא גרויסן הערינג!
— ייא, גיי ווארט אויף איר? איך האב אליין ארויס-
געשלעפט פון סלוי.

די גרויסע בולבעס ווארפן זיך אויף די קוילן. זייער שאלעכץ
צעקנייטשט זיך אין איין רגע. דער הערינג לייגט זיך אויס ווי
א שלענגל. צעפלאמט זיך. זיין עקל פארדרייט זיך. זיין שמאלץ
שיפעט. און אז דער הערינג ווערט שווארץ און טרוקן, בלאזן
מיר אויף די פינגער און שלעפן אים פאמעלעך ארויס פון אונמער
די קוילן. מיר קייען. מיט אמאל גיט א בלאז — ס'עפנט זיך
די מיר.

— וואס טוט איר דא אין דער פינצטער?
סאשע לויפט אריין, גיט א שאך מיט אירע קליידלעך. אין
אירע הענט וויגט זיך אן אנגעצונדענער לאמפ. ער שפריצט מיט
פיער און שמעקט מיט קערעסין. פון לאמפ, פון סאשעס גע-
בלימלט קליידל, פון אירע צעפלאמטע באקן, ווערט פריילעך און
ליכטיק אין צימער.
— נו, שטייט אויף, קינדער! אודאי האט זיך שוין אויס-
געברענט דער אויוון. לאזט מיר אים צומאכן. די היץ וועט
אזעק.

סאשע שטופט אונדז פאנאנדער. מיט דער האלב-אפגע-
ברענטער לאפעטע פארשארט זי די קוילן. דערנאך שמעלט זי
זיך ארויף מיט איין פוס אויף א שטול און מאכט צו דאס
אייזערנע מירל. ס'ווערט גלייך אומעטיק.

וואָס וועלן מיר איצט מאַן ? מאַמע-מאַמע זיינען דאָך נאָך
אין קראַם.

— באַשומקע ! קום, דו וועסט אַפעסן פּריער. דאַרפסט גיין
שלאַפן. מאַרגן פּרי—אין קלאַם, — שלעפּט מיך סאַשע.
בעסער זיין מיט איר אַיך קיך ווי אין דעם הוילן צימער מיט
פאַרהאַקטע לאַדנס. דאַרמין ברענט כאַמש אַ קליין לעמפל. ס'איז
ליכטיק. פון די ווענט בלישמשען די קופערנע כלים. אויף די
טישלעך — לעבלעך ברויט, אייער, גאַמעלקעס, שיסעלעך,
מעלער. הוה פאַרקעט זיך ביים פּריפעמשיק, רעדט אַלץ. אַפילו
אַז זי שטייט מיטן רוקן צו אונדז, הערט זי נישט אויף צו רעדן.
— וואָס ווילסטו, באַשענקע, אויף וועטשערע ? אַ קילקע,
צי אַ פלינדערקע ? — זי וואַרט נישט אויף מיין ענטפער. זי
האַט שוין אַררינגעוואַרפן אין זוּדיקן פּומער אַ קליינע שוואַרצע
פלינדערקע, און ווי עס הייבט אָן צו שיפען, פאַרגיסט זי הוה
מיט אַן איי.

— זע, ווי ער האַט זיך פאַרבאַקט, דיין פיינקוכן ! אַ שטיקל
גאַלד ! — שמעלט זי מיר אונטער אַ מעלער. סאַשע זיצט אַנט-
קעגן און קוקט מיר אין מויל אַרײן, כ'זאַל אַלץ אויפעסן. זי
שמעלט מיר נאָך אונטער אַ מעלערל מיט סמעטענע. איך רייב
די אויגן — איך וויל שלאַפן.

מיין צימער איז גרויס און לאַנג, אַבער אַ פינצטערער. דאָס
איינציקע ליכט, וואָס גייט אַהין אַרײן, איז פון עס-צימער. האַב
איך מורא אַ קוק צו מאַן אין דער טיפעניש פון צימער. כ'ווייס,
דאַרמין שטייען בעמלעך. זייערע פּימלעך און קישנס זינקען אין
דער שוואַרצער פינצטערקייט. אַמאָל שלאַפט דאַרמין איבער אַ
ברודער, וואָס קומט פּלוצלונג צו פאַרן. אַמאָל נעכטיקט איבער
אַ סוּחר ; אַמאָל שלאַפט דאַרמין דאָס לערן-אינגל פון קראַם,
וואָס איז ביי אונדז אויף קעסט.

איך גיי די ערשטע שלאַפן. איך דעק זיך איבער מיט די
קאַלדרעס איבערן קאַפּ. איך האַב מורא זיך אַ קער צו מאַן צו

דעם פינצטערן ווינקל. ביז איך שלאָף איין — זשומעט מיר דער הענג-לאַמפּ פון עס-צימער. שפעט אין דער נאַכט עסט מען דאָרט וועטשערע. איך הער ווי גאַפּל-מעסער קלאַפּן זיך אָן די טעלערס. איך דרעמל און הער: אַט עסן אַלע אָפּ די פלינדער-קעס, אַט פאַרטרינקען זיי מיט אַ גלעזל קאווע. אַט שמעלט זיך אויס די קעכין אין טיר. זי האַלט אַ לאַנגע רשימה אין האַנט. זי שטייט און וואָרט ביז די מאַמע גיט אויף איר אַ קוק.

— נו, חוה, וואָס ווילסטו?

די מאַמע דערמאָנט זיך, אַז אויסער דער קראַם איז נאָך דאָ אַ שטוב.

— נו, ווייז דיין צעמל, וואָס האַסטו אויסגעגעבן?

חוה דערלאַנגט אַ לאַנגן אויסגעשריבענעם פאַפּיר און הייבט זיך אָן צו שווערן, אַז אַלץ איז זייער טייער און — ווי ביליק זי האָט אַלץ געקויפט. די מאַמע ווייסט נישט די מקחים. זי איז קיינמאַל אין מאַרק נישט געגאַנגען. נאָר זי טענהט איין זאַך: „טייער, אַלץ איז טייער.“ חוה שווערט זיך, קלאַפּט זיך אין האַרצן... איך שלאָף איין.

מיט אַמאַל כאַפּ איך זיך אויף. אַ קאַלמער שווייס האָט זיך אויף מיר אַ גאַס געמאַן. איך הער זיך צו: ס'איז שמיל אין עס-צימער. אַלע שלאַפּן.

מיר דוכט זיך: עפעס האָט אַרויסגעפינקלט פון דער פינצטער. אַ סקריפּ פון בעמל האָט מיך אויפגעוועקט. איך גיב אַ הייב דעם קאַפּ פון אונטער די קאַלדרעס. איך הער אַ טראַט. חלומט זיך עס מיר?

מיט אַמאַל שמעלט זיך אויס פאַר מיינע אויגן אַ ווייסער טייזל. זיינע פּיס פאַרשווינדן אין דער פינצטער. לאַנגע ווייסע הענט פאַלן אַראָפּ און אין מיטן בלאַזט זיך אַ ווייסער זאַק. איך פאַרשטיק זיך אין די קאַלדרעס. דאָס איז דאָך דאָס אינגל, אונ-דער לערן-אינגל. וואָס וויל ער? ווי אַזוי איז דאָס אינגל לעבן מייך בעמל? איך האָב אים קיינמאַל נישט געזען אין צימער

אן אויסגעטאָנענעם. איך שרעק זיך פאר זיין לאַנגן העמד. איך
וויל אַ געשריי טאָן. וואַרפט זיך דאָס אינגל צוריק אַוועק אין
דער פינצטערניש. איך הער בלוזי ווי זיין בעמל גיט אַ קרעכץ.
איך שלאָף שוין נישט מער איין. איך קוק, צי ס'רירט זיך
נישט זיין קאלדרע. איך האָב מורא אַ געשריי צו טאָן. איך
וועל דאָך אַלעמען אויפוועקן.

איך וואַרט קוים איבער די נאַכט.

— מאַמע, מאַמע! דו ווייסט וואָס איז געווען ביינאַכט?

דער . . .

— וואָס רעדסטו פאר אַ נאַרישקייטן! אַזאָ גרויסע מיידל

. . . ווי שעמסטו זיך גאַר נישט אויסצומראַכטן אַזאָ בלכול?

גי, טו זיך גיכער אָן און גיי אין קלאַס . . .

מיט פאַרביסענע ליפּן הייב איך אָן מיין טאַג.

אַראַנײַס חתונה

אַראַנ'ס חתונה

דער איינציקער ברודער, וואָס פלעגט מיר מאַכן צאָצקעס, איז געווען אַראָן.

ער האָט געהאַט אַ פיין שטיל פנים, ווי ער זאָל טראָגן אין זיך אַן איינגעשלאָפּענעם טרוים. ער האָט אַפילו מורא געהאַט דעם חלום אויסצוזאָגן פאַר זיך אליין.

זיינע לאַנגע דינע פינגער האָבן אַלין געזוכט וואָס אויס-צודרייען. פון ברויט האָט ער געקנאַטן אַלערליי חיות און פייגל. פון זילבער-פאַפיר האָט ער געקאַנט אויסשערן קעלישקעס, בעכערס, בומעלן.

מיט אַ קעמעלע צו די דינע ליפן, איינגעוויקלט אין פליס-פאַפיר, פלעגט ער אויסשפילן פיינע ניגונים.

איינמאָל אַ פרייטיק פאַרנאַכט האָט אַראָן אַ זאָג געמאַן דער מאַמען, אַז ער האָט אַ כלה. איז געוואָרן אַ טומל אין שטוב. נישט נאָר איר, אַפילו די מאַמע איז געווען איבעראַשט.

אַ פאַרנומענע אַ גאַנצן טאַג אין קראַם, האָט זי נישט קיין צייט צו טראַכטן, אַז די קינדער דאַרמין ערגעץ אין שטוב וואַקסן און אַז זיי זיינען שוין אַפילו אויסגעוואַקסן. טראַכטן וועגן זייער לעבן איז איר נישט איינגעפאַלן. ווייל די קראַם איז געווען פאַר איר דאָס גאַנצע לעבן, און אויב עס איז אַזוי פאַר איר, דאַרף עס זיין אויך פאַר די קינדער.

אַראָן איז געווען דער איינציקער פון אַלע ברידער וואָס איז געבליבן אַרבעטן אין קראַם. ער וואַלט שוין פאַרכיטן דעם מאַטן

און געפארן אליין נאך סחורת. דער מאמע האט אבער פארט
ניט אויפגעהערט צו קוקן אויף אים ווי אויף א אינגל.

אז אראן פלעגט קומען אן אויסגעמאטערטער פון וועג,
זוכנדיק דא און דארטן אלץ בעסערע סחורות, האט דער מאמע
אנשטאט א „גוט-מארגן“, אים א ווארף געמאן אונטער דער נאז :
— כ'ווייס, דו ביסט דאך א קליין קעפעלע, וואס האסטו
דארטן אויפגעטאן אין מאסקווע ? געקויפט זיך א נייעם הוט ?
נאר אז דער זעלביקער אראן האט זיך מיט אמאל באוויזן,
אז ער איז גאר א גרויסער און וויל אפילו חתונה האבן, האט מען
דעם פרייטיק פארנאכט זיך צוגעהערט צו אים מיט נייע אויערן.
דער מאמע האט שוין פארשמאנען, אז דאס איז ערנסט.
אנטקעגן אים זיצט שוין ניט קיין אינגל, וואס מען קאן זיך פון
אים אפטשעפען מיט א ווארט.

איז דער מאמע געבליבן זיצן שווייגנדיק. דערנאך האט ער
אנגעהויבן זיך נאכפרעגן — יזער איז אייגנטלעך די כלה ? ווער
זיינען אירע עלטערן ? ... אז דער מאמע האט דערהערט, אז זי
שטאמט פון דווינסק, און אירע עלטערן האבן אויך א קליינעם
זילבער-געשעפט, איז עס דעם מאמן עפעס ניט געפעלן געווארן.
אין אלע קליינע זילבער-געשעפטן האט ער געזען קאנקורענטן.
איר יחוס האט אים אויך גארניט געזאגט. זיי זיינען נישט
פון לובאוויטש, פון זיינע חסידים. נאר אז דער באכרויסקער רבי
איז מסכים געווען אויף דעם שידוך, האט מען זיך גענומען גרייטן
צו דער חתונה.

די חתונה האט געדארפט זיין ביי דער כלהס עלטערן. מיר
האבן זיך אנגעהויבן גרייטן, אנגעהויבן נייען קליידער.

די מאמע האט זיך אלעמאל פיין אנגעטאן. צו אראנס חתונה
האט די מאמע באשטעלט פאר זיך א ניי קלייד און אויך פאר מיר
א קלייד ביי דער ערשטער שניידערקע פון שטאט. דאס איז
געווען א פוילישע פריצטע, א פרוי פון עפעס א גענעראל.

וואָסן לאַנג האָט געדויערט ביז די קליידער זיינען פאַרטיק געוואָרן.

אין די דריי דרייענדיקע שפיגלען פון דער שניידערקע האָט די מאַמע אויסגעזען ווי אַ בילד. אַ פאַרהלומט, טונקל וויין-קאלירט קלייד פון ווייכע מאַפעטא-זייד, וואָס האָט גערוישט ווי אַ ווינט, ווען די מאַמע האָט זיך בלויז אַ ריר געטאַן. אויבן און אונטן איז די קלייד געווען באַלייגט מיט אַלמ-פאַרגילדטע ברייטע שפיצן.

ברייט און לאַנג איז געווען דאָס קלייד. מען האָט אַפילו נישט געזען די מאַמעס שיך. פון הינטן האָט עס זיך אויסגעצויגן אין אַ שמאַלן „שלעפּ“, וועלכן די מאַמע האָט געקענט מיט איין מאַל אַרויפּוואַרפן אַרום אַ ליליע-סאַמעט בענדל און אַרומרינגלען מיט אים איר האַנט.

זי האָט אויך געקענט גלייך אַנטאַפן אַ פּיציקן נאַזטיכל — גאַנץ פון זילבער-שפיצן.

און כאַטש די אייזערנע שראַנקען און די גלעזערנע שופלאַדן אין קראַס האָבן זיך געבראַכן פון גאַלד און איידל-שמייער, האָבן אין דער מאַמעס קליינע אויערן געבלישמשעט ווי קיני-דערשע אייגעלעך נאָר צוויי קליינע ווייסע בריליאַנטן.

עפעס ווי אַ צווייגל — געדיכט באַשאַטן מיט קלענערע דיאַמאַנטן — האָט זיך אַ בראַשקע רואיק אויסגעלייגט ביי איר אויף דער ברוסט.

מיין ניי קליידל איז געווען פון אַ העל אַפּריקאַסן-פאַרב. דער האַלדז און אַרביל אָפן. אַבער ווי די הויט מיינע איז געווען פון זעלבן קאליר ווי דאָס קלייד, האָט זיך מיין נאַקעטער האַלדז און מיינע הענט נישט געוואַרפן אין די אויגן. נאָר אין מיטן קלייד האָט געברענט ווי אַן אונטערגעאַנגענע זון — אַ ברייטער זיידענער גאַרטל. דאָס קלייד איז געפאַלן אין ווייכע פאַלדן כמעט ביז די פיס, און דאָך האָבן זיך געזען מיינע שוואַרצע גלאַנצנדיקע שיכלעך און אַפילו אַ שטיקל פון די העלע זאָקן. אין די פאַנאַנדער-

געלאזענע האָר האָט געשיינט אַן אויסגעברייטערטער העלער
באַנד פון דעם זעלבן זייד ווי דאָס קלייד.

אַז מ'האַט געבראַכט אַהיים אונדזערע ביידע חתונה-
קליידער, איז שוין דער גרויסער געפלאַכמענער קאַרב געשטאַנען
און געוואָרט אויף זיי. מ'האַט זיי פאַרויכטיק אַרויפגעלייגט
גאַר פון אויבן און אַזוי האָבן זיי זיך דאַרמ אַויסגערוט, האָבנדיק
אונטער זיך גאַנצע עטאַזשן פון שוואַרצע אַנצוגן פאַר דעם טאַטן,
פאַר דעם חתן און פאַר די אַנדערע ברידער.

דאָס איז געווען מיין ערשטע לאַנגע רייזע. אויף מאָרגן, פאַר
דער חופּה, אַנגעטאַן אין מיין ניי קלייד, האָט זיך מיר געוואָלט
אַ קוק טאַן אויף דער כלה, איידער זי גייט אַרויס אַן אַנגעטאַנענע.
די כלה — אַ יונגע, אַ שמאַרקע, אַ גאַנץ דיק מיידל. אירע
פולע ברוסטן האָבן זיך געשפאַרט פונעם קלייד. אירע אויגן —
איינס אַ ברוינס, ס'צווייטע אַ העל-גרויע.

מיין טאַטע האָט געמיינט, אַז דאָס איז אַ גרויסער חסרון.
אַז איך בין אַריין אין צימער, וואו מען האָט זי אַנגעטאַן,
האַב איך זיך געוואונדערט, ווי שעמט זיך ניט די כלה צו בלייבן
כמעט אַ הוילע פאַר אַלעמען אין די אויגן. איך בין געשטאַנען
און געקוקט ווי מ'האַט אויף איר אַנגעטאַן דאָס ווייסע קלייד. זי
האַט אויסגעזען נאָך דיקער ווען מען האָט צוגעשפּיליעט צו אירע
אויפגעבלאָזענע האָר דעם לייכטן דורכזיכטיקן שלייער.

איך בין געשטאַנען ביי דער כלה-שטול און געוואָרט מיט
אַלעמען צוזאַמען. ווען גייט זי אַרויס? די ליכטלעך, וואָס מיר
אַלע מיידלעך האָבן געהאַלטן אַנגעצונדענע אין די הענט, האָבן
שוין וואָרעם באַלויכטן איר וועג.

אַז זי איז געזעסן אויף איר טראָן-שטול, אַרומגערינגלט פון
אירע שוועסטער און אייגענע, האָב איך אַנגעהויבן צו קוקן אויף
יענער טיר, פון וואָנען עס האָט זיך גענומען רוקן צו אונדז
פאַמעלעך מיין שמילער ברודער אַראָן, באַגלייט פון דעם טאַטן,
פון דער כלהס פאַטער און פון אַ מנין אידן.

האָב איך שוין מער אויף דער כלה ניט געקוקט. דאָס גע-
זיכט פון מיין ברודער האָט אָפגעשמעלט מיינע בלוטן. איך האָב
מיט אַמאָל דערזען ווי זיין בלאַס פנים ווערט נאָך בלאַסער. נאָך
עמלעכע טריט שמעלט ער זיך פלוצלונג אָפּ. די כלה האָט שווער
פאַרוואַרפן איר קאָפּ אויף דעם רוקן פון איר טראַן-שמול. זי
חלשט. די אַרומיקע הויבן זי אָן מונטערן. מיר זיינען געבליבן
שטיין מיט אָפגעשמעלטע הערצער.

די כלה האָט זיך אויפגעכאַפּט און אַראָן, מיט טרייסלענדיקע
הענט, איז צוגעגאַנגען זי באַדעקן.

— מזל-טוב, מזל-טוב! זאָל זיין אין אַ מזלדיקער שעה! —

האָט מען אויסגעשריען נאָך העכער ווי אַלעמאָל.
איך בין צוגעלאָפן צום טאַטן, בין אַרויפגעפאלן אויף זיינע
פלייצעס און האָב געמישט מיט זיינע וואַרעמע טרערן מיינע
אייגענע.

די משפּחה האָט זיך צעגאַסן אין געוויין.

— גאָט ווייס, וואָס וואַרט אויף אים, אַז פאַר דער חופּה

חלשט זיין כלה!

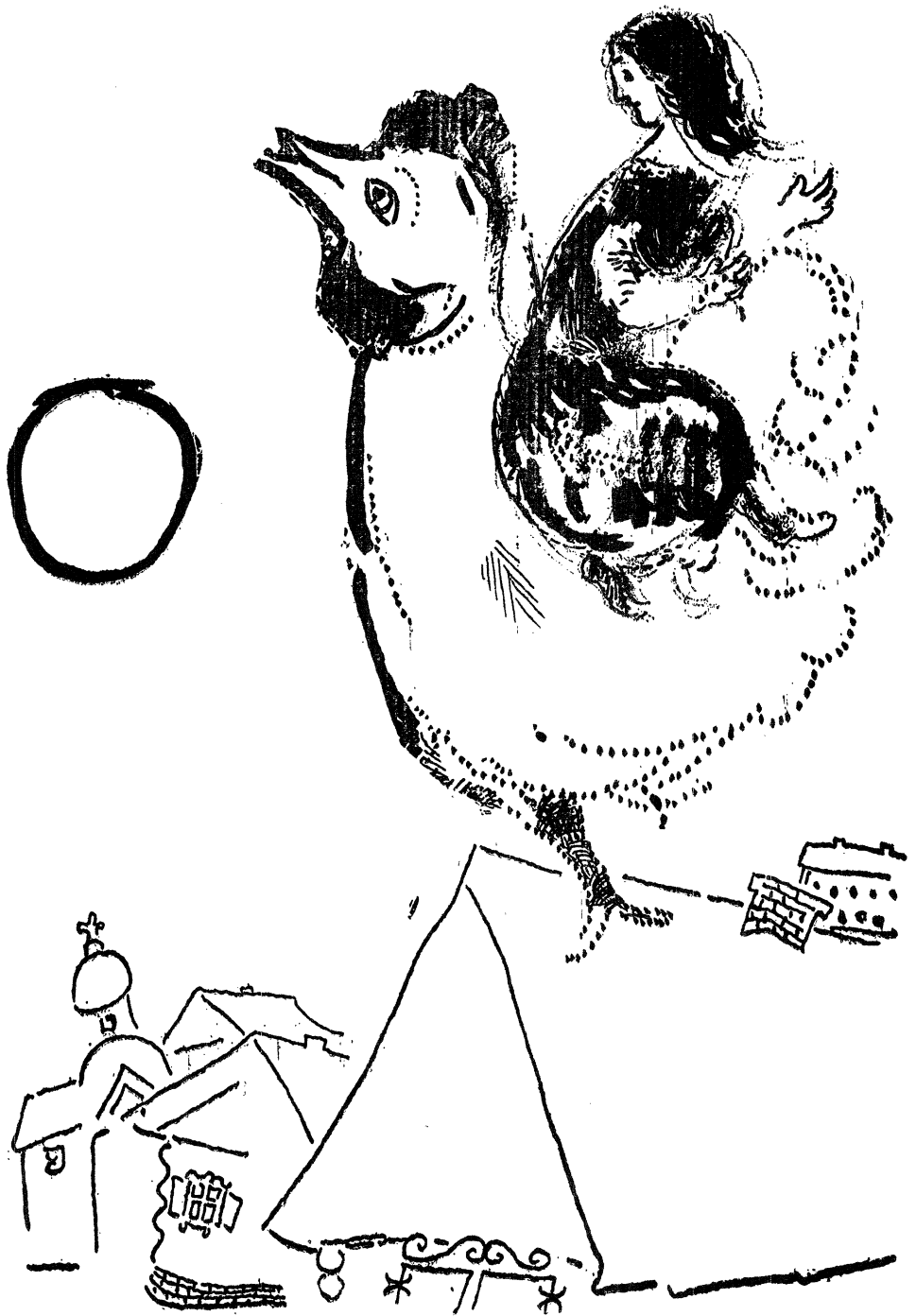
דער כלהס משפּחה, ווי זיך צוזאַמענגערעדט, האָט גע-

שמיכלט, און אָנגעהויבן מכבד זיין די געסט.

די קלעזמער האָבן אויסגעשפּילט דעם ערשטן טאַנץ...

פרימארגן

פרימארגן

— באשומקע, שטיי אויף! ס'איז שוין שפעט! — גייט צו
סאשע, די דינסט, צו מיינ בעמל און טארעט מיך אין דער פלייצע.
איך גיב א צי די קאלדרע איבערן קאפ און דריי זיך אום
צו דער וואנט. די אויגן פארקלעפט, איך זע גאר נישט.

— ס'איז דאך נאך פינצמער! —

— וואס רעדסטו, באשומקע? די מאמע איז שוין לאנג אין
קראס. דער טאמע דאוונט שוין! קום, שטיי אויף, כ'וועל דיר
אויסבארשמן די האר. שפעטער וועל איך נישט האבן קיין צייט!
— געכטן האסטו מיר מיט דיין שארף קעמל צעקראצט דעם
קאפ. כ'וועל נישט, זאלסט מיך בארשמן.

— אך, זיי נישט קיין נארעטשקע! ווי קענסטו ארומגיין
א גאנצן טאג מיט פאנאנדערגעלאזטע האר? מען וועט דאך
זאגן, ביסט א צעלאזן מיידל. —

— זאל מען זאגן, מיר ארט נישט. —

— אך, באשומקע, קום, וועסט זען, היינט וועט דיר נישט

וויי-טאן. —

נעמט סאשע און גיט א כאפ מיינע פאנאנדערגעפלאכמענע
צעפ. א שמעכעדיק קעמל קריכט אין מיינע האר אריין און וויל,
ווי מיט א שער, אפשניידן א קליין פארפלאנטערט קניפל.

— סאשענקע, גענוג, איך קען נישט מער!

— אט, אט בין איך שוין פארטיק. איך בארשט דאך
פאמעלעך. מיינסט, ס'איז אזוי גרינג? א קאפ, ווי ביי א שעפסל.

זי גיט א שפיי אין האנט, נעצט צו די הערעלעך, וואס קריכן מיט די קרייזלעך אין דער הויך.

— גזלן! — דריי איך זיך פון אירע הענט ארויס.

אויף מיין רוקן וויגן זיך צוויי הארט-איינגעפרעסמע צעפ, צוגעבונדן איינע צו דער אנדערער מיט א קאלירט שלייפל.

אין עס-צימער איז דער סאמאוואר נאך אלץ אויפן מיש. מאמע-מאמע שטייען אויף פרי. דער מאמע — צו פארקאפן די שטילקייט פונעם פרימארגן, ווען ער קען רואיק אריינקוקן אין א ספר. בעסער, טראכט ער, זיך צולייגן אפרוען אויף א שעה ביימאג. און די מאמע מיינט, אז זי האט איבערהויפט קיין רעכט נישט צו רוען. אלץ ליגט אויף איר קאפ: די קינדער, די קראם, די שטוב, די אונגעשמעלטע פון דא, פון דארטן. זי שלאפט קיים איבער די נאכט.

אבער די ברידער — יעדער שטייט זיך אויף, ווען עס פארווילט זיך.

דאס גאנצע לעבן האט די מאמע געהלומט, מיר זאלן ווערן מיט לייטן גלייך און אויפשטיין פרי.

— ווען איר וואלט אויפשטיין פריער, — האט געמענהט די מאמע, — וואלט איר נישט געווען אזעלכע פויליאקעס. איר וועט דאך אזוי פארשלאפן אייער גאנץ לעבן!
וואס איז דא צו פארשפעטיקן?

דער סאמאוואר קאכט פון אין דער פרי אן. הערט ער אויף צו קאכן, הייסט מען סאשען אונטערלייגן הייסע קוילן. האט מען אלע מאל א הייסע גלאז מיי.
— סאשע, וואו איז א ריין גלאז? — סאשע, ברענג א לעפעלע! —

אלייין גיט מען זיך נישט קיין ריר פון ארט, כאטש דער בופעט שטייט הינטערן שטול.

— סאשע, וואס איז דאס? מער נישטא קיין געברייטע מילך?

אבראשקע, וואָס שטייט אויף דער לעצטער, שמילט זיך
נישט איין, ביז מען שמעלט נישט אוועק לעבן זיין נאָז אַ פול
קריגל מילך.

אבראשקע שלעפט אַרויס מיט די פינגער די צוגעברענטע
„פענקע“, וואָס ליגט אויבן-אָן, אַ געדיכטע, און שלינגט זי איין
מיטאַמאַל און טוט דערביי אַ וואונק צו די אַנדערע ברידער.
ער, אבראשקע, איז דער גרעסטער שטיפער אין שטוב.

— מענדל, וואָס איז היינט דאָ צום אַנבייסן?

דער שמילער מענדל גיט אַ צי מיט דער נאָז.

— עפעס שמעקט מיט צימערינג!

— לאַמיר אַקארשט אַ קוק טאָן אויפן פענצטער!

די ברידער האַלטן אין איין טראַכטן, וואו צו נאָשן. צוויי
מאַל אַ וואָך, יעדן דינסטיק און פרייטיק, טראַגט חוה, די קעכין,
אַריין אין עס-צימער עטלעכע שוואַרצע בעקנס, פול מיט פלאַדן.
יעדער פלאַדן פאַר זיך איז שווער און גראַב-אַנגעשמאַפט.

— זאָלן זיי זיך אַ ביסל אַפּקילן! — לייגט חוה אויס די

פלאַדן פאַרויכטיק אויפן אונטערפענצטער.

פון די פלאַדנס גייט אַ פאַרע. איינער איז אַנגעבלאָזן
מער פון די אַנדערע. איינער שוויצט פון דעם געדיכטן מאַן,
מיט וועלכן ער איז אַנגעפאַקט. איינגעקלעפט אין פומער, איז
דער מאַן אַריין אין טייג, ווי שוואַרצער זאָמד. דער אַנדערער
פלאַדן בלישטשעט אין אַ טיך סמעטענע, וואָס האָט פאַרגאַסן
זיין קאַפּ. אינעווייניק איז ער אַנגעשמאַפט מיט געדיכטן קעז.
דער דריטער איז אַנגעפילט מיט שטיקלעך עפל. פון היץ איז
דער עפל צעקראַכן. רינט אַ געלע זאָפט איבערן גאַנצן פלאַדן.
מיר לעקן די פינגער.

ביז איך גיב זיך אַ קער, פעלן שוין היפשע שטיקער פלאַדנס.
אויפן פענצטער וואַלגערט זיך אַרויסגעפאַלענע שטיקלעך קעז
און מאַן. די ברידער גיבן זיך אַ וואַרף צום אַלמער. דאָרט שטייט
אַ גרויסער בלעכענער קאַסטן, אַנגעלייגט מיט דיקע, גראַבינקע

פלעצלעך, איינגעטונקענע אין צימערניג און ראזשינקעס, און איבער זיי, ווי א דינער פארפראענער שניי, ליגן לייכטע סוכארעס, באשאטן מיט מעלצוקער.

זיי ברוסטשען אין די ציון, זיי קלעפן זיך צו צו די פינגער. דאס גאנצע געבעקס קלעקט קוים אויף דער וואך.

— מע קען פאר זיי גאר נישט אַנגריימן! — כאפט זיך פארן קאפ די קעכין, ווען זי דערזעט ווי דער בריימער אונטערפענצטער ליידיקט זיך אויס. — ממזרים, לאזט כאטש וואס איבער פאר טאטע-טאמע! —

לויפן די ברידער ארום קויפן א פאר גרויסע מערקישע בייגל, אדער זיי שיקן די דינסט נאך א צענדליק זיסע פיראזשנעס צום פוילישן קאנדיטער.

— 'סט מיר געבן א פיראזשנע? אדער איך גיי און זאג אויס דעם רבין, אז דו עסט טריפהנע געבעקס! — קריגן זיך די ברידער.

א הויז דאס אייגענע געזינדל, כאפט אמאל אן אַנכייסן אן אַנגעשמעלטער פון קראס, אדער א סוחר, וואס קומט פון די אַרומיקע שמעלטעך איינקויפן סחורה. דער סאַמאָואַר בלייבט שטיין אויפן טיש דעם גאַנצן פרימאַרגן. עס האָבן אויך צייט אַרײַנצוגיין פון גאַס אַרעמע לייט, וואס הונגערן זיך אויס, גייענ-דיק איבער די הייזער פון אין דער פרי אן.

דורך דער טיר פון קיך זעען זיי: דער סאַמאָואַר שטייט, און גלעזער, צוקער, אַלץ איז דאָ אויפן טיש. גיבן זיי זיך אַ קראַץ אין רוקן:

— חוה, ווי מיינט איר, — נעמט זיך איינער אן מיט מוט. — קען איך אַרײַן אויסטרינקען אַ גלעזל טיי? פון אין דער פרי אן קיין טראָפן וואַסער אין מויל נישט געהאַט!
זיין פנים צעקנייטשט זיך פון מיטלייד צו זיך אליין.
— מיין דאגה! גייט, זופט זיך אן. מיט איין שליממול מער

אָדער ווייניקער, — באַגלייט זי אים מיט אַן אויסגעקרימטן
שמיכל.

דער אַרעמאַן גייט-צו צום טיש, גיט אַ שווענק אַ גלאַז און
גיבט זיך אַן מיי.

— רב איד, וויפיל גלעזלעך מיי האָט איר שוין היינט אויס-
געטרונקען? — רייצט זיך מיט אים אַבראַשקע.

דער איד קוקט אויפן ברודער פון אונטער זיינע שפּאַקולן:
לאַכט דער ברודער, צי ער מיינט עס מיט אַן אמת? פון שרעק
שמיכלט דער אַרעמאַן, קערט שיער נישט איבער דאָס שעלכל
מיי. ער טרינקט און ווערנט זיך מיטן שטיקל אָפּגעביסענעם
צוקער. די עלטערע ברידער וואָרפן זיך אַן אויף אַבראַשקען:
— וואָס טשעפעסטו זיך צו יעדן?

עמלעכע אַרעמעלייט האָבן זיך אַזוי צוגעוואוינט צו קומען
צו אונדז, אַז איידער זי נעמט אַראָפּ דעם סאַמאָוואַר פון טיש,
גיט סאַשע אַ טראַכט: איז שוין געווען דער און דער איד?

איין אַרעמאַן, דאָר ווי אַ שפּענדל, האָט זיך נישט געשעמט
אויסמרינקען אַליין אַ גאַנצן סאַמאָוואַר. זיין טאַג איז געווען
פאַרטיילט צווישן דער שול און אונדזער סאַמאָוואַר. ער האָט
געוואוסט, ווען מען שמעלט אַרויף דעם סאַמאָוואַר אויפן טיש
און ווען מען נעמט אים אַראָפּ. איז צו דער צייט לאָזט ער איבער
דעם טלית אויפן בענקל פון שול און קומט טרינקען מיי.

פעלט אים אויס מילך, שלעפט ער זיך מיטן לידיקן קריגל
אין קיך אַריין און טוט אַ בורמשע אונטער דער נאַז:

— גיט מיר אַ טראַפּן מילך, כאַטש נאָך אויף איין גלאַז!

נאָכן לעצטן גלעזל מיי, בלייבט ער זיצן, ווי אַ פאַרחלשמער
און וואַרט אָפּ, ביז זיין נאַז, וואָס איז געוואָרן רויטלעך-ברוין ווי
אַ ציגל, וועט זיך אָפקילן.

* * *

מיט אַמאָל שמופּט זיך פאַנאַדער די טיר פון עס-צימער און

אויף דער שוועל בלייבט שטיין, ווי א שווארצער שאטן, ר' שלמה, אונדזער מלמד.

ביי די ברידער שמעלט זיך דער ביסן אין מויל.

— שקצים, אזוי שפעט אויפגעשטאנען? — שרייט דער מלמד. — שוין געדאוונט? נאך נישט? און מען עסט שוין אַנ-בייסן! געמאכט כאַטש א ברכה? קומט לערנען! שוין א זאלבער מאַג פאַרביי!

ער אליין שלאָפט ווייניק. פאלט ער צו א ספר צו, קען ער אזוי אַפּלערנען א גאַנצע נאַכט. דערפאַר זיינען זיינע אויגן אַנ-געצונדענע, ווי זיי וואַלטן שמענדיק ברענען אין א פיכער. פון עסן, טרינקען האַלט ער ווייניק. זיין דאַרער גוף דרייט זיך איבערן צימער אַרום, ווי אַן אומרו אין א זייגער — אַהין, אַהער. ביי איין ברודער, דערזעט ער, איז אויסגעקראַכן א ציצה פון די ארבע-כנפות, ביים אַנדערן זיינען צו-קורץ אַפּגעשאַרן די האַר פון קאַפּ. עסט זיך אַפּ דאָס האַרץ דער רבי, וואָס זיינע תלמידים לאָזן זיך נישט אַריינשפאַרן אין קאַפּ גאַטס תורה.

ער בלייבט שטיין אין דער טיר. ער שטייט אַפילו נישט. יעדע רגע איז ער גרייט צו אַנטלויפן. זיין שוואַרץ-ליוסטריןענער ראַק דרייט זיך מיט אים צוזאַמען. מיט די יאַרן ווערט דער כגד אַליץ-ברייטער אויף זיין איינגעפאַלענעם גוף. נאָר זיין יאַר-מעלקע ליגט פעסט אויפן שפיץ קאַפּ, ווי אַ צוגעקלעפּטע. אַליץ איז שוואַרץ אויף אים. ס'פנים — פאַרפינצטערט פון די לאַנגע פאות, פון דער פאַרפלאַנטערטער באַרד. כלויו זיין גרויסער ארבע-כנפות קריכט אַרום פון הינטערן וועסטל, ווי אַ שטיקל הימל פון די וואַלקנס. די לאַנגע ציצות שאַקלען זיך, ווי שנירע-לעך אין אַ ווינט. דער רבי גיט אַ כאַפּ אַ ציצה, לייגט זי צו די ליפן צו, גיט זי אַ קוש, ווי ער וואַלט וועלן איינשמילן אי די ציצה, אי זיך אליין.

כאַטש דער רבי וואוינט ביי אונדז, גייט ער אַבער זעלמן אַרום פון זיין צימער. ווען האָט ער צייט? אַ גאַנצן מאַג לערנט

ער מיט עמעצן תורה. אין דער פרי מימן מאַטן. ס'איז, אַוודאי, זיין בעסטע שעה. אַלע אַרום שלאָפן. ס'איז שמיל. און זיי ביידע, דער רבי מימן מאַטן, פאַרמייטשן איינער דעם אַנדערן אַ שווערן פסוק, צי זיי חורן איבער אויפן קול אַ בלאַט גמרא. פאַרמאַטערטע, זעצן זיי זיך ביידע טרינקען מיי. זיי טרינקען און שווייגן.

דער רבי מוט אַ טראַכט פאַר זיך :

— כ'האַב, דוכט זיך, ערשט צופיל געשריען אויף ר' שמואל-נחן, נישט געווען מיט אים אין גאַנצן מסכים. אַבער, ער איז דאָך פאַרט אַ באַלעכאַס ! — אַ פאַרשעמטער, גיט זיך דער רבי אַ הויב פון שטול און פאַרשווינדט צו זיך אין צימער.

ס'איז אים צו-קורץ דער מאַג. ער כאַפט זיין מלית-זאַק, שלעפט פון דאָרט אַרויס דעם תפילין-כייטעלע און הויבט אָן לייגן תפילין. ער דרייט די רצועות אַרום דער האַנט, וואָס איז באַוואַקסן מיט האַר. ער שאַקלט זיך, ער גיט זיך אַ דריי אַהער, מוט אַ שפיי אַהין, בוקט זיך, ביז ס'הייבן אים אָן וויי מאַן אַלע זיינע אברים.

זעט ער אויפשטיין די ברידער, נעמט ער זיך פאַר זיי :

— וואָס וועט פון אייך אויסוואַקסן ? גיי, קנעל מיט זיי ! נאָר שטיפן ! נאָר נישט ווי אידישע קינדער ! שקצים זייט איר, וואָס ? אברהם, ביסט באַלד שוין בר-מצווה — און וואָס ? האַסטו אַ טראַכט געמאַן וועגן דיין דרשה ? נאָר נאַרישקייטן קריכן דיר אין קאַפּ. אַך ! — גיט דער רבי אַ זיפּץ. — אַ האַלבער מנין אינגלעך, וואו נעמט מען צו זיי כוח ? היינטיקע קינדער ! אַליץ גייט אין ניוועץ ! צופיל צעלאָזן !

אַבראַשקע זעט, דער רבי האַט זיך פאַרטראַכט, מוט ער אַ פּרעג :

— רבי, ביז מיר'ן גיין לערנען, קען איך אויף אַ ווילע אַרויס אויפן הויף ? —

דער רבי טוט זיך א ריס פון אַרט, ווי ס'וואַלט געברענט
אונטער אים :

— שייגעץ! ווילסט זיך אַרויסגנבענען פון מיר, א? —
ער גיט אַ שלעפּ אַבראַשקען פאַרן אַרבל : — מיר וועלן זיך
גלייך זעצן לערנען חומש. וואו האָבן מיר זיך געכטן אַפּגע-
שמעלט? —

דער רבי לויפט פאַראַוים, שלעפּט אַבראַשקען אין חדר
אַרײן. דעם רבינס דאַרער פינגער מישט אויף דעם חומש און
שמעלט זיך אַפּ אויף אַ שורה.

— נו, אַט, הויב אָן! — צעוויגט זיך דער מלמד מיט אַ ניגון.
אַבראַשקע הויבט אָן מרוקען. די אותיות צעמישן זיך אים
אויפן בלאַט. ער פאַרקוקט זיך אויפן רבינס באַרד, וואָס לאַזט
זיך אַראַפּ און אַרויף מיטן מויל צוזאַמען. אויף אַ רגע פאַרלירט
אַבראַשקע דעם ניגון. עפנט ער ברייט פאַנאַנדער זיין מויל, ווי
ער וואַלט וועלן כאַפּן דעם ניגון פון דער לופט.

— וואוהיין יאָגסטו זיך אַזוי? — גיט דער רבי אַ שפרונג-
אויף פון אַרט. — איך הער קיין וואַרט נישט!
פון חדר דערגייען שוין קולות.

— גוואַלד, סאַראַ מוזיק אַ אינגל! נאָר אַלעמען אויסלאַכן.
נאָ! — גיט אַ סוויסטש אַ פאַמטש.

— וואַרט, כ'וועל דיר ווייזן, ווי אויסשמעקן דעם רבין אַ
צונג! מיט אַ פאַר שמיץ וועל איך דיר שוין אַריינקלאַפּן די
תורה אין קאַפּ!

— רבי, כ'האַב גאַרנישט געמיינט! — בעט זיך אַבראַשקע.
— מיר טוט וויי אַ צאַן, האָב איך אים אַ גלעט געמאַן מיטן צונג.
אַבער דער רבי האַט זיך שוין צעהיצט, אַזש די הענט
טרייסלען זיך ביי אים. ער נעמט אַראַפּ פון משוואַק דעם פאַר-
שוויצטן לעדערנעם רימען, פאַרקאַשערט דעם אַרבל און טוט אַ
צי אַבראַשקען צו זיך.

דעם רבינס אויגן ברענען, ווי ביי אַ הייליקער עבודה. אין

איין רגע שפיליען זיך אפ דעם ברודערס הייזלעך. דער שוואר-
צער רימען לאזט זיך אראפ און ארויף, ווי א גליענדיקער אייזן,
איבערן הויכן הינטן פון מיין ברודער. אבראשקע קארטשעט
זיך אין זיינע הענט.

— רבי, כ'וועל מער נישט . . . מער נישט מאן! —

אבער דער רבי איז ווי פארבלענדט, ער זעט גאר נישט. ער
האלט אין איין שמייסן. אבראשקע רייסט זיך פון דעם רבינס
קני, שלאגט מיטן קאפ אן דער ערד — נישטערט זיך גלייך אויס
דער רבי. ער לאזט ארויס דעם רימען פון האנט און אן אויס-
געמאטערטער, זעצט ער זיך אנידער אויף זיין שטול.

אבראשקע קייקלט זיך פון אים אַוועק. פויזעט איבערן
צימער. צום רבין גיט ער זיך גאר נישט א קער. לעבן סאמע מיר
הויבט ער זיך אויף, שפיליעט צו די הייזלעך און לויפט ארויס.

ביי דער אנדער זייט מיר, שטויסט ער זיך אן אן דעם טאטן,
וואס שטייט שמונה-עשרה ביי דער וואנט. דער טאטע דאוונט
שמיל, מיט פארמאכטע אויגן.

אבראשקע שמעלט זיך אפ אויף א רגע, פארשעמט זיך, ער
טוט א מראכט: האט דער טאטע געהערט? דער טאטע, איינ-
געהילט אין מלית איבערן קאפ, שאקלט זיך, ווי א גרויסער
ווייסער וואלקן, וואס גלימשט זיך שמיל אראפ פון וואנט.

אויב ער האט יא געהערט שמייסן אבראשקען, האט ער
אזודאי א מראכט געמאן: — דער רבי ווייס, וואס ער טוט. מע
שמייסט קינדער, דערויף זיינען זיי קינדער — און ער האט זיך
נאך מער פארטיפט אין דאוונען. זיינע תפילין פון שפיץ-קאפ
האלט אונטער דעם מלית און שמראלט פון אים ארויס, ווי א
שווארצער שמערן. די האנט, אויסגעבונדן מיט די רצועות,
ווינקט מיט שווארצע פאסן. צווישן די רימענס איז די הויט
אויפגעבלאזן, ווי אן אנגעשוואלענע. אין דער האנט שמעקט א
סידור, אבער דער טאטע קוקט אין אים נישט אריין.

פון אלע ארומיקע קולות דערהערט זיך פלוצים דער מאמעס קול. זי לויפט פון קראם אין שטוב אריין.

— איר ווייסט נישט, וואו איז דער באלעכבאם? שמואל-נח,

ווען וועסטו שוין ארויסקריכן פון שטוב? —

די מאמע איז צעטראגן. יעדן פרימארגן איז דא א צאלונג פון א וועקסל, וואס מען קויפט אויף בארג. האט די מאמע מורא דורכצולאזן די צייט פון צאלן. איר פעלט דאך אויס געלט. דער טאטע וואלט איר קענען געבן אן עצה. אבער זי זעט, דעם טאטנס רוקן גיט זיך נישט קיין ריר. זיין טלית וויגט זיך, ווי אן אויפ-געהאנגענער, אויף דער וואנט.

— ער קען אזוי אפדאוונען ביזן האלכן טאג! — גיט די

מאמע א צי מיט די פלייצעס.

דער טאטע הערט דורכן טלית דער מאמעס קול. נאר ער איז נישט זיכער: שרייט עס די מאמע היינט, צי ער הערט נאך איר קול פון נעכטן? יעדן פרימארגן טומלט די מאמע אויפן זעלבן אופן.

— און וואס איז פאראן צו טומלען אזוי? אדער עס קלעקט

דאס מזומן-געלט פון קאסע, אדער מען לויפט ארויס לייען א גמילת-חסד ביי א שכן. מיט גאטס הילף, מען צאלט תמיד אויס.

איז וואס איז דא צו יאמערן? —

אבער די מאמע איז אומרואיך. באלד איז שוין עלף אזויגער.

און זי האט נאך נישט דאס גאנצע געלט. זי קערט זיך אום

צוריק אין קראם, שטופט זיך ווייטער צו צום בוכהאלטער.

— וואס זאגסטו, הערשל, וויפיל איז דא היינט צו צאלן?

דער שטילער בוכהאלטער, וואס זיצט ווי אן איינגעשלאפע-

נער איבער זיינע ביכער, כאפט זיך אויף, קוועטשט-צו די ברילן

צו דער פארשוויצטער נאז און הויכט אן בלעטערן איין בוך נאכן

אנדערן. ער פירט דעם פינגער איבער די שורות, טאפט, זוכט.

הלילה, נישט מאכן קיין מעות.

— היינט . . . דעם פינפטן . . . דעם פינפטן . . . אט . . .

— רבקה, און וויפיל איז דאָ ביי דיר מזומן? — פאלט-צו
די מאַמע שוין צום וויפילטן מאָל צו דער קאַסירשע.
יענע האַלט פון אין דער פרי אָן אין איין ציילן. קופקעס
מטבעות שטייען אויסגעשטעלט אין קלעצלעך, די קאַסירשע
מאַפט זיי אָן, ציילט, רעכנט, שמעלט זיי איבער פון איין אַרט
אויפן אַנדערן. ווי זי זאל נישט דרייען, קומט אַלץ אַרויס דאָס
זעלבע.

— ס'שוין צען פאַר עלף! — גיט זיך די מאַמע מיט אַמאָל
אַ רים פון אַרט. — וואָס שווייגט איר אַלע? גיב מיר מיין
שפיצן-טיכל. . . — און זי לויפט צו דער מיר.
— ר' דוד, איר וואָלט געקאַנט מיר היינט לייען אַ קליינעם
גמילת-חסד?

— וויפיל פעלט אייך אויס, אַלמע?

— אַ פופציקער.

— איז וואָס זייט איר אַזוי צעטראַגן? קומט אַריין! —
שמייכלט ער אונטער. — צווישן שכנים רעכנט מען זיך נישט
אויס!

פאַר דער מאַמען האָט ער דרך-אַרץ. זי איז דאָך די גאַנצע
פירערקע אין קראָם.

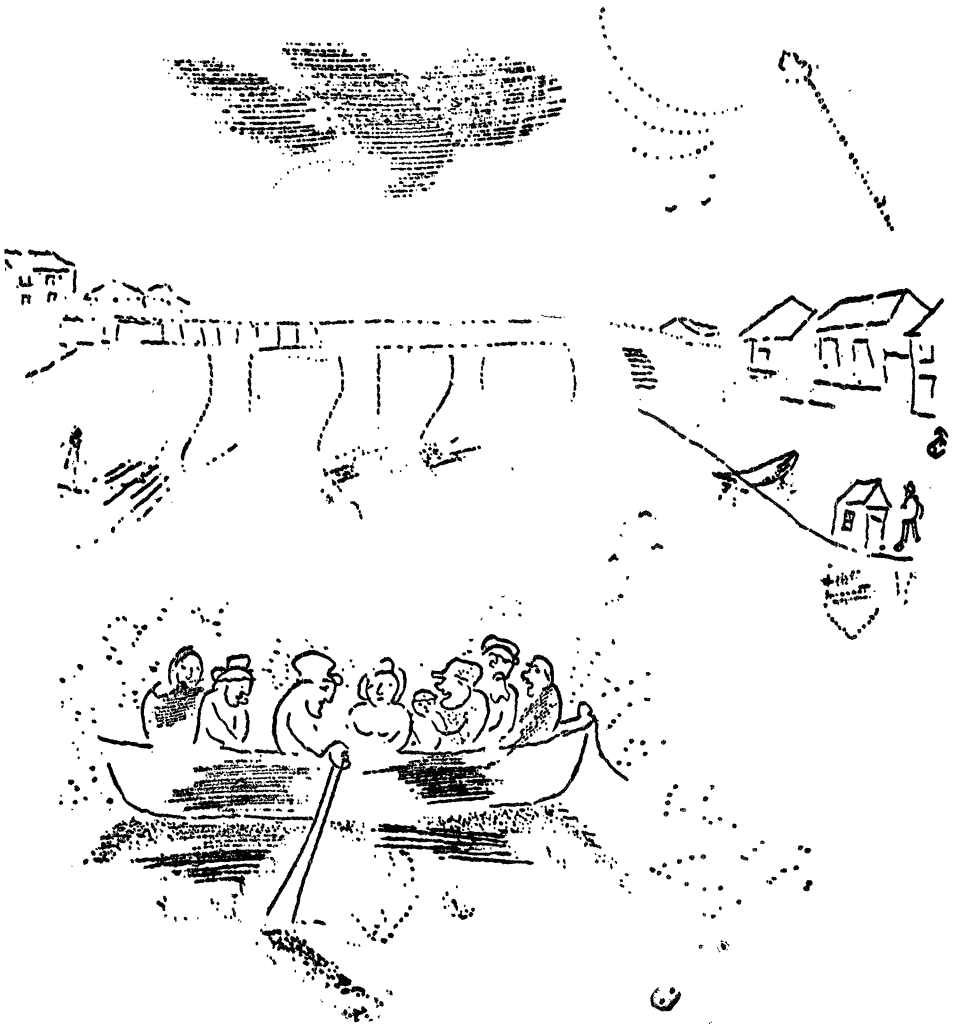
און אין אַ רגע איז שוין די מאַמע צוריק.

— נאָ, מיין קינד, — רופט זי צו דעם עלטערן ברודער. —
אַט דאָ, אין פאַטשיילקע, איז דאָס גאַנצע געלט. לויף-צו צו דער
באַנק, האָסט נאָך פינף מינוט. נאָר זע, האַלט שטאַרק דאָס
געלט אין האַנט. אין באַנק זיינען דאָ פיל גנבים! —

— אוף! — די מאַמע גלייכט אויס דעם רוקן, ווי זי וואָלט
פון זיך אַראָפּגעוואָרפן אַ שווערע משא.
נאָך עלף הויכט זיך ערשט אָן דער טאַג.

8 0 1 5 2

א ש י פ ל

י' ערן מאַג לויפן מיר מיט אבראשקען צום בריק א קוק מאַן,
וואָס טוט זיך אויפן מייד.

ס'איז דאָ וואָס צו זען. עם שווימען פליטן, עם פאַרן אַריבער
שיפלעך פון איין ברעג צום אנדערן.

די כוואַליעס אַליין לאָזן דעם מייד נישט צורו. שמענדיק
שווימען זיי. קיינמאַל שמעלן זיי זיך ניט אָפּ און ציען דעם
מייד, ווי מיט געוואַלט, ערגעץ ווייט, ווייט...

אָד! כאַטש איינמאַל מיט זיי אַ שוויים צו מאַן!

— באַשקע, ביסט שוין ווייטער אַנטשלאַפן געוואָרן? —

גיט מיך דער ברודער אַ שטופּ. — וואָס שטייסטו, ווי אַ נעכטיקע?
גיב אַ קוק אַהער. זעסטו יענע שיפל? זי וועט באלד אָפּפאַרן
אויף דעם אנדערן ברעג. עם זיצן שוין דאַרטן אַ פאַר מענטשן.
אוי, וואָס איז דאָס? — גיט דער ברודער מיט אַמאַל אַ שפרונג.

— אַוודאי... דאָס איז ער... דאָס פינקלען זיינע ברילן!...

— וואו? ווער?

— ביסט אַ בלינדע, וואָס? זעסטו נישט, אַט גייט דער
פעטער בערע. ער פאַרט אַלע מאַג אויפן שיפל אַהיים. קום
גיכער! מיר וועלן אים כאַפּן און מיט אים אַריבערפאַרן דעם
מייד!

— אַ שיפל קאָן זיך נישט צעברעכן, ווי די פליטן? —

פרעג איך אים.

מיר לויפן שוין אַראָפּ בריק. לויפן אַרונטער די טרעפלעך,
וואָס פירן צום ברעג.

די טרעפלעך שאקלען זיך. פון אונזן בלישטשעט דער
נאסער זאמד. מיר שפרינגען אויפן ברעג אראפ.
דער טייך — אזוי נאענט. ס'דוכט זיך, מיר זיינען אין
וואסער אריין.

— פעטער בערע, פעטער! — שרייען מיר צו אים.
זיינע שווערע שטיוול זינקען אינעם זאמד און ווארפן אים
פון זיך אפ.

— מזל-טוב! איר זייט שוין דא? פון וואנען זייט איר
ארויסגעקראכן? נישט אנדערש, ווי ארויסגעשוואמען מיט
די פיש אינאיינעם, א?

— פעטער, איר פארט אהיים? — הויכט אן שטאמלען
אבראשקע.

— ביסט גאר א מלאך, אלץ טרעפסטו! און אז אהיים איז
וואס? — גיבן א בלישטש זיינע אויגן דורך די שפאקולן. —
אך, שקצים איינע! איך זע שוין נאך אייערע נעז, אייך ווילט
זיך אויפן שיפל, א? מילא, אוורעמל... אבער דו, באשענקע,
האסט גאר נישט מורא? — גיט ער מיר א קניפ אין באק.

אפילו ווען איך האב יא מורא, וועל איך נישט אויסזאגן.
איך שעם זיך פאר אבראשקען. ער וועט מיך אויסלאכן.

אלע זאלבעדריט גייען מיר צו צום שיפל, וואס ווארט ביים
ברעג. מיר קריכן אין אים אריין. דאס שיפל טוט זיך א שאקל.
די פאר מענטשן, וואס זיצן דארטן, רוקן זיך אפ. אבער דער
אלטער רודערמאן גיט אויף אונדז אפילו נישט א קוק. זיין
פנים באוואקסן, פארברענט פון זון. כאטש א איד, זעט ער אויס
ווי א פויער. מיט זיינע גראבע פינגער דרייט ער אויס א
פאפיראסל. ער שפייט אין וואסער, נעצט צו דאס פליס-פאפיר.
ס'דוכט זיך, פאר זיינע הארטע הענט איז שווערער אויס-
דרייען דאס דינע פאפירל, ווי אריבערפירן דאס שיפל אויף דעם
אנדערן ברעג טייך.

ער זאגט קיין וואָרט נישט. שפייט בלויז, ווי עס וואָלט אָן
דעם נישט גענוג זיין וואַסער אינעם מייד.

מיר צעזעצן זיך פון ביידע זיימן. מונקען די פינגער, מאַפן
אָן די לאַנגע רודערס, וואָס ליגן רואיק אויפן שיפל.

דעם אידנס פאַרדריימע הענט זיינען צו קורץ. זעט אויס,
ווי זיינע אמתע הענט וואָלטן געווען די צוויי לאַנגע הילצערנע
רודערס, וואָס רוען איצט פון זיינע ביידע זיימן.

— ר' איד, ביז וואַנען וועט איר וואַרטן? — רופט זיך אָן
דער פעטער בערע. — וואָס ווילט איר, די גאַנצע שטאַט זאל
זיך אַנקלייבן ביי אייך אין שיפל?

דער אַלמער שיפמאַן זיצט שמוס און וואַרט. אַלע שווייגן.
איך גיב אַ קוק אויפן מייד און ווער אייך אַנטשוויגן. מיט אַמאַל
הויבט אויף דער שיפמאַן זיין קאַפּ, גיט שווער אַ קוק, מוט אַ
בורמשע אין זיין געדיכטער באַרד אַריין:

— שוין דאַ אַ פולע מענטשן... זעצט זיך אַ ביסל נעענטער
איינס צום אַנדערן.

אַ קער, אַ שפיי אין די פויסטן, אַ כאַפּ געגעבן איין רודער
און ער שטופט אָפּ דאָס שיפל פונעם ברעג. ס'שיפל האָט זיך
בלויז אַ גליטש געמאַן און זיך גלייך אַוועקגעזעצט אין וואַסער.
פון אַלע זיימן שווימען צו וואַסערן. עס האָט אַ בלאַז געמאַן
אַ קעלט, ווי מיר וואָלטן אַרויסגעפאַרן אין אַ ים. דאָס שיפל
וויגט זיך אויף די כוואַליעס, שניידט איינע דורך, פאַרט אויף
אָן אַנדערער אַרויף.

דאָס וואַסער קנייטשט זיך, קרייזלט זיך אויף דער זון. דאַ
צינדט זיך עס אָן, דאַ — לעשט זיך עס אויס. ס'דוכט זיך, עס
שווימען זילבערנע פיש מיט בלישטשענדיקע רוקנס.

אונדזער שיפל קאַטשעט זיך פאַמעלעך. אַלע זיצן מיר
פעסט צוגערוקט איינער צו דעם אַנדערן. אַלעמענס קעפּ אַראָפּ-
געלאָזט. אַלע קוקן אויפן וואַסער, ווי מיט די אויגן וואָלטן

מיר העלפן דאס שיפל שווימען. איך כאפ זיך אן פארן פעטערס
ארבל.

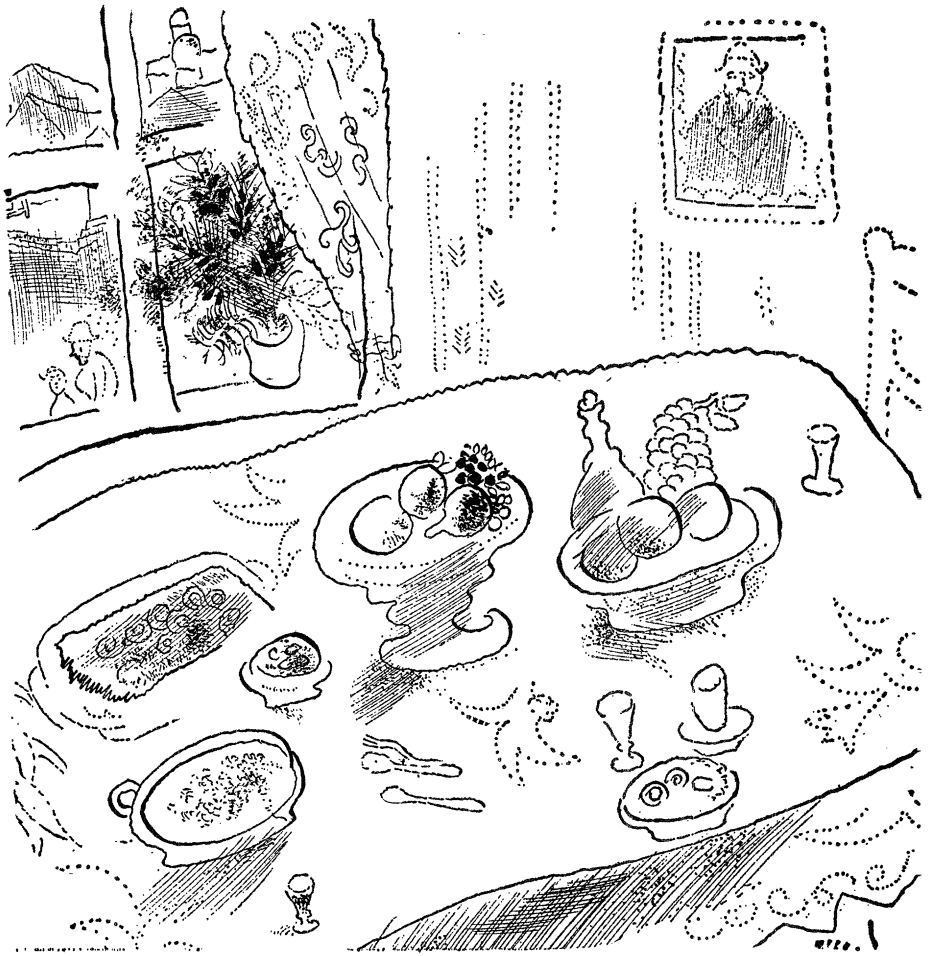
מיר דוכט זיך, מיר זיינען פארשוואמען אין א מיטן וועלט.
אט ערשט אויפן ברעג איז אליך געווען גרויס. די ערד, אזא
ברייטע, איז איצט ווי אויפן הימל ארויפגעקראכן. מע הערט
ניט קיין קלאנג, קיין קול. אפילו אבראשקע שווייגט. קיינער
רירט זיך ניט פון ארט.

נאר דעם שיפמאנס פלייצעם הויבן זיך ארויף און אראפ.
זיינע רודערס פליעסקען און גראכן אינעם וואסער. ס'וואסער
גארגלט אונטער. ווי מיט קייטן ציט עס און שלעפט אונדזער
שיפל.

פון דערווייטנס ווינקט דער ברעג...

מיר דוכט זיך, כ'בין שוין טויב פונעם וואסער. צוריק צום
ברעג, אוועקשטעלן די פיס אין זאמד און גיין און לויפן איבער
דער ערד...

כיבוד

כיבוד

פון אין דער פרי אָן גייט די שטוב ווי אויף רעדער. אומעמום אויסגעוואַשן, אויסגערייניקט. מע צעשטעלט די פסחדיקע כלים. מע רייבט, מע שייערט מעסער-גאָפּל-לעפל. דער אויסגעפּוצמער סאַמאָואַר בלישמשעט, ווי ער וואַלט וועלן וועמען הרגענען מיט זיינע בליצן.

— סאַשע, גיב אַ קוק! — שטיי איך צו. — זע, אַט זיינען אונדזערע ביידנס קעפּ אינעם סאַמאָואַר.

— אַ, לאָז צורו מיט דיינע נאַרישקייטן! וואָס דו קאַנסט אַלץ אויסטראַכטן! איך דאַרף העלפּן הוהן. היינט פאַרנאַכט איז דער סדר... — ווי איך וואַלט דאָס ניט וויסן...

ביי מיר ליגט שוין אַ גאַנצע רשימה, וואָס איך דאַרף אַנ-קויפּן פּון גומע זאַכן. די מאַמע איז דאָך שמענדיק פאַרנומען אין קראַם — פאַרלאָזט זי זיך אויף מיר. אַוודאי, ווייל איך בין אַליין אַ נאַשערקע...

קומען אורחים, ווייסט נישט די מאַמע, וואו-וואָס ליגט. — באַשענקע, דו ביסט דאָך ביי מיר אַ גאַנצע באַלעבאַסטע. נו, דערלאַנג אונדז וואָס פּון כיבוד. לאַמיר אויך פאַרזוכן עפעס פּון גומע זאַכן.

איך ווייס, אַז וויפּיל איך זאָל נישט אַנקויפּן און וויפּיל הוה אַליין זאָל נישט אַנבאַקן — וועט אַלץ זיין ווייניק און ס'וועט אויספעלן צום סוף יום-טובּ.

אַלע קומען צו-נאַסט, ברענגען מיט זיך אַ וועלט מיט קינדער. מיר אויף צו-להכעיס, עסן זיי גלייך אויף וואָס איך זאָל נישט דערלאַנגען. פעלט אַלע מאַל אויס, וויפּיל איך זאָל נישט אַנקויפּן.

איך מייַן — איך קויף אויס די גאַנצע בעקעריי... די מאַמע וועט נאָך שרייען: — ווער דאַרף דאָס אַזוי פּיל זיסע זאַכן?

חוזה באקט אויך אויס א פאר מאַרטן. ווי זי זאל נישט זיין
פארנומען, פארגעסט זי נישט צו באַרימען זיך מיט אירע
שוואַרצע פלוימען, מיט נים אויסגעפרעגלטע אין האַניק. מאַקע
א מחיה!

איז גיין קויפן און דערלאַנגען כיבוד שמענדיק מיין אַרבעט.
אַט איז שוין דער טויער. אַפילו מיט פאַרמאכטע אויגן
קען מען אים נישט פאַרבייגיין און זיך נישט אַפשמעלן לעבן
אים. אין דרויסן קען זיין קיל, אַבער פון דעם טויער מאַגט זיך
שמענדיק אַ וואַרעמקייט. ס'גייט אַ קיצל אין נאַז אַ זיסער ריח.
דאָ איז די אידישע צוקער-בעקעריי. דאָ פּרעגלען זיך און
באַקן זיך די בעסטע מאַרטן און טייגלעך פון שמאַט. מיט אַ
צעטל אין האַנט שטיי איך ביים טירל. אַ שוואַרצע, אַפגע-
ברענטע, ווי דאָס טירל אַליין וואַלט האַלטן אין איין פּרעגלען
זיך מיט די אַלע גומע זאַכן. דאָס טירל, שמענדיק אַ וואַרעמס,
אַפילו זיין שוואַרצע קליאַמקע איז אויך נישט קאַלט.

איך צעגיי זיך אין דעם זיסן ריח, וואָס בלאַזט פון אונטער
דעם טירל. איך הער זיך צו: ס'איז שטיל, ווי די בעקערס
וואַלטן נישט זיין אין דער היים. מען הערט נאָר איין רויש פון
ברענענדיק האַלץ אין אווון. דער בעקער אַליין, זיין אַלטע
ווייב, די גרויסע מיאומע מאַכטער — אַ לאַנג-פאַרזעמענע מיידל
— אַלע זיינען ווי שמומע. נאָר זיי שמייכלען זיס. דער וואַרעמער
שמייכל איז שמענדיק אויסגעגאַסן אויף זייערע בלאַסע פנימער,
ווי זיי וואַלטן האַלטן אין אויסגיסן אויף זיך אַ טאַפּ צעגאַנגענעם
צוקער. זיי זיינען, ווי זייערע אייגענע שטימעס, איינגעטונקען
אין צוקער אין אין האַניק.

עסן זיי ווען אַ שטיקל ברויט מיט הערינג?

עס שמעקט ביי זיי אַפילו נישט מיט ציבעלע. אַלע דריי
שוואַרצע, דאַרע, ווי אַפגעברענטע „גאַלאַוועשקעס“, גייען זיי
אַרום גאַנצענע טעג אין זייערע אויסגעטראַמענע פאַנטאַפּל הין
און צוריק — פון קיך אין זאַל. פאַרוואָס רופן זיי אים זאַל?

אפשר דערפאר, וואס אויף דער וואנט הענגט א בילד אין א שווארצער ראם. דאס בילד פון דעם באלעבאס און באלעבאסטע אין זייערע הופה-קליידער, וואס הענגט א ביסל קרום, פאר-פינמלט פון פליגן. לעבן די מישן שטייען א פאר אפגעקראצטע שטולן, וואס אמאל זיינען זיי געווען ווייך. איצט איז דער זאל — זייער קראם, — פארשטעלט מיט מישן.

וואס זשע פארט וועל איך קויפן?

איך האב זיך אזוי אנגעלייגט אן דעם טירל, אז עס האט זיך אליין אפגעשטופט. אין פינצטערן פארצימער איז ווארעם, ווי אין א באד. דורך דער אפענער טיר זעט מען גלייך דעם אויוון, וואס די באלעבאסטע מיט א לאנגן גאפל שטופט פאנאנדער, פארשארט די רויטע קוילן.

— גוט מארגן! — גיב איך א געשריי אין דער פינצטער.

זי לאזט ניט ארויס דעם לאנגן גאפל פון די הענט און גיט נאר א קער דעם קאפ צו מיר.

— אה, גוט מארגן, באשענקע! וואס מאכסטו? שוין לאנג דיך ניט געזען.

זי האט זיך ווייטער אויסגעקערט צום אויוון און רעדט ווי ניט מיט מיר, נאר מיט די קוילן.

— אה, קום אריין, באשענקע! — וואקסט אויס לעבן מיר דער באלעבאסטע. נישט געהערט, ווי ער האט זיך אריינגע-גליטשט אין צימער.

— איך האב שוין טאקע א טראכט געטאן: וואס קומט נישט אלטעס טאכטער? די גאנצע טייגלעך וועלן דאך אוועק...

וויילסט א ביסל איינגעמאכטס? היינט איז ער גאר אן „אסאבענער“.

די טאכטער איז שוין אויך דא. זיך פארהאלטן אויפן וועג פון קיך אין זאל. אלע אטעמען מיט ווארעמקייט, מיט זיסקייט.

עס הייבט אן פיקן אין די אויגן. די זיסע לופט עסט זיך איין אין די ציין. וואס קויפן?

מישן אָנגעלייגט ווי אויף אַ חתונה. אַ מיש מיט מייגלעך,
ווי אַן אויסגעברוקירטע גאַס, שיינט מיט האַניק, מיט פאַר-
ברענטע שטיקלעך מייג. טאַרמאָן ווייסע, לייכטע. דוכט זיך, זיי
האַבן גאַרנישט אינגעווייניק, נאָר אָנגעבלאָזענע לופט. ברוי-
לעכע טאַרמאָן האַלטן זיך אונטער מיט זייערע אָנגעשטאַפּטע
מאַנדלען. נאָך אַ מיש אָנגעשאַטן מיט זעמעלעך, צוקערלעקעכס,
שטערנדלעך, מגן-דודלעך. אַ טאַץ מיט מאָן קילט זיך אָפּ לעבן
דער גליענדיקער שויסל מיט איינגעמאַכטם.

דאָס איינגעמאַכטם פאַרשיינט, ווי אַ „קראַסאוויצע“, די
גאַנצע קראַס, שפּריצט מיט האַניק, קרייזלט זיך ווי גאַלד-ברוינע
האַר.

— איז וואָס זאָל מען אייך שיקן? וואָס האָט געהייסן די
מאַמע? — פּרעגט דער בעקער.

איך טייטל מיט די פינגער אויף יעדער בלעך, אין יעדן מיש
— אַט דאָס, אַט דאָס, אַט דאָס. איך ווייס דאָך, אַלע האַבן ביי
אונדז ליב נאַשעריי. אַלע וועלן זיך לעקן די פינגער.

— אַ גומן! אַ גומן טאַג!

איך אייל זיך. איך דערשטיק זיך אין דער וואַרעמער
בעקעריי.

— אַ גומן טאַג דיר, באַשענקע! מע וועט דיר אַלין צו-
שיקן. אַ פּריילעכן יום-טוב אייך אַלעמען!

איך אַטעם אָפּ. אַ פּרישע לופט! איך אייל זיך, אַ שרעק!
וועלן די זעק מיט די גומע זאַכן אָנקומען פּריער פאַר מיר?...
אָן אַטעם פאַל איך אין שטוב אַריין. די פאַפּירענע זעק
זיינען שוין צעלעכערט.

— אוי, דאָס איז דאָך פאַר אורחים! וואָס וועט זאָגן די
מאַמע? — ראַטעווע איך אַרויס. דעם פּסחדיקן כיבוד פון די
ברידערס הענט.

ג ע ס ט

געסט

— באשומקע, ווילסטו א געפרעגלטע מצה מיט צוואַרעך, צי א לאַמקע? — וועקט מיך אויף חוהם דיקער קול.

איך רייב די אויגן. איך ווייס נישט צי ס'גלאַנצט דאָס פעטס אויף דער קעכינס פנים, צי די פעטע לאַמקעס הענגען אַראָפּ פון אירע אויערן.

— לאַמקעס? און וואָס איז נאָך דאָ? — פּרעג איך פון שלאָף?

— נאָך דאָ? וואָס דאַרפסטו נאָך? אַ מאַדנע קינד! איך ווייס . . . ס'איז דאָ נאָך זעמעלעך — בורמשעט זי שוין.

וואָס זאָל איך נאָך אויסמראַכטן, אַבי נישט אויפשטיין? מיר איז דערעסן צו עסן. איך בין נישט הונגעריק. ביימאָג וועט נאָך זיין גראַבע כרעמזלעך, אַנגעפילט מיט איינגעמאַכטס. דאַכט זיך — מיון בויך איז שוין געוואָרן אַן אַנגעשטאַפּטער כרעמזל.

איך קייקל זיך שווער אַרויס פון בעט.

— לאַז, איך וועל דיר גוט אויסבאַרשמן דיינע האַר.

— היינט קומען דאָך געסט, דו וועסט שפּילן אין ניס? — זשומעט מיר אין אויער סאַשע.

— ווי מיינסטו, איך וועל געווינען?

ווי דער טאַטע גייט זיך צולייגן נאַכן עסן, פאַרכאַפּן מיר דעם זאַל און צעוואַרפן זיך אויפן דיל. די ברידער שיסן אויס גאַנצענע בערגלעך ניס פון זייערע קעשענעס.

— אום-גראַד, אום-גראַד? — טרייסלען זיי פאַר מיון נאָז זייערע הענט, פול מיט ניס ווי מיט גלעקעלעך... מיר טרייסלען

אין די אויערן. איך וויל זיך ניט אפנארן. זיי לאכן שוין מיך
אויס סיי-ווי-סיי.

— אום! — קוועטש איך זיי די הענט מיט אלע מיינע
כוחות. איך געווין, זיי אויף צו-להכעיס.

נים שימן זיך ארויס פון די פאנאנדערגעווארפענע פינגער
און צעקייקלען זיך. מיר גיבן זיך א וואַרף אין אלע זיימן. די
ברידערס לאנגע פיס נעמען זיך פאנאנדער, ווי גרויסע שערן.
זייערע הענט צעשווימען זיך.

איך קריך אונטער די אלמערס, אונטער די טישן. די ניסלעך
האַכן זיך פאַרקייקלט אין אלע לעכער. די ברידער גיבן א
שוויסטש מיט די ציינער און יאָגן זיי נאָך. ווער פון זיי שמעלט
אויס א פום און פאַרהאַלט א קייקלדיגן ניסל, פאַרדרייען זיך אין
א ראָד. די ניסלעך פאַלן אַהין אַריין, ווי אין א קאַרעמע.

מיר שלעפן פון דאַרמן אַרויס איין ניסל נאָך אַן אַנדערן און
צעקוועטשן זיי אונטער די פיס, אונטער די ציינער.

— עס איז גוט א פאַר יאָדרישקעס איינמאָנקען אין א
קעלישעק וויין, — הלומט דער שטילער ברודער אהרן און
שפייט אויס דאָס שאַלעכץ.

דער דיל באַדעקט זיך מיט צעקנאַקטע שמעכעדיקע
שאַלעכץ.

— אַך, „באַזשע מאַי“! וואָס האָט איר אָנגעטאַן? ערשט
אויסגעקערט! — לויפט אַריין מיט א געוויין סאַשע.
מיר רירן זיך נישט פון אַרט און קייען.

— אַרויס פון דאַנען, איר הערט, אַרויס! — וואַרפט זי זיך
אויף אונדז מיט דער לאַנגער באַרשט. — באַלד שטייט דאָך
אויף די מאַמע, באַלד קומען דאָך אורחים! לאַזט מיך גיכער
אויסקערן! — שרייט זי און קלאַגט זיך.

— נא, נא דיר דיין זאַל, — רייצט זיך מיט איר אַבראַשקע
און שיט איר אַריין א פאַר ניסלעך הינטער איר קעלנערל.

— דו, משוגענער! — דרייט זיך סאשע ארום און מרייסלמ
אירע קליידלעך.

מיר קאטשען זיך פון געלעכטער און צעלויפן זיך איבערן
שטוב.

איך גיי אריין אין עס-צימער. דער מיט איז באדעקט מיט
א פרישן געבלימלטן מישטוך. ער האט זיך אויסגערומט פון דעם
סדר. שטייט און ווארט און מאנט עפעס ביי מיר. כ'שלעפ
ארום פון אלמער דעם אָנגעגריימטן כיבוד, צעשמעל די נייע
שמעקעדיקע פרוכט-מעלערלעך; צעלייג דאָס איינגעמאַכטם, די
טייגלעך, די מאנדלעך. שמעק אריין א גאָפעלע, א מעסערל אַהין,
אַהער. איך גיס אָן די „וואַרעניצע“ פול מיט דעם שימערן
קאַרשן-זאַפט. דער טאַמע האָט דאָך ליב טיי מיט וואַרעניעס.
און די מומע ראַכע וועט מוחל זיין דעם גאַנצן כיבוד פאַר אַ גלאַז
זיסן טיי מיט קאַרשן.

— אַבער ווער וועט קומען? וואָס נאָך דערלאַנגען? —
פאַרטראַכט איך זיך.

— אַהא, אַריינגעכאַפט! — לויפט דורך אַבראַשקע דאָס
עס-צימער, ווי אַ ווינט, און כאַפט ביי מיר אַרום פון מיטן מיט
אַ פאַר שטיקלעך טייגל. איך וויין. כ'מוז ווייטער צולייגן כיבוד.
ס'איז דאָך ניט שוין. ס'שמעקט אַרום אַ לאַך. בין איך צופרידן,
וואָס די מאַמע איז אויפגעשטאַנען. איך הער ווי זי דרייט זיך
ארום אין שלאַף-צימער.

— אַה, דו ביסט דאָך גאַר אַ וואויל מיידל, אַלץ שוין צו-
געגרייט! — באַווייזט זיך די מאַמע אין דער מיר, אַ שמייכלענ-
דיקע, אָן אויסגערומטע. זי האַלט איר שייטל אין האַנט און גייט
צום שפיגל אים אויסבאַרשטן. די פאַרדרייטע האַר-קרייזלעך
גלייכן זיך צו-ביסלעך אַויס, ווערן ווייך, לייכט און צעלויפן זיך
ווי אַ ווינטל, קלעפן זיך צו דער מאַמעס קאַפּ און הויבן זיך אויף
ווי בערגעלעך איינס אויפן אַנדערן.

איך העלף דער מאמען צונויפקלייבן די צעוואָרפענע שפילקעס.

— דו ווייסט, מיין קינד, אז די אורחים וועלן אוועקגיין, וועלן מיר אליין גיין צו-גאָסט צום פעטער בערע, — זאָגט מיר שמיל אָן די מאמע, ווי אַ סוד, ביז וואָנען זי שטעקט אַריין אַ לאַנגע שפילקע אין די האַר.

— אַח! יאָ, אמת? — פריי איך זיך.

פון אַלע קינדער גיי איך גאָר אליין מיט טאַטע-מאַמע צו-גאָסט.

— אוי, מע קלינגט שוין! — איך לויף אַרויס אין פאַרצימער.

— גוט יום-טוב, פעטער! גוט יום-טוב, מומעטשקע! —

דריי איך זיך אַרום.

דער פעטער הייס-לייב שמייכלט ווי אַלע מאַל. צוליב יום-טוב שיינט זיין רויטלעך פנים נאָך רויטער. עס שטעקט אַבער נישט זיין שטענדיקער סיגאַר ווי אַ פאַרברענטער קוימען אין מיטן צורה. זיינע וואָנצעס צימערן. אַט, אַט שפרינגט פון אונטער זיי אַרויס אַ פאַרטיק גלייכווערטל. די מומע ראַכע, פאַרקערט, האַלט זיך שמיל.

— וואָס מאַכסטו, באַשענקע? — שמייכלט זי מיט אירע גוטע אויגן. פון אַלע מומעס איז זי טאַקע די נאָענטסטע. מיט איר פלעג איך פאַרברענגען אַ זומער צוזאַמען. אַריינלויפן צו איר אין מיטן וואַך — געוואָר ווערן. היינט קאָן מען זי גאָר נישט דערקענען. אַ מאַגערע, אָן אויסגעטריקטע איז זי, באַ-האַנגען מיט גלעזערנע שטענגעלעך, אַנגעטשעפעטע אויף איר שוואַרצער זיידענער מאַנטילקע. די מאַנטילקע אליין איז אַזוי ברייט און לאַנג, אַז די מומע האַט אויסגעזען ווי אַ קליידער-הענגל פאַר איר. איך העלף איר זיך אויסטאַן. גיב אַ טרייסל די גלעזערנע שטענגעלעך.

— פאַמעלעך, באַשענקע, וועסט מיר זיי צעברעכן. וואָס

וועט מיר בלייבן איבערצײַאר, אם ירצה השם? — שמופּט זי
מיך שמיל אָפּ.

— איר ווילט אויסטאָן אייער הוט? — פרעג איך זיך
ווייטער אָן.

דער הוט ליגט אַ ביסל אויף אַ זייט פון איר קאָפּ און מיר
דאַכט זיך, אַז דער מומען איז שווער צו טראָגן אים. אַזויפיל
בלומען און בענדלעך זיינען אָנגעדרייט אויף אים. יעדן יאָר
קומט צו אַ פּרישע בלום.

— איר ווייסט, מומעטשקע, מאַרגן קומען מיר צו אייך.
היינט גייען מיר צום פעמער בערע, — לאַז איך זי נישט אָפּ,
ביז וואַנען זי טוט זיך לאַנגזאַם אויס.

— נו, אדרבא, קום טאַקע! איך האָב אָנגעגרייט גומן כיבוד
פאַר דיר, — שעפטשעט מיר די מומע.

— באַשענקע, לאַז צורו! וואָס לאַזטו נישט אַריינגיין אַ
מענטשן אין שטוב! — רופט מיך אָפּ די מאַמע פון ווייטן עס-
צימער.

— גוט יום-טוב, אַלמע! גוט יום-טוב, שמואל-נח! — גייט
ענדלעך אַריין דער פעמער אין שטוב מיט אַ ברייטן גוט יום-טוב,
ווי ער וואַלט לאַנג ניט געזען מיינע עלמערן. גיט אַפילו די האַנט
דעם טאַטן און דער מאַמען. אין מיטן וואַך פלעגט ער זיך
באַנגגענען מיט אַ שמייכל.

— גוט יום-טוב, גוט יום-טוב!

דער טאַטע זיצט שוין ביי זיין דריטער גלעזל מיי.

— וואָס מאַכט איר, ראַכע? זעצט זיך.

אַלע צעזעצן זיך.

— נו, וואָס הערט זיך אין שמאַט? איר קאַכט זיך דאָך
אין אַלע קהלשע זאַכן, — זאָגט דער טאַטע צום פעמער מיט אַ
ווייכן שטאַך און מיט אַ באַהאַלמענעם פאַרדרום, וואָס ער אַליין
לעכט גאָר פאַר זיך.

— איך ווייס, מען זאגט . . . אז . . . — הייבט אן דער פעטער דערציילן די שטאמישע נייעס.

מיר הערן זיך צו מיט אפענע מיילער. אפילו פאר דעם טאטן און דער מאמען זיינען געווען די נייעס — ניי. און טאקע, אויב ניט דער פעטער, וואלטן זיי נישט געוואוסט וואס טוט זיך אין שטאט.

דער פעטער רעדט און רעדט. א צופרידענער, וואס מען הערט זיך צו — צעקאכט ער זיך אליין מער. די נייעסן פאר-קרייזלען זיך, וואקסן אויס אין א געשיכטע, ביז א צופעליקער גלייכווערטל האקט זיי נישט אפ.

— פעטער, נעמט א שטיקל מארט! — האלט איך נישט אויס, וואס מען האט פארגעסן מיין כיבוד. דער פעטער ניט מיר א וואונק מיט איין אויג און פארשטעקט הינטער זיינע נאסע וואנצעס א שטיקל מארט.

— עפעס איין מאל א מארט! — שמעלט ער זיך אפ אין מיטן קייען.

— דאס האסטו אויסגעקליבן, באשקע? ביסטו טאקע א גרויסע מכינמע אין זיסע זאכן. מען קאן זיך שוין אויף דיר פארלאזן! — טרייסלט ער מיט זיין בארד. איך ווער רויט ווי א בורעק און באהאלט זיך הינטער דער מומעס שמול.

— מומע, אט איז א הייסע גלאז טיי, ערשט אנגעגאסן. — איך ווייס שוין ניט וואס צו טאן. איך האב מורא, זיי וועלן ווייטער אנהויבן דערציילן מעשיות.

— מומעטשקע, איר ווילט א געפרעגלטע פלויס? — וויל איך זי פארשיכורן מיט דעם זיסן טעם פון האניק. אבער די מומע, א מאדנע זאך, פארגינט זיך גארנישט. פון דער פלויס גיסט זיך האניק, מען קאן זיך גארנישט איינהאלטן, נישט א לעק צו טאן. די מומע קוקט נאר. האט הנאה — נאר פון קוקן אליין. איך דריי זיך הינטער אלעמענס שמולן, בעט זיך צו פארזוכן א שטיקל איינגעמאכטס, צי א ניס-טייגל. אבער, דאכט זיך —

אלע זיינען א ביסל מיד, צי פון די מעשיות, צי פון דעם כיבוד.
הויבט מען זיך צוביסלעך אויף. כ'דערלאנג דער מומען איר
מאנטילקע און גיב זי שמיל א טרייסל — די פארדרייטע
שווארצע שטענגעלעך זאלן זיך אויסגלייכן.

— דו האסט אלע מאל ליב געהאט מיינע הענגעלעך, א,
באשענקע? — שמייכלט מיר די מומע א צופרידענע, וואס כאטש
מיר געפעלט איר אלטינקע מאנטילקע. שעמעוודיקערהייט נעמט
זי זיך פאר איר הוט. א צעקניטשמע פון יארן, קאן ער זיך נישט
אויסגלייכן אויף איר קאפ.

— גוט יום-טוב, אלטע! אם ירצה השם, צו אונדז צו גאסט!
א דאנק פארן כיבוד, באשענקע! — גייט זי ארויס נאכן פעטער.
— א גומן יום-טוב, א גומן יאר! — באגלייטן מיר זי ביזן
טיר.

— עפעס געפעלט מיר נישט ראכע, זעט אויס נישט גוט, —
טרייסלט מיטן קאפ די מאמע.
קיינער ענטפערט איר נישט.

מען צעגייט זיך וואו—ווער. דער טיש בלייבט שטיין אן
אנגעווארפענער. די קינדער, פארבייגייענדיק, צעשלעפן די
איבערגעבליבענע שטיקלעך טייגל, מארט. מיר לעקן אויס די
טעלערס.

* * *

— באשקע! — שרייט אויף מארגן די מאמע פון שלאף-
צימער. — טו זיך אן! מיר גייען צום פעטער בערע.

— וואס זאל איך אנטאן?

— איך ווייס? טו וואס אן.

— סאשע, וואו איז מיין בלוי קליידל? — לויף איך אריין
א פארטומלטע אין קיך.

— איז זי פארפאלן געווארן, וואס? אט איז זי. טו זי אן.

— איך גיב אייך אייער שווארץ קלייד, א בארינקע? —

פרעגט זי ביי דער מאמען.

זי העלפט אונדז אַנטאָן זיך. געפינט די העקלעך ווי צו פאַר-
שפּילען. ביי מיר רייסן זיי זיך אַרויס פון די הענט.
— אַה, דו ווייסט, באַשומקע, ביסט שוין גוט אויסגעוואַקסן
פון דיין פאַרזאַרטיקן קליידל, — גיט מיר סאַשע אַ דריי אין אַלע
זיימן. — לאַז, איך וועל דיר פאַנאַנדערלאַזן דייע האַר, וועט
שוין דיין קליידל אויסזען לענגער.

באַרשט זי מיר אויס מיינע צוויי לאַנגע צעפּ. אַן אויס-
געבאַרשטע, אַן אַנגעטאַגענע, קוק איך צו: סאַשע גלייכט אויס
דער מאַמען די שוואַרצע שפיצן, וואָס לייגן זיך אויס רואיק און
ברייט אויף די פלייצעס פון איר שוואַרץ זיידענעם קלייד.

מיטאַמאַל — אַ שמערנדל גיט אַ בליץ אויף דער מאַמעס
ברוסט. די מאַמע האָט צוגעשפּיליעט צו די שוואַרצע שפיצן אַ
בריליאַנטענע באַרשאַקע. אין אירע קליינע ווייסע אויערן האָט זי
אַריינגעשטעקט אַ פאַר פיטשינקע בריליאַנטענע אוירינגלעך.

האַט די מאַמע אַנגעהויבן לויכטן אין איר שוואַרצן קלייד,
ווי שמערנדלעך אין אַ שוואַרצער נאַכט. איך וויל גאַר ניט זי זאָל
זיך רירן פון אַרמט. אירע הענט פאַרבייגן זיך ווי צוויי פליגל.
זיי שמעקן אַריין אין איר הוט אַ לאַנגע שפּילקע. צוויי שוואַרצע
פּעדערן וויגן זיך אַראָפּ פון ביידע זיימן, פאַרלויפן הינטער דעם
הוט און וויגן זיך שוין אויפן קאַפּ.

מיר פאַרדריסט, וואָס איך האָב פריער נישט אַנגעמאַסטן
אויף זיך דער מאַמעס פּעדעהוט. אַ וויג טאָן זיך אונטער אים
ווי אַ פויגל אויף אַ צווייג!

— צי האַסטו נישט געזען מיין צילינדער? — גייט אַריין
דער מאַמע אַ פאַרשוויצטער. ער האָט שוין אַנגעמאַטן דעם
קאַלנער, די מאַנזשעמן. ער איז שוין מיד. ער וויל בעסער בלייבן
אין שטוב... דער צילינדער שפּרינגט אַרויס פונעם שאַכטל, ווי
אַ כישוף-מאַכער פון אַ שוואַרצער לאַך. די מאַמע גיט אים אַ
גלעם, אַ בלאַז — דער גלאַנץ זאָל קומען אויף פאַרנט.
דער מאַמע טוט אים אָן. כ'פאַררייס די אויגן — אַ קוק

טאָן. ער איז נאָך מער אויסגעוואַקסן. ער זעט אויס ווי אַ מויער מיט אַ שוואַרצן קוימען אויפן קאָפּ. דער טאַטע און די מאַמע גייען ענדלעך דורך דער טיר. דער צילינדער האָט זיך גיט אַ בייג געטאָן. דער מאַמעס לאַנגע פעדערן האָבן זיך רואיק אַ וויג געטאָן אונטער דעם גלאַנץ פון די בריליאַנטענע אוירינגלעך.

— קינדער, היט די שטוב! גייט נישט אַוועק אַלע מיט-אַמאַל, — קערט זיך די מאַמע מיטאַמאַל אום צוריק. כאַמש אַן אַנגעמאַענע אין יום-טובדיקע קליידער, פאַרגעסט זי גיט די גנבים פון מיטן וואַך.

— מאַמע, קום! דער טאַטע איז שוין לאַנג אַוועק, — שלעפּ איך זי אָפּ פון טיר.

* * *

די גאַס — פול מיט מענטשן. אַלע גייען צו-גאַסן. שוואַרצע, ברוינע, גרינע, העלע יום-טוב קליידער. היט וויגן זיך אַנגע-בלאַזענע אין לופטן.

דער מאַמעס פעדערן בייגן זיך אַן אַ שיעור... אַנדערע היט, פול מיט בלומען, מיט בענדער, ווינקען אַנטקעגן, באַגריסן איינע די אַנדערע. די מאַמע קען דאָך יעדע פרוי פון שטאַט.

וואו איז דער טאַטע? איך זוך אַ צילינדער. מאַנצבילן גייען פאַר זיך. אויגן פאַרמראַכט, הענט פאַרדרייט אויפן רוקן. ווי אין חלום, שאַקלען זיי אַמאַל מיטן קאָפּ, מיט דער באַרד. די פרויען גייען אַזוי לאַנגזאַם, ווי זיי זאָל שווער זיין שלעפּן זייערע אַנגעפאַקטע קליידער, זייערע גרויסע היט, אַנגעוואַרפענע מיט פאַרמריקנטע בלומען, ווי סבך אויף אַ סוכה. אַוודאי קוועטשן זיי זייערע גייע שיד.

דער גאַנצער טראַטוואַר איז שמאַל פאַר זיי. וויל איך זיך דורכשטופן פאַראַויס, פאַרלויפט אַ מאַנטילקע און גיט מיר אַ שמיץ אין צורה מיט אירע שמעכעדיקע שפיצן, ווי אַ פליג, וואָס גיט מיר אַ בים אין האַנט.

גיי איך אַריבער אויף די שטיינער. אמת, זיי שמעכן מיר

די פיס. אבער קיינער טשעפעט מיך ניט. ביז די מאמע קומט
נעענטער צו מיר — האָב איך צייט זיך אויסרוען אויף די
„טומבאָטשקעס“, וואָס צאָמען אָפּ דעם וועג, אַ מאַפּ מאַן דעם
הילצערנעם טעלעגראַף-סלופּ. ער גיט מיר אַזאַ זשוושע אין די
אויערן, אַז איך האָב מוראַ — אַט טראַגט ער מיך אַוועק צו-
זאַמען מיט דער טעלעגראַמע.

— מאַמע, וואו איז דער טאַטע? איך זע אים מער נישט.

— וואָס האַסטו מוראַ, נאַרעטשקע? ער איז שוין אַוודאי

ביים פעטער.

איך האָב טאַקע מוראַ, אַז מיט די אַלע ווייבער, וואָס גייען,
איך ווייס ניט וואוהיין — וועלן מיר פאַרבייגיין דעם פעטערס
הויז.

— מאַמע, קום גיכער, אַוודאי וואַרט דער טאַטע אויף אונדז,

— כאַפּ איך זי פאַרן אַרבּל.

— אַט זעסט, אַט זיינען מיר שוין דאָ! — שטעלט זיך אָפּ

די מאַמע ביי אַן אַפענעם לאַך, לעבן אַן אַפענעם טויער. איך
לויף צום פעטערס פענצטער אויפן הויף אַ קוק מאַן צי דער
טאַטע איז שוין דאָ. טאַקע — ער זיצט שוין ביים טיש און
טרינקט אַפּילו טיי.

די מומע מערע גייט אַרויס אַנטקעגן. אַ פאַנאַנדער-
געוואַקסענע אין דער הויך, אין דער ברייט, זעט זי אויס ווי אַ
סאַסנע-בוים: פון איר שמעקט מיט ליפע-זאַפּט.

איר פאַרברענטער פנים — פול מיט זומערשפרענקלעך. איר
מויל — פול מיט ציינער. קליינע אייגעלעך פינקלען ווי הייסע
קוילן.

— גוט יום-טוב, אַלטינקע! אַזוי צופרידן אַז מען זעט זיך,

גאַט צו דאַנקען, געוונטערהייט. טו זיך אויס, באַשענקע, —
פאַרשיט זי אונדז מיט לאַכנדיקע ציינער. העלפט אונדז אויסמאַן
זיך. אירע לאַנגע הענט דרייען זיך אַרום, ווילן אונדז אַרום-
נעמען. זי הייבט אַן גלייך עפעס שטילערהייט דערציילן דער

מאמען. אילמ זיך אויסזאגן ביז מיר גייען אריין צו די מאנצ-
בילן.

— האסט נים? — גיט מיר א זשום אין די אויערן א
הייזעריקע שטימע.

— קום גיכער שפילן! — לויפט אריין אן אנדער שוועסטער-
קינד.

באמקע און זיאמקע זעען אויס ווי אנגעשמאפטע בארא-
באנען. גראַבינקע, רוימינקע, שמעקן נאך ארויס פון זייערע
קעשענעס שפיציקע בייכלעך מיט נים. זיי שרייען אזוי הויך,
אז מיר דאכט זיך, זיי שימן מיר ארויס זייערע נים אין די אויערן
אריין.

— לאַזט צורו, קינדער! לאַזט א ביסל קומען צו זיך. וואָס
דורעט איר דאָ? מען קאָן אַ וואָרט נישט זאָגן! — שמעלט זיי
אַפּ די מומע מערע.

באמקע און זיאמקע מאַכן האַסטיק מיט די הענט הינטער
אירע פלייצעס און ציען מיך צו זיך.

די מומע מערע גיט זיך אַ דריי, ווי אַן אַפּגעהאַקטער בוים,
און לאַזט מיך נישט אַפּ.

— אַוועק, קינדער! גייט שפילן אויפן הויף! — זי רוקט זיי
אַפּ פון מיר.

— באַשענקע, קום אַריין! איך האָב אַנגעפּרעגלט אזוי פיל
גוטע זאַכן, אַז ס'וועט זיין אַ שאַד ווען דו וועסט דאָס נישט
פאַרזוכן.

— אַט איז דיר אַ ווייכער מאַנדל. אַוודאי מיט איינגע-
מאַכטס האַסטו זיך שוין איבערגעגעסן אין דער היים! — לאַכט
זי זיך פאַנאַנדער אויפן הויכן קול.

אַלע ווייסן, אַז איך האָב האַלט איינגעמאַכטס. קיי איך
שעמעוודיק מיין מאַנדעלע. מיר ווערט עפעס גלייך אומעטיק.
דער מומעס צימערן זיינען קליין. אַלע זיצן רונד-אַרום. הויכן
זיך די שוואַרצע רוקנס ביזן באַלקן. די פענצער צוגערוקט צו

אונדן. מען זיצט ביי די ווענט. מען קערט זיך נישט אום איינער
צום אנדערן. מען רעדט שמיל צווישן זיך — יעדערער פאר זיך.
דער פעטער בערע איז דער שמילסטער. כאַטש דער
יינגסטער, זעט ער אױם פיל עלטער פאר דעם פעטער חיים-לייב
און עלטער פאר זיין ווייב.

זיינע האָר — אזוי ווייס, אז זיין קאָפּ זעט אױם ווי אַן
איבערגעדעקטער מיט אַ ווייסן ערשט-אױסגעוואַשענעם מיכל.
אַ שמילער שמייכל באַהאַלט זיך אין זײנע שוואַרצע אױגן. אַ
לאַנגע רואיקע נאָז, אַ ווייך מויל. נאָר זײנע געדיכטע ברעמען
זײנען ווילד צעוואַרפן אױפן שמערן. ער האָט מורא אַ וואַרט
צו זאָגן. אױדאי מינט ער: יעדערער אַנדערער איז קליגער פאר
אױם. זיצט ער ווי אַ פאַרשעמט מיידל. זײנע בלאַסע באַקן
ווערן רױט, ווען מען פרעגט בײ אױם וואָס. צערעדט מען זיך
טאַקע נישט ביים מיט.

נאָר די מומע מערע קאַכט זיך ווי אונטער אַ הייסן פייער.
— אייער מי וועט זיך אַפּקילן, אַלטע! נעמט אַ ביסל
וואַרעניעס, ר' שמואל-נח! איר וואַלט דאָך אַלע מאַל זאָגן, אז
בײ מיר איז געראַטענע וואַרעניעס. פאַרזוכט, אַלמינקע, די
טייגלעך. איך קאָן זיך טאַקע באַרימען מיט זײ. באַשענקע, דו
האַסט נאָך נישט אױפגעגעסן דיין מאַנדעלע! ווילסט אַ שמוקל
טאַרט?

— נײן, מומעטשקע, אַ דאַנק. איך וויל מער גאָר נישט.
— וואָס עפעס מער גאַרנישט? וואָס, דו ביסט, חלילה,
נישט געזונט? חלילה, וואָס פאַרשאַדט? — פאַרדרייט זיך די
מומע אַרום מיר ווי אַ גאַרל.

אַלע קוקן מיך אָן. כ'זײַ עפעס צורואיק. הינטער די
פענצטער לױפן אַרום די שוועסטערקינדער און שיסן זיך מיט ניס.
— מאַמע, קום אַהיים! — וואַרף איך זיך צו איר צו אַ
פאַרשעממע.

— וואָס עפעס ווילסטו אַהיים? — גיט זי אױף מיר אַ קוק.

— און אפשר דארף מען זיך מאַקע רוקן אַהיים? — פאַרטראַכט
 זיך די מאַמע.
 — וואָס איילט איר זיך, אַלטינקע? מען דארף דאָך נישט
 עפענען די קראַם, — פאַרוכט די מומע איינרעדן.
 — אַה, עס איז שוין שפעט! ביז מען קומט אַהיים! —
 הייבט זיך שוין די מאַמע אויף פון אַרט.
 אַלע אויפגעשטאַנען, זיך פאַרדרייט ווי צעוואַרפענע שפּיל-
 קאַרטן און איצט פאַר אַוועקגיין האַט מען זיך ערשט פאַנאַנדער-
 גערעדט. דער פעטער בערע האַט זיך ווי אויפגעכאַפט פון שלאַף.
 אַנגעהויבן דערציילן דעם טאַטן אַ גאַנצע מעשה. אַכער איך בין
 שוין אויפן הויף.
 — נאַרישע מיידעלע, פאַרוואָס האַסטו נישט געוואַלט שפּילן
 מיט אונדז? — זיצסט דאַרטן ווי אַן איינגעפרעגלטע מיט די
 טייגלעך! — לאַכן מיך אויס כאַמקע און זיאַמקע, פאַרשיטן מיך
 מיט הויפּנס ניס.
 איך גיי אַוועק פון זיי, ווי אַ פאַרוואַרפענע מיט היימע קוילן.

א זומער מיט דער מומען

א זומער מיט דער מומעז

אן ען מיינע עלטערן זיינען אליין ניט געפארן אויף דאטשע, האבן זיי מיך אפגעשיקט אויף די זומערדיקע חדישים צו דער מומע רחל. א שוואכע, אן איינגעדארמע, איז די מומע שמענדיק געווען א ביסל אומעטיק. זי האט מאקע ניט געהאט פון וואס פריילעך צו זיין. דער פעטער חיים לייב איז, פארקערט, געווען א פריילעכער. ער האט ליב געהאט לאכן און אויסלאכן. מיט זיין שמענדיק-ברוינער געקרייזלמער בארד איז ער נישט איינגעזעסן אין שטוב — ער איז א גאנצן מאג געווען אין דרויסן. ווייל דער מאמע פלעגט קיינמאל נישט נעמען אין ערנסט דעם פעטער — זיינען מיר קינדער אויך נישט געווען זייער דרך-ארצדיק צו אים. מיר האבן מאקע נישט מורא געהאט פאר אים, נישט געקוקט אויף זיינע געדיכט-אנגעוואקסענע ברעמען. אונזער זיי האבן געבלישמשעט זיינע קליינע אייגעלעך. ער האט געצויגן געשמאק זיין ברוינעם ציגאר, וואס האט געשמעקט אין זיינע געלע ציינער. מען האט געקאנט מיט אים א לאך מאן, דערהערן א מעשה, צי גלאט אזוי אנרירן אים, א דריי מאן זיין בערדל און זיך שפילן מיטן ביינערנעם קעפל פון זיין שמעקל.

די צווייטע קראם, וואו מיינע עלטערן האבן אוועקגעזעצט מיין פעטער און דער מומעז, איז געלעגן אויף דעם אנדער ברעג מייד. איז דער פעטער געקומען יעדן מאג צו די עלטערן בעטן סחורה און ברענגען זיי די קאסע. דער מאמע האט אים נישט גאר געגלויבט, כאטש ער איז געווען דער מאמעס א ברודער.

קיין קהלשע זאך פלעגט נישט דורכגיין אין שמאט, אז דער

פעטער זאל פון דעם נישט וויסן. אין דער פרי אין שול, בייטאג
אויף דער גאס, צי ביי די שכנים, ארומיקע קרעמער, צי ביים
רב פארנאכט — אומעטום האט ער געדארפט אריינלויפן, זיך
צוזעצן, וואס אויסהערן, זאגן א גלייכווערטל, דערציילן א שיינע
מעשה, צי אזוי א קוק טאן אויף וועמען.

די שעהען זיינען געלאפן און ער איז אלץ נישט געווען אין
קראם, און אין דער היים אודאי נישט. גיך אפגעגעסן ווארעמעס,
צי איבערגעכאפט א גלעזל טיי — דאס זיינען געווען די קורצע
שעהען, ווען ער האט געזען זיין פרוי, מיין מומע רחל... איז זי
טאקע געבליבן א גאנצן טאג אליין.

זי האט זיך ארומגעדרייט אין קראם. דער זייגערמאכער
האט איר געהאלפן — ווען עס זיינען אריינגעקומען א פאר קונדן
מיט אמאל. ביז זי האט איינגערעדט איין קונד, ביז זי האט
איינגעחזרט עטלעכע מאל די זעלבע רייד, ביז דער קונד איז
אזוועק, קויפנדיק וואס, אדער גאר מיט פוסמע הענט — איז די
מומע געווארן הייזערדיק. אירע שפאקולן האבן זיך קוים גע-
האלטן אויף איר שוויצנדיקער נאז. א פארמאטערטע האט זי
געשוויגן און ווי א שולדיקע איז זי געבליבן זיצן אויף איר הויכן
שמול הינטער דער צאלבאנק. אז די קראם איז געווען לידיק
פון קונים און דער זייגערמאכער מיט זיין שווארצן פארגרעסער-
גלאז אין אויג האט געהיט די קראם, איז די מומע אריין אין איר
דירה — די פאר צימערלעך הינטער דער קראם — און זיך
געזעצט טרינקען מיט הנאה א גלאז טיי מיט ווארעניעס.

וועגן איבערכאפן א דרעמל אין מיטן טאג איז דאך ניט
געווען פון וואס צו רעדן — פלעגט זיך טאקע די מומע איינ-
מאטערן פאר דעם גאנצן יאר און זיך ראטעווען א ביסל, ווען זי
איז אזוועקגעפארן אויף זומער אין דארף. דעמאלט האט שוין
דער פעטער אליין געמוזט הימן די קראם.

אויב די מומע האט שוין געפסקנט צו פארן אויף דאטשע,
— האט די מאמע געזאגט, — זאל זי שוין מיך אויך נעמען.

פלעגן מיר פארן ערגעץ-וואו ווייט. עס איז אפשר ניט
 געווען ווייט, אבער מען פלעגט פארן אויף א באן. אראפגעקראכן
 און ווייטער ארויפגעקראכן אויף אן אנדער באן, און דערנאך
 געזוכט א פורל און זיך געטרייסלט אויף אים. לאנג האט גע-
 דויערט אונדזער פארן, ווייל אין יעדער קליין שמעטל וואס מען
 איז דורכגעפארן האבן די איינוואוינער זיך געמוזט דערוויסן ווער
 זיינען מיר און באזונדערס — וועמעס איז דאס מיידעלע, וואס
 פארט עפעס אנגעטאן אין א ווייס זשאקעטעלע. איך האב זיי
 אלע אנגעקוקט דורך די לעכער פון דעם וואגן. שווארצע זיינען
 זיי געווען, אין גרויע טיכלעך און פאטשיילעס, אונטער וועלכע
 עס האבן זיך געדרייט זייערע פלייצעס. פארנומענע, פארזארגטע
 פנימער, און דאך צייט געהאט זיך אפשטעלן אין מיטן פלאץ —
 פאנאנדערפרעגן די מומען און אונדזער פורמאן. די מומע האט
 געענטפערט אלעמען, ווי זי זאל זיי קענען פון לאנג אן, און אז
 אונדזער וואגן האט זיך גערקט שוין ווייטער — זיינען שוין די
 פנימער געווען רואיקער, ווי זיי וואלטן זיך דערוואוסט דעם
 גרעסטן סוד. זיי האבן געשמייכלט און געוואונטשן א גוטע
 ריזע. די רעדער האבן געקלאפט איבער די פאר הילצערנע
 ברעטער, וואס מען האט אויסגעלייגט אויפן וועג. און אז די
 שווארצע ווייבער אין זייערע פאטשיילעס האבן געטונקלט פון
 ווייטן ווי קליינע פינמעלעך — האב איך זיך אויסגעלייגט אויף די
 זעק פון שטרוי — איז מיר געווען ווייך. דער וועג איז געווען
 זאמדיק. די ביימעלעך פון ביידע זייטן זיינען זיך געפארן פאמעלעך
 מיט אונדז צוזאמען. א פרישע לופט האט געבלאזן אויף מיין
 צורה. עס איז געווארן אונט. מיר זיינען ענדלעך אנגעקומען.
 דער פורמאן האט מיך אראפגעשלעפט א פארשלאפענע.

אין צימערל זיינען געשטאנען צוויי שמאלע ווייסע בעטלעך
 — פאר מיר מיט דער מומען. אבער די גאנצע צייט האבן מיר
 פארבראכט אויף דער וועראנדע, פארצוימט מיט א ליילעך פון
 זון און רעגן. די מומע האט אפגעקאכט א פאר געשמאקע

מאכלים. פון דעם טעפעלע מיט די געפרעגלמע פלייש און בולבע האָט געשמעקט מיט זיסע ציבעלע און מיט דער מומעס אייגענע, נאָך נישט אויסגעוועכטע טרוימען. אין דער צייט ווען די מומע האָט זיך אויסגערוט נאָכן עסן — בין איך אַנטלאָפן אין פעלד. די זון האָט געברענט און זיך געאַלדיקט אין די געלע שמעקעלעך פון דעם קאַרן און געמאַכט זיי נאָך געלער. איך האָב אָנגעריסן בלויע בלימעלעך און רויטע מאַנעלעך און באַהאַלטן זיי אין מיין נאָך רויטערן קליידל. איך האָב זיי אַנידערגעלייגט אויפן גראַז און פאַנאָדערגעקליבן יעדעס בלי-מעלע. איך האָב געציילט מיינע יאָרן אין די בלעטעלעך. געגעבן אַ בלאַז אָן די נאָר לופטיקע האַכן זיך אויפגעהויבן און זיינען פאַרשוואַנדן. איך האָב אָנגעשמעלט טעפעלעך איבער דער גאַנצער וועראַנדע און געוואַרט אויף דער מומען, ביז מיר זיינען געגאַנגען זיך באַדן.

**

דער זאַמדיקער ברעג איז הויך. מיר טוען זיך אויס גלייך אויפן זאַמד. איך לויף אַריין אין וואַסער, צעשטופנדיק די כוואַליעס מיט מיינע פיס. די מומע שווענקט זיך שטיל ביים ברעג. זי בויגט זיך איין אין וואַסער און הויכט זיך אויף, מאַכנדיק אַ „מיל“ מיט ביידע הענט. און אַזוי ווי עס ווערט איר אַוודאי מיאוס טאַן דאָס עטלעכע מאָל נאָכאַנאַנד — גייט זי באַלד אַרויס פון וואַסער. איך ליג שוין אויפן רוקן און דורך האַלבי-צוגעמאַכטע אויגן קוק איך אויפן הימל. איך כאַפּ זיך אויף. לויף ווייטער אַריין אין וואַסער און שוויס אַוועק אָן אַ זייט. די מומע רופט מיך, שרייט אַז דער טיי וועט קאַלט ווערן. מאַכט צו מיר מיט די הענט, אַז איך מוז אַרויסגיין פון וואַסער. גענוג — אַלע זיינען זיך שוין צעגאַנגען. אַבער ביז איך מאַטער זיך נישט אויס, שמעק איך נאָך אַליץ אין וואַסער.

איך זע פון ווייטן — די מומע האָט זיך לאַנגזאַם אַרויפ-געקלעמערט אויפן הויכן באַרג. זי שרייט צו מיר נאָכאַמאָל

הינטער די בוימלעך — איך זאל גיכער ארויסגיין פון וואסער, אז דער סאמאווואר קילט זיך — קריך איך טאקע ארויס. כ'ווארף גיך אויף זיך ארויף מיין קליידל און לויף דורך זאמד און גראזן צו אונדזער וועראנדע. די מומע האט שוין אויסגעטרונקען אירע פאר גלעזלעך פיי און ווארט אויף מיר אויף צעשניידן דעם קעז-פלאדן, א פארגאסענעם פון אויבן מיט א טייכל סמעטענע.

**

אפט פאר איך ארויס אויף א שיפל מיט מיינע שוועסטער-קינדער, וואס וואוינען נישט ווייט אין דארף. א גאנצע משפחה פון פריילעכע אינגלעך און מיידלעך. איך רודער דאס שיפל ביז איך קריג „בלאזן“ אויף די ביידע הענט. אינדערפרי קומען זיי מיך אויפוועקן און צוועקשלעפן אין וואלד — קלייבן יאגעדעס. די קעפעלעך פון די יאגעדעס רוימלען זיך אזוי שעמעווודיק אויף די גרינע צווייגעלעך, אז איך גיב זיי א כאפ מיט ביידע הענט — ווי א קוש צו טאן — און לייג זיי גלייך אין מויל אריין. אבער מיין קערבעלע הענגט א לידיקס. מיט די שווארצע יאגעדעס עס איך זיך איבער. פון די בלויע הענט און בלויען מויל ווערט זייער. איך ווארף זיי שוין בעסער אין מיין קערבל. איך בויג זיך צו דער ערד ווי אן אלמינקע, טאפנדיק יעדן פוס פון באדן. און אז איך שמעל זיך ווען אוועק, ווייס איך ניט צי מיינע שוועסטער-קינדער זיינען ווייט פון מיר, אזער צי בין איך גאר אליין אין וואלד. יעדעס בלעמעלע טרייסלט זיך אויף, די ביימער קרעכצן. טרוקענע צווייגעלעך ברעכן זיך אינגאנצן אפ פון די ביימער און פאלן אראפ. א פויגל ווערט דערשראקן און גיט מיטאמאל א שוואונג מיט זיינע פליגלען און זעצט זיך וואו ווייטער, אויף אן אנדער שפיץ בוים. פון וויימן זינגט א סאלאווייטשיק. אויף א רגע ווערט אלץ שמיל און מען הערט נאר אים. איך איאוקע, איאוקע צו די קינדער. זיי ענטפערן, דאכט זיך. און אפשר „סטוקעוועט“ דאס גאר דער „דיאמל“? איך ווייס ניט וואו איך בין. איך ווייס ניט, צי גיי איך פאראויס, צי איך טאפטשע אויף

איין ארט. דורך די ביימער בלישמשעט די זון. ליכטיקע רונדע
 שאַטנדלעך לייגן זיך אויס אויף אלע צווייגלעך. איך זע א
 שווארצער זשוק גייט אריבער דעם וועג. איך קוק — וואוהין
 קריכט ער. און אז איך שאר פאנאנדער מיט מיינע פיס א קופע
 פון דעם מוראשקע-בארג — בין איך מער צעטומלט ווי די
 מוראשקעס. זיי יאגן זיך ווי פארסמטע, זיי קריכן אויף מיינע
 פיס. איך טרייסל פאנאנדער מיין קליידל. עס ווערט מיר הייס
 און שרעקנדיק. איך כאפ זיך ארויס אויפן גרויסן וועג. מיר
 קלייבן זיך צונויף. יעדערער קוקט אן זיין קערבל — וויפיל ווער
 האט אנגעקליבן יאגעדעס. מיר גייען אלע צוזאמען צוריק אהיים.

**

נאך א רעגן רופן מיר די אינגלעך גיין קלייבן שוואמען.
 אומעטום אזוי נאס. נאסע בלעטער אויף דער ערד. פון די
 ביימער קאפעט דיר אויף די האַר, אין האַלדז. מען פאלט אַמאָל
 אַריין אין אַ קוויטשענדיקער בלאַטע. איך האָב ניט ליב קיין
 בלאַטעס. מיר דוכט זיך אַליץ, אַז איך זע זשאַבעס. ביי מיר קערט
 זיך איבער אינעווייניק, ווי איך דערהער זייער קוואַקעריי. דער-
 זע מיט אַמאָל די אויסגעוואַקסענע שוואַמען. זייערע קעפלעך
 פאַלן אַן כחות אַראָפּ, ווי נאָר איך שלעפּ זיי פאַר זייערע פיסלעך.
 און אַליץ גלימשט זיך אין די הענט, אַז איך מוז זיך איינהאַלטן
 נישט צו מייקענען. עטלעכע זיינען פאַרשימלט, באַוואַקסן מיט
 גרינעם מאַך. איך קען זיך נישט פאַרשמעלן, אַז ווען איך ברענג
 זיי צו דער מומען, פרעגלט די מומע זיי אויס אזוי געשמאַק אין
 פוטער און סמעטענע...

און אזוי, אין שפיל און שפאציר און עסן, באַמערק איך
 נישט ווי דער זומער לויפט אַוועק און איך פאַר שוין אַהיים —
 נאָך צוויי מאָל דיקער ווי איך בין געווען.

אויף דאטשע מיט די עלטערן

אויף דאמשע מיט די עלטערן

אנדערש איז ווען די עלטערן דינגען אליין א דאמשע.

צוויי-דריי וועגענער מיט מעבל, מיט בעמגעוואנט און עסנ-ווארג פארן פאראויס. אונדזער רויטע בהמה שלעפט זיך פון הינטן, א צוגעבונדענע מיט א שמריק. מיט א פארריסענעם קאפ מוקעט זי אין הימל אריין.

סאשע, די דינסט, איז ארויפגעקראכן אויפן בעמגעוואנט און זיצט מיט דעם גוי.

מיר קינדער פארן אן מיט דער באן אייניקע טעג שפעטער. די דאמשע, פון גראבע, רונדע בערווענעס, שמעקט מיט סמאלע — א זיסער מעס, ווי פון איינגעמאכטס. די ווענט און די דילן — פריש און קלאר.

די עלטערן קומען נאר אויף שבת. די ברידער פלעגן ניט אויסהאלטן א גאנצע וואך אין דארף. בלייב איך פריי — אליין. איך לויף זיך פאנאנדער איבער די וועלדער ווי א חיילע. גרויסע סאסנע-ביימער שמעקן. א בלויער קיילעכדיקער הימל דרייט זיך איבער זיי. דער וועג איז ליכטיק. די זון איז הויך און בליצט אויף די שפיצן ביימער. צי דאס בליצן א פויגלס אויגן. אונטער די פיס שלעפן זיך לאנגע, שווארצע שאטננס. זיי אנטלויפן פון מיר, ווי איך רוק זיך פון ארט.

איך גיי ווייטער און ווייטער. איך פארקריך צווישן די ביימער אליין. איך האק אפ מיט די פיס די אפגעבראכענע, טרוקענע צווייגעלעך און גיב צו נאך מער טומל דעם רוישנדיקן

וואלד — ווי איך אליין וואלט זיין א פויגל, וואס סטוקעט און זינגט אויף די צווייגן.

איך זוך אויס א גרינעם, ריינעם פלאץ און לייג זיך פאנאנ-דער. איך ליג אזוי — די הענט הינטערן קאפ און קוק אויף דעם ליכט וואס פליסט דורך די ביימער, אויף די שאַמן-רעדעלעך וואס וויגן זיך. איך הער זיך צו צו דעם וואלד. עפעס פייפט און זינגט. עפעס בייגט זיך און קרעכצט, וויינט ווי א קינד... די גראַזן שעפטשען אַרום מיר.

איך הער פון ווייטן ווי מען האַקט האַלץ. איך הויב זיך אויף. איך דערזע צוויי גרויסע גוים, באַוואַקסענע מיט שוואַרצע האַר און בערד. פלייצעס ווי בערווענעס. אין דער האַנט אַן אויפֿ-געהויבענע האַק, וואַס בלישמעט אויף דער זון, פון אַ קעשענע שמעקט אַרויס אַ גרין פלעשל. פיר גרינע אויגן האַבן זיך אויס-געשמעלט אויף מיר, ווי איך זאָל זיין דער טייוול אליין. מיין שרעק האַב איך פאַרשמעקט אין מיינע הענט. איך גיי פאַרביי ווי איך האַב זיי גאַרניט געזען. מיט אַן אַפגעשמעלטן אַמעס הער איך זיך צו וואַס טוט זיך פון הינטן. גיט אומגעקערטערהייט זע איך ווי זייערע אַקסלען פאַלן שווער אַראַפּ. זיי גיבן אַ שפיי אין די הענט און הויבן ווייטער אַן צו האַקן.

איך גיי אַרויס צום ברייטן טייך. וואַסערן שווימען. עס ווילט זיך אַרומנעמען זיי מיט מיינע הענט און לאַזן זיך פון זיי טראַגן.

מיט אַמאָל ווערט פינצטער. שוואַרצע וואַלקנס זיינען אַנ-געלאַפן און האַבן פאַרדעקט די בלויקייט פון הימל. ווייסע פיייערן ברעכן אויס ווי אויסגעדריימע מעסערס. זיי בליצן אין דער לופט. איך בויג זיך צו ווי אַ ביימעלע פון וועג, וואַס שאַקלט זיך פון וויינט און דונער. עס גיט אַ גאַס איבער מיין קאָפּ. נישטאַ וואו זיך צו באַהאַלטן.

באַדן זיך ביי אַ געוויטער האַב איך אזוי ליב. דער ברעג איז אַפגעצאַמט פון דער גאַנצער וועלט מיט געדיכטע בלעטער. דאַס

וואסער איז ווארעם. די בליצן פארלויפן אין א זייט. איך קריך אריין.

איך בין אליין אין וואסער, צוזאמען מיט די ביימעלעך, וואס טריימלענדיקערהייט לאכן זיי זיך אויס אי פון דונער, אי פון רעגן. מיינע קליידער ליגן נאסע אויפן ברעג. איך האב זיך איינגעוויקלט אין נאסן ליילעך און א צוגעקלעפטע צו אים לויף איך אהיים.

ס'איז פרייטיק פארנאכט. אלע מאמעס און מאמעס זיצן אויף זייערע וועראנדעס און טרינקען מיי מיט ווארעניעס. אז זיי דערזען מיך לויפן אן איינגעוויקלמע איך א ליילעך, שמעלן זיי דערשראקענע אפ זייערע מיי-שעלעכלעך.

**

אינדערפרי קריך איך ארויס שמילערהייט פון בעמ, אז די מירן פון מיין צימער זאלן ניט סקריפען, און זען זיך אוועק אויפן לאנגן בענקל פון וועראנדע, אונטערבוויגנדיק די פיס. איך הער ווייטע קולות פון די אויפגעשטאנענע דינסטן. איך בלייב זיצן א שעה לאנג ביי א ביכל.

אנדערע דאטשעס שטייען ארום. אומעטום בלייבן די קינד-דער אליין א גאנצע וואך. מיר שפילן אין קראקעט, דורכווארפן-דיק די קייקלדיקע באלן דורך אייזערנע טויערן. איז דאס א פרייד, ווי איך זאל אריינפאלן אין א גרויסער שמאץ.

נאך וועטשערע קלייבן זיך צונויף קליינע און גרעסערע ביי עמעצן אויף א וועראנדע, שפילן און פויזען אונטערן מיש, קרייען ווי א האץ. מיר וואלמן ניט אויפהערן צו לאכן ביז שפעט אין דער נאכט, ביז עמעצער עפנט די פענצטער און שרייט אן אויף אונדן. גייען מיר אוועק זינגען אין וואלד, כאטש ער איז אויך פארשלאפן.

איינגעמאטערטע פון אלע שפילן, גייען מיר קוקן ווי עס קומט אן און ווי עס פארט אוועק די באן. די גאנצע סטאנציע איז באשטאנען פון א לאנגן הילצערנעם בענקל און א האלב

דעכל איבער אים. איבער די גלימשיקע, שטאלענע רעלסן לערנען מיר זיך לויפן ווי אן אַקראַכאַט אויף אַ דראַט. מען הערט שוין דאָס פייפן פון דער באַן. זי רוקט זיך שוין אַ פאַרשאַפּעטע צו אונדז. לויפּט אַרויס פון אַנטקעגנדיקן הויז דער פאַרשאַפּעטער נאַטשאַליק און הויבט אָן צו באַרוואַיקן די באַן מיט זיין גרינער און רוימער פאַטשיילקע, ווי די באַן זאָל זיין אָן אַנגעלאַפּענער ווילדער אַקס. די באַן גיט אַ פייף, נעמט אָן לופּט און הויבט אָן פריילעך, פאַמעלעך און דערנאָך אַלץ גיכער אַנטלויפן פון אונדז, ביז זי פאַרשווינדט אינגאַנצן און מען זעט נאָר דרייען זיך אין הימל אַ דיין שנירל רויך.

**

איינמאַל אַ פרייטיק ביינאַכט. מיר שלאָפן שוין. מיט אַמאַל דערהערן מיר קולות, געלעכטער. מיר כאַפן זיך אויף. איך בלייב ליגן אין בעמל און קוק דורך די לעכער פון די לאַדנס. דאָס זיינען געקומען פון שטאַט אויף שיפלעך חברים פון מיין עלטערער שוועסטער מיט איר צוזאַמען. זי האָט אויפגעוועקט הוה די קעכין, און האָט אַרויסגעשמעלט אויפן מיט פון דער וועראַנדע אַלץ וואָס איז געווען אַנגעגרייט פאַר אונדז אויף מאַרגן. לאַכנ-דיק און שרייענדיק האָבן זיי אויפגעגעסן די גאַנצע פיש, די קאַלטע הון און פאַרגעסן, אַז אַרום אויף אַלע דאַטשעס שלאָפּט מען שוין לאַנג. האָט דער רבי גיט אויסגעהאַלטן און ער איז אַרויס אַ באַרוועסער אין זיין ווייסער לאַנגער העמד און אַנגע-הויבן טרייבן זיי מיט זיינע לאַנגע הענט. זיינע גרויע האָר אויפן קאַפּ און זיין באַרד האָבן זיך געמרייסלט ווי פון אַ ווינט. מיט אַ הייזעריקן קול האָט ער געשריען:

— ממזרים, אַוועק פון דאַנען! אייער רוח זאָל דאָ מער גיט זיין!

און כאַטש די אַלע חברים מיט דער שוועסטער זיינען גע-ווען סאַציאַליסטן, וואָס האָבן געקעמפט מיט דער פאַליציי אַליין, אַבער פאַר דעם רבין האָבן זיי גלייך מורא געקראַגן און

זיינען זיך אלע צעלאָפּן ווי קליינע קינדער. מ'האַט נאָר געחערט
פון ווייטן ווי זיי האָבן אָנגעהויבן זינגען אין וואַלד און ווי זיי
זיינען ווידער אַראָפּגעקראַכן צום טייך, וואו די שיפלעך האָבן
אויף זיי געוואַרט.
קוקנדיק אויף זיי אלעמען דורך די פאַרמאַכטע לאַדנס האַט
מיך פאַרדראָסן פאַרוואָס איז מיין שוועסטער ניט צוגעגאַנגען
צו מיר.

**

דער זומער לויפט אַוועק גאָך גיכער ווי ער קומט. מעג פאַר-
קירצן זיך. די אַוונטן זיינען שוין קאַלט און אומעטיק.
אַרום און אַרום קלייבן זיך וואָגנס שוין אָנגעפאַקטע —
צוריק אין שטאָט.
איך פאַרבלייב די לעצטע. איך גיי נאָכאַמאָל אַרום די
דאַטשעס מיט די פאַרקלאַפּטע פענצטער. איך גיי אַרויף אויף
די פּוסטע וועראַנדעס און פון דאַרטן קוק איך ווי די ביימער
פאַררוקן זיך פון אימעט און בלייבן שמיל שטיין. דאַס גראַז איז
נידעריקער געוואָרן און אַ ביסל אָפּגעקראַכן. איך שאַר שמילער-
הייט דעם זאַמדיקן וועג צו דער סטאַנציע, וואו באַלד וועט אַנ-
קומען די פייפנדיקע באַן און מיך מיט געוואַלד אַוועקשלעפּן
צוריק אין שטאָט אַריין.

1877

די באן

איך האָב געמיינט: מיט אונדזער שטאַט ענדיקט זיך די וועלט, ווייל ווען איך בין אויפן וואַקזאַל זע איך, אז אַלע באַנען קומן אַן קיין ווימעכסק פון איין זייט און פאַרן אַוועק פון דער אַנדערער זייט.

אונדזער טייך דווינע שווימט אויך צו אונדז פון איין זייט און שווימט אַוועק אין דער אַנדערער. די זון אַליין פאַרשווינדט אין אַן אַנדער עק הימל.

איז אונדזער ווימעכסק דער אַנפאַנג, צי דער סוף פון דער וועלט?

בין איך אויפן וואַקזאַל צעטומלט. וואוהין וועט היינט אַוועקפאַרן די באַן? אין וואָס פאַר אַ זייט? מיט מיר צוזאַמען קאַכט זיך דער וואַרט-זאַל. אַלע וואַרטן אויף דער באַן. אַט וועט מען באַלד אַנקלינגען אַלע דריי מאַל מיטאַמאַל, און די באַן וועט אַנטלויפן און זיי איבערלאָזן ווי אַ פאַרטריבענע סטאַדע. וואַרט מען אויף דער באַן ווי אויף משיחן. גיבן די פענצמער אַ ציטער, גיט אַ פינטל אַ פלעמל פייער, גיט אַ שמעק אַ ריח, וואָס לעקט דאָס גלאַז פון דרויסן מיט אַ שוואַרצער צונג — היצט זיך אויף דער זאַל.

עס פאַרט אַרויס נאָר אַ לאַקאַמאַטיוו. ווי אויף אַ שפּאַציר, זיך לערנען פאַרן. דער עולם גיט זיך אַ ריס פון די ערטער.

— גיי, האָב רחמנות, גיב אַ קוק וואָס איז עס פאַר אַ באַן?
— בעט זיך אַ אידענע ביי איר מאַן.

— וואו הערסטו אַ באַן? — שטופט ער אָפּ פון זיך אַ משעמאַדאַן.

— איך זאַל אַזוי וויסן פון קדחת, ווי איך ווייס וואָס!

— לאַמיר שוין אַרויסגיין פון דאַנען. וואָס האַלט מען אונדז
דאָ איינגעשפּאַרט.

— שאַ, זייט רואיק אַ מאָל! מע וועט גאָר נישט הערן, ווי
מען וועט קלינגען צו דער באַן, — שטעלן אלע אָן די אויערן.
זיצט מען צוגעפרעסמע איינע צו די אַנדערע. רירן זיך די
פעק פון אַרט, הענגען אויף די פלייצעס — דוכט זיך, אַלץ
לויפט שוין, ווי די ערד לויפט אונטער דער באַן. די לופט אַליין,
דרייט זיך אין אַ ווינטל און בלייבט הענגען ווי אַ שפינדל
אויף אַ שטראַל.

דער „שוויצאַר“ — דער מיר-היטער פון וואַרטזאַל — איז
הויך און גראַב, ווי עס פאַסט פאַר אַ שטאַט, פון וואַנען עס
הויבט זיך אָן די וועלט.

דער וואַרטזאַל איז גרויס. הויכע, ברייטע פענצער. פון
באַלקן פאַלט אויף זיי אַראָפּ אַ כוואַליע פאַרהאַנגען. דער בופעט
מיט לאַנגע טישן, מיט ווייסע מיטשיכער, בלישמשעט ווי אַן
אויבנאַן פון אַ קלויסטער. זילבערנע כליים, גלאַזוואַרג, שפיגלען
און קרייצן זיך מיט דעם אַפשיין פון די שפיגלען און זינקען
אין די טונקעלע בגדים פון די פאַסאַזשירן.

עס האַט זיך אַנגעקליבן אַן עולם. איך האָב מורא, אַז די
גאַנצע שטאַט האַט זיך אַריבערגעקליבן אַהער מיטן גאַנצן האַק
און פאַק. מען פאַרלאַזט וויטעכסק. איז ווי וועט זיין אַ שטאַט
אַן מענטשן? אפשר האַט מען איינגעפאַקט די הייזלעך אויך,
און מען שיקט זיי אויך וואוהין אַריבער?

— אַ קלייניקייט, אַזאַ וועג! — בלאַזט אויס אַ פאַר-
שוויצטע דיקע פרוי, אַן אַנגעפאַקטע מיט בגדים, אַרומגערינגלט
מיט פעק און פעקלעך. זי גיט זיך אַ צי דאָ אין איין זייט, דאָ
אין אַן אַנדער זייט. עס ווילט זיך איר רעדן.

— און טאַמער כאַפט מיך אַ קרענק אין מיטן וועג? —
שטעלט זי זיך אָפּ.

איר גאַנצע משפּחה איז געקומען זי באַגלייטן. יעדערער

שטייט ווי א שולדיקער לעבן איר. מען ווייסט נישט וואס צו זאגן. די פרוי זופט זייער אַמעס. אירע אויגן פאַרשטאַפן זיך מיט טרערן.

— און וואָס וועט זיין מיט עסן, שלאָפן? — צעלאָזט זי זיך ווייטער. — מען קריכט אַמאָל אַראָפּ פון באַן מיט אַ גע-שוואַלענער באַק פון אַ צוג-ווינט!

אַלע האַבן אויף איר אָנגעשטעלט די אויגן. זי גיט זיך אַ כאַפּ פאַר דער באַק. זי גיט אַ שאַר אירע האַר אונטערן קאַפּטיכל. אירע געדאַנקען, ווי שטיינער, קערן זיך איבער אין איר קאַפּ. אָפּגעלעכט אַ פאַק מיט יאַרן מיט איר מאַן, אָפּגעזעסן איר גאַנץ לעבן אויף איין אַרמ, און מיט אַמאָל האַט זיך איבער-געדרייט דאָס גאַנצע רעדל. דער טויט האַט אַוועקגעשלעפט איר מאַן און זי אַליין האַט זיך אַ ריר געטאַן פון אַרמ.

— קינדער, גענוג אייך צו וויגן זיך אויף די פעקלעך! איר וועט דאָך מאַכן אַ תל פון אַלע זאַכן! — לאָזט זי אויס איר האַרץ. — מאַטל, — גיט זי זיך אַ וואָרף צו איר עלטערן זון, — דו מיינסט איך האָב גאָר נישט פאַרגעסן? אוי, וויי איז מיר, וואו איז מיין קליינער האַנמזעקל? איך האָב געוואוסט, איך וועל וואָס פאַרלירן! — זי קנאַקט אויס יעדעס ביינדל פון אירע פינגער, ווי זי וואַלט געוואַלט באַשטראַפן אירע הענט, וואָס האַבן איבער-געלאָזט דעם האַנמזעקל.

— קינדער, גיט גלייך אַ קוק אַרום זיך! וואָס קוקט איר מיך אַלע אָן? איר ווייסט גאַרנישט, אַז אויף דער באַן איז פול גנבים. אַט נעמט דעם גוי וואָס דרייט זיך דאָ אַרום. ער זאַגט — ער איז אַ טרעגער. ער איז דאָך דער ערשמער גנב. מען זעט עס נאָך זיינע אויגן. ער מיינט, מען איז נתפעל פון זיין רויט היטל.

— מומע, אַט איז דאָך דאָס זעקל אויפן בענקל אונטער אייך! — קוויטשעט אויס אַ יונגע פלימעניצע.

— אַ געזונט צו דיינע יאַרן! — גיט זי איר אַ קנייט אין

באק. — קוקט זי אן, וואָס פאַר אַ חכמה זי איז! — האָט מען
אַנגעשמעלט די אויגן אויף דער קליינער מיידל.

— ווער קאָן עס איינהאַלטן אַלע פעקלעך אין קאַפּ? —
הייבט זי ווייטער אָן. — איך האָב מורא עס אַפילו אַרויסצו-
ברענגען פון מויל: עס איז דאָך דאָ גנבים, וואָס שניידן דיר
דעם ביימל פון די קעשענעס אַרויס.

— שיינע גימל! וואָס רעדט איר זיך אַלץ איין! נאָר איר
זוכט קאַפּווייטיקן! — שמעלט אַריין אַ וואָרט אַן אַלמער קרוב.
— עס פאַרט אַרום אַ וועלט מיט מענטשן, און יעדערער, מיט
גאַטס הילף, פאַרט אַוועק און קומט צוריק.

אַבער שיינע גימל זיצט ווי אויף נאָדלען. וואָס פאַרשמיט
דער אַלמער פעטער אין אַ באָן? ער קען נאָר דעם וועג פון
בית-מדרש ביז זיין היים. זי הערט זיך נישט צו צו זיינע רייד.
גיט ווער עס איז אין זאל אַ שנייך די גאָז — צימערט זי אויף:
— אוי, די באָן האָט אַ פייף געמאַן! מאַמער וואָלט איר
פאַרט אַרויסגיין אַ קוק מאַן, צי איז זי שוין דאָ? זי קאָן דאָך
אונטערשפּרינגען יעדע רגע. ווער וועט האָבן צייט איבער-
צוציילן אַלע זאַכן?

מיט אַמאָל גיט זיך אַ שמעל ביים מיר דער הויכער „שוויי-
צאר“. זיין לאַנגע רויטע קאַפּאַטע גיט אַ פּאַל ביז די פיס, ווי
עס וואָלט זיך אַרויסשמעקן אַ רויטע פּאַן. די זילבערנע קנעפּלעך
אויפן ברוסט צינדן זיך אָן ווי פייערלעך. דער שווייצער גיט
אַ הוסט אין האַנט. מען שמעלט אָן די אויערן. ער הייבט
לאַנגזאַם אויף זיין האַנט — ווערט נאָך העכער. דורך זיינע
פּינגער גיט אַ בלישמש אַ מעשן גלעקל. נאָך איידער ער האָט
אַ קלונג געמאַן — גיט דער עולם אַ שפרונג פון אַרמ.
— ערשמער קלונג! סמאַלענסק, בריאַנסק, אַריאַל! ערש-
מער קלונג!

דער שווייצער הודיעט ווי אַ גלאַק, פאַרשרייט דעם זאל,
הילכט אָפּ אין אַלע ווינקלען, וועקט אויף די פאַרשלאַפּענע.

— וואו? וואוהין פארט די באן?
 — דו האסט דאך געהערט!
 — דער גוי איז נישט קראנק איבערצוהוּרן. ווער איז מחויב
 אלץ אויסהערן צום ערשטן מאל?
 — נעם בעסער אַרויס דוין בילעט, צייל איבער די פעקלעך!
 — וואוהין אנטלויפסטו, שליממזל? נעם דאָס קינד אויף
 די הענט, מען וועט נאָך פאר אים בעטן אַ בילעט. — און וואָס
 שטייסטו, פרא אָדם? גוי, לויף, פאַרכאַפּ אַן אַרט!
 אלע גיבן זיך אַ לאַז צו דער מיר.
 — האַלט! — שטויסט מען זיך אַן אַן דעם שווייצער, ווי
 אויף אַ וואַנט.
 — די בילעטן! ווייזט די בילעטן!
 וועמען ער וויל, לאַזט ער דורך.
 — וואוהין קריכסטו? דו פאַרסט דאָך אויף דווינסק! די
 באַן גייט אויף סמאַלענסק. — שמעלט ער אַפּ. מיט זיין צווענגל
 לעכערט ער דורך די בילעטן, ווי ער זאָל מאַכן אַ לאַך אין האַרצן.
 — צווייטער „זוואַנאַק“ — סמאַלענסק, בריאַנסק, אַריאַל!
 צווייטער „זוואַנאַק“!
 זיין קול ציט און שלעפט. קיינער בלייבט ניט זיצן. אַרום
 די טישן לויפן די קעלנערס.
 — אַ חוצפה! — זיך אַוועקזעצן עסן אַ גאַנצן וואַרמעס,
 ווען די באַן איז אויפן קאַפּ!
 — דריטער קלונג!...
 איך ווייס נישט אויף וועמען פריער קוקן. יעדנס פאַר-
 כאַפּטער אַמעס בלאַזט זיך מיר אין מויל אַריין.
 מיט אַמאַל ווערן מיר אלע טייער, נאַענט, ווי לייבלעכע
 קרובים, וואָס פאַרן אַוועק און לאַזן מיך איבער אַליין. און וואָס
 וועט זיין מיט דער שטאַט? וועלן זיי קומען צוריק?
 די באַן קנאַלט, ברענט מיט קוילן, שלינגט איין וואַנאַנען
 מיט מענטשן. פון אַ פענצטער פון ערשטן קלאַס גיט אַ בלישמש

מיט זיינע גלעזערנע אויגן א הויכער פריץ. אים ארט גאר נישט
וואס ער פארט אוועק. מסתמא איז אים נישט פריילעך, ווייל
ער איז אליין אין זיין וואגאן. דורך די שויכן זעט מען די
ליידיקע פליושענע סאפקעס. ציכטיקע צוקאפנס-שפיצן ווארטן
אויף א לעבעדיקן קאפ.

צו אן אנדער פענצמער איז אונטערגעשפרונגען, ווי פון א
בילד אראפ, אן אויסגעפוצמע פרוי. זי האט צו מיר א שמייכל
געטאן, און אפשר שמייכלט זי צו זיך אליין? זי קומט אין שויב
ווי אין א שפיגל.

אין דריטן קלאס שטיקט מען זיך און דא שטייען זיי ביידע
ווי פארצעלייענע פופעס. די באן גיט א קרעכץ. די פאסאזשירן
גיבן זיך א שאקל. די באגליימער שפרינגען אונטער.

— גיי ארויף! אין וואגאן אריין!

— פארט געזונטערהיים!

— זע, פארכאפ אן ארט לעבן פענצמער! זע, פארקיל זיך
נישט! שמעל אן דעם קאלנער.

קולות שמופן זיך פון די פענצמער, טירן, פאלן אין די
מילער פון באגליימער, בלייבן הענגען מיט די ווייסע נאזטיכלעך
צוזאמען.

עס געזעגנט זיך די באן מיט אונדזער שטאט. דער רויך
יאגט זיך ווי א וואלקן. פונקען פייער שפריצן. דער צוג גיט א
קרעכץ, שמופט אפ די רעדער און גיט א שלעפ גאך זיך איין
וואגאן נאך אן אנדערן. עס גיט א בליץ דער נאקעטער רוקן
פונעם קיילן-ברענער, ווי ער זאל אליין סמאליען אויף הייסע
קוילן אין גיהנום.

ווי גאך א לווייה קער איך זיך אום צוריק. די באן לויפט
און איך לויף צוריק אין שטאט. ווי א שטוב איז זי געבליבן
ליידיק. זיינען געבליבן כאטש די ביימער? ווי אויפגעהויבענע
הענט זיינען זיי איבערן שטאט פארשפרייט. ס'איז געווארן שטיל.

איז די שטאט אויך אנמלאפן?

דער געבורטסטאג

View
of
the
scene

דער געבורטסטאג

פאָר דיר

געדענקסט, מיר זיינען געזעסן איין זומער אַוונט, אויף אונדזער הויכן ברעג טייך, נישט ווייט פון בריק? געדענקסט דעם קליינעם מעדל אַרום?

דאָס בענקל איז געשמאַנען אויף דער סאַמע שפיץ פון סקאַסן ברעג. אונטער אונדז איז געלעבן דער טייך שטיל פאַרדרעמלט, ווי ער וואַלט זיך געקליבן גיין צו שלאָף.

אַרום די פיס — הויכע גראַזן, וואָס גליטשן זיך באַרג-אַראַפּ, מיט די בלימעלעך, מיט די קורצע ביימעלעך, וואָס שמעקן פון גראַז אַרויס.

אונדזער כאַנק איז קליין און שמאַל. אונדזערע קעפּ הענגען אַריבער, קוקן צום טייך אַרונטער. מיר זיצן און שווייגן.

וועגן וואָס רעדן?

מיר האָבן זיך שוין אָנגעקוקט אויף דער זון, וואָס איז אונטערגעגאַנגען אַנטקעגן אונדז.

ס'האַט לאַנג געדויערט, ביז זי איז פאַרשוואַנדן. אַ לאַנגע צייט האָט זיך די זון געהנדלט, גערוימלט, געטוילעט זיך צום הימל. אַריבערגעגאַנגען פון איין אַרט אויף דעם אַנדערן. גע-וואָרפן אַרום זיך פייער, אָנגעצונדן די ווייטע שטאַט מיט די צלמים פון די קלויסטערס, ביז אַן אויסגעמאַטערטע, אַן אויס-געבלייכטע איז זי ערגעץ-וואו פאַרלאָרן געגאַנגען.

האַבן מיר אויף איר געקוקט, פון אונדזער הויכן ברעג, ווי

פון אויבן אראפ, ווי מיר וואלטן געווען העכער פאר איר.
ס'איז וואונדערלעך, ווי דער הויכער ברעג ציט זיך צום
הימל ארויף און ווי צו דעם פלאכן, נידעריקן ברעג — לאזט זיך
דער הימל אליין אראפ.

די זון אוועק, האבן זיך א לאז געמאטן אין וועג, ווי א סטאדע
געקרייזלטע שעפסעלעך, קליינע, ווייסע וואלקנס, אנגעווארפן
זיך אויף א שטיקל הימל, לאזן אים נישט אפ, פארמייבן יעדעס
שמערנדל, וואס האט געוואלט א בליץ טאן פון דער הויך.

אט קומט אן פון דער זייט א גרויס שטיק טונקל-בלויער
הימל און פארמייבט די וואלקנס הינטער זיך. מיר זיצן, קוקן.
מיר ווארטן אויף דער לבנה.

ווען וועט מען זי לאזן ארויסגיין?

א קוק אן א זייט און מיט אמאל איז זי שוין דא. אין איין
רגע איז זי דורכגעקראכן דעם טונקעלן הימל, אריבערגעשפרונג-
גען די וואלקנס און האט ארויסגעווארפן א שייך, אז ס'איז
געווארן ליכטיק אין די אויגן.

און אט באהאלט זי זיך ווידער און רוקט זיך אונטער הינטער
א טונקעלער כמארע. ארויסגעשטעלט אפריער אן אויג, דערנאך
א גאנצע באק, די אנדערע באק פארשלייערט און אין דער נאכט
פארפאלן געגאנגען.

ווי אן אמתע שטיפערקע רייצט זיך די לבנה, שפילט זיך צו
מיט די וואלקנס, וואס שטופן זי אפ, דא — מיטן טייד, וואס
כאפט זי אונטער, ווי זי קומט ארויס און טובלט זי אין וואסער
אריין, צי אפשר שפילט זי זיך גאר מיט אונדז? זי ווייס, די
לבנה — מיר זיצן און קוקן נאר אויף איר.

ערשט איז געווען טאג און אט איז נאכט... מען זאגט,
יעדער איז געכארן אונטער זיין שמערנדל...

איך גיב זיך א קער צו דיר.

דיינע אויגן, אנגעזאפט מיט הימל, בלישמען.

— הער, ווי אלט ביסטו? — גיב איך מיט אמאל א פרעג.
— ווען ביסטו געבארן געווארן, דו ווייסט? —
גיט אויף מיר א קוק, ווי איך וואלט פון הימל אראפ-
געשפרונגען.

— ווילסט טאקע וויסן? אפטמאל האב איך מיך אליין גע-
פרעגט. מיין מאמע האט מיר אמאל א זאג געמאט, אז צוליב
דוד'ן, מיין ברודער, כדי ער זאל האבן כאטש א שטיקל „לע-
גאטע“, האט ער מיך פארשיבן מיט צוויי יאר עלטער.
— גאט וועט מען דאך סיי ווי סיי נישט אויסנארן — האט
דער מאמע זיך בארעכטיקט — און אז מען וועט זאגן א ליגן דעם
„איספראוויק“, וועט גאט מוחל זיין. אבי דוד זאל נישט דארפן
גיין דינען. —

— איז ווען ביסטו פארט געבארן געווארן?
— ווילסט, וועלן מיר אויסרעכענען. איך בין דער עלטסטער.
פון די שוועסטער — איז ניומע די עלטערע. נישט לאנג האב
איך געהערט, ווי די מאמע האט א ווארף געמאט דעם טאטן ביי
דער וועטשערע:

— כאטשע, וואס גיסטו גאר נישט א טראכט וועגן כאנקען?
— אזוי רופט מען אונדזער ניומע. — אלץ פאלט אויף מינע
פלייצעס. ביז וואנען וועט זי זיצן? איר איז דאך, גאט צו דאנ-
קען, באלד זיבעצן יאר. גיי אריין צו מרדכי דעם שדכן, דו גייסט
דאך סיי ווי סיי פארביי . . .
— איז הער צו, ווען ניומען איז זיבעצן, דארף איך העכסטנס
זיין ניינצן.

— אין וועלכן טאג ביסטו געבארן געווארן, ווייסטו נישט?
— וואס דארפסטו אלץ וויסן? ס'ט ווערן אלט . . .
— אלץ? גאר ווען דו ביסט געבארן געווארן.
— ווער ווייס? ווער קאן עס וויסן, חוץ דער מאמען?
— און די מאמע האט אוודאי פארגעסן. געהאט אזוי פיל קינדער.

נאָר ווען די שוועסטער קריגן זיך מיט מיר, וואָרפן זיי מיר צו:
„ביסט דאָך אַ משוגענער, ביסט געבאָרן געוואָרן אין תּמוז...“
מיט אונדז צוזאַמען צעלאַכן זיך אַלע שמערנדלעך, וואָס
זיינען אָנגעלאָפּן אויפן הימל, ווי געקומען אויסהערן פון אויבן
דיין מעשה.

— ווייסט וואָס איך מיינן? ס'ט זאָגן, איך בין אַ נאַר. אַבער
מיר פּאַלט איין, אפשר ביסטו פאַרט געבאָרן געוואָרן אין דעם
יאָר, ווען דער טאַטע האָט דיך פאַרשריבן? נאָר פון דער
ערשטער רגע אָן ווי דו ביסט געקומען אויף דער וועלט, האָסטו
זיך דערשראָקן און ביז וואָנען דו ביסט געקומען צו זיך, זיינען
פאַרבײַ די פאַר יאָר . . .

— מיינסט עס אויף אַן אמת? —

דו ביסט שוין געווען גרייט זיך אָנצוכמאַרען, ס'ט זיך אָנ-
גערוקט, ווי דער הימל, וואָס איז אויך געוואָרן אויף דער רגע
שוואַרץ.

— פאַרשטייסט נישט, אָן איך האָב געלאַכט? — האָב איך
מורא אַפילו אַ שמייכל טאָן.

— ביסט דאָך נישט ברוגז, אמת?

כ'ווייס שוין אַליין נישט ווי אַזוי, אַבער איך האָב פאַרט גע-
טראָפּן, כ'האָב אויסגערעכנט ווען ס'איז דיין געבורטסטאָג.

**

דעם טאָג, פון אין דער פרי אָן, בין איך אַוועקגעלאָפּן
הינטערן שמאַט, אָנגעריסן אַ גאַנצן פּאַק מיט בלומען.
איך געדענק נאָך, ווי איך האָב צעדראַפּעט מיינע הענט,
געוואָלט אָנרייסן הויכע בלויע בלומען, וואָס זיינען געוואַקסן
הינטער אַ פּלויט. אַ הונט האָט אויף מיר אָנגעהויבן בילן.
כ'האָב זיך קוים געראַטעוועט, נאָר די בלומען נישט אַרויס-
געלאָזן פון די הענט. אַזעלכע שיינע! כ'בין אַנטלאָפּן אָנרייסן
נאָך בלומען, גלייך אין פעלד אַריין, געריסן זיי מיט גראַז און
וואַרצלען, ס'זאל דיר מער שמעקן מיט דער ערד. און ביי זיך

אין שטוב האָב איך צונויפגעקליבן אַלע מיינע קאַלירמע טיכער, שטיקלעך צייג, אפילו אַראַפּגעשלעפט פון בעט מין פריילעכע, בונטע קאַלדרע, פאַרכאַפט אין קיך אַ פּלעצל, אַ פאַר שטיקלעך געפּרעגלטע פיש, וואָס דו האָסט אזוי האַלט געהאַט, אַנגעטאַן מיין יום-טובדיקע קלייד און אַנגעלאָרן, ווי אַן אייזל, זיך אַוועק-געטראָגן צו דיר אַהיים.

מיין נישט, אַז ס'איז געווען אזוי גרינג דאַס אַליץ טראָגן אויף זיך.

דער טאַג איז געווען אַ הייסער. די זון האָט געברענט פון אין דער פּרי אָן. די גאַסן אַנגעוואַרעמט. פון די שטיינער אַליין איז געגאַנגען אַ היץ. און מען האָט נאָך געדאַרפט דורכגיין אַ האַלבע שטאַט, איידער אַנקומען צו דיר אַהיים.

די קרעמערקעס שטייען לעבן די טירן פון זייערע קראַמען, כאַפּן אַביסל פּרישע לופט. יעדע קען דאָך מיך, ווייס וואוהין איך גיי. זיי קוקן זיך איבער, ווינקען איינע די אַנדערע:

— וואוהין לויפט זי, די משוגענע, מיט אזוי פיל פּעקלעך ? איז זי נישט, חלילה, אַנטלאָפּן פון דער היים צו איר שיינעם בחור ? אויף היינטיקע מיידלעך — איז אַליץ צו גלויבן !

אויך גליק, וואָס דו האָסט געוואוינט אויף דער אַנדערער זייט טייך. שניידט מען איבער די גאַסן, מען לויפט אַרויף אויפן בריק, מען לויפט אַראָפּ פון אים, און אויפן ברעג טייך בין איך שוין פריי.

אין די שטיבלעך אויפן ברעג זיינען די פּענצטער פאַר-מאַכט. די באַלעבאַסטעס היטן זיך אַפּ פון דער זון. זיי זיינען דאָך פאַרנומען אין דער קיך, וואָס ליגט מיטן רוקן צום טייך.

דאָ — אַמעס איך אַפּ. אַ הוילער הימל. אַ פּרישע קילקייט פונעם טייך. ס'וואַסער לויפט און איך לויף, דער הימל יאַגט זיך נאָך מיר. ער קוקט אַליץ גידעריקער אַרונטער, נעמט מיך אַרום פאַר די פּלייצעס, העלפט מיר לויפן.

דעם זומער האָסטו געהאַט אַ צימער פאַר זיך, געדענקסט

אים ? אביסל ווייטער פון דיין טאטע-מאמעס היים. א צימער
געדונגען ביי א זשאנדארם.

זיין שטיבל, א ווייסע מיט רויטע לאדנס, ווי דעם זשאנ-
דארמס ווייס זומער-הימל מיט די רויטע קאנטן, איז געשמאנען
אויפן עק גאס, נישט ווייט פון א לאנגן פלויט, וואס האט אפ-
געצאמט א גרויסן גארטן, אין דער מיטן האט זיך געהויבן א
קלויסטער.

דו האסט מסתמא געמיינט: ער, דער זשאנדארם און זי,
די הייליקע קירך, וועלן דיך שוין אפהיטן פון אליין, אפילו פון
זיך אליין.

ניין ?

כ'האב א קלאפ געטאן אין דיין לאדן, וואס דו האסט אפט
געהאלטן האלב-צוגעמאכט אפילו בייטאג, צי פון צופיל ליכט,
צי כדי קיינער זאל דיך נישט זען פון גאס.

גייסטו מיר אליין עפענען די טיר, דיין באלעבאסטע זאל
מיך נישט זען — א צו אפטער גאסט בין איך — און נאך מיט
פעקלעך אין די הענט.

איך שטיי און ווארט — די טיר פון דעם זשאנדארמס שטוב
איז נישט אזוי גרינג צו עפענען. א גרויסער פלאקן איז צו-
געשפארט הינטער דער טיר. עס דויערט ביז דו שלעפסט אים
ארויס פון זיינע לעכער.

— וואס איז דאס ? — לאזטו מיך גיכער אריין אין דיין
צימער און שמעלסט אים אויף מיר ביידע אויגן. — פון וואנען
ביסטו געקומען צופארן ?

— דו מיינסט, מיט פעקלעך קאן מען אנקומען נאר פון
דער באן ? טרעף, וואס איז היינט ?

— פּרעג מיך א גרינגערע זאך. כ'ווייס קיין מאל נישט,
וואס פאר א טאג ס'איז.

— ניין, נישט דאס . . . היינט איז דאך דיין געבורטסטאג !
דו בלייבסט שטיין א פארשטאמלטער. דוכט זיך, ווען איך

וואָלט דיר אַנזאָגן, אז דער קייסער איז געקומען צופאָרן אין אונ-
דזער שטאָט, וואָלסטו נישט זיין מער איבערראַשט.

— פון וואָנען ווייסטו ? —

און איך נעם גיכער פאַנאַנדער מיינע קאַלירטע טיכער,
הענג זיי אויף די ווענט, לייג איינס אַוועק אויפן טיש, דעק
איבער דיין בעטל מיט דער קאַלדרע, וואָס איך האָב מיט-
געבראַכט. און דו . . . האָסט זיך גאַר אַ קער געטאַן אָן אַ זייט,
קלייבסט אין איילעניש איבער אין דעם ווינקל דינע לייונטן.
מיט אַמאָל כאַפסטו אַרויס אַ לייונט, גיסט אַ שמעל אַוועק דעם
מאַלברעט.

— ריר זיך נישט . . . בלייב שטיין, וואו דו שטייסט ! —

די בלומען זיינען נאָך געבליבן ביי מיר אין די הענט. איך
שטיי נישט איין אויף אַן אַרם, כּוּויל זיי אַריינשמעקן אין
וואַסער, זיי וועלן זיך דאָך פאַרמריקענען. אָבער כּאַלד פאַרגעס
איך זיי. ביסט אַנגעפאַלן אויף דיין לייונט, אַזש ער טרייסלט זיך
אונטער דינע הענט.

טוקעסט מיט די פענדזלען, גיסט פאַרב. רויטע, בלויע,
ווייסע, שוואַרצע. פאַרשלעפסט מיך מיט דעם שטראַם פון
פאַרבן. מיט אַמאָל — מיך אַפגעריסן פון דער ערד און אַליין
שטופסטו זיך אַפ מיט איין פוס, ווי דיר וואָלט געוואָרן צו ענג
אין דיין קליינעם צימער.

גיסט אַ שוואַנג אין דער הויך, זיך אויסגעצויגן אין דער
לענג און פליסט אַרויף אויפן באַלקן אַליין. דיין קאַפ דרייט זיך
דיר, דו פאַרדרייסט אויך מיינעם . . . קריכסט הינטער מיינע
אויערן און זשוושעסט מיר עפעס אָן . . .

איך הער זיך צו — ווי דו וואָלט מיר אַנגעזונגען אַ ליד
מיט דיין וויכער, טיפער שטימע. אַפילו אין דינע אויגן לאַזט
זיך הערן דאָס ליד. און ביידע אין איינעם הויבן מיר זיך גרינג
אויף איבער דעם אויסגעפוצטן צימער און פליען אַוועק זאַלבע-
נאַנד. קומען אָן צום פענצמער, ווילן אים דורכשטופן. פון

פענצטער רופט אונדז א וואַלקנדיקע לופט — א שטיקל בלויער הימל. די ווענט באהאַנגענע מיט די קאַלירטע טיכער דרייען זיך אַרום אונדז און דרייען אונדז דעם קאַפּ. מיר פליען איבער פעלדער מיט בלומען, איבער פאַרשלאַסענע שטיבלעך, דעכער, הויפּן, קלויסטערס. . . .

— ווי געפעלט דיר מיין בילד ? — שטעלסטו זיך מיט אַמאַל אַוועק אויף די פיס. קוקסט אויף דיין בילד, קוקסט אויף מיר, גייסט אַפּ פון מאַלברעט, גייסט צו.

— ס'נאָך דאַ פולע וואָס צו טאָן ? אזוי קאָן מען נישט איבערלאָזן, אמת ? זאָג, וואו דאַרף איך נאָך וואָס אַרבעטן . . . דו רעדסט אַליין. דו וואַרטסט און האַסט מורא, וואָס וועל איך דיר זאָגן.

— אַי ! ס'איז זייער גוט. ביסט אזוי שיין אַוועקגעפּלויגן...

— — מיר וועלן עס אַנרופּן : „דער געבורטסאַג“.

ביי דיר איז אַפּגעאַנגען דאַס האַרץ.

— ס'ט קומען מאַרגן ? איך וועל מאַלן נאָך אַ בילד . . . מיר

וועלן ווייטער פליען. . . .

קרענבערי לעיק, נ. י.

1944-7-7

אינהאלט

זייט	
5	פאַררעדע
9	די ערשטע באַגעגעניש
37	אויפן בריק
43	פּרילינג
55	אַ גלעזל זעלצער
67	אַ שנירל פּערל
83	אַ שפּאַציר מיטן טאַטן
87	דער זייגערמאַכער
97	מתנות
111	אַנגעשטעלטע
117	ווינטער
125	דער גליטש
135	אַוונט
145	אַראַנס חתונה
153	פּרימאַרגן
167	אַ שיפל
173	כיבוד
179	געסט
195	אַ זומער מיט דער מומען
203	אויף דאַטשע מיט די עלטערן
211	די באַן
219	דער געבורטסטאָג

צייכענונגען

זייט	
3	אריינפיר
8	ערשטע באגעגעניש
31	ערשטע באגעגעניש
36	אויפן בריק
42	פרילינג
52	פרילינג
54	א גלעזל זעלצער
66	א שנירל פערל
82	א שאפציר מיטן טאטן
86	דער זיגערמאכער
96	מתנות
110	אנגעשטעלטע
116	ווינטער
124	דער גליטש
134	אונט
142	אונט
144	אראנס חתונה
150	אראנס חתונה
152	פרימארגן
164	פרימארגן
166	א שיפל
172	כיבוד
178	געסט
194	א זומער מיט דער מומען
202	אויף דאטשע מיט די עלטערן
210	די באן
218	דער געבורטסטאג
227	דער קוש

„ברענענדיקע ליכטי“

דאָס ערשטע בוך פון

בעלא שאגאל

מיט 25 צייכענונגען פון

מאַרק שאַגאַל

איז דערשינען אין 1945

אין דעם זעלבן פאַרלאַג

